

KUR'AN

BİZE NE DİYOR?

Prof. Dr. Muhittin Akgül

Kur'an Bize Ne Diyor?

Prof. Dr.
Muhittin AKGÜL

Kur'an Bize Ne Diyor?

Copyright © *Süreyya Yayınları*, 2025

Bu eserin tüm yayın hakları *Süreyya Yayınları*'na aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin, *Süreyya Yayınları*'nın önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Süreyya Yayınları

-

<https://sureyyakitap.com>

TAKDİM

Kur`an Bize Ne Diyor?

Allah Teâlâ insanlığı kendi hâline bırakmayıp, yarattığı ilk insan ailesi Hz. Âdem ve Hz. Havva`dan itibaren, gönderdiği peygamberler ile kendilerine yaratılış maksatlarını ve dünya hayatından sonra ebedî hayata mazhar olacaklarını bildirmiştir.

Uzun insanlık tarihi boyunca farklı toplumlara doğru yolu gösteren peygamberlerin sonuncusu olarak Hz. Muhammed aleyhisselamı gönderip ona indirdiği Kur`an-ı Hakim ile bütün beşeriyeti eğitmek üzere, dünyada ve ebedî hayatta mutluluk esaslarını bildirmiştir. Kur`an'ı açıklama yetkisini, en başta O'na vermek üzere şöyle buyurmuştur: *“Sana da ey Resûlüm bu öğütü indirdik ki kendileri için gönderilen bu kitabı insanlara açıklayasın.”* (Nahl, 44). *“Ben ‘muallim’ olarak gönderildim”* (İbn Mace, Sünen, Mukaddime, 17) diyen Peygamber Efendimiz, bir kelimesi bile değişmeksizin Kur`an'ı tebliğ, tefsir ve tatbik görevlerini, yirmi üç yıl boyunca hayatının sonuna kadar uygulamıştır.

O, bu ilahî dersi devam ettirmeyi, ramazan aylarında, vahyi getiren Hz. Cebrail ile mukabele ederek onaylatmıştır. Ümmetine de Kur`an'ı okuyup ezberlemeyi şerefli bir görev olarak emanet etmiştir. Bu mukabele sayesinde, O'nun ümmetinin her neslinde milyonlarca hafız bulunmaktadır. Diğer dinlerin kutsal kitaplarının bir tek hafızı bile bulunmamaktadır.

Altı yüz sayfalık Kur'an metninin, bir kelimesi bile değişmeksizin (kâğıdın, matbaanın, elektriğin... bulunmadığı asırlar boyunca) devam etmesinde en büyük etken, her ramazan ayında, İslam dünyasının mescitlerinin çoğunda gerçekleştirilen “mukabele” uygulamasıdır. Böylece şimdi dünyada en çok okunan kitap, Kur'an olmaktadır.

Fakat unutmayalım ki Yüce Allah, Kur'an'ı okumakla beraber, onun manasını anlayıp düşünmeyi ve uygulamayı da emretmektedir: *“Biz sana feyizli ve bereketli bir Kitap indirdik ki insanlar onun ayetlerini iyice*

düşünsünler ve akli yerinde olanlar ders ve ibret alsınlar.” (Sad, 29). Kur`an`ı okuma işini oldukça iyi yapma yanında, bu ikinci görevi neredeyse tamamen ihmal ettiğimiz de ortadadır. Bu vecibeyi bir ölçüde ifa için merhum M. Fethullah Gülen Hocaefendi, son dönemde bulunduğu yerde, vefatından yirmi yıl kadar önce, bizzat katıldığı bir uygulama başlatıp hayatının sonuna kadar da her ramazan ayında devam ettirmişti. Mukabelede bir sayfa okunduktan sonra kısa anlamını okutuyor, bazı tefsirler ekliyordu. Dünyanın başka yerlerinde de bu camiadan bunu tatbik edenler oluyor ve buna *‘mealli mukabele’* adını veriyorlardı. Rabbimizin bu vecibesini imkân ölçüsünde tüm mukabele yapanların da gerçekleştirmesi büyük önem arz etmektedir.

İlahiyat fakültesinden mezun olduktan sonra akademik çalışmalara yönelen Muhittin Akgül Bey, bu uzun akademik hayatında edindiği birikimle, ramazan mukabelesine yeni bir uygulama ile katkıda bulunuyor. Otuz gün okunan her bir Kur`an cüzünde verilen derslerden bir kısmına dikkat çekiyor. Böylece Kur`an`ın, hadis-i şerifte vurgulanan *‘gaddan tariyyen’* (hep taze, turfanda) kalma özelliğini hatırlatıyor. Dünyanın sonuna kadar, yeni inmiş gibi rehberliğine devam ettiğine örnekler veriyor. Şimdi onun verdiği örneklerden bir kısmına dikkat çekelim.

İkinci cüzden: Bakara, 177. ayet. “İman nedir?” diye soran Ebu Zerr`e cevaben Hz. Peygamber (a.s.) bu ayeti başından sonuna kadar okuyup, İslam dinini özetlediğini bildirmiştir (Suat Yıldırım, *Peygamberimizin Kur`anı Tefsiri*, 1, 272. Askalanî, *Fethu`l-Bâri*, 1,51).

- Rüşvetle hâkimlere iş yaptırma haramdır.

Üçüncü cüzden: Ticari işlemlerin, borçlanmaların noterlikçe yapılması (Bakara, 282).

- Mümin hidayette devam için dua edip dikkatli olmalıdır (Ali İmran, 8).

- Sosyal yardımlaşma esas olup, desteksiz kimse kalmayacaktır.

- İyilikleri yaymak, kötülükleri önlemek şarttır.

- Dürüstler ahlaksızlardan daha gayretli ve cesur olmalıdır.

Beşinci cüzden: Gurur, bencillik, yalan ve yalancı şahitlik haramdır.

- Hırsızlık, haksız kazanç kesin haramdır.

Altıncı cüzden: Başka din mensuplarından da mazlumlara sahip çıkan olur.

- Helal ile haram, temiz ile murdar bir olmaz.

Değerli okurlar! Kitabın muhtevası hakkında bu kadar örneğin yeterli olacağını düşünüyorum. Yazarımız Muhittin Bey iyice anlatmak için ister istemez kitabın hacmini üç yüz sayfa kadar yapmış. Fakat insanların ekserisinin fazla okumadıklarını düşünerek, bu sürat asrında yazarımızın küçük hacimli bir versiyon yapmasını önerebiliriz. Söylediğini yapmayan durumuna düşmemek için ben de tanıtım için aldığım çok örnekten vazgeçtim. Bu mülahaza ile yirmi beş yıl içinde *Kur`an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali* adlı eserimi üç ciltlik kadar bir hacme çıkarmamı öneren bazı arkadaşlarımın isteklerini uygulamaya girişemedim. Mazeret olarak, yaptığım açıklamaların, beş asır önce yazılan *Celaleyn Tefsiri*'ndekilerden az olmadığını ifade ettim. Muhittin Bey kusuruma bakmaz ise hacmi dörtte bire indirebilirse okunup anlaşılmasının daha fazla olacağını umduğumu söyleyebilirim.

Bu temennim isabetli olmayabilir. Fakat daha kesin olan şudur ki büyük emek ürünü olan "*Kur`an Bize Ne Diyor?*" adlı bu eseri dikkatle okuyanlar, Kur'an mesajı alanında birikimlerini oldukça artıracak, benimle beraber yazarına müteşekkir ve duacı olacaklardır.

Prof. Dr. Suat Yıldırım

30 Ocak 2025

ÖN SÖZ

Allah Teâlâ baştan beri gönderdiği peygamberler ve kitaplar aracılığıyla insanoğlu ile iletişime geçmiştir. Peygamberlere kendi toplumlarının diliyle kitap göndermiş ve bu anlamda yeryüzü, asırlar boyunca semadan inen vahiyle sürekli irtibat hâlinde bulunmuştur. İnsanlığa gönderilen son ilahi kitap Kur'an da vahyin kendisine indiği Hz. Muhammed'in (s.a.s.) ve Arap Yarımadasının konuştuğu apaçık Arapça diliyle gelmiştir. Kur'an'ın Arapça oluşu, onun yerelliğinin değil, bilakis evrenselliğinin göstergesidir. Nitekim Kur'an'a inananlar, onun kendilerine yüklemiş olduğu önemli ve vazgeçilmez görev gereği, onu ulaştırabildikleri her yere götürmüş ve daha sonraki devirlerde de bu canlı tebliğ ameliyesi devam etmiştir.

Kur'an'ın müminler tarafından iyi anlaşılıp hakkıyla hayata yansıtıldığı ideal devirler hiç şüphesiz yaşanmıştır fakat, ondan uzaklaşıldığı ya da onun dünyasına girmeden ve onu anlamadan sadece kuru kuru okunma seviyesine indirildiği zamanlar da az değildir. Böylesi talihsiz yıllara, Kur'an'dan kopuk yetim yıllar da denebilir.

Kur'an, okunması ibadet olan bir kitaptır fakat asla sadece okunmak için, hem de anlaşılmadan okunmak için indirilmiş bir kitap değildir. Zira bu Yüce Kitap, kendisinin okunmasına vurgu yapmakla beraber, özellikle de anlaşılmasına ve anlaşılanın hayata taşınmasına hususi önem vermektedir. Dolayısıyla anadili Arapça olmayan müminler, Kur'an'ın ehli tarafından yapılmış doğru bir mealini okumakla da yükümlüdürler.

Kur'an anlaşılarak okunduğunda ve okuyan kişi kendisini ona bizatihi muhatap kabul ettiğinde, aradığı ve muhtaç olduğu hikmet ve hayat prensiplerini keşfedecek, karşı karşıya kaldığı birtakım problemlerin çözümünü de yine onda bulmuş olacaktır.

Kitabın başka bir yönü de özellikle okunmasının ibadet olmasından dolayı Ramazan aylarındaki mukabelelerimizle ilgilidir. Genellikle mukabelelerde Kur'an'ın sadece Arapça metni okunur. Hâlbuki o, okunması kadar,

anlaşılması ve anlaşılmanın da yaşanması gereken bir kitaptır. Bu çerçevede akla gelen ilk soru, anlamadan neyi nasıl yaşayacağımız konusudur. Ramazan aylarındaki mukabelelerde, en azından her gün okunan cüzdeki dikkat çeken ayetlerin kısaca anlamı okunursa, Kur'an ayımız (Ramazan) da hiç şüphesiz daha bereketli geçecektir.

İşte elinizdeki bu mütevazı çalışma, söz konusu maksatlara matuf olarak hazırlanmıştır. Kur'an sûrelerindeki ayetlerin tamamı değil de o sûrede en çok dikkat çeken ve biraz da çağdaş insanın çoğu kez gözardı ettiği fakat önemli konuların bulunduğu ayet ve pasajlar tercih edilmiştir. Açıklama yöntemi olarak da ayetlerin tefsir ve güncel yorumları, klasik ve modern tefsirlerin uçsuz bucaksız derin deryalarına dalmaksızın, en muhtaç olduğumuz yönleri açısından ele alınmış ve oldukça sade ve anlaşılır bir üslup kullanılmıştır.

Son olarak, bilindiği üzere bazı önemli konular Kur'an'da sık sık, farklı renk ve tonlarda tekrar edilir. Dolayısıyla Kur'an'ın bu tekrar yöntemi, elinizdeki kitapta da belirgin bir şekilde kendisini göstermektedir. Ayetlerin meallerinde büyük ölçüde muhterem Suat Yıldırım Hocamın Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali adlı kıymetli eserinden istifade ettim. Büyük bir özveriyle eseri okuyup tavsiyelerde bulunan Nedim Polat Bey'e de ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamızın Kur'an'ın anlaşılmasına küçük de olsa bir katkıda bulunmasını ve rıza-i ilahiden uzak olmamasını temenni ederim.

*Prof. Dr. Muhittin Akgül
Hollanda-2025*

GİRİŞ

Kur'an, daha önceki bütün kutsal kitapları özetleyen, onlara şahitlik yapan ve zamanla dışarıdan bu kitaplara karışmış beşer sözlerini düzelten ve kıyamete dek insanlığa gönderilmiş olan ilahi bir beyandır.

Kur'an'daki hitaplar, kıssalar, temsiller, bazı kavimlerin yaşantıları, başlarına gelen felaketler gibi hususların anlatıldığı sûre, ayet ve pasajlar, olayların geçtiği zaman ve mekânla sınırlı olmayıp, zaman üstü bir özelliğe sahiptir. Aksi takdirde Kur'an'ı belli bir zaman ve mekânla sınırlandırmış oluruz ki böyle bir eksik ve yanlış bir bakış açısı, onun evrensellik ve son ilahi kitap olma özelliği ile çelişmiş olur.

Müslümanlar, Kur'an'da geçmiş millet ve din mensuplarını ağır bir dille eleştiren ya da cahiliye devrini anlatan pasajları, kendilerini değil de geçmişi ve başkalarını ilgilendiriyormuş gibi okuyunca, Kur'an'ın yarısını hayatın ve kendilerinin dışına itmiş olurlar.

Kur'an'a göre "Cahiliye" bir saplantı çağının sembolik ifadesidir ve bu kavram, bir çağ veya nesille sınırlı değildir. Merhum M. Kutup bunun için oldukça yerinde ve haklı olarak *Câhiliyyetü'l-karni'l-işrîn* (20. Asın Cahiliyeti) tamlamasını kullanır. Günümüz dünyasında da bu kavramın içini dolduran ve kendilerine Müslüman denen yığınlar vardır. Hatta bunların bir kısmı Kur'an'ı ezberlemiş kimselerdir. Ancak sadece ezberlediklerini tekrar eder, bir kısmı itibarıyla da okuduklarını hiç anlamaz, anlayanlar da tam ve doğru kavramaz, kavrasalar da maalesef o hakikatleri içselleştirip yaşamazlar.

Başta Müslümanlar olarak bizim Kur'an'ı okurken dikkat etmemiz gereken en önemli hususlardan biri, onu ön yargıdan uzak okumaktır. Onu "Bu Kitap, çağ dışı (!), bana bir şey vermez (!), belli bir dönem ve bölgedeki kimselere gelmiş (!), artık güncelliği kalmamış...(!)" gibi tutarsız ve yersiz düşüncelerle okuduğumuzda yahut zihnî arka planda buna yakın düşüncelere sahipsek, Kur'an'dan alacağımız pek bir şey yok demektir.

Daha doğrusu Kur'an'ın böyle kimselere kendisini açması düşünülemez.

Bunun çıkış noktası okuduklarımızı, kendimize hitap ediyormuş gibi kabul etmek, anlatılan olayların, kıssaların, şahısların, mesellerin, teşbihlerin vs. bizi de ilgilendirdiğini, onlarla bizlere de bir şeyler dendiğini kabul ederek okumaktır. Mesela Hz. Âdem ve şeytan arasında geçen diyalogların anlatıldığı kıssayı okurken, aslında Cenab-ı Hakk'ın bununla bizlere, şeytanın fonksiyonunu gösterdiğini, onun ne azılı düşman olduğunu bildirdiğini, aldatma yollarının çok farklı olabileceğini, bir ân bile şeytana karşı gafil bulunmamamız gerektiğini düşünerek, ayetleri sanki bize nazil oluyor gibi okumalıyız.

Hz. Nuh'la (a.s.) ilgili ayetleri okurken, her devirde aynı vakaların olabileceğini, Allah Teâlâ'nın iyilere yardım edeceğini, sonuçta onların galip geleceğini; Hz. İbrahim'le (a.s.) ilgili pasajları okurken, onun verdiği mücadeleleri düşünüp yılmamayı; Hz. Yusuf'la (a.s.) ilgili kıssayı okuduğumuzda, hasedin ne kadar kötü olduğunu görüp başkalarına tuzaklar kurmamayı; Resûlullah'ı anlatan bölümleri okurken kendisinin önünü kesmeye çalışan pek çok kimsenin, şefkat, rahmet, sabır, hilm ve peygamberî fetanetle nasıl da onun etrafında toplanıp saadete erdiklerini düşünmeliyiz. Böylece hayatımızın her ânında Kur'an'ın değişik bir ayetinde anlatılan veya uyarılan bir prensibi kendimize ölçü edinmeliyiz.

Aynı zamanda Resûlullah'a (s.a.s.) yapılan emir ve tavsiyelerin, bizi de doğrudan ilgilendirdiğini kabul etmeli ve Kur'an'ı ona göre okumalıyız. İnsanın zaaf noktalarının vurgulandığı ayetleri okurken, "Burası beni anlatıyor, içimdeki gizlilikleri bildiriyor." deyip, ona göre daha bir dikkatli olmalıyız. Bunun dışındaki bir okuyuşta, belki bilgi sahibi olur, peygamberlerin hayat hikâyelerini öğrenir, insana ait özellikleri keşfeder, Resûlullah'ın nasıl bir hayat geçirdiğini kavrarız. Ancak Kur'an'ı okumadaki asıl maksadı yakalayamaz, indiriliş gayesini tam olarak bilemez ve ondan azami ölçüde istifade edemeyiz.

Kur'an'ın en mümtaz talebesi, onu en güzel anlayıp yaşayan ve bize en güzel bir şekilde tanıtan Hz. Muhammed (s.a.s.) Kur'an'ı şu veciz ifadelerle tasvir etmiştir:

"O öyle bir kitaptır ki onda, sizden önceki milletlerin durumlarıyla ilgili haberler, sizden sonra kıyamete kadar gelecek fitneler ve kıyamet ahvâli ile ilgili haberler... Ayrıca onda sizin aranızda, (iman-küfür, taat-isyan, haram-

helal vs. çeşidinden) cereyan edecek durumlarla ilgili de hükümler var. O, hak ile batılı ayırt eden tek ölçüdür ve onda her şey ciddidir. Kim bir zalimden korkarak, ondan kopar ve onunla amel etmezse, işte o zaman Allah da onu helak eder. Kim O'nun dışında bir hidayet ararsa Allah o kimseyi saptırır. Zira o, Allah'ın en sağlam ipi (*hablu'l-metin*)dir. O, hikmet edalı hatırlatan bir beyan ve Hakk'a ulaştırıcı bir yoldur. O, kendisine uyanları (değişik arzulara takılıp) kaymaktan, kendisini (kıraat eden) dilleri de iltibastan korur. Âlimler hiçbir zaman ona doyamaz. Onu çokça tekrar okuyana usanç vermez ve tadını eksiltmez. Onun insanlarda hayret uyaran yanlarının sonu gelmez. O öyle bir kitaptır ki cinler işittikleri zaman, şöyle demekten kendilerini alamamışlardır: *إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا * يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ* *'Biz doğru yolu gösteren harika ve hiç duyulmadık bir Kur'an dinledik. Biz onun (Allah kelamı olduğuna) inandık.'* (Cin, 72/1) O'nun üslubuyla konuşan doğruyu konuşmuş olur. O'nunla amel eden mutlaka mükâfat görür. Kim onunla hüküm verirse adaletle hükmeder. Kim ona çağırırsa, doğru yola çağırılmış olur. "Ey A'ver, sen de bu güzel kelimeleri iyi belle."¹

Kur'an'ı okumakla Yüce Yaraticı'ya doğrudan muhatap olma makamını ihraz etmiş oluruz. Böyle bir konumun şuurunda olunca, okuduğumuz Kur'an'la sanki Rabbimizi dinler ve O'nunla konuşmuş gibi hissederiz.

Kur'an, kâinat kitabının bir tercümesidir. Onsuz kâinata bakıldığında, varlık bir kaostan ibaret olup, hiçbir anlamı kalmaz. İnsan, o ışıktan mahrum olduğunda, ne olduğunu, nereden geldiğini ve ne olacağını dahi bilememez. Kur'an, bize etrafımızdaki olayların anlamını bildirir. Böylece duyarlı bir okumayla bizler, bütün bir kâinatla âdeta kardeş olur ve onunla konuşuruz.

Kur'an, her akıl sahibinin mutlaka inanma zarureti hissettiği Şan-ı Yüce Yaraticı hakkında tam ve eksiksiz bilgiler sunar. Allâh'ın isimleri, sıfatları ve fiillerini anlatır. Meydana gelmiş ve gelecek olayları haber verir. Doğuştan itibaren eğitime muhtaç insanı, gerçek ve yanıltmayan ilkelerle geleceğe hazırlar. İnsanlığa her şeyi açık ve net bir şekilde anlatır, rehberlik yapar ve gerçek mutluluğun yollarını bütün yönleriyle gösterir.

Kur'an bütün insanlık için rehberdir. Bilim ve teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin, maddi olarak hangi seviyeye ulaşırsa ulaşınsın, insanlar Kur'an'ın gösterdiği prensiplerden asla uzak kalmaz. Bu hidayet, toplumun sadece belirli bir kısmını değil, herkesi ilgilendiren, her seviyedeki insanın muhtaç

olduğu, medeniyetlerin sonsuza dek yükselmesinin teminatı olarak inmiş bir hidayettir. Bu hidayetle insan, dünyada öğrenmesi gerekli şeyleri öğrenirken, diğer taraftan asıl maksadını da unutmamış olur.

İlahi kelim Kur'an, öylesine büyük ve derin bir etkiye sahiptir ki okunmasıyla sadece insanlar değil, melekler de hissedar olur, onu dinlemek için okunan yere teşrif eder, böylelikle de okunan yer, bir rahmet ve sekînet (huzur-güven) ortamına döner. Bütün toplumun Kur'an'la içli-dışlı olduğu düşünülürse, böyle bir toplum, emniyet ve güvene, meleklerin korumasına layık bir kıvama gelmiş demektir.

Kur'an, semadan insanlığa sunulmuş ilahi bir sofradır. O sofrada bulunmak, insanlar için zaruri bir ihtiyaçtır. Dünya-ahiret saadeti ancak onunla elde edilebilir. Kur'an'ın insana hem dünyada hem de ukbada kazandırdığı şeyleri, başka hiçbir kitap kazandıramaz.

Konuyu çok güzel ve veciz bir şekilde ifade eden Elmalılı Hamdi Yazır'ın hafif sadeleştirilmiş ifadeleriyle belirtecek olursak;

“Maamafih şu da unutulmamalıdır ki Kur'an, anlaşılmaz bir kitap değildir. Hatta **وَلَقَدْ يَسْرُونَ الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ** (Kamer sûresi, 54/17) ‘*Yemin olsun: Biz, ders alınsın diye Kur'an'ın anlaşılmasını kolaylaştırdık. Haydi var mı düşünen ve ibret alan?*’ ayetinde de buyrulduğu üzere manasını en kolay ve açık bir surette anlatan ve tekellüfsüz, tasannusuz, su gibi akan, nur gibi parlayan bir kitab-ı mübîndir.

O kendisini bütün insanlığa duyurmak ve anlatmak için nazil olmuş ve duyurmuştur. Ancak onun manaları sınırlandırılmaz ve tüketilemez. Bir manası ortaya çıkarken, arkasından bir mana daha, arkasından bir mana daha ortaya çıkar. Nurunun çok açık ve belirgin olmasıyla bir kapalılık var gibi sanılır. Mümine hitap ederken kâfire korku salar, kâfiri korkuturken mümine bir müjde nüktesi uzatır. Orta seviyedeki insanlara hitap ederken ileri seviyedeki bilim insanlarını düşündürür, âlime söylerken cahile dinletir, cahile söylerken âlime dokundurur. Geçmişten bahsederken geleceği gösterir, bugünü tasvir ederken yarını anlatır. En sade müşahedelerden en yüksek hakikatlere götürür. Müminlere gaybı anlatırken kâfirleri hâlden tedirgin eder. Ve bütün bunları hâle, makama, mekâna, zamana, konuya göre en uygun, en mükemmel ve parlak kelimelerle ifade eder...”²

Kur'an'ın gerek anlamını, gerekse içeriğini oldukça evrensel anlamda

tarif eden Bedizüzaman Hazretlerinin sadeleştirilmiş şu cümleleriyle aynı konuyu biraz daha açmış olalım:

“Kur’an, şu büyük kâinat kitabının ezeli bir tercümesi, tekvînî ayetleri okuyan çok çeşitli dillerin ebedî tercümanı, şu görünen ve görünmeyen âlemlerin gerçek açıklayıcısı, yeryüzü ve gökyüzünde gizli ilahi isimlerin manevi hazinelerinin keşfedicisi, olayların arka planında gizli olan gerçeklerin anahtarı, görünen âlemde, gayb âleminin dili, görünen âlemin perde arkasındaki gayb âleminden gelen Rahmân’ın ebedî iltifatları, Ezel Sultanı’nın insana hitaplarının hazinesi, şu İslâmiyet âlem-i manevisinin güneşi, temeli, hendesesi, ahiret âleminin mukaddes haritası, Cenab-ı Hakk’a ait sıfatların, isimlerin ve fiillerin kesin ve açık olarak açıklayıcısı, kesin delili, geniş bir tercümesi, insanlık âleminin gerçek terbiyecisi, büyük insanlık da diyebileceğimiz İslam’ın suyu ve ışığı, insanlığın varlığının gerçek hikmeti, insanları mutluluğa götüren gerçek mürşidi, doğru yol göstericisi, insana hem bir kurallar kitabı hem dua kitabı hem hikmet kitabı hem kulluk kitabı hem emir ve davet kitabı hem zikir hem de bir fikir kitabı hem insanın bütün manevi ihtiyaçlarına kaynaklık teşkil edecek pek çok kitabı içinde barındıran oldukça kapsayıcı mukaddes bir kitaptır.

Kur’an, bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla Allah’ın kelâmıdır; bütün varlığın İlâhî ünvanıyla Allah’ın fermanıdır; bütün semaların ve yeryüzünün Yaraticısı adına bir hitaptır; Cenab-ı Hakk’ın bir konuşmasıdır; O’nun saltanatı adına ezeli bir hutbedir; O’nun engin ve sınırsız rahmetinin iltifatlarıdır...”³

¹Tirmizî, [Fedâilü'l-Kur'ân](#),   ; Dârimî, [Fedailü'l-Kur'ân](#),  ; Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel  /  .

²Elmalılı Hamdi Yazır, [Hak dini Kur'ân Dili Giriş](#).

³Nursi, Bediüzzaman, 25. Söz.

BİRİNCİ CÜZ

1. FATİHA SÛRESİ

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla. Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allâh’adır. O Rahmân’dır, Rahîm’dir. Din gününün, hesap gününün tek hâkimidir. (Haydi öyleyse deyiniz): ‘Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.’ Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet. Gazaba uğrayanların ve sapkınlarınkine değil.”

Fatiha sûresinin çeşitli isimleri vardır. Bu sûre namazda tekrar edildiğinden dolayı “es-sebu’l-mesânî”, Kur’an-ı Kerim’in özeti olmasından “ümmü’l-Kitap”, maddi manevi hastalıklara şifa olmasından “eş-Şâfiye” ve “el-Vâfiye”, namaz ve Kur’an’ın onunla başlamasından dolayı da Fatiha gibi isimlerle adlandırılmıştır.

Sûrenin Fazileti

Ebû Hureyre’nin (r.a.) rivayetine göre Allah Teâlâ Fatiha’da kuluyla konuşur: “Fatiha’yı ikiye taksim ettim. Yarısı benim yarısı kulumundur. Kul **كُلُّ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** dediği zaman Allahü Teâlâ: ‘Kulum bana hamdetti.’ der. Kul **كُلُّ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** dediği zaman Allahü Teâlâ: ‘Kulum beni senâ etti.’ der. Kul **كُلُّ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ** dediği zaman Allahu Teâlâ: ‘Kulum beni temcid etti.’ der ve buraya kadar benimdir. Kul **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** dediği zaman Allahu Teâlâ: ‘Bu kulumla benim aramdadır.’ der. Sûrenin sonu ise sadece kulumundur ve kuluma istediği verilecektir.”⁴

Fatiha Sûresinin Önemi

Bu sûre, Müslümanların ibadet ve dua hayatlarında önemli bir rol oynar. Namazın başında okunan Fatiha, Müslümanların Allah’a hamdetmelerini ve O’na yönelmelerini sağlayan önemli bir vesiledir. Bu yönüyle Fatiha, Müslümanların ibadet hayatında merkezî bir konuma sahiptir.

Her gün milyonlarca Müslüman, namazlarının her rekâtında Fatiha'yı okuyarak birbirleriyle bu anlamlı ibadeti paylaşır ve ortak bir duygu etrafında âdetâ kenetlenmiş olurlar. Böylesi bir kenetlenme duygusu, Müslümanları bir araya getiren önemli bir manevi bağdır.

Fatiha, aynı zamanda namazın merkezini tutararak Müslümanların manevi bir yolculuk yapmalarını, âdetâ küçük bir miraç yaşamalarını sağlar. Bu sûre, Kur'an'ın başlangıcı olması hasebiyle de sosyal ve psikolojik düzeyde Müslüman fertlerin hayatlarına farklı açılardan ve farklı şekillerde rehberlik eder.

Fatiha Sûresinin Anlamı

Fatiha sûresinin nazil olduğu zaman ve mekân, Kur'an'ın genel anlamını daha iyi kavramamızı sağlar. Bu tarihi açı, ayetlerin neden indirildiğini ve Müslüman toplumun o dönemdeki ihtiyaçlarına nasıl cevap verildiğinin işaretlerini taşır. Mekke döneminin ilk yıllarında indirilen Fatiha, İslam'ın yayılma süreci, Müslüman toplumun içinden geçtiği vetire ve bu vetirenin etkilerini anlamak adına bize yardımcı olur.

Fatiha sûresinin indirildiği Mekke döneminde Müslümanlar yoğun bir zulümle karşı karşıya kalmışlardı. Bu sûre, böylesi sıkıntılı bir süreçte inananlara güç ve metanet vererek, oldukça zor zamanlarda dahi imanlarını korumalarına yardımcı olmuştur.

Dua ederken Fatiha'yı okumak, duygusal ve ruhi bağlamda Müslümanların daha derin manevi bir tecrübe yaşamalarına yardımcı olur. Sûre, Müslümanlara dua etmeyi ve Allah'tan yardım dilemeyi öğütler. Bu, kişinin psikolojik olarak güçlenmesine ve zorluklarla başa çıkmasına yardımcı olur. Toplum hayatı açısından da dua, birliği artırır ve toplumun dayanışmasını güçlendirir. Dua, toplum içinde bir iletişim aracı olarak işlev görür. Ortak dualar, toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirir.

Fatiha, ilahi bir hazinedir. Her dertli, derdinin çaresini onda bulur. Kur'an-ı Kerîm'in ilk sûresidir. Onun içindir ki aslında her şey Fatiha ile başlar.

“Bismillahirrahmânirrahîm” ile Fatiha'nın çok sıkı bir ilgisi vardır. Âdetâ “Bismillahirrahmânirrahîm” Fatiha'dan bir ayet gibidir. “Bismillah” Allah'ın ismiyle başlar. Kur'an okumaya başlarken besmele ile başladığımız gibi, Fatiha'ya da besmele ile başlarız.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ “Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla” ifadesi,

müminlerin her türlü faaliyetlerine Yüce Yaratıcı'nın adını anarak başlamalarının önemini vurgular.

Bismillah ile başlamak, Müslümanın her anını Allah'ın rahmetiyle başlatması anlamına gelir. Bu, iş etiği ve sorumluluk anlayışını etkileyen önemli bir uygulamadır.

Allah'a sığınmak, insanın sahipsiz olmadığını bilmesi ve moral depolaması açısından son derece önemlidir. Çünkü Allah'a sığınan kişi sığındığı varlığın gücü ve verdiği emniyet sayesinde özgüven kazanarak sağlam, kararlı, müstakim ve şahsiyetli bir duruş ortaya koyar. Bunun sonucu olarak, insanı haktan saptırmaya çalışan şeytana karşı en güçlü korunmanın Allah'a sığınmakla elde edileceği bilinci de insana kazandırılmış olur.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ “Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.” ayeti, insanların Yüce Yaratıcı'ya olan minnettarlığını ve birlik içinde bir bütün olduklarını vurgular.

Fatiha, “Hamd” kelimesiyle başlar. Hamd, kelime olarak şükür ve medih anlamlarına da gelmekle beraber, onlardan daha kapsamlı anlamları içermektedir.

Hamd: Bize Cenab-ı Hakk'ın nimetleri ulaşsın ulaşmasın, hissedelim etmeyelim, fark edelim etmeyelim hepsine karşı yapılan teşekkürün adıdır.

Şükür: Kendisine teşekkür edeceğimiz Zât tarafından, bize ihsan edilen ve bizim de hissettiğimiz nimetlerine karşılık yapılan bir teşekkürdür.

Medih: Övme demektir. Allah'a güzelliğinden dolayı medih yapılır. “Güzelsin Allah'ım, cemal sahibisin Allah'ım!” demek birer medih sayılır.

Hamd makamı önemli bir makamdır. Onun içindir ki bu makama, “Makam-ı Mahmûd” da denilir. Biz de bu makama ulaştırılması için Peygamberimize (s.a.s.) her ezan sonrasında: “Onu vadettiğin Makam-ı Mahmûd'a, övdüğün insanların makamına ulaştır; makamını genişlettikçe genişlettir.” diye dua ederiz. Allah Resûlü de (s.a.s.) bir hadislerinde: **الْحَمْدُ** **تَمْلَأُ الْمِيزَانَ** “Hamd, mizanı doldurur.”² buyurmaktadır.

Neye hamdederiz? İnsan olduğumuza, mümin olduğumuza, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) peygamberimiz olduğuna, Kur'an gibi evrensel bir kitabın muhatabı olduğumuza, farkında olduğumuz ve olamadığımız bütün nimetlere...

Allah: Her şey kendisinden istenilen, darda kalanlara yardım eden, sadece kendisine ibadet edilen, kendisiyle huzur bulunan gibi anlamlara gelir.

“Rab” kelimesi, ism-i fail manasında bir mastardır ki “terbiye eden” demektir. Kâinatın her tarafında terbiye edilen binlerce şey için ne lazımsa ve ne kadar şey varsa hepsini Allah yapmaktadır. Bu anlamda, insana cenneti gösteren, onu terbiye eden Allah’tır. Cehennemi gösteren, ondan kaçınmaları için uyaran, Peygamberimiz’i gönderen, O’na uymaya teşvik eden, Kur’an prensiplerini gösterip insanın gözünü gönlünü açan, Kur’an’da da kâinatı dile getiren, kâinatı anlatıp insanın karşısına apaçık gerçekleri seren de yine Allah’tır.

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ Tarihin her döneminde gerçek müminler, Allah’ın adıyla yaşamış, Hz. Muhammed’in (s.a.s.) sözlerine olan bağlılıklarıyla Rahmân ve Rahîm Allah’ın rahmetine nail olmuş, birbirlerine ve bütün insanlara karşı Allah’ın bu isimlerine dayanarak sevgi ve şefkatle yaklaşmışlardır. Bu cümle, günlük hayatta ve sosyal ilişkilerde merhamet ve şefkatin önemini vurgular, toplum içinde adil davranışları teşvik eder, onların kişisel gelişimlerine katkıda bulunur. Kâinat ve varlıkların temeli, şefkat ve rahmet üzerine kurulmuştur. Ağaçlar, somutlaşmış bir rahmetin ifadesi, onların meyveleri ise şefkatin birer yansımasıdır. İnsan, Allah’ın rahmet ve şefkatinin aynası; iman ise şefkatin ışığıyla parlayan bir nurdur. Dünya, saadet için bir vesile; ahiret ise şefkatin tüm ihtişamıyla sergilendiği bir sahnedir. Özetle, her şeyin başlangıcı da sonu da rahmet ve şefkattir.

Rahmân ve Rahîm Yüce Allah’ın iki ismidir. Allah Teâlâ kendisini Kur’an’da 113 sûrenin başında ve Neml sûresinde de bir ayette bu isimlerle tanıtmaktadır. Pek çok farklı anlamın yanında Rahmân ismi, mümin kâfir herkesi içine alan bir bağışlanmayı, merhameti, rızık vermeyi ifade eder. Buna göre Allah Teâlâ, hiç kimsenin inancına bakmadan nimet vermekte, hayatlarını devam ettirecek bir ortamı esirgememektedir.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ “*Din gününün sahibidir.*” ayeti, Allah’ın kıyamet gününde hüküm verecek olan tek güç olduğunu belirtir ve bu açıdan da Müslümanlara daha bilinçli bir şekilde yaşama çağrısında bulunur. Ayrıca bu ifade, toplum içinde müminlerin gerek kendi aralarında, gerekse diğer insanlarla ilişkilerinde merhamet ve şefkatle birbirine yaklaşmayı teşvik eder. Müminler, Allah’a ve ahiret gününe olan imanlarına dayanarak, dünya hayatında daha adilce ve sorumluluk bilinciyle yaşarlar. Aynı zamanda bu

cümle, müminlerin hayatlarında güçlü bir yönlendiriciye sahip olmanın verdiği psikolojik huzuru da temin eder.

Malik: Sahip, efendi demektir. Özetle ceza ve mükâfat gününün yegâne sahibi Allah'tır. Öyleyse diğer bütün maliklerin sahip oldukları şeyler izâfi ve geçicidir. Sanki bu ayetin işaretiyle Cenab-ı Hak şöyle ferman etmektedir: “Ey Firavunlar, Nemrutlar, ey ‘Ben melikim.’ diye şımarıp yersiz yersiz övünenler, şahlar, şehinşahlar! Mülkün ve saltanatın elinizden heba olup gideceği bir gün gelecek ve o günün tek sahibi de Allah olacaktır.”

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ “*Yalnız Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz.*” cümleleri doğrultusunda müminler yalnızca Allah'a kulluk eder ve her türlü zorluk ve sıkıntı karşısında Allah'a yönelerek yardım isterler. Bu cümle müminlerin tek Allah'a yönelmesini sağlar ve her durumda sığınacakları ve kulluklarını beyan edecekleri duygusunu yaşatır ki bu da psikolojik açıdan ruhi bir huzur ve güvenin kaynağı demektir.

Ubudiyet, Yaratıcıya saygı ve hürmette bulunmaya denir. İbadet ise halis bir niyetle sevap beklemek üzere Allah'a yakınlık düşünülerek yapılan itaat demektir.

“*Sadece Sana kulluk ederiz.*” demekle, kulluğun yalnızca Allah'a yapılacağına işaret vardır. Kul *إِيَّاكَ* demekle aynı zamanda gaflete daldığında veya şeytana uyduğunda kendisini toparlar ve Allah'ı hatırlamış olur ve böylece daha baştan kulluğunu kime yapacağını açıkça belirtmiş olur.

“Ben” değil de “biz” denmesi, Müslümanlara topluluk şuuru vermekte ve namazın cemaatle kılınmasına işaret edilmektedir.

وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ Yaptığımız bütün işlerde Allah'tan yardım isteme, ibadetlerin kolaylıkla yapılmasını dileme ve her konuda O'nun yardımını bekleme vardır. Madem Yüce Yaratıcı bize istemeyi öğretmiş, demek ki verecektir. “Sadece Senden yardım isteriz.” demekle kul, yardımın sadece Allah'tan olacağını belirterek, kulluğundaki samimiyetin ve içtenliğin remzi olan ihlası da yakalamış olmaktadır.

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ “Bizi dosdoğru yola ilet.” ayeti, müminlere doğru yolu ve hayatın her alanında doğru birer birey olmalarını hatırlatır, dürüstlüğü prensip edinmelerini teşvik eder, böylelikle müminler bir

tarafından bunları yaşarken, diğer taraftan da bunu diğer insanlara göstermeye çalışırlar.

Cenab-ı Hak, bizden hidayete erdirmesini istememizi tavsiye ediyor. Zira insan, Cenab-ı Hak'ın hidayeti olmadan ne şahsi hayatını ne de ailevi ve toplumsal hayatını düzene koyabilir. Bütün bunlar Allah'ın hidayetine bağlıdır.

“Bizi hidayet et.” cümlesi “Bizi hidayete erdir.” demektir. Bazen olur ki hidayet için bütün vasıtalar hazır olduğu hâlde, insan hidayete eremez. Hz. Nuh'un oğlu, bir nebi ocağında doğup büyüdüğü hâlde, hidayetten nasibini alamamışken, katıksız bir kâfir olan Âzer'in evinde Hz. İbrahim, Firavun'un hanesinde de Hz. Musa ve Âsiye yetişir, biri peygamber, diğeri de Kur'an'ın örnek bir hanım olarak zikrettiği şerefli bir konuma ulaşır. Allah Resûlü de (s.a.s.) bir dualarında: “Ey Allah'ım; Sen'den hidayet, takva, iffet ve müstağni olmayı diliyorum.”⁶ buyurarak, bizlere bunu talim etmişlerdir.

الصِّرَاطَ “Belli bir yol” demektir. Bizden önce milyonlarca salih insanın, binlerce peygamberin ve yüz binlerce velinin gitmiş olduğu veya herkesin yürüyebileceği geniş bir yol anlamlarına gelir.

الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ “Mutedil yol, hak yol, dosdoğru yol, İslâm, Allah Resûlü ve ashâbının yolu, cennet yolu ve cehennem köprüsü” gibi anlamlara gelmektedir. Kul **إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** derken “Allah'ım hidayetimi devam ettir, son ana, can boğaza gelinceye kadar emanetinde beni emin kıl, emin insan olarak emaneti sana tevdi etmeye beni muvaffak eyle.” demektedir.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ayetinden, müminlerin, Allah'ın lütuflarına mazhar olacaklarını, bunun ise ancak doğru yolu bulmuş ve bu yolda sebat etmiş kimselere nasip olacağını öğrenir, bununla da kötülüklerden ve kötü insanlardan uzaklaşmış olurlar.

Toplum içinde iyi ve kötü örneklerin tanımlanması, fertlerin toplumun beklentilerine uygun davranışlar sergilemelerini teşvik eder. Psikolojik açıdan da iyi örnekleri takip etme arzusu ve kötü örneklerden kaçınma isteği, fertlerin kendi davranışlarını düzenlemesine ve güzel ahlaki davranışlar geliştirmesine yardımcı olur.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cümlesinde insanın nimet lezzetinden istifade etmesi ve haz duyması anlamı vardır. Allah bize nimet verir, biz de o

nimetten lezzet alır ve haz duyarız. İşte buna in'âm denir. Nimetlerin en büyüğü ise şüphesiz ki İslamiyet nimetidir.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ayetinde kastedilen kişiler, Nisa 4/69'da belirtilen nebiler, sıddıklar, salihler ve şehidlerdir.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ “Gayr”, “tam” karşıtı demektir. Gazap ise öfkelenme, şiddet, hiddet gösterme ve hışımlanma demektir. Demek ki **غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ** dediğimiz zaman, “Allah’ın belası başlarına gelmemiş ve Allah’ın intikamına maruz kalmamışların yolu” manası anlatılmak istenmektedir.

الضَّالِّينَ Arapça’da **ضَلَالٌ** “dalâl” sapıklık demektir. “Dâll” de sapık insana denir. “Dâllîn” **الضَّالِّينَ** ise sapıklar manasına bir çoğuldur. Dalalet; körlük, aklı kullanmama ve şaşkınlık içerisinde kalmak demektir. Demek ki **غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ** derken Cenab-ı Hakk’a, şaşkınlık ve hayret içinde dalalette bulunan, hak ve hakikatin berrak yüzünü göremeyen kimselerin yoluna atmaması için rica ve niyazda bulunuyoruz.

Yine bu cümleyle ne kadar dalalete girmiş ve ne kadar Allah’ın gazabına uğramış kimse varsa hepsini kastetmiş ve onların gittikleri yola düşmemek için Allah’ın hidayetine sığınmayı talep ettiğimizi ifade etmiş oluyoruz.

Son iki cümle, müminlerin değer yargılarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bir yandan müminler iyiliklerin arkasından koşmaya ve iyilerle beraber olmaya teşvik edilirken, diğer taraftan da kötüler ve her türlü kötülüğün arkasına takılmaktan yasaklanmaktadır.

Evet mümin, kötülerin ve kötülüğün arkasına takılmaz, takılamaz. Kötülük ve kötüler, en yakınlarından bile olsa, onlara taraftar olamaz, onların yanında duramaz ve onlara destek veremez. Kötülerle beraberlik ve zulmü, haksızlığı, haramiliği, rüşvet ve haram kazancı bir hayat tarzı hâline getiren kimselerden olmak ya da bunlara destek çıkmak, kişileri hem ilahi gazabın gelmesine hem de doğru yoldan çıkmaya götürür.

Allah Resûlü bir hadislerinde: “İmam, ‘âmîn’ dediği zaman siz de ‘âmîn’ deyin. Zira imamın ‘âmîn’ deyişine melekler ‘âmîn’ derler ve kimin ‘âmîn’i meleklerin ‘âmîn’ine tevafuk ederse Allah onun geçmiş günahlarını affeder.”⁷ buyurmuşlardır.

آمِينَ “Âmin”: “Duamızı kabul buyur.” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Fatiha sûresiyle Allah’a karşı ubudiyetimizi arz etme, muhtaç olduğumuz şeyleri dileme ve dilenme neticesinde bu isteklerimizi kabul et manasına

“âmîn” diyoruz.

Ahlaki Değerler ve Fatiha

Fatiha sûresi, Müslümanlara doğruluk, dürüstlük, sabır ve hoşgörü gibi temel ahlaki değerleri benimsemelerinde rehberlik eder. Sûre, insanlara günlük hayatlarında ve hayatın olağan akışı içerisinde ahlaki sorumluluklarını hatırlatarak, toplum içinde olumlu bir etki bırakmayı salık verir. Müminin Yaratıcı’sına karşı sorumluluğunu vurgular. Sorumluluk duygusu, kişinin toplum içinde ahlaki değerlere uygun bir şekilde hareket etmesini teşvik eder.

Mesela Fatiha, ticarete dürüstlük ilkesini vurgular. Müslüman bir tüccar, işlerine başlarken Fatiha’yı okuyarak, Yaratıcı’sını, ölüm ötesi hayatı ve ceza gününün varlığını hatırlar. Böylesi bir hatırlama, davranışlarında, muamelelerinde okuyanı daha bilinçli ve dürüst davranmaya yönlendirir. Sürtüşmeleri minimize eder, haksızlıkların önünü kapatır.

Fatiha, zorluklar karşısında sabırlı olmayı, nimetlere şükretmeyi ve Allah’a tevekkül etmeyi öğretir. Günlük hayatta karşılaşılan zorluklara karşı bu sûre, müminleri olumlu davranış şekillerine ve hayata daha pozitif bakmaya yönlendirir.

Şüphesiz şahsiyet gelişiminde ibadetler, dikey ve yatay açılardan önemli bir yere sahiptir. İbadetin dikey boyutu Yaratan-yaratılan ilişkisine, yatay boyutu ise insan-insan-toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yöneliktir. Bu boyut açısından ibadetleri değerlendirecek olursak, ibadetler, ilahi âlem ile insan hayatı arasında köprü görevi görür ve âdeta ilahi alan ile beşerî hayatı birbirine yaklaştıran bir geçiş sürecidir. Bu bilinçteki bir mümin, yaptığı ibadetlerin hayatında önemli değişiklikler yaptığını görür. İbadetlerin oluşturduğu bu güzel etkilerle de şahsiyetini oluşturur. İbadetlerini ihlas ile yapan kişi, zekât ile paylaşmayı ve arınmayı, namaz ile kıyamı, Allah için dik durmayı ve yalnızca O’nun için secde etmeyi, hac ile inananlarla beraber tek mekânda ve tek amaç uğruna birlikte olmayı, cihad ile Allah yolunda çalışmayı ve mazlumların kurtulmaları için gayret göstermeyi öğrenir ki bunların tamamı Fatiha sûresinde özetle bulunmaktadır.

Fatiha, müminlerin imanlarını ve Allah’a teslimiyetlerini ifade eder. Yüce Mevla hepimize, bu sûrede arkasından gidilmesi tavsiye edilen bahtiyarlarla beraber yürüme, gazaplandığı kimselerden de olmamayı nasip kılsın.

Kayanlar ve Yolda Kalanlar

Ayağın kayması ve takılıp yolda kalmak, her dönemde insanların başına gelmesi muhtemel belalardandır. Unutmamak gerekir ki dalalet veya hidayetle ilgili aynı çizgide gideceğinin garantisi yoktur. Nice dalalette giden insanlar vardır ki hayatlarının bir aşamasında hidayete ulaşmıştır. Ve yine nice cennetle arasında bir karışık mesafe kalmış olanlar da vardır ki hayatlarının bir döneminde yuvarlanıp cehenneme gitmişlerdir. Hatta peygamberlerin yakınında bulunan birtakım kişilerde de zaman zaman bu durum gözlemlenmiştir. En yakınlar, zamanla en uzak olmuş, uzaklar da zamanla en yakına gelmişlerdir. Yakınlaşmak ve yukarıya çıkmak, ihlas kulesine çıkmak demektir ki çıkılmasından daha ziyade o zirveye tutunup orada sabit kalmak güçtür. Bundan dolayı muhlisler yani tam ihlase erenler veya erdirilenler bile böyle büyük bir tehlikeye karşı ikaz edilmişlerdir.

Vahiy kâtipliği yapacak kadar Allah Resûlü'ne yakın olan kişi, bir süre sonra dinden dönmüş, çok uzak gibi olan bazı kimseler de İslam'la şereflenmişlerdir. Bu örneklerden biri de Hz. Musa'nın (a.s.) yakınında olan bazı kimselerdir. Konuyla ilgili rivayetlerde, kendisinden Tevrat'ı dinleyen, yıllarca arkasından giden bazı kimseler, gördükleri dünyevi menfaatler karşısında ondan uzaklaşırlar. Buna üzülen Hz. Musa (a.s.) Cenab-ı Hakk'a şöyle nida eder:

- Ya Rabbi! Nasıl oluyor da bir insan Sen'i bilip tanıdıktan sonra geriye dönebiliyor..?

Bunun üzerine Cenab-ı Hak ona şöyle nida etmiştir:

- *Ya Musa! Onlar gerçekten Beni bilenler değil, gelirken yoldan dönenlerdir.*

Demek ki döneklik, her dönem karşı karşıya kalınması mukadder olan sonuçlardandır. İnsanların önüne cazip imkânlar, makam-mansıp, korku ve bazen de maddeye kul köle olmak çıkar. Önde giden nice insan geriye döner ve bu defa ileriye değil de geriye doğru koşmaya başlar ve son sürat kendisini kuyunun dibinde bulur.

Yüce Mevla, bu hassas durumdan dolaydır ki kıldığımız namazların her rekâtında okumamız gerekli olan Fatiha sûresine, şu önemli dua cümlesini yerleştirmiştir: "*Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna nail ettiklerinin yoluna ilet. Gazaba uğrayanların ve şaşırıp yoldan*

sapanların yoluna değil.” (Fatiha sũresi, 6-7)

⁴ Müslim, *Salât* 38; Muvatta, *Salât* 39.

⁵ Müslim, *Taharet*, 1.

⁶ Müslim, *Zikir* 72, Tirmizî, *Deavât* 72.

⁷ Buhârî, *Ezân*, 111-113; Müslim, *Salât*, 72.

2. BAKARA SÛRESİ

Müminlerin Temel Nitelikleri

Bakara sûresinin ilk beş ayeti, müminlerin temel özellikleri üzerinde durur ve bu özelliklere kâmilin sahip müminlerin kurtuluşa ereceklerini, saadete ulaşacaklarını haber verir. Söz konusu vasıflardan bazıları aynı zamanda İslam'ın, bazıları da imanın şartlarından. Kur'an'ın daha başlangıcında, hemen bu niteliklere vurgu yapması, bu özelliklerin Allah Teâlâ katında ne kadar büyük bir değere sahip olduğunu da gösterir. Bu vasıflar şunlardır:

“Elif, Lâm, Mîm. (Sana diyorum ey Muhammed (sas)! İşte (şanı yüce o azametli) Kitap (budur)! (Asla) Şüphe yoktur onda. Rehberdir müttakilere! O müttakiler ki görünmeyen âleme inanırlar. Namazlarını tam dikkatle ifa ederler. Kendilerine ihsan ettiğimiz nimetlerden hayır yolunda infak ederler. Hem sana indirilen kitabı hem de senden önce indirilen kitapları tasdik ederler. Ahirete de kesin olarak onlar inanırlar. İşte bunlardır Rabbileri tarafından doğru yola ulaştırılanlar. Ve işte bunlardır felâh bulanlar.”
(Bakara sûresi, 1-5)

İnançsızların Temel Özellikleri

Zaman zaman çevremizde ya da medyada Allah'a, peygamberlere, ölüm ötesi hayata inanmayan insanlar görürüz. Mümin olarak bunlara üzülmemek elde değildir. Zira hayat sadece dünyadan ibaret değildir. Ölümün ötesinde hayat vardır ve orada insan dünyadaki inancından ve yaptıklarından mutlaka sorguya çekilecektir. Elbette imanda aslolan herkesin kendi iradesiyle onu tercih etmesidir, zira zorlamayla iman olmaz. Ama sorumluluk sahibi olarak bizler, inanmayan insanların ahirette başlarına geleceklerden dolayı üzülür ve herkesin inanmasını yürekten arzu ederiz. Ama bu beklenti her zaman gerçekleşmeyebilir.

Nitekim Hz. Nuh'un (a.s.) hanımı ve oğlu, Hz. Lut'un (a.s.) hanımı, Hz. İbrahim'in (a.s.) babası, Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.s.) amcası Ebû Talip inanmamıştır. İnanmamaları aslında yaşadıkları kültürün etkisi, ön yargı ve biraz da inattan kaynaklanmaktadır. Bize düşen ise insanlara gerçekleri en güzel ve anlaşılır bir şekilde anlatmaktır. Gerisi kendi iradelerine ve Allah Teâlâ'nın hidayet ışığını yakmasına kalmıştır.

Yüce Mevla aşağıdaki ayetlerde inançsızların içinde buldukları duruma

işaret eder ve bunun sebebinin kendileri olduğunu, gerçeklere karşı kapalı kaldıklarını haber verir:

“İnkâra saptananları ise ister uyar ister uyarma onlar için birdir, imana gelmezler. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerine de bir perde inmiştir. Bunların hakkı büyük bir azaptır.” (Bakara sûresi, 6-7)

Münafıkları (İki Yüzlüleri) Yakından Tanıyalım

Kur'an, Bakara sûresinin başında müminleri beş, inanmayanları da iki ayette tanıtırken, münafıkları on iki ayette tanıtmaktadır. Bu oldukça önemlidir. Kur'an'ın bu sûre dışındaki diğer sûrelerde de en fazla üzerinde durduğu inanç grubu münafıklardır. Zira münafık kâfirden daha tehlikelidir. Münafıkların renkleri, yönleri, kibleleri ve ne yapacakları kesin ve belirgin olmadığından, toplumda her zaman için çıbanbaşı olurlar ve her türlü kargaşa ve ifsadın içinde bulunurlar.

İslahçı görünürler ama müfsittirler. İnanıklarını iddia ederler ama inançsızdırlar; imanlarının gereğini yerine getirmezler. Hep ikiyüzlü davranır ve aldatırlar, yalan söylerler ve içlerinde gizledikleri niyetlerini icraatlarıyla gösterirler. Hep fark edilecekleri endişesiyle yaşarlar. Gözleri vardır ama gerçekte kördürler. Bütün enerjilerini hakkı örtmeye, ters yüz ederek sunmaya, iftira atmaya, aldatmaya ve sahtekârlığa göre programlamışlardır. İşte aşağıdaki ayetler, bu ikiyüzlü tiplerin temel bazı özelliklerini dile getirmektedir:

“Öyle insanlar da vardır ki ‘Allah’a ve ahiret gününe inandık.’ derler; oysa iman edici değildirler. Akılları sıra Allah’ı ve iman edenleri aldatmayı kurarlar. Kendilerinden başkasını aldatamazlar da farkında değiller. Kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalıklarını daha da ilerletti. Bu yalancılık (ve samimiyetsizlikleri) sebebiyle bunlara can yakıcı bir azap vardır. Ne zaman onlara: ‘Yeryüzünde fesat çıkarmayın!’ denilse ‘Biz sadece ıslahçıyız, ortalığı düzeltmekten başka işimiz yok!’ derler. Gözünüzü açın, bunlar bozguncuların ta kendileridir; lâkin şuurları yok, bunu bilmezler. Ne zaman onlara: ‘Şu güzel insanların iman ettiği gibi siz de iman edin.’ denilse ‘Yani o beyinsizlerin inandıkları gibi mi inanalım?’ derler. Asıl beyinsizler kendileridir de bunu bilmezler. Bunlar iman edenlerle karşılaştıkları vakit ‘Biz de müminiz’ derler. Fakat şeytanlarıyla

başbaşa kaldıklarında da: ‘Emin olun, biz sizinle beraberiz, biz onlarla alay ediyoruz.’ derler. Allah da istihza mukabelesinde bulunur ve azgınlıklarında onlara bir süreye kadar mühlet verir; böylece onlar bir müddet (kendilerinde olmadan) başıboş dolaşırlar. İşte onlar hidayeti verip (hidayete müşteri olacaklarına), dalalet satın aldılar. Ama bu, kârlı bir ticaret olmadı. Çünkü kâr yolunu tutmadılar. Bunların durumu, aydınlanmak için ateş yakan bir kimsenin durumuna benzer. Ateş çevresini aydınlatır aydınlatmaz Allah onların gözlerinin nurunu giderir ve karanlıklar içinde bırakır, onlar da göremez olurlar. Sağır, dilsiz ve kördürler onlar. Onun için hakka dönmezler. Yahut onların durumu gökten sağanak hâlinde boşanan ve içinde yoğun karanlıklar, gök gürlemeleri ve şimşekler bulunan yağmura tutulmuş kimselerin durumuna benzer. Yıldırımların verdiği dehşetle, ölüm korkusundan, parmaklarını kulaklarına tıklarlar. Fakat Allah kâfirleri çepeçevre kuşatır. Şimşek nerdeyse gözlerini köreltecek. Önlerini aydınlattı mı ışığında yürürler, (şimşek sönüp) karanlık çökünce de dikilir kalırlar. Allah dileseydi kulaklarını sağır, gözlerini kör ederdi. Allah gerçekten her şeye kadirdir.” (Bakara sûresi, 8-20)

Bu ayetler topluluğu münafıkların genel özelliklerini anlatır. Şöyleki: Münafıklar, Allah’a ve ahiret gününe inandıklarını söylerler ama gerçekte inanmamışlardır. Çünkü münafıkların kalplerinde hastalık vardır. En önemli kalp hastalığı, haset ve kibirdir. Zira Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bir hadislerinde, “Haset ve kibir bulunan bir kalpte iman yerleşmez.” buyururlar. Yani kalbinde haset ve kibir bulunan kişi her ne kadar “Allah’a ve ahiret gününe inandım.” dese de bu inancın gereğini yapamaz. Çünkü Allah’a ve ahiret gününe yakîn derecesinde inanan biri kesinlikle fesat işlerle uğraşmaz. Yeryüzünde daima salih dairede bir ıslahçı olarak hareket eder. Bu demektir ki münafığı müminden ayıran özelliklerin başında icraatlarındaki fesat ve bozgunculuk ile sözlerindeki yalanlardır.

Değişmeyen Münafık Tipi

Münafıklar, müminlerle yüz yüze geldiklerinde ya menfaat icabı veya korkularından inançsızlıklarını gizleyerek, mümin olduklarını söyler; ancak kendileri gibi kimselerle baş başa kaldıklarında asıl kimliklerini ortaya koyarlardı: “*Onlar, iman edenlere rastladıkları zaman: ‘İnandık’ derler. Fakat şeytanlarıyla yalnız kaldıkları zaman: ‘Biz, sizinle beraberiz. Biz sadece alay ediyoruz.’ derler.*” (Bakara sûresi, 2/14)

“Üstelik iman edenlere rastladıklarında inandık derler, birbirleriyle baş başa kaldıkları zaman, ‘Rabbimizin huzurunda aleyhinize delil olarak kullansınlar diye mi tutup Allah’ın size açıkladığı gerçekleri onlara da söylüyorsunuz? Hiç aklınız yok mu be?’ derlerdi.” (Bakara sûresi, 2/76)

Rivayete göre bir gün münafıkların başı Abdullah b. Übey ve arkadaşları, ashaptan bir grupla karşılaştıklarında, Abdullah b. Übey kendi arkadaşlarına: “Bakınız ben şu gelen budalaları başınızdan nasıl da savacağım.” demiş ve yaklaştıkları zaman Hz. Ebûbekr’in elini tutmuş, “Merhaba Temimoğullarının efendisi, Şeyhu’l-İslâm, Resûlullâh’ın, mağarada ikincisi olan, kendini ve malını Resûlullah’a vermiş bulunan!” demiş, sonra Hz. Ömer’in elini tutmuş: “Merhaba Adiyyoğullarının efendisi, dininde kuvvetli, nefsinin ve malını Resûlullah’a vermiş bulunan Hz. Faruk!” demiş ve sonra Hz. Ali’nin elini tutmuş: “Merhaba Resûlullah’ın amcaoğlu ve damadı, Resûlullah’tan sonra bütün Hâşimoğullarının efendisi!” demiş. Onun bu ikiyüzlülüğü karşısında Hz. Ali kendisini tutamayarak ona: “Ey Abdullah! Allah’tan kork, münafıklık etme, çünkü münafıklar, Allâh’ın en kötü kullarıdır.” deyince, bu defa Abdullah İbn Übeyy: “Dikkatli ol, Ey Hasan’ın babası! Benim hakkımda böyle mi söylüyorsun? Allah’a yemin olsun ki bizim imanımız, sizin imanınız gibi ve bizim tasdikimiz, sizin tasdikiniz gibidir.” demiş ve böylece ayrılmışlar. Ayrılır ayrılmaz Abdullah b. Übeyy arkadaşlarına dönerek: “Nasıl yaptım gördünüz ya! İşte siz de bunları görünce böyle yapınız.” demiş. Onlar da: “Sağ ol, sen bizim içimizde hayatta oldukça senden hep böyle hayırlı istifadeler ederiz.” diyerek kendisini övmüşler. Müslümanlar olanları Resûlullâh’a haber vermişler ve bununla ilgili olarak yukarıda meâli verilen Bakara sûresi 14. ayeti nazil olmuştur.⁸

Bile Bile Doğruları Gizler, Allah’ı Aldattıklarını Sanırlar

Müslümanlar olarak Kur’an’la ilgili en çok yanıldığımız noktalardan biri de geçmişte ehl-i kitapla ilgili yapılan uyarıları sadece onlara yapılmış gibi kabul etmemizdir. Aslında Kur’an ehl-i kitabı eleştirirken Müslümanlara seslenmekte, onlara nasihat etmekte ve onları uyarmaktadır. Zira Kur’an en başta Müslümanlara gelmiş bir kitaptır. Ona inanmayan bir Yahudi, Hristiyan ya da başka bir din mensubu onu nasıl okusun ki?

Kur’an’da elbette sadece ehl-i kitap eleştirilmez, hatta onlardan daha çok

ve ağır eleştiriler Kur'an'a inandıklarını söyleyen Müslümanlardır. Ancak kolaycılığa kaçmak, rahatlamak ve eleştirileri de üzerimize almamak için olsa gerek, bu uyarıları hep başkalarına yapılan hitaplar olarak okuruz. Böylesine yanlış bir bakış açısıyla Kur'an okunduğunda, elimizde az bir bölüm kalır ve Kur'an'ın büyük bir kısmını hayatımızın dışında bırakmış oluruz.

Kur'an ehl-i kitabı geçmişte yaptıklarından dolayı eleştirirken, bununla Müslümanlara öyle olmamaları gerektiği hatırlatılmıştır. Ondan dolayıdır ki eleştiriler, kişi veya toplumlara değil, yapılan davranışlardır. Bu davranışları hangi zamanda ve kim yaparsa yapsın, Kur'an'ın bu ağır eleştirilerine onlar da muhataptır.

Günümüz itibarıyla Müslüman topluluklara bakıldığında, Kur'an'ın eleştirdiği kötü nitelik ve tutumları, belki de daha çok onlar işlemektedir. İşte bunlardan biri de hakkı batıl, doğruları da yalan ve yanlışlarla karıştırıp bile bile doğruları gizlemektir.

Konuyla ilgili ayette: *“Batılı hakka karıştırmayın, bile bile gerçeği gizlemeyin!”* (Bakara sûresi, 42) buyrulur, günümüzün önemli bir eksikliğine vurgu yapılmıştır. Merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın da yerinde açıklamasıyla bu ayetin anlamı çok kapsamlıdır. Hem ilme hem de davranışlara dair hususları içine alır. “Din adamı” diye bilinen insanların dinle ilgili yalan yanlış fetvalarından, yalan dolanlarına, bozgunculuklarına ve hatta ticaret ehlinin sahtekârca aldatmalarından, yargıçların haksızca verdikleri hükümlere kadar hepsini kapsar.

Yine Elmalılı'nın yerinde ifadeleriyle nice kimseler vardır ki ilmî gerçekleri bozar ve kötüye kullanırlar. Onları kendi gönüllerine göre evirip çevirerek aslından çıkartırlar, bakırı yaldızlar, altın diye satarlar. Ve ilmî meselelerde gerçeği takip etmeyerek kendi heva ve heveslerine göre açıklamalarda bulunur, fetvalar verir, arzu ve şehvetlerine takılır, safsatalar yayar ve arzularına uyarlar. Böylelikle onlar batılı hak gibi gösterir, insanları aldatır, üç beş günlük dünya hayatı için de ebedî hayatlarını berbat ederler.⁹

Hakkı batıla karıştırma, öylesine geniş bir kavramdır ki kişinin eşini aldatmasından, çocuklarına yalan söylemesine, kamuyu dolandırmasından, şahitlikte yalana sapmasına, başkalarının haklarını kaba kuvvetle kendisininmiş gibi yemesinden, ticaretteki aldatmaya kadar bütün aldatma

çeşitlerini içine alır.

Bu nitelikteki kişiler, aslında birer ruh hastasıdır. Zira bu davranışlarıyla onlar Allah'ı aldattıklarını sanarlar ama Allah onların yaptıkları her türlü hileyi, tahrifi, aldatmayı ve hakkı gizleyip yanlış hak gibi göstermeye çalışmalarını bilmektedir.

Günümüz dünyasında ne acıdır ki Kur'an'ın eleştirdiği hakkı batıla karıştırma, batılı da yani yanlışları, yalanları ve iftiraları gerçekmiş gibi başkalarına yutturma işi, en fazla Müslüman topluluklarda görülmektedir. Kamu çalışanından siyaset dünyasına, yöneticilerden, yönetilenlere, işçiden patrona, amirden memura baştan aşağı yalan ve yanlışların ambalajlanıp hak ve doğrular diye sunulması, yoğun bir şekilde cereyan etmektedir. Ancak Müslümanlar için son derece önemli olan bu ayeti okurken, -belki biraz da tefsirlerin konuyla ilgili nüzul sebeplerini incelemelerinden ve ayeti bu kapsamda yorumlamalarından dolayı- bize hitap ediyor gibi algılamamış, daha çok geçmişteki bir kesimi ilgilendiriyor nazarıyla okumuşuz! Yüce Allah Kur'an'ı kendimize iniyormuş gibi okuyanlardan kılsın.

Hiçbir Şeyin Fayda Vermeyeceği Güne Hazır mıyız?

İnsan genellikle aldanır. Gençlik, zenginlik, güç-kuvvet şımartır ve bütün bunların hep kalıcı olacağı hayaline kapılır. Servetiyle, iktidarıyla, kendisine yakın makam ve mevki sahipleriyle pek çok şeyi halledebilen insan, bunun hep böyle devam edip gideceğini sanır. Servetin hiç tükenmeyeceğini, güç ve kuvvetin, iktidarın sonunun hiç gelmeyeceği yanılgısına düşer. Aldanır, ölümü hiç mi hiç düşünmez ve ölüm ötesi hayatı da asla aklına getirmez. Büyük mahkemede, bunların hiçbirinin geçerli olmayacağını aklından geçirmez veya buna inansa da çoğu zaman inancının gereğini yerine getirmez. Derken ansızın karşısına ölüm gerçeği çıkar veya yaşanır hayat biter. Kiminin hakkına girmiştir, kimine zulmetmiştir, kiminin malını çalmıştır, kiminin de haysiyetiyle oynamıştır. Ve bütün bunlar borç hanesine yazılmıştır.

Derken ölümlerle dünya hayatı bitmiş olur. Artık karşısında büyük bir mahkeme vardır ve hesap verme zamanıdır. Bu hesaptan kaçıp kurtulmak da mümkün değildir. Ne yığınlarla servetin ne de güç ve kuvvetin burada bir faydası olur. İşte ayet bizlere bu gerçeği hatırlatmaktadır:

“Öyle bir günden sakının ki o gün hiç kimse başkasının yerine bir şey ödeyemez, kimseden şefaât kabul edilmez, hiç kimseden fîdye alınmaz, hem onlara yardım da edilmez.” (Bakara sûresi, 48)

⁸ Vâhidî, *Esbâb-ı Nüzûl*, s. 22; Suyûtî, *Esbâb-ı Nüzûl*, s. 12-13.

⁹ Elmalılı, *Hak Dini Kur 'ân Dili*, Bakara sûresi 42. ayetin tefsirinde.

İKİNCİ CÜZ

Allah'ı Anın ki Anılasınız

Genellikle darda kaldığımızda, hastalıklarla karşılaştığımızda, üstesinden gelemediğimiz bir engelle karşı karşıya kaldığımızda ve bütün sebepler tükendiğinde Allah Teâlâ'yı hatırlar ve O'na yalvarırız. Hâlbuki Yüce Mevla'nın anılması ve yâd edilmesi her zaman olmalıdır. Hayatımızın bütün aşamalarında, muamelelerimizde, insani ilişkilerimizde, komşuluk hukukunda, zengin, zinde, dinç ve sağlıklı olduğumuzda, hiçbir kimseye ihtiyacımız olmadığında Allah Teâlâ'yı unutmamalı, saygıda kusur etmemeli ve küçüklüğümüzü idrak edip O'na dua etmeli ve yalvarmalıyız. Yüce Mevla'nın dualarımızı kabul etmesinin önemli vesilelerinden biri de işte budur. O'nun tarafından hatırlanmanın yolunun, daha önceki zamanlarda O'nu hatırlamadan geçtiğini de unutmamalıyız.

Böyle değil de Yüce Yaratıcı'yı rahat ve huzurlu zamanlarda hiç hatıra getirmeyip, duanın hakkını vermediğimizde ve sadece işimiz düştüğünde dua edip O'nu hatırladığımızda, böylesi bir hatırlama O'nun katında makbul bir kulluk tarzı değildir.

Bunun yanında bize bahşettiği nimetlerin teşekkürünü ihmal etmemek, sahip olduğumuz sayısız nimetlerin değerini bilmek, onların sadakasını vermek ve her bir nimetin şükrünü kendi cinsinden yerine getirmek de önemli bir kulluk göstergesidir.

İşte bir mümin için oldukça önemli olan bu uyarıyı Kur'an şu veciz ifadelerle beyan etmektedir: “*Öyleyse siz Ben'i zikredin ki Ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin.*” (Bakara sûresi, 152)

Mutlaka Karşılaşılacak Gerçek: İmtihan

Dünya bir oyun ve eğlence yeri değildir. Herkes farklı şekillerde burada imtihanlardan geçirilir. Tıpkı altının ayrıştırılması için yüksek derecedeki ısıda eritilmesi gibi insanlar da zaman zaman sınanır, denenir ve eleklerden

geçirilir. Bu imtihanlarda kaybedenler olduğu gibi kazananlar da olur. Böylelikle elmasla kömür birbirinden ayrılmış olur.

Hayatta tek bir imtihan çeşidi yoktur. Bu bazen zenginlik bazen de fakirlikle olur. Bazen zayıflık bazen de güç ve iktidarla olur. Bazen hastalık bazen de sağlık ve dinginlikle olur. Ama hepsinde mümine düşen şey, sebeplere müracaat ettikten sonra sabretmesini bilmektir.

Bu sabır, elbette pasif bir şekilde oturup beklemek değildir. “Aktif sabır” da diyebileceğimiz bir sabır çeşididir. Zira imtihanlardan öyleleri vardır ki onları ortadan kaldırmak ve üstesinden gelmek her zaman mümkün olmayabilir.

Zalim yöneticiler ezerler, hürriyetinizi, malınızı, canınızı alırlar, onlara karşı gücünüz yetmeyebilir. Hastalanır doktorlara giderseniz ama tedavi olup şifayı bulamayabilirsiniz. Doğal bir afetle her şeyinizi kaybettiğiniz zamanlar olur. Hiç beklemediğiniz bir anda, çok sevdiğiniz bir yakınınızı, dostunuzu, arkadaşınızı kaybedebilirsiniz. Bütün bu durumlarda müminin en önemli sığınma ve korunma şekli sabırdır.

Üstesinden gelemediğimiz zorluklar karşısında: “Bunda da bir hayır vardır! Bekleyip görelim! Allah daha fazlasıyla verir!” gibi teselli cümleleriyle beklemeye koyulur ve işleri Allah’a havale ederiz. Böyle bir şuurla kendimizi, sonsuz kuvvet kaynağına bağlar, elde ettiğimiz bu inançla bütün zorlukların, imtihanların üstesinden geliriz. İşte bu önemli hususu Kur’an şu ayetlerle bizlere hatırlatmaktadır:

“Biz mutlaka sizi biraz korku, biraz açlık ile yahut mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla deneriz. Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musibet geldiğinde, ‘Biz Allah’a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz.’ derler. İşte o şanı yüce kimseler var ya, onların üzerine Rabbilerinden sağanak sağanak rahmet yağar. Doğru yolu bulanlar da ancak onlardır.” (Bakara sûresi, 155-157)

Allah’ın Muhatap Almayacağı Talihsizler

Akıllı, bilgili ve gerçeklerden haberdar olması, insana ağır bir sorumluluk da getirir. Özellikle din adamları için bilgi, onlara yüklenmiş ağır ama bir o kadar da değerli bir emanettir. Zira üzerlerine aldıkları görevle onlar, âdeta Allah adına konuşmakta, Allah’ın ayetlerini yorumlamakta ve toplumu buna göre yönlendirmektedirler. Ancak tarihin her döneminde Yüce Allah’ın

birer rehber olarak gönderdiği kutsal kitapları, değişik beklentilerden dolayı tahrif eden, kasten yanlış yorumlayan ve yöneticilerin arzu ve isteklerine göre dinî nasları zorlayan din adamları da hep var olagelmıştır. Bu türden din adamları sanıldığı gibi sadece geçmiş dinlerde görülen vakalar değildir, aksine Kur'an'ı ve İslam'ı benzer şekilde heva ve heveslerine göre yorumlayan, ondaki gerçekleri gizleyen, bilerek bağlamlarından kopartarak tahrif edenlerin sayısı da az değildir. Hatta İslami literatürde bunlara “müftiyi mâcin” adı verilmiştir. Bunlar dine ait meseleleri gerek Kur'an gerek Sünnet ve gerekse fıkıh kitaplarından aslına uygun bir şekilde değil de konjonktürel, politik ve çıkar amaçlı veya dünyevi ikballerinden dolayı yanlış yorumlayan ve yanlış fetvalar veren din tahrifçileridir.

Kur'an bunları hem ağır bir dille eleştirir hem de ahirette başlarına gelecek büyük felaketi haber verir: *“Allah'ın indirdiği kitaptan bir şey gizleyip onu birkaç paraya satanlar var ya, işte onlar karınlarına ateşten başka bir şey doldurmazlar. Kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz ve onları temize çıkarmaz. Onlara son derece acı bir azap vardır.”* (Bakara sûresi, 174)

İslam'ı Özetleyen Ayet

Kur'an, inanan insanları işledikleri salih amellerin derecesine göre ebrâr ve mukarrebûn olarak ikiye ayırır. Aşağıda konu edineceğimiz ayete, ebrârın vasıflarını anlattığı için “ebrâr ayeti” denebilir. Kur'an ilahi bir beyandır. O beyanın içinde zaman zaman önemli konuların tekrarı vardır. Bu önemli konular, bazen birbirinden bağımsız farklı sûre ve ayetlerde, birbiriyle farklı açılardan ilişkisi olanlar da bazen tek bir ayette zikredilir. Bunlardan biri de aşağıdaki ayettir. Bu tek ayet, İslâm'ın başlıca inanç, ibadet ve ahlak esaslarını içinde toplamaktadır. Buna işaret olarak da Hz. Peygamber (s.a.s.): “Kim bu ayete göre hareket ederse, imanını kemale erdirmiş olur.”¹⁰ buyurmuşlardır.

Ayet şöyledir:

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ

وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ
وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي
الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۝

“İyilik (ve hayır), yüzlerinizi doğuya ya da batıya doğru çevirme değildir. Asıl iyilik; Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman eden, sevdiği malını Allah’ı hoşnut etmek için yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalan gariplere, isteyenlere ve boyunduruk altında bulunup hürriyetine kavuşmak isteyen köle ve esirlere veren, namazı hakkıyla ifa edip zekâtı veren, sözleştiği zaman sözlerinde duran, hele hele sıkıntı ve hastalık hâllerinde, savaşın şiddetleri esnasında sabreden kimselerin davranışlarıdır. İşte onlardır imanlarında samimi olanlar ve işte onlardır Allah’ı sayıp günahlardan korunan takvalılar!” (Bakara sûresi, 177)

Ayeti dikkatle okuduğumuzda, ideal bir müminin hem iman hem İslam ve hem de beşerî ilişkiler çerçevesindeki en ideal durumu görülür. Bu ayette Allah katında, makbul bir müminde bulunması gereken niteliklere vurgu yapılır.

Ayet bizlere İslam’da iyiliğin ve takvanın gerçek mahiyetini anlatır. Bu ayet, ibadetlerin ötesine geçen, ferdin inancını ve sosyal adaletle ilgili davranışlarını da içine alan bir iyilik anlayışını ortaya koyar. Ayet, aynı zamanda Müslümanların kulluklarını başkalarına değil sadece Allah’a yapmaları gerektiğini, ancak bunun yanında da toplumda sorumlu ve ahlaklı bir hayat tarzı sürdürmeleri gerektiğini de vurgular.

Ayet, öncelikle imanın beş temel esasını sayar ki bunlar: Allah’a iman, ahiret gününe iman, meleklerle iman, kitaplara iman ve peygamberlere imandır. Bu ilkeler, Müslümanların inançlarının temelini oluşturur ve her biri onların hayatında derin bir anlam ve yönlendirme sağlar.

Bunların başında Allah'a iman gelir ki Müslümanların hayatlarının merkezinde yer alan mutlak bir teslimiyeti ifade eder.

Ahiret gününe iman: Dünya hayatının geçici olduğu ve her bireyin dünyada yapıp ettiklerinden dolayı ahirette mutlaka hesaba çekileceği inancını ifade eder.

Meleklerle iman: Allah'ın emirlerini yerine getiren ve O'nun yarattığı görünmez varlıklara inancı içerir.

Kitaplara iman: Allah tarafından insanlara farklı zaman ve coğrafyalarda yol gösterici olarak gönderilen bütün kutsal kitaplara olan inancı ifade eder.

Peygamberlere iman: Allah'ın mesajını beşere ulaştırmak için seçtiği güzide insanlara yani peygamberlere olan inancı kapsar.

Ayet, iyiliğin sadece inançla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda gündelik hayatımızın içindeki davranışlarımızda da tezahür etmesi gerektiğini vurgular. İyilik, toplumun en savunmasız üyelerine yönelik bir sorumluluktur ve Allah'ın rızasını kazanmanın önemli bir yoludur. Zira Sevgili Peygamberimiz de Allah Teâla'nın kullarının yanında olmasını ve onlara rahmetiyle muamele etmesini, o kimselerin, ihtiyaç içinde olan diğer insanlara yardım etmesi şartına bağlamıştır.

Malı Allah yolunda harcamak: Müslümanların, Allah'ın rızasını kazanmak maksadıyla maddi imkânlarını, yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolculara ve ihtiyaç içerisinde bulunan kimselere vermeleri gerektiğini belirtir.

Namaz, bir taraftan Müslümanın Allah ile olan manevi bağı güçlendirirken; diğer taraftan da onun davranışlarını düzenler, işleyebileceği muhtemel kötülöklere engel olur, insanların hak ve hukukuna saygı göstermeyi kazandırır, hırsızlıktan, rüşvetten, kamu malına el uzatmaktan uzaklaştırır.

Zekât, toplumsal adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynar, toplumda paylaşma duygusunu geliştirir. İnsanı maddeperestlikten korur; ihtiras zincirini kırar; kalbin katılaşmasını önler. Yine o insanlara şefkat ve merhametin anahtarı hükmündedir; fâni olan malı ebedileştirir; ruh ile beden arasında bir denge sağlar, malı temizler, mal sahibini maddenin esaretinden kurtarır, zenginin şahsiyetini geliştirir, malın çoğalmasına vesiledir. Fertleri yatırıma teşvik eder; o her insanda yaratılıştan var olan dünya sevgisine karşı bir ilaç hükmündedir; mümini malı takıntı hâline

getirme fitnesinden korur ve fertlere mali gücün önemini öğretir.

Zekât, bir anlamda sosyal güvenlik ve sigorta görevi görür; toplumun manevi değerlerini takviye eder. Toplumda orta sınıfın doğmasına vesile olur, para ve malın stok edilmesini engeller. Sosyal dengeyi sağlar, toplumdaki fertleri birbirine kenetler, kaynaştırır. Zengin fakir arasındaki uçurumu daraltır, yatırımların önünü açar ve o aynı zamanda önemli bir kalkınma hamlesidir.

Sözünde durmak, Müslümanların verdikleri sözleri tutmaları gerektiğini, dürüstlük ve güvenilir olmalarını, aldatmanın ve yalanın kötü bir nitelik olduğunu hatırlatır.

Sabır: Sıkıntı, hastalık ve savaş gibi zor zamanlarda sabretmek, imanın güçlü bir göstergesidir. Nitekim Peygamberimiz bu hususu şöyle haber vermektedir: “Müminin durumu ne kadar da hayret vericidir. Çünkü onun işi tamamen hayırdır. Bu, sadece mümine mahsustur. Şöyle ki şayet başına sevindirici bir şey gelirse şükreder, bu onun için hayırdır. Eğer başına bir musibet gelirse sabreder, bu da onun için hayırdır.”

Ayet, takvanın sadece Allah'tan korkmak şeklinde olmayıp, aynı zamanda O'na karşı derin bir saygı içerisinde bulunma ve günahlardan kaçınma ile gerçekleşeceğini belirtir. Samimi iman sahibi olanlar, bu ilahi emirleri hayatlarının merkezine alır ve takva yolunda ilerlerler.

Sonuç olarak Bakara sûresinin 177. ayeti, İslam'daki iyilik ve takva kavramlarını kapsamlı bir şekilde ele alır. Bu ayet Müslümanlara, yaptıkları ibadetlerin ötesinde, ahlaki ve toplumsal sorumluluklarının farkında olmaları gerektiğini hatırlatır. Gerçek iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere olan derin bir imanla başlar ve bu inanç, adalet, cömertlik, dürüstlük ve sabır gibi davranışlarla kendisini gösterir. Bu ayet, Müslümanların hem ferdî hem de toplumsal olarak nasıl daha iyi olabilecekleri yönünde önemli bir yol gösterici ve bir rehber konumundadır.

Yüce Mevla bizleri, bu ayette belirtilen güzellikleri hayatına taşıyan ve gerçek kulluğa eren ebrâr kullarından eylesin.

Her Ümmete Farz Kılınan İbadet

Bazı ibadetler -şekil, miktar ve zaman farklılıkları olmakla beraber- bütün ümmetlere farz kılınmıştır. İbadetlere kesinlikle Yüce Mevla'nın ihtiyacı

yoktur. Aksine bizim ihtiyacımız olduğundandır ki Allah Teâlâ onları bize emretmiştir. Şüphesiz ki her çeşit ibadetin, insanın Rabbi ile olan ilişkisine, kendi özel dünyasına, aile ve komşuluk ilişkilerine bakan pek çok yönü vardır. Bu anlamda oruç ibadeti ve ramazan ayı, mümin için farklı açılardan sistematik bir eğitim vesilesi ve zamanıdır.

Bu mevsimi kâmil bir oruçla geçiren mümin, her türlü kötülükten arınmış olarak bayrama ulaşır ve âdetle melekleşir. Orucun sayısız hikmetleri vardır: Hayatımızı düzenler, kötülüklerden arındırır, Yüce Mevlamıza bir gün mutlaka ulaşacağımızı hatırlatır, bizi bütün kötü davranış, söz ve duygulardan arındırıp, âdetle bir melek hâline getirir. Farkında olamadığımız sayısız nimetin değerini öğretir, ruhumuzun olgunlaşmasına vesile olur. En büyük düşmanımız olan nefis ve egomuzun aşırı istek ve arzularına gem vurur. Kalbimizde simsiyah birer leke olarak ruhlarımızı karartan günahlara karşı kalkan olur. Emanet duygusunu ve ahde vefayı öğretir. Sabır gibi çok önemli bir değeri hayatımıza kazandırır. Sıkıntılar karşısında hemen pes etmemeyi, dayanmayı ve sabır göstermeyi aşılır. Topluma birlik-beraberlik şuuru verir. Fakirlerin hâlini hatırlatır. İnsanın aslında hiçbir şeye malik olmadığını gösterir. Özetle bütün bu gayeleri Kur'an, aşağıdaki ayette korunma (ittikâ) kelimesiyle özetlemektedir.

“Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç tutmak size de farz kılındı. Böylece umulur ki fenalıklardan korunursunuz (takva dairesinde olursunuz).” (Bakara sûresi, 183)

Hâkimlere Rüşvet Vermenin Haramlığı

Kur'an, hayatın bütün alanlarıyla ilgili söz söyler, hükümler koyar, emir ve yasaklar getirir. Zira o, insanların hem dünya hem de ebedî hayatlarını düzene koymak için indirilmiş bir kitaptır. En şahsi meseleden, en geniş sosyal ve hukuki problemlere, aile hayatından devletler arasındaki ilişkilere, komşuluk hukukundan, yönetici-yönetilen arasındaki prensiplere varıncaya kadar her konu değerine göre onda yer alır.

Toplum hayatı için en önemli müesseselerden biri yargıçlık kurumudur. Bir toplumda yargıçlar bozulduğunda hukuk kaybolur, hukuk kaybolunca da toplum yıkılır, zulümler ortaya çıkar, kargaşa meydana gelir, güçlü zayıfı ezer, zengin her türlü suçu işlemesine rağmen verdiği rüşvetle hak ettiği cezadan kaçıp kurtulur.

Kur'an bu konuda Müslümanları şöyle uyarır: *“Bir de birbirinizin mallarını haksız yollarla yemeyin. Halkın mallarından bir kısmını, bile bile haksız yere yemek için rüşvetlerle hâkimlere koşmayın.”* (Bakara sûresi, 188)

Haksız yere başkalarına ait malı gasbederek yeme, her türlü kötülüğün başlangıcıdır. Kişi böylesi bir haramla hem kendini ve ailesini hem de yaşadığı toplumu perişan eder. İnsanın malı da canı gibi kutsaldır ve korunma garantisi altındadır. Malın rüşvet ve haksızlıkla yenilmesi, cana kastetmekle eş değerdir. Şayet bir cemiyette hukuk, rüşvetle işliyorsaydı, o toplumda barış, refah ve güvenlik asla gerçekleşmez. Mahkemelerde hâkimler rüşvetlerle satın alınabiliyorsa yahut yalancı şahitlerle insanlar birbirlerini aldatıyor ve gerçekleri ters yüz ediyorsa, o toplum yıkılmaya mahkûmdur.

Kur'an mahkemelerde lehimize hüküm verilmiş olsa bile sadece böyle bir karardan dolayı kendimizi haklı görmememiz gerektiğini, işin aslının Allah katında bilindiğini, dolayısıyla hesabının mutlaka bizden sorulacağını hatırlatır. Nitekim davalarda işin görünür tarafıyla iç yüzünün birbirine uygun olması gerektiğine, aksi durumda hâkim karar verse bile, şayet ifadelerimizle onu yanlış yönlendirip yanıltmışsak bundan sorumlu olacağımızı Allah Resûlü şöyle hatırlatmaktadır:

*“Ben sadece bir beşerim. Sizler bana yargılanmak üzere geliyorsunuz. Belki sizden biriniz, delilini getirmekte diğerinizden daha becerikli ve daha üstün anlatımlı olabilir. Ben de dinlediğime göre o kimsenin lehinde hüküm verebilirim. Kimin lehine kardeşinin hakkını alıp hüküm vermişsem bu hak ateşten bir parçadır; ister onu alsın, ister bıraksın.”*¹¹

Ne acıdır ki Kur'an'ın bu açık ve kesin emrinin ihlalini bugün en fazla Müslüman ülkelerde görmekteyiz. Nice rüşvet yiyen, kamu malını çalan, yolsuzluk ve hırsızlık yapan kişiler var ki hâkimleri ayarlayarak, onlara rüşvet ya da belli makamlar vadederek hırsızlıklarına devam etmektedirler. Hâlbuki böylesi bir durum hak yiyen açısından ateşten bir gömlek olduğu gibi, buna aracı olan yargıçlar da aynı ateşten gömleği üzerlerine giymiş olmaktadır.

Münafığın Ağzından Âdeta Bal Akar

Münafık, konuşmalarında iyilikseverlikten, samimiyetten, sevgiden,

fedakârlıktan, başkalarına yardımdan, dürüstlükten, dinden, imandan sürekli dem vurur; bulduğu her platformda bu anlamda konuşmalar yapar. Konuşurken cümleleri, hitap tarzı, vurguları, ses tonu, öylesine etkileyici ve üst perdedendir ki dinleyenlerin hoşuna gider. Sözleri âdeta dinleyenleri büyüler. İyilikseverlikten söz ederken, ağızından âdeta bal akar. Bir de bu sözlerinin etkisini, gücünü ve dinleyenler üzerindeki ağırlığını arttırmak, bağlılık ve samimiyetini vurgulamak, kendini takvalı ve Allah'tan korkan bir kişi gibi gösterebilmek için söylediklerine Allah'ı da utanmadan şahit tutar. Fakat içi dışına çevrilse, içinde kin ve düşmanlığın fokurdadığı, sevgi ve merhametten kırıntı bile bulunmadığı görülür. Ancak bunu görmek için derin bakışlı bir gözün ve ferasetin bulunması gerekir. İşte böyle bir anlamı içeren ayette Yüce Allah bu gerçeği şöyle beyan eder: *“İnsanlardan öylesi vardır ki dünya hayatına dair sözleri senin hoşuna gider. Üstelik sözünün özüne uyduğuna Allah'ı da şahit gösterir. Hâlbuki gerçekte o düşmanların en yamanıdır.”* (Bakara sûresi, 204)

Münafığın İş Başındaki Hâli

Kur'an pek çok ayetinde münafıkların farklı yönlerini gözler önüne serer. Bu ayetleri dikkatli bir şekilde okuduğumuzda, âdeta günümüzdeki bazı müşahhas tipleri seyrediyoruz. Her bir ayet, bulunduğu metinsel bağlam itibarıyla bu ikiyüzlü mahlukların toplumlar için nasıl büyük birer tehlike olduklarına vurgu yapar. Onların iç dünyalarını, duygularını, niyetlerini ve neler arzuladıklarını, gizledikleri sinsi planları ve düşüncelerini âdeta birer fotoğraf karesi gibi önümüze döker. Kur'an münafıkların buldukları konumda neler yapacaklarını, büründükleri elbiseler içindeki çıplaklıklarını, bakış ve çalımli yürüyüşlerini, yönetime geldiklerindeki icraatlarını, insanlarla iletişimlerdeki ölçülerini o kadar açık bir şekilde ortaya koyar ki bize sadece bir nebze tefekkür ve dikkatle bu ayetleri okumak kalır. İşte bu ayetlerden enfes bir örnek:

“Senin yanından ayrılınca, ülkede fesat çıkarmaya çalışır, ürünleri ve nesilleri mahvetmek için uğraşır. Allah, elbette fesadı (bozgunculuğu) sevmez.” (Bakara sûresi 205)

Merhum Kutub bu ayeti ne kadar da güzel açıklamıştır: “Bu insan tipi görev başına geçince, bütün katılımı, kırıncılığı ve inatçılığı ile kötülüğe ve bozgunculuğa yönelir. Bu yönelişi, her türlü canlının kökünü kurutma

eyleminde somutlaşır. Bu mahvetme eyleminden ne bitki ne ürün ve ne de meyve alanı olan tarım alanları ve ne de hayatın sürekliliğini sağlayan insan nesli kurtulabilir. Bu ölçüdeki bir hayat düşmanlığı ifadesi, bu yıkıcı yaratığın yapısına içten içe işlemiş olan kini, kötülüğü, gaddarlığı ve bozgunculuğu sembolize etmektedir. Onun yapısına işleyen bu yıkıcılığı, dilinin tatlılığıdır. Yağcılığının göz boyacılığıdır. Yararlı, iyiliksever, hoşgörülü ve yapıcıymış izlenimini uyandıran sahte dış görünüşü örtmekte ve gözlerden saklamaktadır. Oysa “Allah, kargaşa ve bozgunculuk çıkarmayı kesinlikle sevmez.” Yeryüzünde bozgunculuk çıkaran müfsitleri de sevmez. Sözüünü ettiğimiz insan tipinin, gerçek mahiyeti, Yüce Allah’a asla gizli değildir. Dünya hayatında, ikiyüzlülük ve sahtekârlıkla insanlar aldatılabilir fakat Allah (cc) katiyen aldatılamaz. Bu yıkıcı ve hayatın özünü kurutucu insan tipinin görünüşüne aldanmaya ve kalplerdeki duygulardan habersiz olmaya mahkûm olan insanların hoşuna giden sahtekârlıkları, Yüce Allah’ın hoşnutluğunu kazanamaz.”¹²

Evet, bu ayeti günümüz açısından özetleyecek olursak; ürünlerden ekonomiyi, nesillerden de eğitimi anlayabiliriz. Münafığın yönetici veya iktidar olduğu bir toplumda ilk bozulacak alanlar; ekonomi ve eğitimidir. Toplum fakirliğe, nesiller cehalete mahkûm edilir.

Cennete Giden Yol Dikenli Tarlalardan Geçer

Cennet ucuz bir hedef değildir. Orayı kazanmak için ciddi ve uzun soluklu adımlara, bıkip usanmadan her türlü zorlukla mücadeleye ve daimi bir sabra ihtiyaç vardır. Bunun için bazen dereden tepeden bazen de dikenli tarlalardan geçmek gerekebilir. Cennete giden yolda her zaman farklı engeller insanın karşısına çıkar ve onu yolundan döndürmeye çalışır. Bazen candan bazen maldan kayıplar olur. Baskılar, şiddet, şeytan ve nefis yol keser. İşte bütün bu zorluklar karşısında insana düşen dişini sıkıp sabretmektir.

Sabır, acıya katlanmak, ondan kurtulmak için dayanmak ve karşı koymaktır ki her ferahın, her başarının anahtarıdır. Baştaki darlığın, sıkıntının geçmesi için Allah’ın yardımını celbedecek sebeplerin birincisidir. Sabırsız ruhlar her zaman darlık içindedir. Onların başlarına gelenlere karşı dayanma güçleri yoktur. Her şeye hemen ve kolayca ulaşmak ister, kendilerini rahatsız edecek en küçük şeylerden de rahatsız

olurlar. Bolluk zamanında eldeki nimetin kıymetini bilmezler, gözleri daima başkasının elinde olandadır. Az bir yoklukla karşılaşınca, tahammül edemez, hemen mahvolurlar. Hâlbuki dünyada değişmeyen hiçbir şey yoktur. Bundan dolayı herhangi bir darlığa düşmüş olanlar, kalplerini Allah'a bağlayarak, onun da Allah'ın izniyle geçeceğine iman eder ve Allah'ın yardımını, mutluluk ve ferah gününü temiz kalp ve kâmil iman içinde beklerlerse sonuç kurtuluş olur. Bunun için nefisleri sabra alıştırmalı ve sabrı, tabiatın ayrılmaz bir parçası hâline getirmelidir.

Peygamberler ve onların yolunda giden müminler sabretmişler, Cenab-ı Hakk'la sımsıkı irtibatlı olmuşlar, insanlardan gelen her türlü kötülüğe de tahammül etmişlerdir. Bu da onların en bariz özellikleri ve erişilmezliklerinin emaresidir.

Bu uğurda başa gelenler, bazen azarlama, sövme, yalanlama ve karalama şeklinde olabileceği gibi, bazen de kaba kuvvetle, eziyetle ve öldürmeyle olur. İnsanın doğru yola çağırdığı, kötülüklerden sakındırdığı, mutluluk ve huzur vermek istediği kimseler tarafından bu çeşit kötülüklerle mukabele görmesi zoruna gider. Ancak her şeye rağmen onun sabredip dönmemesi ve korkmaması takdire en şayan olandır.

“Yoksa şimdi siz ey Müslümanlar! Daha önce geçmiş ümmetlerin başlarına gelen durumlara maruz kalmadan cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlar öyle ezici mihnetlere (baskı, şiddet, harp, cidal), öyle zorluklara (değişik zararlara maruz kalma) düşer oldular, öyle şiddetle sarsıldılar ki Peygamber ile yanındaki müminler bile ‘Allah'ın vadettiği yardım ne zaman yetişecek?’ diyecek duruma geldiler. İyi bilin ki Allah'ın yardımı yakındır.” (Bakara sûresi, 214)

Sonu Bekle Hayır Olur

İnsan, geleceği tam göremediğinden, başına gelenleri, yaşadığı olayları, karşı karşıya kaldığı durumları başlangıçta tam olarak anlamayıp, hikmetlerini sezemeyebilir; yanlış birtakım yargılamalar yapabilir. Aslında bu gibi durumlarda mümin, sebeplere müracaat ettikten sonra artık Allah'a sığınıp tevekkül etmelidir. Zira o sadece sebeplere tevessül etme noktasında sorumludur. Ondaki sonrasını derin bir iman ve büyük bir tefviz ile işleri sahibine bırakmalıdır. Peşine bakıp, “Olmadı, istediğim gibi meydana gelmedi.” diyerek üzülmemelidir. Nitekim Yüce Mevla: *“Olur ki*

hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olur. Olur ki sevip arzu ettiğiniz bir şey sizin için şerli olur. Gerçeği Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Bakara sûresi, 216) beyanıyla bu hakikati oldukça açık bir şekilde bizlere haber vermiştir.

Ayrıca “*Artık ben işimi Allah’a bırakıyorum. Çünkü Allah kullarını pek iyi görmektedir.*” (Mümin sûresi, 44) ayeti de mümine, Allah’a tefviz etmesini (sebeplere müracaattan sonra işleri Allah’a havale ederek, tevekkül içinde olmasını) haber vermiştir ki bu ayet aynı zamanda *tefvîz* ayetidir.

Merhum İbrahim Hakkı Hazretleri de bu ayetten mülhem, *Tefvizname* başlıklı uzun, ancak her satırı âdetâ bir kitap mahiyetinde olan şu şiiri yazmıştır:

Tefvizname

Hak şerleri hayr eyler

Zan etme ki ğayr eyler

Ârif ânı seyr eyler

Mevla görelim neyler

Neylerse güzel eyler...

Sen Hakka tevekkül kıl

Tefvîz et ve rahat bul

Sabr eyle ve razı ol

Mevla görelim neyler

Neylerse güzel eyler...

Kalbin Âna berk eyle

Tedbirini terk eyle

Takdirini derk eyle

Mevla görelim neyler

Neylerse güzel eyler...

Hallâk-ı Rahîm Oldur

Rezzâk-ı Kerîm Oldur

Fa’âl-i Hakîm Oldur

*Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Bil kâdî-i hâcâtı
Kıl Âna münâcâtı
Terk eyle murâdâtı
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Bir işi murad etme
Olduysa inad etme
Haktandır o reddetme
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Hakkın olıcak işler
Boştur gam u teşvişler
Ol hikmetini işler
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Hep işleri fâiktir
Birbirine layıktır
Neylerse muvafiktir
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Dilden gamı dûr eyle
Rabbinle huzur eyle
Tefvîz-i umûr eyle
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

Sen adli zulüm sanma

*Teslim ol oda yanma
Sabret sakın usanma
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Deme Şu niçin Şöyle
Yerinedir ol öyle
Bak sonuna sabreyle
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Hiç kimseye hor bakma
İncitme gönül yıkma
Sen nefesine yan çıkma
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Mümin işi reng olmaz
Âkıl huyu ceng olmaz
Ârif dili teng olmaz
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Hoş sabr-ı cemilimdir
Taktîr-i kefilimdir
Allah kim vekilimdir
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Her dilde Ânın adı
Her canda Ânın yâdı
Her kuladır imdadı
Mevla görelim neyler*

Neylerse güzel eyler...

*Nâçâr kalıcak yerde
Nâgâh açar ol perde
Dermân eder ol derde
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Her kuluna her ânda
Geh kahr u geh ihsanda
Her anda O bir şânda
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Geh mu'tî u geh mânî'
Geh dârr u gehî nâfî'
Geh hâfid u geh râfî'
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Geh bay ider geh miskin
Geh hurrem ü geh gamgîn
Geh şûh u gehî sengîn
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Geh abdin ider ârif
Geh eymen u geh hâif
Her kalbi Odur sârif
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Geh kalbini boş eyler
Geh hulkını hoş eyler*

*Geh 'ışkına dış eyler
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Az ye, az uyu, az iç
Ten mezbelesinden geç
Dil gülşenine gel göç
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Bu nâs ile yorulma
Nefsinle dahi kalma
Kalbinden ırağ olma
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Geçmişle geri kalma
Müstakbele hem dalma
Hâl ile dahi olma
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Her dem Ânı zikreyle
Zeyrekliği koy şöyle
Hayrân-ı Hak ol söyle
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Gel hayrete dal bir yol
Kendin unut Ânı bul
Koy gafleti hâzır ol
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler...*

*Her sözde nasihat var
Her nesnede ziynet var
Her işte ganimet var
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler ...*

*Hep remz ü işarettir
Hep ğamz ü beşarettir
Hep ayn-ı inayettir
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler ...*

*Her söyleyeni dinle
Ol söyleteni anla
Hoş eyle kabul canla
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler ...*

*Bil elsine-i halkı
Aklâm-ı Hak ey Hakkı
Öğren edeb ü hulkı
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler ...*

*Vallahi güzel etmiş,
Billahi güzel etmiş,
Tallahi güzel etmiş,
Allah görelim netmiş,
Netmişse güzel etmiş...*

¹⁰ İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, 7/152.

¹¹ Buhârî, *Şehâdât* 27, *Hıyel* 10, *Ahkâm* 20; Müslim, *Akdiye* 4.

¹² Kutup, *Fî Zilâli 'l-Kur 'ân*, Bakara sûresi 205. ayetin tefsirinde.

ÜÇÜNCÜ CÜZ

Sakın Fırsatı Kaçırmayın!

İnsan yaratılış gereği, paraya, servete, dünyalıklara karşı düşkündür. Bunların azalmasını, elinden çıkmasını istemez. O sürekli biriktirme ve kazanma peşindedir. Servetin aslında bir emanet olduğunu kabul etmez; onda, yetimin, fakirin, muhtaçların da bir payının olduğu gerçeğini çoğunlukla unuttur. Sürekli yığar, yığıldıkça iştahı kabarır, kabardıkça daha da hızlanır ve derken bir gün ansızın ölümün sürpriz ve soğuk yüzüyle karşılaşır.

Hâlbuki mümin, servete bir emanet olarak bakar. Hiçbir dost ve yakının fayda vermeyeceği ölüm ötesi hayat için dünyada aynı zamanda ebedî hayatına da yatırım yapar. Zira bilir ve inanır ki dünya ahiretin tarlasıdır. Ahiret hayatında, kimsenin kimseye yardımı olamayacaktır. Herkes ahiretini burada kazanacak ve sonunda da yaptıklarıyla karşı karşıya kalacaktır.

Ahirette bütün dostlar birbirlerine düşman kesilecek, şefaet kapıları kapanacak, bu felaketlerden ancak iman edip görevini yapan ve servetinin hakkını vererek, çevresindeki muhtaçlara, yetimlere, evinin kirasını, faturalarını ödeyemeyen ve borç içinde olan insanların ellerinden tutanlar kurtulacaktır.

İşte bu ansızın ve mutlaka kapımızı çalacak olan ölüm gerçeği ile yüzleşmeden zenginler, görevlerini tam yapmalı, Allah yolunda harcamanın yollarını aramalı, içlerinden gele gele ve seve seve zekâtlarını vermeli, çevrelerindeki insanlarla bağlarını güçlendirmeli ve böylelikle hem servetlerinin şükrünü yerine getirmeli hem de hakkını vermelidirler.

Yüce Allah Kur'an'da sık sık infaka yani servetin bir kısmını başkalarıyla paylaşmaya, vermiş olduğu rızıkların bir bölümünü harcamaya davet eder. Aslında bu serveti veren Allah'tır. Aynı zamanda vermiş olduklarının bir kısmını harcamaya davet eden de yine Allah Teâlâ'dır.

Bu hususu Yüce Beyan şu cümlelerle hatırlatmaktadır: *“Ey iman edenler! Ne alışverişin ne bir dosttan yardım beklemenin ne de bir kimseden şefaatten ummanın mümkün olmadığı bir gün gelmeden önce, size nasip ettiğimiz şeylerden harcadığınız. Kâfirler, zalimlerin ta kendileridir.”* (Bakara sûresi, 254)

Vermek Malı Arttırır ve Bereketlendirir

Kur'an, yardımlaşmanın ve muhtaçlara vermenin Allah katındaki değerini, harcanan servetin yerine aslında çok daha fazlasının ve iyisinin, harcayana kesinlikle geri döneceğini ve Yüce Allah'ın, malından eksilten kullarının mallarına bereketler katacağını farklı üslup ve değişik yerlerde sıkça dile getirir. Bereketlenme ve çoğalma örnekleri verir. Âdeta kulları buna inandırmanın farklı yollarını gösterir. Aslında mümin harcarken malına mal katar; onda herhangi bir eksilme sözkonusu olmadığı gibi aksine artma vardır. Hatta Yüce Yaratıcı eksilenin yerine kat kat fazlasını ilave eder ve o malları her türlü kirden arındırır.

Yine Kur'an, verirken dikkat edilmesi gereken ilkelere de hassas bir şekilde dikkat çeker. Alanı utandırmamanın önemine, başa kakma ifadesi sayılabilecek davranışlardan kaçınmanın gereğine vurgu yapar. Verirken başa kakmanın son derece çirkin bir davranış olduğunu hatırlatır. Zira verirken insanları minnet altında bırakma, bir anlamda Allah'tan daha çok kulların dikkatini çekme anlamına gelir ki bu ve benzeri her türlü davranış, ima yollu bir dokundurmaya, alan için âdeta bir eziyete dönüşür.

Yardım yapan kişinin, gurur ve enaniyete kapılması, verdiği kişiyi üzer, mahçup duruma düşürür, onurunu rencide eder. Hâlbuki vermek, gerçekte vereni sorumluluktan kurtarır, böylece borcunu vermiş olur. Kendi servetinden değil de Cenab-ı Hakk'ın servetine koyduğu emanet kısmı sahibine iade etmiş olur ve bir sorumluluktan kurtulur. Böylece nefsinin cimrilik ve mala karşı hırslı olma gibi tehlikeli bir duygudan da uzaklaştırmış olur.

Konuyu dile getiren ayetlere göz atalım: *“Mallarını Allah yolunda infak edip harcayanların durumu, yedi başak verip her başağında yüz tane bulunan bir tanenin hâline benzer. Allah dilediğine kat kat fazlasını da verir. Allah'ın lütfü geniştir, ilmi her şeyi kaplar. Mallarını Allah yolunda harcayıp da infaklarının ardından minnet etmeyenler, rahatsızlık*

vermeyenler yok mu, işte onların Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlara hiçbir endişe, korku yoktur ve onlar asla üzülmecek ve tasalanmayacaklardır.” (Bakara sûresi, 261-262)

Müslümanların Unuttukları Bir Kur'an Emri

İslam'a göre bir konunun önemi, Yüce Allah'ın ona verdiği değer ölçüsündedir. Ne acıdır ki bu ölçü zaman zaman unutulur ve Rabbin önem verip, yapmamızı emrettikleri değil de kendimizin önem verip ortaya çıkardıkları daha ön planda olur. Bu konulardan birisi de yardımlaşma anlamına gelen infaktır.

Özellikle günümüzde Kur'an'ın bu emri bir hayli ihmal edilmiş, hem farz olan zekât hem de sıklıkla emredilen zekât dışındaki yardımlaşma faaliyeti zayıflamıştır. Borç yüzünden intihar eden, evine zaruri yiyecek götüremediğinden dolayı sıkıntılar içinde kıvranan, pazar artıklarıyla geçinmek zorunda kalan pek çok insan olduğu hâlde, Müslümanlar Kur'an'ın öncelikle ve sıklıkla emrettiği yardımlaşmak yerine, maalesef çok daha detay şeylerle meşgul olmaktadır.

Küçük bir köye üç tane cami, küçük bir mahalleye gereğinden fazla sayıda cami yapma peşinde koşulurken ve kubbelerinin, minarelerinin vs. harcamaları için yarışılırken, aynı köy ya da mahallede, maddi imkânsızlıklar ve borç yüzünden intiharlar, aile içi kavgalar ve huzursuzluklar yaşanabilmektedir. Bir şairin “Bir açığı doyurmak hacdır yaranlar” sözüyle bu hakikat vurgulanmıştır. Evet, bazen öyle denk gelir ki insanın hac veya umre için ayırdığı parayla bir başkasının ihtiyacını karşılaması ona niyetlendiği hac veya umre sevabını kazandırabilir.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Mekke'de bir mescidi yoktu ama O, Hz. Hatice validemizin bütün malını ve servetini, köleleri satın alıp hürriyetlerine kavuşturma, muhtaç olanlara yardım etme, kimsesizlerin kimsesi olma yolunda harcamış ve tüketmişti. Resûlullah bütün hayatı boyunca yardımlaşmayı, muhtaçlara vermeyi, infak ve muaveneti hep en öndeki işlerden saymış ve bunu aynı zamanda kendisi icra etmişti.

Kur'an'ın pek çok ayetinde sıklıkla yardımlaşma anlamındaki infak konusu, değişik açılardan ele alınır. Allah Resûlü (s.a.s.) farklı beyanlarıyla bu önemli konuya vurgu yapar. Aslında insanın başkalarına yardımda bulunması, muhtaçlara sahip çıkması, verilmesi gereken yerlere vermesi,

başına gelebilecek muhtemel sıkıntılara karşı da bir paratoner vazifesi görür. Bu infaklar, kıtlık, deprem, kuraklık gibi tabii afetlere karşı da âdeta bir set hâline dönüşür.

İçinde bulunduğumuz mübarek ve bereketli zaman dilimlerinde (ramazan ayında) özellikle unutmamamız gereken bir ibadet vardır ki Kur'an buna "infak" der. Efendiler Efendisi (s.a.s.) bu ay içerisinde infak noktasında esen bereketli bir rüzgârdan daha hızlı ve cömert olur, sahip olduğu imkânlardan, ihtiyaç içerisinde bulunanlara bol bol dağıtırdı.

Zaten oruç ibadetinin bize hatırlattığı önemli hususların başında, aç-susuz kalmak suretiyle, fakirlerin hâlini hatırlamak, empati yapmak, dolayısıyla onlarla daha yakından ilgilenmek ve dertlerini yakından hissetmektir.

Kazandığı ve sahip olduğu malın-mülkün sadece kendisinin olduğunu zanneden gafil kimselerin, bu bataklıkta boğulmamaları ve böyle çarpık bir düşünce içerisinde olmamaları için Kur'an-ı Kerim, pek çok ayetiyle tarihten örnekler sunarak, insanları bu konuda uyarıyor.

İnfak, müminin en temel özelliklerinden biridir. Kazancı ve faydası sadece verilene değil, aslında verene yönelik bir ibadettir. İnfak, aynı zamanda insanı tehlikelerden koruyan bir hayat sigortasıdır. Cimrilik yapıp infak etmeme, insanın kendi eliyle kendini tehlikeye atması ve kendisini sigorta kapsamının dışına çıkarması anlamına gelir. Zira infak, belaları önleyen, Yüce Mevla'nın gadabını merhamete çeviren, başa gelecek kötü ölümlerden kurtaran âdeta bir can simidi gibidir.

İnfak etme, alışverişin, dostluğun ve hiçbir şefaatinin faydasının olmayacağı günde, insanın elinden tutan samimi ve candan bir dosttur. İnfak, toprağa atılan bereketli bir buğday tanesi, her taneden yedi başağın meydana geldiği, her başağında da yüz tanenin bulunduğu bereketli bir yatırımdır.

İnfak, aslında malın eksilmesi değil, artması ve bereketlenmesidir. İnfak, verilen malın, verilen kimsenin eline değmeden Yüce Mevla'nın eline ulaşmasına vesile olan kazançlı bir muameledir.

İnfak, Yüce Allah'ın, insanın darda kaldığı zamanlarda elinden tutmasına vesile olan bir kurtarıcıdır. İnfak, insanlığa rehber olarak gönderilen Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ahlakıyla ahlaklanmanın göstergesidir.

İnfak, hem içimizdeki manevi pasakları ve hem de malımızdaki şüpheleri ve kirleri gideren bir temizleyicidir. İnfak, insanı insanlara, cennete ve

Allah'a yaklaştıran, cehennemden de uzaklaştıran değerli bir ameldir.

Amellerde aslolan niyet ve niyetin de rıza-i ilahi yörüngeli olmasıdır. Rıza-i ilahi için olan bir işte, başkasının görmesi ve nefsin de bundan hoşlanması, yapılan hayır işinin sevabını ya kısmen ya da tamamen yok eder. Yapılan iş, dış görünüş açısından bir ibadet olsa da ahiret âleminde, sahibinin yüzüne vurulan hayırsız ve boş bir amele dönüşmüş olur. Ondan dolaydır ki Kur'an'da ameller, "salih" nitelemesiyle beraber vurgulanmıştır ki salihin birinci anlamı gösteriş ve riyadan uzak olmasıdır.

Kur'an'da, her amelde sadece Allah rızasını gözetmek temel ölçü olmakla beraber, verme konusunda buna özellikle dikkat çekilmiş olması, insan tabiatıyla yakından ilgilidir. Zira verme konusunda insan, gösteriş ve riyaya girebilir. Ancak infakta aslolan gizli verilmesidir ve verirken de sadece rıza-i ilahi mülahazası olmasıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, zekât gibi farz olan ibadetlerin, teşvik ve hatırlatma düşüncesiyle açıktan verilmesi, nafîle olan diğer infak çeşitlerinin ise gizli verilmesidir.

Veren açısından bu amelin boşa gitmemesi, gösteriş, riya gibi amelleri yok eden virüslerden uzak kalması; alan açısından ise onur kırıcı olmaması ve insan şahsiyetini küçük düşürecek bir durumla karşı karşıya kalınmaması için Allah Resûlü (s.a.s.), infakla ilgili bu gizliliğe dikkatlerimizi çekmiş ve "sağ elin verdiğinden sol elin haberdar olmaması"¹³ gerektiğini belirten veciz ifadesiyle bunu hatırlatmıştır.

Bu sözün anlamı, infak o kadar gizli verilmelidir ki değil başkaları, insanın kendisi bile verdiğinden haberdar olmamalı demektir. Aslında insanın, verdiğinden haberdar olmaması imkânsızdır. Ancak Resûlullah'ın (s.a.s.) beyanındaki bu cümlelin inceliği, insan verdiğini unutmalı ve verdiğini de kendince büyütmemeli, büyütmek suretiyle ucub yani içten kendini beğenme ve gurura düşmemelidir.

Binaenaleyh yapılan infak, zaman zaman insanı riyakârlığa düşürebilir. Böyle bir riyakârlık ise "küçük şirk" denilen tehlikeli bir yola götürür. Gösteriş için verilen mal, kıyamet gününde hayırlı netice vermez. İşte bu açıdandır ki verirken ya da kulluğun diğer çeşitlerini yerine getirirken, kalbin de ciddi bir uyanıklık ve endişe içerisinde olması gerekir. Mümin infakta bulunurken, şunları da kendi kendine sormalıdır: "Acaba Allah için mi verdim? Tam isabetli yapabildim mi? Yaptıklarım Allah'ın rızasına

muvafık mı? Kusursuz yapabildim mi?”

İşte aşağıdaki ayetler, yukarıda özetle belirtilen bu önemli hususlara vurgu yapmaktadır:

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ • إِنَّ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ
تُخْفَوَهَا وَتُوتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ
سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ • لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ
اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنْفُسِكُمْ وَمَا
تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ
وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ • لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا
يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ
التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ • الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ •

“Allah rızası için yapageldiğiniz maddi yardımlarınızı açıkça verirsiniz ne güzel! Ama bu hayırlarınızı saklı tutar ve muhtaçlara ulaştırırsanız, bu sizin için daha hayırlı olur ve Allah bu sebeple bir kısım günahlarınızı affeder. Allah, yaptığınız bütün şeylerden haberdardır. Onları hak yola getirmek senin görevin değil, lakin Allah dilediğini hidayete erdirir. Hayır olarak yaptığınız her harcama sadece kendiniz içindir. Zaten siz Allah rızasını aramaktan başka bir gaye ile infak etmezsiniz. İşlediğiniz her

hayrın mükâfatı size tamamen verilir ve siz haksızlığa uğratılmazsınız. Bu yardımlar, kendilerini Allah yoluna vakfeden yoksullar içindir. Bunlar yeryüzünde dolaşıp geçimlerini sağlama imkânı bulamazlar. Halktan istemekten geri durmaları sebebiyle, onların gerçek hâllerini bilmeyen kimse, onları zengin sanır. Ey Resûlüm! Sen onları simalarından tanırsın. Onlar yüzüzlük ederek halktan bir şey istemezler. Şunu bilin ki hayır adına her ne verirsiniz mutlaka Allah onu bilir. Mallarını gece ve gündüz, gizli ve aşikâr olarak hayra harcayanlar var ya, işte onların Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlara Allah indinde korku yoktur ve onlar asla üzülmeyecek ve tasalanmayacaklardır.” (Bakara sûresi, 271-274)

Yüce Mevla sizleri, bu ayetlerin ışığında hareket eden cömert bahtiyar kullardan kılsın.

Ticarette Önemli Bir Kural

Kur'an'ın en uzun ayeti Bakara sûresinin 282. ayetidir ve meali de şöyledir:

“Ey iman edenler! Belirli bir vadeye kadar birbirinize borç verdiğiniz zaman onu kaydedin! Aranızda doğrulukla tanınmış bir kâtip onu yazsın! Kâtip, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi (adalete uygun olarak) yazmaktan kaçınmasın da yazsın. Üzerinde hak olan borçlu kişi akdi yazdırsın, Rabbi olan Allah'tan sakınsın da borcundan hiçbir şey noksan bırakmasın. Eğer üzerinde hak olan borçlu, akılcı noksan veya küçük veya yazdırmaktan âciz bir kimse ise onun velisi adalet ölçüleri içinde yazdırsın. İçinizden iki erkek şahit de tutun. İki erkek bulunmazsa o zaman doğruluklarından emin olduğunuz bir erkek ile iki kadının şahitliğini alın. (Bir erkek yerine iki kadının şahit olmasına sebep) birinin unutmaması hâlinde ikincisinin hatırlatmasına imkân vermek içindir. Şahitler çağırıldıklarında, şahitlikten kaçınmasınlar. Siz yazarlar da borç az olsun, çok olsun, vadesiyle birlikte yazmaktan üşenmeyin. Böyle yapmak, Allah katında daha âdil, şahitliği ifa etmek için daha sağlam ve şüpheyi gidermek için daha uygun bir yoldur. Ancak aranızda hemen alıp vereceğiniz peşin bir ticaret olursa, onu yazmamakta size bir günah yoktur. Alışveriş yaptığınız zaman da şahit tutun. Ne kâtip ne de şahit asla mağdur edilmesin. Bunu yapar, zarar verirsiniz, doğru yoldan ayrılmış, Allah'a itaatın dışına çıkmış olursunuz. Allah'a itaatsizlikten sakının. Allah size en uygun tutumu öğretiyor. Çünkü

Allah her şeyi hakkıyla bilir.”

Görüldüğü üzere, on dört asır ötesinden Kur’an, müminleri ticari ilişkilerde uyarıyor ve dikkat etmeleri gerekli en detay kurallara da işaret ediyor. Bunların başında da ticari işlerin mutlaka yazılı hâle getirilmesini, her şeyin açık ve seçik bir şekilde belirtilmesini, ortakların her türlü faaliyetinin de şahitlerle kayıt altında tutulmasını sıkı sıkıya tembih ediyor. Ne acıdır ki bu Kur’an ilkesi çoğunlukla göz ardı edildiğinden, Müslümanların yaptıkları ticari ortaklıklarda anlaşmazlıklar ve bozuşmalar yaşanıyor, ortaklıkların sonlandırılmasıyla karşı karşıya kalınıyor.

İçimizde Gizlediklerimizden de Hesap Sorulacaktır

Bazı Müslümanların yanlış ve eksik anladıkları bir ayet vardır. Bu ayet: *“Göklerde ve yerde olan her şey Allah’ındır. Ey insanlar! Siz içinizdeki şeyleri açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi onlardan dolayı hesaba çeker. Sonra dilediğini affeder, dilediğini azaba uğratar. Doğrusu Allah her şeye kadirdir.”* (Bakara sûresi, 284)

Ayetin sebab-i nüzulü ile ilgili rivayetlere ve bazı müfessirlerin ayetin hükmünün neshedildiğiyle ilgili tartışmalara girmeyeceğim. Ancak ayetten doğru anlaşılması gereken yönü kısaca açıklamaya çalışacağım.

Acaba yukarıdaki ayetteki *“Siz içinizdeki şeyleri açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi onlardan dolayı hesaba çeker.”* cümlesi ne ifade etmektedir?

İnsan, yapısı gereği hayallerden, iç dünyasındaki bazı düşüncelerden, tasavvurlardan ve kurgulardan uzak kalamaz. Elinde olmadan ve bazen de farkına varmadan kendisini uçsuz bucaksız hayaller dünyasında bulabilir. Bazen de iradesini ortaya koyar, günlerce düşünür, taşınır, planlar yapar, bu planları uygulamak için fırsatlar kollar ve sürekli bu fırsatları yakalama peşinde olur. Görüldüğü gibi yukarıdaki bu hayal, tasavvur veya niyet birbirinden tamamen farklıdır. Peki acaba ayete göre durum nedir?

İnsanın zihninden geçen şeyler, sadece hayal ve tasavvur olup, irade ve istem dışı olduğunda, insanlar bunlardan sorumlu olmaz. Zira bu türden düşünce ve tasavvurlara engel olmak insanın elinde değildir. Elinde olmayan şeylerden de Allah Teâlâ kişileri sorumlu tutmaz. Ancak herhangi bir kişi, herhangi bir düşünceyi ve yapacağı bir işi iradesiyle düşünmüş, uzun süre üzerinde durmuş, kararlar vermiş, planlar kurmuş, hatta icraatı

için tatbikatlarda bulunmuş ama şartlar olgunlaşmadığından veya el vermediğinden yapacağı bu işi gerçekleştirememişse, o zaman bundan sorumlu olur. Çünkü bunda azmetme, kararlı olma ve niyetinden hiç dönmeme söz konusudur. Mesela hep haset etmiş, düşmanlıkla oturup kalkmış, kinle bilenmiş ve böylece düşman gördüğü bir insanı öldürmeye karar vermiş, içinde kin ve nefreti hiç mi hiç dinmemiş, fırsat eline geçtiğinde mutlaka icra edeceği kararını içinde kesinleştirmiş ama bir türlü bu kararını fırsat bulamadığından dolayı yerine getirememişse, o kişi mutlaka bu niyetinden sorguya çekilir.

Fakat yukarıdakilere benzer fiillere niyet etmiş ama bir süre sonra aklı başına gelmiş, pişmanlık duymuş, yapacağı işin çirkin olduğu kanaatine varmış ve kendiliğinden bu işten vazgeçmişse, işte o zaman da sorumlu olmaz. Hatta belki iradesini kullandığı ve yapmayı tasarladığı bir kötülükten vazgeçtiği için ayrıca sevap kazanabilir.

Ayetin baş tarafında, kâinattaki hiçbir şeyin Allah'ın ilminden gizli kalamayacağı, O'nun her şeyi bildiği vurgulanır. İnsan da kâinatın bir parçasıdır. Dolayısıyla insanın içinden veya dışından herhangi bir düşünce, niyet veya arzu geçtiğinde, Allah hepsini bilir. Gizlense de dışa vurulsa da hepsini bilir. O'ndan gizli kalan hiçbir şey olmaz. Bu duygu ve düşünceler, açıklansa da gizli tutulsa da Allah Teâlâ bunlardan dolayı insanları hesaba çeker.

İnsanların iç dünyalarındaki bütün düşünceler, niyetler, hisler ve hareketler, Allah Teâlâ tarafından bilinir ve bunların hesabı da sonunda mutlaka sorulur. Özellikle kötülükler, saklanan niyetler ve şahitliği gizlemek gibi kötü davranışlardan insanlara Yüce Yaratıcı'ya hesap verecektir.

Geçici ve kararsız duyguların aksine, insanın içinde yer etmiş ve karar hâline gelmiş duygu ve düşünceler daha belirgindir. Gizli tutmak ve açığa vurmak, insanların iradeleriyle ilgili işlerdir ve bundan dolayı onlar iradeleriyle yaptıkları bütün işlerden ve niyetlerden hesaba çekilecektir. Gayriiradi olanlar yani istem dışı yapılanlar ise bu kapsamın dışında kalır.

İnsandan meydana gelen kötülükler, pek tabii olarak azap ve ceza sebebidir. Allah Teâlâ'nın af ve mağfireti olmaksızın insanlar bu azaptan kurtulamazlar. Allah Teâlâ insanların bütün fiillerini bilir ve iradeleriyle yaptıkları her şeyin hesabını da sorar. Yüce Allah dilediğini bağışlar,

dilediğine de azap eder. Bu, Allah'ın adaletinin ve inayetinin bir göstergesidir. İnsanlar, Allah'ın azabına uğramamak için her türlü kötülükten sakınıp, kâmil imanla hayır ve iyiliklere yönelmelidirler. İyilikleri ve faziletleri alışkanlık hâline getirip, güzel ahlak ve huylarla donanmalıdırlar. İçlerindeki bütün kötülükleri söküp atmaya azami gayret göstermelidirler.

Allah her şeye kadirdir; insanları, gökleri ve yeri yarattığı gibi, yok etmeye ve yeniden diriltmeye de muktedirdir. Allah, iyilere iyilikle, kötülere de yaptıklarına karşılık azapla karşılık verebilir ve azabı hak etmiş olanları da ayrıca bağışlayabilir. Bu gerçek karşısında insanlar, her türlü fenalıktan sakınmalı, imana ve iyiliklere sarılmalıdırlar.

Sonuç olarak, insanların iç dünyaları Allah'tan gizli kalmaz ve bu sebeple bütün iradi fiillerin hesabı sorulacaktır. İnsanlar, Allah'ın mağfiret ve affına muhtaçtır ve bu muhtaçlık, kötülükten kaçınma ve iyiliklere yönelme çabası gerektirir. Allah'ın kudreti, her şeyi bilmesi ve her şeye muktedir olması, insanların bu gerçekler karşısında duyarlılık ve sorumluluk bilinciyle hareket etmelerini zorunlu kılar.

Kur'ân'daki En Güzel Dualardan

En güzel dualardan birisi de Cenab-ı Hakk'ın Yüce Nebisi'ne Mi'raç'ta hediye ettiği ve Resûlün de (s.a.s.) ümmetine hediye olarak getirmiş olduğu şu duadır: *“Rabbimiz! Eğer unuttu veya hata ettiysek, bundan dolayı bizi muaheze etme. Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Rabbimiz! Güç yetiremeyeceğimiz şeylerle bizi sorumlu tutma. Bizi affet, kusurlarımızı bağışla, bize merhamet buyur. Sen bizim mevlâmızsın, kâfirlere karşı bize yardımda bulun.”* (Bakara sûresi, 286)

Bu ayetlerle ilgili olarak Allah Resûlü şöyle buyurmuşlardır: “Kim Bakara sûresinin sonundan iki ayeti geceleyin okursa bunlar kendisine yeter.”¹⁴

Yine bu iki ayetin faziletiyle ilgili olarak Hz. Ali (r.a.) şöyle demektedir: “Akıl ve idrak sahibi hiçbir kimsenin Bakara sûresinin sonundaki şu ayetleri okumadan uyuduğunu görmüş değilim.”¹⁵

¹³ Buhârî, *ezan* 36; Müslim, *zekât* 91; Tirmizi, *büyyû* 65, Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/73.

¹⁴ Buhârî, *Fezâilü 'l-Kur 'ân*, 10, 27.

¹⁵ Dârimî, *Fezâilü 'l-Kur 'ân*, 14.

3. ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ

Kimsenin İmanda Garantisi Yoktur

Hidayet, mümin olma veya olduktan sonra ömrünün sonuna kadar mümin kalma hiçbir zaman garanti altında değildir. Her zaman için insanın ayaklarının kayması mümkündür. Hatta hayatının sonuna kadar doğru bir yolda olup, cennetle arasında bir karış mesafe kaldıktan sonra doğru yoldan çıkan, sapkınlıklara bulaşan, iyi iken kötü, zalimken mazlum olan, mümin iken yoldan çıkan niceleri vardır. İşte bundan dolayıdır ki kıldığımız namazların her bir rekâtında okuduğumuz Fatiha sûresinde de aynı hidayet duasını yapar ve ayaklarımızın kaymaması için Yüce Allah'a yalvarırız. Zira insan, Cenab-ı Hakk'ın hidayeti olmadan ne şahsi hayatını ne de ailevi ve toplumsal hayatını düzene koyabilir. Bütün bunlar Allah'ın hidayetine bağlıdır.

Hidayet, muhtaç olan insana, bütün ihtiyaçlarına kâfi gelecek şekilde Allah'ın cevap vermesidir. Bazen olur ki hidayet için bütün vasıtalar ve vesileler hazır olduğu hâlde, insan hidayete eremez. Hz. Nuh'un oğlu, bir nebi ocağında doğup büyüdüğü hâlde hidayetten nasiplenemezken, Âzer'in evinde Hz. İbrahim, Fir'avun'un hanesinde de Hz. Musa yetişir ve birer büyük peygamber olurlar. Allah Resûlü de (s.a.s.) bir dualarında: “Ey Allahım! Senden hidayet, takva, iffet ve müstağni olmayı diliyorum.”¹⁶ buyurarak, bizlere bunu talim etmişlerdir.

Yani mümin olma niteliği sabit olmadığı gibi, yoldan çıkmış olma da sabit değildir. Mümin, kalbinin ve inancının bozulmaması için her türlü sebebe müracaat etmeli, bundan dolayı da Kur'an'daki şu dua cümlelerini sık sık tekrar etmelidir:

“Ey bizim kerim Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi saptırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz bağış bol olan vehhâb Sensin Sen!” (Âl-i İmran sûresi, 8)

¹⁶ Müslim, *Zikir* 72, Tirmizî, *Deavât* 72.

DÖRDÜNCÜ CÜZ

Ebrardan Olmanın Yolu ve Fedakârlık

Hayatta ulaşmak istediğimiz her şeyin bir bedeli vardır. Çalışmadan, gayret etmeden ve çeşitli zorluklara katlanmadan, ne bir okul bitirilebilir ne bir iş ne de aş bulunabilir. Elde edeceğimiz şeylerin önem ve büyüklüğüne göre elbette zorlukları da olur. Bu zorluklar aşılmadan hedefe ulaşmak imkânsızdır. Bir üniversiteyi kazanmak, iyi bir lisede okumak ve istediğimiz bir mesleği elde etmek için senelerimizi veririz. Uykularımızı feda eder, tatillerimizden bile vazgeçeriz.

Maddi şeylerde böyle olduğu gibi, manevi ve ebedî hayatımıza dair konularda da aynı ilke geçerlidir. Cenneti kazanmak, Yüce Allah'ın rızasına ulaşmak ve cemAlullaha vâsıl olmak, elbette bazı zorlukları aşmayı, bazı fedakârlıkları yapmayı gerektirir.

Bir müminin dünya hayatında ulaşmaya çalıştığı önemli hedeflerden biri de Kur'an'ın ifadesiyle fazilet, üstünlük, iyilik ve hayır gibi anlamlara gelen "birr"dir. Bu kelimenin çoğulu olan "ebrâr", Allah'a inananların, hem ibadetlerinde hem de davranışlarında Yüce Mevla'nın rızasını her şeyden üstün tutmaları anlamına gelir. Ebrârdan olabilmenin önemli şartlardan biri de sevilen şeyleri Allah yolunda harcamaktır.

"Mal, canın yongasıdır." denilir. Vermek elbette kolay değildir. En sevdiğinden vermek ise hiç kolay değildir. Nefis ve şeytan devreye girer, güzelini, en güzelini verdimemek için insana akla hayale gelmedik bahaneler üretir. Zekât verirken, muhtaçları kollayıp gözetirken ve yolda kalmışların elinden tutulması gerekirken, şeytanın ve olgunluğa ulaşmamış nefsin, en yoğun vesvese ve dürtüleriyle karşılaşılır. İnsanın eli, en iyisini, en güzelini ve muhtaç olanın işini görecektir en uygununu vermeye bir türlü varmaz. Hatta her verme teşebbüsünde iç engeller hemen devreye girer. "Onu değil de şunu verebilirsin.", "O sana da lazım.", "Sen kazandın, başkalarına mı vereceksin?", "Senin de ailen var.", "İlla vereceksen şu

kenar ve köşede kalmışlardan versen.”, “O kadar fazla vermene ne gerek var?”, “Onu ne zorluklarla kazanmıştın.” gibi sayısız bahaneler önümüze çıkarır.

Bu durumda insanın bütün engelleri aşması, nefesine rağmen ve sadece Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için en güzelinden vermesi, Cenab-ı Hakk’ın rızasına ulaştırır ve kişiyi ebrârdan yapar, onlar arasına katar. Bu hususu Kur’an kısa bir ayetiyle şöyle ifade eder: *“Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda infak edip de harcamadıkça ‘fazilet’ yani iyilik mertebesine ulaşamazsınız. Bununla beraber her ne infak ederseniz, Allah mutlaka onu bilir.”* (Âl-i İmrân sûresi, 92)

Üstün Ümmet Olma Şartı Nedir?

Burada Âl-i İmrân sûresinin 110. ayeti üzerinde durmaya çalışacağım. Bu ayet üstün ümmet olma şartını, ‘iyilikleri yayma kötülükleri de önleme’ ilkesine bağlamıştır.

Kur’an sadece isimler üzerinde durup onları ön plana çıkartmaz. Bilakis Kur’an’ın asıl vurgu yaptığı şey niteliklerdir. Müslüman kelimesi de gerçekte bir isim değil, teslim olmuş, emniyet ve güven sahibi, sadece Allah’a ve emirlerine boyun eğen, başkalarının kendisinden emin ve güvende oldukları gibi anlamları içeren bir sıfattır. Nitekim Kur’an’da bu fiil Allah’a yönelmek, O’na teslim olup tevhid inancına sahip olmak ve Allah’a teslimiyetin gereğini yapmak gibi anlamlarda kullanılmıştır. Kur’an’a göre önemli olan isimler değil, o isimlerin icra ettiği anlamlardır. Nitekim yine Kur’an’da Hz. Peygamber’in üstünlüğünün anlatıldığı ve faziletlerine dikkat çekildiği yerlerde de O’nun isimleri değil de yaptığı işleri ifade eden nitelemeler kullanılmıştır. Resûl, nebi, kul, müjdecî, uyarıcı ve güvenilir gibi nitelemeler bunlardan sadece birkaçıdır.

Üstün ümmet olmanın en önemli ve başta gelen şartı, yaşanan çağda her türlü iyiliğin yaygınlaştırılması, işlenmesi, anlatılması ve toplumun bu konuda aydınlatılmasına, her türlü çirkinliğin, şerrin, kötülüğün, günahın, haram ve yasakların, hukuk, ahlak ve insanlık dışı kabul edilen fiillerin de işlenmemesine, bunların her platformda çirkinliklerinin anlatılmasına, gerektiğinde elle, gerektiğinde dille engel olunmasına ve hiç değilse gönülden bunlara karşı hoşnutsuzluk gösterilmesine bağlanmıştır. İşte hayırlı ümmet olmanın temel şartı budur.

Kur'an bu hususu Âl-i İmran sûresi 110. ayetinde şöyle hatırlatmaktadır:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا
لَّهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ۝

“(Ey Ümmet-i Muhammed!) Siz potansiyel olarak insanların iyiliği için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz: İyilikleri yayar, kötülükleri önlersiniz, çünkü Allah’a inanırsınız...”

Büyük hedeflere ulaşmak, elbette kolay değildir. Bu bir bedel ister. Gücün olduğu, kaba kuvvetin hükmünü icra ettiği, korku ve baskıların hız kesmediği zamanlarda hakkı ve doğruyu anlatma ve onları temsil etme elbette kolay değildir. Bazen yanlışta, kötü olana ve harama karşı güç sahipleri farklı argümanlar kullanabilirler. Makamla, servetle, çok iyi hayat şartları vaadiyle toplumları işledikleri kötülüklerle karşı susturabilirler. İşte üstün ümmet olma durumu böyle zamanlarda kendini gösterir. Her türlü tehdide, zorbalığa, dünyevi vaatlere, makam ve saltanata karşı iyiliğin ve iyilerin safında olma, iyilerle beraber bulunma ve doğru olanı söyleme, kötülüklerle karşı durma ve kötülüğe arka çıkmama, üstün ümmet olmanın bir gereğidir.

Hayırlı ve üstün olma şartını yerine getirme, âdeta ateşten bir gömlek giymeye benzer. Dışlanır, sürülür, cezalandırılır, hapislere konur, malınız mülkünüz gasbedilir, hatta gerekirse öldürülebilirsiniz. İşte üstün ve hayırlı ümmet ve o ümmetin bir ferdi olmanın göstergesi burada devreye girer.

Kur'an sıklıkla hayra çağırır ve kötülükler karşısında dik duran hayırlı bir ümmetten bahseder. Bu konu o kadar sıklık ve netlikle vurgulanır ki Mu'tezile mezhebi bunu inanç esaslarından biri sayar.

İyilikleri yaygınlaştırmadan, kötülükler karşısında da her türlü menfaat ve korkuyu bir tarafa bırakmadan, her zaman ve her platformda hayırlı ve üstün bir ümmet olma iddiası, sadece hayalperestlikten ibarettir. Maalesef günümüzde Müslümanların yaşadığı en büyük hayalperestliklerden birisi de bu üstün ümmet olma iddiasıdır. Hâlbuki gerçekte hiçbir İslam ülkesinde Kur'an'ın çok kesin bir şekilde üzerinde durduğu iyilikleri yayma,

kötülükleri de engelleme görevi yerine getirilmemektedir. Bırakın normal halkı, din adamı rolünde bulunan, dini temsil eden, din adına konuşan, dinden beslenen ve “hoca”, “ilim adamı”, “ilahiyatçı”, “cemaat ve kanaat önderi”, “şeyh”, “kutup”, “gavs” gibi nitelermeleri üzerlerinde bulunduranlar bile bu görevi ihmal etmekte ve çeşitli gerekçelerle savsaklamaktadırlar.

Günümüzde masumların kanlarının en fazla akıtıldığı, mazlum insanların en çok ezildiği, cinayetlerin en yoğun işlendiği, rüşvet çarklarının en fazla döndüğü, zulümlerin zirve yaptığı, haksızlıkların ayan beyan işlendiği, şiddet ve kargaşanın en fazla kendisini gösterdiği ülkeler, hiç şüphesiz ki halkı “Müslüman” olan ülkelerdir.

İşin en acısı da ne Müslüman halklar ne de bu ülkelerde yaşayan sözde din adamları, -birkaç cılız sesin dışında- bu şeneatlere karşı gür ve etkin bir ses çıkarmamaktadırlar. Sözde Peygamber vârisi olan bu din adamları, mirası üzerinde tepindikleri Yüce Nebi'nin konuyla ilgili uyarılarını maalesef göz ardı etmişlerdir. Dilerseniz konuyla ilgili Hz. Peygamber'den (s.a.s.) dikkat çeken birkaç söz hatırlatayım:

Ebû Davud'daki bir rivayette: *“Bir kötülük gören kişi, eli ile değiştirmeye gücü yetiyorsa onu eli ile değiştirsin. Buna gücü yetmez ise dili ile değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbi ile (o kötülüğe) tavır koysun (onu hoş görmesin). Ve bu (üç hâl) imanın asgari gereğidir.”*¹⁷

*“En üstün (iyi cihad), zalim yöneticinin karşısında hakkı dile getirmektir.”*¹⁸

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) vefatından sonra bazı kimseler:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا
اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

◊

“Siz kendinize bakınız, siz hidayet yolunda olduğunuzda sapıtan size zarar veremez.” (Mâide sûresi, 105) ayetini herkesin kendinden sorumlu olduğu, dolayısıyla emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münkerin terk edilmesi gerektiği şeklinde yorumlamışlardı. Böyle bir anlayışın İslâm'la kesinlikle

bağdaşmadığını çok iyi bilen Hz. Ebû Bekir (r.a.), “*Ey insanlar siz bu ayeti gayesinin dışına taşıyor ve yanlış yorumluyorsunuz. Ben Resûlullah’ın ‘İnsanlar bir kötülüğü görüp de onu engellemezlerse Allah’ın onlara genel bir azap göndermesi yakındır.’ buyurduğunu duydum.*”¹⁹ sözleriyle bu yanlış ve eksik anlayışı düzeltmiştir.

Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel’deki bir rivayette de: “*Ya emr-i bi’l-maruf nehy-i ani’l- münker yaparsınız ya da Allah size azap gönderir, (gönderir de) dua edersiniz; artık duanız kabul edilmez.*”²⁰ rivayeti mevcuttur.

Ahmed b. Hanbel’deki başka bir rivayette: “*Allah, bazı insanların günahı sebebiyle umuma azap etmez. Ancak onlar kendi aralarında münkerâtın işlendiğini görür de ona engel olmaya güçleri varken engel olmazlarsa, işte o zaman azaba maruz kalırlar.*”²¹ şeklinde olup, Deylemî’deki bir rivayette ise: “*Bir topluluğun arasında günahlar işlenir de onlar, güçleri yettiği hâlde bunu değiştirmezlerse, Allah yakın bir zamanda mutlaka onlara umumi bir azap gönderir.*”²² “*Kim, emr-i bi’l-maruf nehy-i ani’l-münker yaparsa o Allah’ın, Allah Resûlü’nün ve kitabullah’ın halifesidir.*”²³ şeklinde geçer.

Yüce Allah bizleri, çevremizde işlenen kötülükler karşısında daha duyarlı olan ve hakkı söylemekten asla çekinmeyen gerçek müminlerden eylesin.

Peygamber Yolu: Ümitsizliğe Açılan Tüm Kapıları Kapatma

İnsanlık tarihinde en önemli hadise iman ile küfür mücahededesidir. Bu mücahede insanları mümin, kâfir ve münafık olarak sınıflandırılmıştır. Yeryüzü insanlar için Allah’ı bilme, tanıma ve ebedî hayat olan ahireti kazanma konusunda bir imtihan meydanıdır. Allah’ın tabiat kanunlarında değişme olmadığı gibi sosyal-beşeri kanunlarında da değişme olmaz. Mevsimlerin art arda gelişi gibi yıkılışları dirilişler, dirilişleri yıkılışlar; galibiyetleri mağlubiyetler, mağlubiyetleri galibiyetler takip edip durmuştur. Hadiseler aynıyla değil misliyle devam eder. Bundan dolayı “Tarih tekerrürden ibarettir.” denilmiştir.

Evet, Kur’an, insanlık tarihi boyunca bu konuda yaşanmış önemli olayları, farklı sûre ve ayetlerde ve farklı üsluplarla hatırlatır. Peygamberlerin ve peygamber yolunda olanların, hakkı temsil eden ve Hakk’ın yolunda gidenlerin karakterlerini ve nasıl davrandıklarını haber verir. Bununla kıyamete kadar gelecek bütün müminlere de benzeri

durumlarda nasıl hareket etmeleri gerektiğini gösterir.

İnsanlık tarihi boyunca bütün peygamberler hakkı temsil etmişlerdir. Özellikle ulül-azm peygamberler küfrün, şirkin hâkim olduğu dönemlerde bir diriliş temsilcisi olarak mücadele etmişlerdir. Kaba kuvvete karşı durmuş, zalime boyun eğmemiş ve canları pahasına hak bildikleri yoldan asla dönmemişlerdir. Sadece peygamberler değil, onlara gönülden inanan Müslümanlar da peygamberlerin gittiği aynı yolu takip etmiş ve farklı zaman ve coğrafyalarda, pek çok zulüm ve şiddete, dışlanmaya, hak mahrumiyetine muhatap olmuşlardır.

İnsanlar ölümlü olduğu gibi, peygamberler de ölümlüdür. Nübüvveti temsil eden peygamberlerin takdir edilen ömürleri son bulunca, zalim ve ehl-i küfrün beklediklerinin aksine davaları devam etmiştir. Özellikle ulül-azm peygamberlerden ne Hz. Musa (a.s.) ne Hz. İsa (a.s.) ve ne de Hz. Muhammed (a.s.)'in dünyadan ayrılmalarıyla, temsil ettikleri yol son bulmuştur. Bediüzzaman ifade ettiği gibi âdeta yaşadıkları kış mevsiminden sonra bir bahar yaşanmıştır. Biri ayrılınca, yerine diğeri gelmiş, hatta daha güçlü nesil ve temsilcilere mazhar olmuşlardır.

Bu değişmez durum sadece peygamberlerle de sınırlı değildir. Onların vârisleri olan ulema da aynı gerçek görülür. Asr-ı saadetten günümüze nübüvvet yolunu takip eden peygamber vârisi pek çok âlim yaşamış, devrin zalim ve küfür yobazları onları yok etmenin bütün yollarını denemiş ve Müslümanlığı bitirmeye büyük gayret sarf etmişlerdir. Ancak beklediklerinin aksine, onların ölümüyle, temsil ettikleri yol daha da güçlenmiş, fikirleri daha geniş kitle ve coğrafyalara yayılmıştır.

Peygamberler ve onlarla beraber hak mücadelesi veren her dönemdeki Müslümanlar da, peygamberlerin yolunu takip ederek yapılan her türlü haksızlığa karşı durmuş, zalimlere boyun eğmemiş ve sebeplere müracaat ederek başlarına gelene de sabredip katlanmışlardır.

Allah Teâlâ müminlere, zalimlerle yaka paça olduklarında nasıl davranmaları ve nasıl dua etmeleri gerektiğini, böylesine zorlu süreçlerde sabrın önemli bir güç kaynağı olduğunu ve onlar için hem dünya ve hem de ahirette nice sürprizler hazırladığını da bir müjde olarak haber vermiştir:

“Nice peygamberler gelip geçti ki onlarla beraber, kendisini Allah’a adanmış birçok rabbaniler savaştı. Onlar, Allah yolunda başlarına gelen zorluklar sebebiyle asla yılmadılar, gevşekliğe düşmediler, zayıflık

göstermediler, düşmanlarına boyun da eğmediler. Allah böyle sabırlı insanları sever. Evet onların bu durumda dedikleri sadece şu oldu: 'Ey bizim kerim Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizdeki aşırılıklarımızı affet (yarlığa). Ayaklarımızı hak yolda sabit kıl ve kâfirler gürûhuna karşı bize yardım eyle.' Allah da onlara hem dünya mükâfatını hem de o güzelim ahiret mükâfatını verdi. Allah elbette muhsinleri, hep iyi davrananları sever.” (Âl-i İmrân sûresi, 146-148)

Zorbalar Karşısında Sığılacak Yegâne Kale

Her dönemdeki zalim ve diktatörlerin temel karakteri halkı korkutmak ve sindirmektir. İnsanlarda bulunan bu damara farklı yollardan girmeye çalışır ve mücadelelerinde doğru yolda gidenleri yıldırmaya çalışırlar. Bunun karşısında Allah'a gerçekten güvenen insanlara düşen ise korkmadan ve yılmadan hak bildiği yolda yürümektir. İşte Kur'an bu ideal mümin karakterini şöyle haber verir:

“Onlar ki halk kendilerine: '(Düşmanınız olan) insanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun!' deyince, (bu söz) onların imanını artırdı. Ve: 'Allah bize yeter, O, ne güzel vekildir!' deyiverdiler.” (Âl-i İmrân sûresi, 173)

Günümüzde Benzerlerinin Çokça Bulunduğu Hoyrat Tip

“O ettiklerine sevinen, yapmadıkları şeylerle övülmeye bayılan kimselerin, azaptan kurtulacaklarını sanma. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.” (Âl-i İmrân sûresi, 188)

Bu tiplerin tek derdi, yaptıkları şeylerle övülme, yapmadıkları güzelliklerin de kendilerine mal edilmesidir. Bu bozuk karakterli kimselerin hayır adına yaptıkları işlerden tek maksatları, halk arasında övgüye, alkışa, gizledikleri karanlık hedeflerine ulaşmaktır.

Mazlumların Duası ve Allah Katında Makbul Kişiler

Kur'an'ın tamamı elbette Yüce Allah'ın kelimidir. O Cibril vasıtasıyla Hz. Peygamber'e (s.a.s.) indirilmiştir. Ancak onda bazı sûre ve ayetler vardır ki insanı çok derinden etkiler, kendisine hayran bırakır ve okuyanı derin bir tefekkür ve imana sevk eder. Öyle ki Kur'an'ın kendisine indirildiği Allah Resûlü bile bu ayetler karşısında sarsılır, derinden etkilenir ve gözyaşlarını tutamazdı. İşte bu bölümlerden biri de aşağıda mealleri

belirtilen ayetlerdir:

“Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip sürelerinin uzayıp kısalmasında düşünen insanlar için elbette birçok dersler vardır.” Allah Teâlâ kullarını; gökleri ve yeri, zaman ve mekânı dolduran kudret, sanat, hikmet harikası sayısız eserlerini tefekküre ve bu şuurla olan ibadete yöneltiyor. Hz. Peygamber bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur: *“Yazıklar olsun bunu çeneleri arasında çiğneyip de bunun hakkında düşünmeyenlere!”*

“Onlar ki Allah’ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzere zikreder, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler ve derler ki: ‘Ey Yüce Rabbimiz! Sen bunları gayesiz, boşuna yaratmadın. Seni bu gibi noksanlardan tenzih ederiz. Sen bizi o ateş azabından koru! Ey Yüce Rabbimiz! Sen kimi ateşe koyarsan, muhakkak onu rezil edersin. Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur! Rabbena! Biz, imana çağıran ve ‘Rabbimize inanın!’ diye tevhide davet eden bir zatı duyduk ve icabet ettik. Artık Sen bizi affet, kusurlarımızı bağışla ve iyilerin ölümünü bize nasip eyle! Rabbena! Resûllerin vasıtasıyla vadettiğin mükâfatları bize lütfet, bizi kıyamet günü rezil rüsvay eyleme. Sen asla sözünden dönmezsin!’

Bunun üzerine onların Rabbi de dualarına şöyle icabet buyurdu: Sizden gerek erkek, gerek kadın, hayır işleyen hiçbir kimsenin çalışmasını zayi etmem. Çünkü siz birbirinizdensiniz, birbirinizden farkınız yoktur. Benim rızam için hicret edenlerin, vatanlarından sürülenlerin, Benim yolumda işkenceye, zarara uğrayanların, Benim yolumda savaşanların ve öldürülenlerin elbette kusurlarını örtecek ve elbette onları Allah tarafından mükâfat olarak içinden ırmaklar akan cenetlere yerleştireceğim. En güzel ödüller Allah’ın yanındadır.” (Âl-i İmrân sûresi, 191-195)

Nitekim bu ayetlerle ilgili olarak Abdullah b. Ömer (r.a.)’den şöyle bir rivayet aktarılmaktadır. İbn Ömer (r.a.) bir defasında Hz. Âişe validemize, “Resûlullah’tan gördüğün şeylerin en şaşırtıcısını bana haber ver.” demiş. Bu soru karşısında Âişe validemiz uzun bir süre ağlamış ve sonra da: “Allah Resûlü’nün bütün davranışları hayrete sevk ediciydi.” demiş ve şu olayı anlatmıştır:

“Bir defasında Allah Resûlü ile geceleyin beraberken bana şöyle dedi:

‘Ey Âişe! Bu gece bana Rabbime ibadet etmek için izin verir misin?’ Ben de, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben senin yakınlığını severim, ama senin

isteklerini daha çok severim, istediğin gibi yap.’ dedim. Kalktı, odadaki su ibriği ile abdest aldı, suyu çok da fazla harcamadı, sonra namaza durdu. Kur’an okudu ve ağlıyordu. Sonra iki elini kaldırdı yine ağlıyordu. Hatta gözyaşlarının yeri ıslattığını gördüm. Sonra Bilâl geldi, kendisine sabah namazını bildiriyordu. Baktı ki ağlıyor, ‘Ey Allah’ın Resûlü!’ dedi. ‘Allah Teâlâ senin geçmiş ve gelecek günahını affetmiş olduğu hâlde ağlıyor musun?’

‘Ey Bilâl, şu hâlde ben şükreden bir kul olmayayım mı?’ Bundan sonra da buyurdu ki ‘Nasıl ağlamıyayım, Allah Teâlâ bu gece şu ayetleri indirdi.’ Sonra da ‘Vay hâline bunu okuyup da bu konuları düşünmeyenlere!’²⁴ Diğer bir rivayette ise ‘Vay bunu çeneleri arasında çiğneyip (ağızlarında geveleyip) de bunda düşünmeyenlere!’²⁵ buyurdular.”

Evet dikkatle okunduğunda da görüleceği üzere ayetlerde insanı kâinatı tefekküre sevk eden bir yönlendirme vardır. Mümin âdeta hayatının her aşamasında bu tefekkürü unutmamalı ve Yüce Kudret’in kâinattaki kudret ayetlerini âdeta birer Kur’an ayeti gibi okumalıdır.

Bu tefekkür sonunda da Rabbe yönelmeli ve ayetlerde belirtilen bereketli dua cümlelerini okumalıdır. Bu cümleler aynı zamanda, Kur’an’ın müminlere öğrettiği en ideal dualardandır. Yukarıdaki ayetlerin en sonundaki ayet ise nitelikleri sayılan kişilere müjdelerle doludur. Hicret eden, memleketlerinden zorla çıkartılan, sürgüne gönderilen, bu konuda yaka paça olan fakat doğru bildiği yoldan vazgeçmeyen müminlere müjdeler olsun!...

Duaların bazısı Kur’an’da, bazıları da Sünnet’te mevcuttur. Diğer bazıları da vardır ki güvenilir insanlar tarafından tecrübe edilmiş ve neticesi de Allah’ın izniyle görülmüştür. İnsanların, itimat ettikleri bu türden duaları, bir ibadet şekli olarak değil de güzel ve tecrübe edilmiş bir dua niyetiyle okumalarında hiçbir sakınca yoktur. Mesela ‘*Kaside-i Bürde*’ olarak bilinen Busîrî’nin naatıdır ki geçmişte pek çok salih insan belaların, musibetlerin yoğun bir şekilde yaşandığı dönemlerde, adı geçen kasidenin şu kısmını *bin* defa okumuşlardır. İlgili bölüm şu şekildedir:

Hüve’l-Habibullezi turcâ şef’âatuhu

Liküllü hevlin mine’l-ehvâli muktehimî

Mevlaye salli ve sellim dâimen ebedâ

Alâ Habîbike hayri'l-halki küllihimi

-
- ¹⁷ Müslim, *Îmân*, 78; Tirmizî, *Fiten* 11; Nesâî, *Îmân* 17.
- ¹⁸ Ebû Dâvûd, *Melâhim*, 17.
- ¹⁹ Tirmizî, “*Tefsîr*”, 6; Ebû Dâvûd, *Melâhim* 17.
- ²⁰ Ebû Dâvûd, *Melâhim* 16; Tirmizî, *Fiten* 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/388.
- ²¹ Ebû Davud, *Melâhim*, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/2,5.
- ²² Tirmizi, *Fiten* 8; İbn-i Mace, *Fiten* 20.
- ²³ Deylemî, *el-Firdevs*, 3/586.
- ²⁴ Buhari, *Teheccüd* 6; Müslim, *Münafikûn* 79-81; Tirmizî, *Salât* 187; Nesâî, *Kiyâmü'l-leyl* 17; İbn Mâce, *İkame* 200.
- ²⁵ Aynı yer.

BEŞİNCİ CÜZ

4. NİSÂ SÛRESİ

Ölümden Kaçamazsınız

İnsan, doğasında var olan dünyaya bağıllık, ölümsüzlük ve ebedilik arzusundan ötürü -çok az durumlar dışında- hep ölümden kaçmıştır. Onun ölümden kaçması ve onu sevmemesi, yaptıklarının hesabını vermekten korkmasına, cennet ve cehenneme inanmamasına bağlı olmakla beraber ayrıca sahip olduğu imkânlar ve dünyadaki hayat standartlarıyla da doğrudan ilgilidir. İnsan fitratı peşin olanı önceler fakat gelecekte olanı ötelere. Yani nefsin hoşuna giden lezzetlerin, zevklerin peşine düşer, ahirete ait ödül ve cezaları gerektiren hâlleri, amelleri umursamaz veya geciktirir. Bundan dolayı ölüm ve ötesi hiç yokmuş gibi bir hayat yaşar. Ahirete inanan bir insan her an ölecekmiş gibi hayatını yaşamaya çalışmalıdır. Çünkü her insan takdir edilen gün gelince ölüm hakikatiyle karşılaşacaktır.

“Nerede bulunursanız bulunun: Sağlam, yüksek kulelerde, (hatta eflâke ser çeken) gökteki yıldız burçlarında bile olsanız, ölüm mutlaka size yetişir.” (Nisâ sûresi, 78)

Haktan ve Adaletten Asla Ayrılma

Müslümanların en fazla kaybettikleri nokta, Kur'an'ın uyulması gereken insani ve İslami kurallarını terk etmeleri ve tam tersine bir yol tutmalarıdır. Şüphesiz ki bu kurallardan biri de hakkın ve haklının yanında durulması ve her zaman adaletten bir milim dahi ayrılmama ilkesidir.

Hak ve adaletten sapma, zulme kapı açan ve kişileri zalimleştiren kötü bir yoldur, tehlikeli bir kayma noktasıdır. İbadet hayatımızla ilgili en detay noktalara varıncaya kadar üzerinde durur, müstehap mı, mendup mu, mekruh mu, sünnet mi der araştırırız ama sıra sosyal hayatımızdaki tavır ve davranışlarımıza gelince Allah Teâla'nın çok açık ve kesin emirlerini görmezden gelir veya ihlal eder, hatta bundan da hiç rahatsızlık duymayız.

Doğrunun ve hakkın nerede olduğunu araştırmaz ya da işimize gelmediğinden, tuttuğumuz parti, tarikat, cemaat, klik, kulüp, akrabalık veya yakınlık bağları gibi sebeplerden dolayı göz göre göre zulme razı olur, adaleti yok sayar, hakkı ve haklıyı ezer, ezdirir, zalimin ve zulmün yanında yer alırız.

Kur'an, aynı zamanda bir hukuk ve adalet kitabıdır. Hak kitap olan Kur'an, Hakk'ın kitabıdır, adaletin kitabıdır. Hakların her türlüünü garanti altına almış ve çiğnenmesine de asla müsaade etmemiştir. Hakkın yüce tutulması ve savunulması Kur'an'da en başta peygamberler özelinde anlatılır. Her peygamber, kendi döneminde tek başına bir hak savunucusudur ve adalet temsilcisidir.

Ancak hakkı savunan, hak yolunda ölümüne mücadele eden ve adaletin kurumsallaşması için hayatını bu uğurda harcayanlar, sadece peygamberlerle sınırlı değildir. Peygamberlerin ümmetleri içerisinde de hakka ve adalete samimi olarak dilbeste olmuş, yaşadıkları dönemdeki galip güçlerle mücadele etmiş, kötülüklerin önlenmesi, hakların savunulması ve adaletin tesis edilmesi adına büyük fedakârlıklarda bulunmuş, pek çok hak savunucusu ve adalet temsilcisi vardır.

Özellikle Kur'an'ın nazil olduğu mübarek ramazan ayında dünyanın her yerindeki Müslümanlar, pek çok hatimler dinler, bazen günde dört ya da beş defa camilerde mukabele okunur ama sadece okunur. Sanki Kur'an onlar için sadece okunmak için indirilmiş bir kitaptır. Hâlbuki okumaktan maksat, onu anlamak, içerdiği hakikatleri içselleştirmek sonra da anlaşılana hayatın ayrılmaz birer parçası hâline getirmek değil midir?

İşte Müslümanlar ve bütün insanlık için hayati bir prensip olan haktan ve adaletten sapmama ilkesi! Nisa sûresinin 135. ayeti bizleri şöyle uyarır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ
عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا
فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ
تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝

“Ey iman edenler! Haktan yana olup var gücünüzle ve bütün işlerinizde adaleti gerçekleştirin. Allah için şahitlik eden insanlar olun. Bu hükmünüz ve şahitliğiniz isterse bizzat kendiniz, anneniz, babanız ve yakın akrabalarınız aleyhinde olsun. İsterse onlar zengin veya fakir bulunsun; çünkü Allah her ikisine de sizden daha yakındır. Onun için sakın nefsinizin arzusuna uyarak adaletten ayrılmayın. Eğer dilinizi eğip bükerek gerçeği olduğu gibi söylemekten çekinir veya büsbütün şahitlikten kaçarsanız, iyi bilin ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.”

Bu ayet müminlere, her konuda adaletle hüküm vermelerini, evde, iş yerinde, kamu kurumlarında, mahkemelerde, hâsılı hayatın her alanında adaletten ayrılmamalarını, adalet ve hakkı ayakta tutmalarını, böylelikle Allah için örnek olacak şahitler olup, hakka dosdoğru şahitlik etmelerini emretmiştir.

Hakkı ve adaleti şahıslara göre değil, adalet ve hukuka göre uygulamak ilahi bir emirdir. Bu davalar ister kendimizin, ister ana-babamızın, isterse yakınlarımızın aleyhine olsun vereceğimiz kararları asla değiştirmemelidir.

Ayeti biraz daha açacak olursak, mesela şayet başkasının sizde bir hakkı varsa, kendiniz ikrar ve itiraf ediniz; ananız, babanız ve yakınlarınızın aleyhine de olsa hükümden ve şahitlikten kaçınmayınız veya bir şahıs aleyhine şahitlik, kendinizin ve yakınlarınızın bir zararıyla sonuçlanacak da olsa, yine dosdoğru şahitlik edip hukuktan ve adaletten ayrılmayınız, demektir.

Aleyhine ve lehine şahitlik ettiğiniz kimseler zengin olsa da böyle yapınız, fakir olsa da böyle yapınız. Ne zengin ve güçlü olanlara dalkavukluk etmek için ne de fakiri gözetmek için şahitlikten kaçınmayın, doğruluktan ayrılmayın, adaleti zedelemeyin.

Haktan ve hukuktan, adalet ve insaftan saparak, arzu ve isteklerinize uymayın. Adalet ediyoruz zannıyla arzulara uyup fakiri zengine, akrabayı yabancıya tercih ederek hakkı gizlemeyin, hukuku çiğnemeyin, adaleti yerlerde süründürmeyin. Bu türden adaletsizlikler ve hukuksuzluklar insanlık tarihinde sık görülen gerçeklerdendir. Bunlar dağınıklığa, huzursuzluğa, kargaşaya ve neticede toplumların yok olmasına yol açan temel sebeplerdendir.

Böyle yapmaz da adaletten ayrılır, hukuku da ayaklar altına alırsanız, Allah muhakkak hepinizin yaptıklarından haberdardır. Büyük Mahkeme

gününde hiçbiriniz ama hiçbiriniz yakanızı kurtaramazsınız.

Bizleri yaratan Yüce Rabbimiz, içimizdeki zayıf noktalarımızı, aldanabileceğimiz durumları en iyi bilir. Dolayısıyla O bize fitratımıza belli hikmetler için konulmuş, hem müspet hem de menfi yönde hareket etmeye müsait davranışlarımızın motivasyonu da olan duygularımızı kontrol etmemizi, onları menfiye kanalize etmememiz gerektiğini hatırlatmaktadır.

İşte bizleri yaratan Yüce Mevla, kim olursa olsun, konum ve makamı, güç ve iktidarı, bize olan yakınlık ve uzaklığı hangi durumda olursa olsun, haktan, adaletten, hukuktan asla sapmamamız gerektiğini emretmiş ve bizleri de uyarmıştır.

Bu ayet, adaletin temel ve şaşmaz bir kural olduğunu, hukuk karşısında hiçbir ayrımcılığın yapılmaması gerektiğini açıkça beyan eder. Şüphesiz söz konusu ayetleri hayatında uygulamalarıyla bize en doğru bir şekilde gösteren Hz. Muhammed (s.a.s.)'dir. İşte konuyla ilgili çok bilinen bir adalet örneği.

Arap toplumunda ayrıcalıklı bir yeri olan Mahzumoğulları kabilesinden bir kadın hırsızlık yapar. Suç, el kesme cezasının verileceği ölçüde sabit olmuş ve karar da verilmiştir. Bu arada o kabileden bazıları İslam öncesi uygulamalardan hareketle bu cezanın Mahzumoğulları mensuplarına uygulanmaması gerektiğini düşünürler ve iptal teklifini Hz. Peygamber'e sunmaya karar verirler. Ancak doğrudan söylemeye de cesaret edemezler. Araya Peygamberimizin de çok sevdiği, sevgide torunları Hasan ve Hüseyin'den ayırt etmediği Üsâme b. Zeyd'i koyarlar. Üsâme (r. anh) Peygamberimizin hürriyetine kavuşturduğu Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Teklif kendisine yapıldığında Allah Resûlü çok kızar, oldukça sert bir tavırla "Sen Allah'ın koyduğu had cezalarından birisinin uygulanmaması için bana aracı mı oluyorsun?" der. Ardından minbere çıkıp insanlara şu tarihi ve anlamlı sözleri söyler. Ebû Dâvud'un Süneninde geçen rivayete göre:

"Sizden evvelkiler soylu, itibarlı bir kimse hırsızlık yaptığında suçluyu bırakırlardı. Soy itibarıyla daha zayıf bir kabileye mensup insan çaldığında ise cezayı uygularlardı. İşte onlar bu yüzden helak oldular. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fâtıma dahi hırsızlık yapmış olsaydı, ona da aynı cezayı uygulardım."²⁶

Günümüz Müslümanlarında da şöyle bir hastalık var: Osmanlı Devletinin

yıkılmasıyla İslam fihhı (hukuku) halkı Müslüman olan ülkelerin genelinde yürürlükte değildir. Daru'l-harp daru'l-İslam vb. farklı düşüncelerin, fetvaların etkisiyle siyasetçilerin ve yargı mensuplarının bir kısmı hırsızlık, yolsuzluk, rüşvet, iltimas, kamu malını zimmetine geçirme, ihaleye fesat karıştırma vb. durumlarda kendi taraftarlarının, partilerinin lehine hüküm ve karar vermektedirler. Üstelik bunu bir hak olarak görmekte ve cihat saymaktadırlar. İslam adına yola çıkanlar bilmelidir ki İslam Peygamberi vahiy gelmeden önce “el-Emîn” namıyla meşhur olmuştu. Peygamber olduktan sonra ise ayette tavsif edildiğı üzere rahmet ve refetiyle öne çıktı.

Peki Kur'an ile onun elçisi ve temsilcisi olan Hz. Muhammed (s.a.s.) hukuk ve adalete bu kadar vurgu yaparken, acaba Müslümanlar bu hayati prensiplere gerçekten riayet etti mi? Çoğunlukla evet, bu ilkeler Müslümanlar tarafından gerçekten ideal anlamda uygulandı. Ancak zaman zaman, özellikle de son bir-iki asırda büyük aksaklıkların ortaya çıktığı da gizlenemez bir hakikattir.

En azından şimdilerde dünya üzerinde yaşayan Müslümanlar olarak baktığımızda, kütüphanelerimiz fikh, tefsir, tasavvuf ve siyer kitaplarıyla dopdoludur. İçinde mahkemelerin görüldüğü muhteşem ve görkemli devasa binalarımız var. Neredeyse her Müslümanın özellikle de hocaların dillerinden adalet, hak-hukuk ifadeleri hiç eksik olmuyor. Etraf adalet nutuklarından geçilmiyor. İslam'ı temsil ettiğini iddia edenler, her platformda adalet ve hukuktan bahsediyor. Fakat acaba gerçek böyle mi? Söylemdeki gibi hukuk ve adalet davranışlarımızda var mı? Yönetimde bunu gösterebildik mi? Bir ülkenin bütün vatandaşları aynı hukuka mı tâbi? Yönetenler, yargıçlar, din temsilcileri başta olmak üzere Müslümanlar olarak gerek şahsi hayatımızda, gerekse diğer insanlarla olan münasebetimizde bu ilkelere riayet ediyor muyuz? Bütün bu soruları size havale ederek, Kur'an'ın bu evrensel ilkesini hayatınıza taşımamız dileklerimle.

Yalancı Şahitlik ve Buna Zorlayanlar

Günümüz zalimlerinin en fazla kullandıkları nifak tekniklerinden birisi de makul şüphe, irtibat, iltisak ve “gizli tanık” kisvesi altında yalancı şahitliktir. Gizli tanığın yalan beyanlarına dayanarak suç ihdas edip masum insanlara zulmetmektedirler. Hatta bu zalim ve müfsitler zorla tuttukları,

tehditlerle mecbur ettikleri ya da işkencelerle söylemediği hâlde söylemiş gibi gösterip imzalattıkları kâğıt parçalarıyla, insanlar hakkında suç uydurmaktadırlar. Böylelikle pek çok masum insan hakkında, davalar açtırmakta, hapsilere attırmakta ve yığınla mağduriyetler yaşatmaktadırlar. Üstelik bu insanlık dışı ahlaksızlığı yapanlar da güya Müslüman olduğunu iddia eden, hatta bazı sözüm ona İslami cemaat ve tarikatlara mensup kimselerdir. Zaman zaman da bu ahlaksızlığı, bir ibadet neşvesi içinde yerine getirmektedirler. Hâlbuki duru ve nezih bir din olan İslam'ın örnek Peygamberi bakın yalancı şahitlik konusunda ne buyurmuşlar:

“Size büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi?” diye sormuş bunu da üç kez tekrar etmiştir. Bu, oldukça önemli bir soru soracağı anlamına gelmektedir. Ashap da *“Evet ey Allah'ın Resûlü! Buyurun.”* deyince: Hz. Peygamber (s.a.s.): *“Allah'a şirk koşmak, anne ve baba haklarına riayet etmemek ve cana kıymaktır!”* buyurmuşlar. Bu sırada bir yere yaslanmış bulunan Allah Resûlü, sonra yere oturur ve şöyle devam ederler: *“Haberiniz olsun! Yalan söz, yalan şahitlik!”* der ve bu sözü de o kadar çok tekrar eder ki ashap içinden, *“Keşke Allah Resûlü bu sözün tekrarını artık yapmasa!”* temennisinde bulunur.²⁷

Resûlullah'ın (s.a.s.) son cümleyi çokça tekrar etmesi, bu günahın oldukça büyük olduğunu göstermek içindir. Zira yalancı şahitlikle nice hayatlar kararır, nice yuvalar dağılır ve nice masumlar, insanların içine çikamaz olur. Yalancı şahitlik, aslında bir anlamda, insanı manen öldürmek demektir. Maddi ölüm insanın bedenini, yalancı şahitlik de manasını, şerefini ve haysiyetini yok eder. Toplum içinde itibarlı, saygın ve iffetli insanlar bir nevi manen recmedilerek şeytanlaştırılır.

Münafıklara Ait Bazı Portreler

Kur'an'ı, geçmiştekiler değil de günümüzde bizzat tanıdığımız birtakım insan kılıklı kimseler açısından okuduğumuzda, karşımıza o kadar açık ve net fotoğraflar çıkar ki neredeyse bu resimlerde, bu kimselerin kaş ve gözlerinin renkleri, boylarının uzunlukları, attıkları adımların tarzlarını bile görebiliriz.

İşte bunlardan birkaç potre: *“Onlar müminlerle kâfirler arasında bocalayıp dururlar: Ne onlara bağlanırlar ne de bunlara. Her kimi de Allah şaşırtırsa sen ona hiçbir yol bulamazsın.”* (Nisâ sûresi, 143)

“Kalplerinde (kalplerinin derinliklerinde) nifak hastalığı olanların, içlerinden: ‘Ne olur ne olmaz, başımıza bir felaket gelebilir, şimdiki durumumuz değişebilir, onun için biz tedbirimizi alalım.’ diyerek, kâfirlerle dost olmak için onların yanına girip çıktıklarını görürsün. Umulur ki Allah yakında bir zafer ihsan eder veya Kendi tarafından peygamberi vasıtasıyla münafıkların maskelerini düşürme gibi bir başka durum ortaya çıkar da onlar içlerinde gizledikleri bu nifaktan dolayı pişman olurlar.” (Mâide sûresi, 52)

“Kendilerine doğru yol iyice belli olduktan sonra gerisin geri dinden çıkanlara muhakkak ki şeytan önce fit vermiş; onları uzun emellere, düşürmüştür.” (Muhammed sûresi, 25)

²⁶ Ebû Davud, *Hudûd* 4.

²⁷ Buhâri, *Şehâdât* 10, *Edeb* 6, *İsti'zân* 35, *İstitâbe* 1; Müslim, *İmân* 143; Tirmizi, *Şehâdât* 3.

ALTINCI CÜZ

Zulüm Anlatılır mı?

Yüce Allah kötü sözlerin açıklanmasını sevmez. Kötü şeyleri yaymak, çirkin manzaralarla insanların zihnini bulandırmak doğru değildir. Kötü fiil şöyle dursun, kötülüğün söz kabilinden olarak bile meydana konulmasını istemez, bunu yapanlara buğzeder. Zira O Cemil'dir, cemalden hoşlanır. Ancak mazlum bir kimse, zulme uğramışsa, bu defa durum değişir. Şayet zulmedilmiş, hakkına tecavüz edilmiş, hürriyeti elinden alınmış, kendisine iftira atılmış, hakkında yalan yanlış yakıştırmalarla sahte iddianameler düzenlenmiş ise bu kişiler kendilerine yapılanları rahatlıkla anlatabilirler. Hatta feryâd ü fîgan bile edebilirler. Zalimin aleyhine haykırarak beddua edebilir ya da ondan yakılarak kötülüklerini söyleyebilirler. Allah zulme uğrayanın feryadını dinler, hâlini bilir, duasına icabet eder.

Bu tür bir eylemde pek çok fayda vardır. Bunlardan birisi, zalimin aleniyet kazanması, hakka tecavüzünün önlenmesi, diğeri de aslında zalime karşı bir merhamettir. Zira hak iddia edilince veya mahkemelerde hak aranınca, bu durum başka zulümlerin işlenmesine engel olabilir. Ayrıca zalim deşifre edilince, ona bilmeden destek olanlar da uyarılmış olur. Nitekim aşağıdaki ayet bizlere bu hususu açıklamaktadır:

“Allah, ağır ve inciten sözlerin açıktan söylenmesini hiç sevmez, ancak söyleyen zulme uğramışsa o başka. Allah her şeyi hakkıyla işitir ve görür (işiten ve bilendir).” (Nisa sûresi, 148)

5. MAİDE SÛRESİ

Hırsız Kim Olursa Mutlaka Cezası Verilmelidir

Kur'an'ın temel cezai hükümlerinden olan ve sadece İslam'da değil, diğer bütün ilahi dinlerde de haram kılınan bir konu üzerinde, Maide sûresinin 38. ayeti çerçevesinde durmak istiyorum. Bu ayet, hırsızlığın haramlığını bildiren ve hırsızlık yapana uygulanması gereken cezayı düzenleyen bir ayettir.

Türkçe'de hırsızlık diye ifade edilen kavram, Arapça *sirkat* kelimesinden türemekte olup, akli melekeleri yerinde olan, bülüğ çağına da ulaşmış bir kişinin, belirli bir miktarın üstündeki bir malı veya parayı, korunduğu yerden, hiçbir hak ve şüphe söz konusu olmaksızın gizlice alıp zimmetine geçirmesine denir.

Hırsızlık hem Allah'a ait bir hakkı ve kuralı çiğnemek hem de insan hukukunu hiçe saymaktır. İnsanların hayatları pahasına kazandıkları ve biriktirdikleri bir paranın, eşyanın veya benzeri bir emtianın çalınmasını sadece İslam dini değil, bütün dinler kesin bir şekilde reddetmiş ve ağır cezalar koymuşlardır.

Nitekim Tevrat'taki meşhur on emirden birinin de hırsızlıkla ilgili yasak olduğu bilinmektedir. Yine İsrâ sûresinin 101. ayetinde Hz. Musa'ya verildiği haber verilen dokuz ayetten birinin de hırsızlık yasağı olduğu bildirilmektedir.

Bunun yanında Tirmizî, Nesâî, Ahmed b. Hanbel gibi kaynaklarda geçen bir rivayete göre de Peygamberimizle Yahudiler arasında geçen bir konuşma esnasında Allah Resûlü: “Bu dokuz ayet, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamanız, hırsızlık etmemeniz, zinaya yaklaşmamanız, adam öldürmemeniz, sihir yapmamanız, faiz yememeniz, evli bir kadına zina iftirasında bulunmamanız, savaş esnasında arkanızı dönüp kaçmamanız ve özellikle ey Yahudiler cumartesi günü yasağına uyma konusunda dürüst davranmanızdır.” demesi üzerine yanındaki iki Yahudi ayağa kalkmış ve Resûlullah'ın ellerini ve ayaklarını öperek şöyle demişlerdir: “Şehadet ederiz ki sen bir peygambersin. Eğer kavmimizin bizi öldürmesinden endişe etmeseydik, şüphesiz sana uyardık.”²⁸

İlgili ayette Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا
مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Hırsız erkek ile hırsız kadının irtikâp ettikleri suça bir karşılık ve Allah tarafından insanlara ibret verici bir ukubet olmak üzere ellerini kesiniz. Allah aziz ve hakimdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).”

İslam, öncelikle bireylerin maddi açıdan hayatlarını devam ettirebilecek, ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayacak ve başkalarına muhtaç olmayacak kadar bir hayat standardına ulaşacak şekilde, toplumdaki muhtaç insanlara yardım edilmesine yönelik uygulamalar getirmiştir. Bunların başında da zekât ve benzeri uygulamaları anabiliriz. Zekât kurumsal bir yapı olup devlet, halktan topladığı zekât ve öşür gibi malları veya ganimet yoluyla elde edilen parayı, muhtaç kimselere dağıtır ve onların bu anlamdaki ihtiyaçlarını garanti altına alır.

Fertlerin hayatları maddi açıdan garanti altına alınmış olmasına rağmen yine de hırsızlığa cesaret eden bir el, toplum içinde âdeta kangrene dönüşmüş bir organ gibidir. Ve bütün toplumu korumak için bu cezanın verilmesi gerekir. Bir bireyin bütün ihtiyaçları karşılandığı hâlde hâlâ başkasına ait servete göz dikiyor, açlık ve sıkıntı çekmediği hâlde hırsızlık yapıyorsa, bu cezanın verilmesi kaçınılmaz olur.

Bu cezanın verilebilmesi için çalınan malın belli bir ölçünün üstünde olması, çalınan malın iyi saklanması ve çalınanın da buna ihtiyacı olmaması gibi şartları vardır. Detaylar için fıkıh ve tefsir kitaplarına bakılabilir.

Bazı kimseler hiç düşünmeden ve aceleden böylesi bir cezanın ağır olduğunu düşünseler de mesele kendilerini ilgilendirince, işin ciddiyetini ancak anlamaktadırlar. İslam meseleyi kökünden kesmiş ve ağır bir yaptırımla, bu suça teşebbüs edecek kimseleri caydırmıştır.

Konunun detayını bilmeyen ve Kur’an’ın bu hükmünü ağır görenler, hırsızlık suçuyla, verilecek böylesi bir ceza arasında bir denkliğin olmadığını düşünebilirler. Ancak unutulmamalıdır ki hırsızlık, hem bütün topluma hem de malı çalınan şahıslara karşı apaçık bir zulüm anlamına gelmekte ve Allah’a karşı da büyük bir isyanı içermektedir. Toplumda böylesine bir zulmün önüne geçilmesi ve huzur ortamının yeniden

sağlanması artık kaçınılmazdır. Elinin kesinlikle kesileceğine inanan bir kişi, onu başkasının malına uzatmaz, uzatamaz. Böylelikle toplumda hırsızlığın kökü kesilmiş, herkes rahata kavuşmuş olur.

Bugün insanlar ev ve iş yerlerine ağır bedeller ödeyerek, oraları güvenlik altına alma mecburiyetinde kalmaktadırlar. Bunun sebebi, hırsızlık karşısında verilen cezaların oldukça hafif olması ve caydırıcılık özelliğini taşınamamasıdır. Kur'an, hırsızlık yapana öyle bir ceza vermiştir ki akli başında olan bir kimsenin böyle bir suça yeltenmesi âdetâ mümkün değildir. Başkasının malını çalmak, kesinlikle yasaklanan davranışlardan olup dinî literatürle söyleyecek olursak bu haramdır. Bu haramı işleyen kimse, dünyada da ahirette de cezaya müstehak olacaktır.

Allah Teâlâ hırsızlıkla ilgili ayetle, fertlerin malını başkasının tecavüzünden korumuştur. Çünkü suçu sabit olunca, elinin kesileceğini bilen akli başındaki bir birey hırsızlığa cesaret edemez. Bu çirkin işi göze alıp yapan da pek nadir olur. Böylelikle herkes malının çalınması endişesinden bir derece kurtulmuş olur. Kalbi bu yönden rahat eder. Mesela senede bir defa olmak üzere bir şehirde hırsızlık suçu bir kimseden sabit olup da o kimsenin eli kesilirse, o şehir ahalisinden hırsızlık yapmak isteyenler, niyetlerinden vazgeçerler. Bu açıdan bakıldığında, birçok külfete ve zahmete muhtaç olmaksızın, verilecek cezanın korkusuyla, insanların mallarının emniyet altına alınacağı şüphesizdir. Zira hırsızlıktan dolayı bir kimsenin elinin kesilmesinin, diğerlerine etkili bir ibret olacağında şüphe yoktur. Zamanımızda bu dinî prensibe itiraz ederek, hırsıza acımak suretiyle onun elinin kesilmesinin, merhamete ters olduğunu iddia edenler ve “Bir kusurundan dolayı o şahsı ortaya çıkarmak ve ömrünün sonuna kadar da herkese karşı onu mahcup etmek maslahata uygun değildir.” gibi sözler söyleyenler de vardır. Hâlbuki zalimlere acımak ve iyilik etmek, mazlumlara büyük bir ihanet ve hakarettir.

Şurası da gariptir ki hırsıza acıyanlar, onun toplumu nasıl da huzursuz ettiğini hiç düşünmemekte, haksızca mal sahibinin hukukunun çiğnendiğini görmemekte, hırsızın nasıl da herkesi endişede bıraktığını hesaba katmamaktadırlar. Toplumun iç huzur ve asayişini bozarak, kamu güvenliğini ortadan kaldırarak etrafı kargaşaya çektiğini de akıllarına getirmemektedirler.

Böylesi bir haydutun hukukunu aramak ve ona acıyıp da mazlumların

hukukunu düşünmemek kadar gülünç bir şey olamaz. Çünkü eli kesilecek akli başında bir bireyin, ne kadar insanın canını yakıp, rahatsız ettiğini göz önüne getirerek olayı değerlendirmemiz gerekir. Hırsızlık eden kimse, ayakları ve bütün vücuduyla beraber çalacağı yere giderse de genellikle çalınan mal, elle alınmaktadır. Elin etkisi ve faaliyeti, diğer organlardan daha fazla olduğu için hırsızın elinin kesilmesi emrolunmuştur.

Toplum hayatı mal-mülkle ayakta durmaktadır. Servetin de tıpkı insan hayatı gibi değeri ve kıymeti vardır. İnsanların canlarını yok olmaktan korumaları nasıl farz ise serveti de korumak farzdır. Bunun için Cenab-ı Hak malın muhafazasına dikkat edilsin diye, hırsızın elinin kesilmesini emretmiştir.

Aslında Kur'an'ın verdiği bu ceza, son derece yerinde ve toplumun huzurunu sağlamakta oldukça etkili bir yol olup, aynı zamanda bir problemi kökünden halleden özelliğe sahiptir. Bu kuralların geçerli olduğu dönemlerde Müslümanların yaşadıkları coğrafyalara baktığımızda, böyle bir cezanın gayet yerinde ve hikmetli bir uygulama olduğunun doğruluğunu açıkça görmemiz mümkündür.

Dünyanın her tarafında, her türlü hırsızlığın son bulup, herkesin huzurla yaşadığı günlerin gelmesi dileklerimle.

²⁸ Tirmizî, *Tefsîr-u Sûre* 17/5; Nesâî, *Tahrim* 18; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/239-240.

YEDİNCİ CÜZ

Yakınların Körlüğü ve Hakka Kulak Verenler

Hidayete ermede, insanın iradesi önemli olmakla birlikte, imanın nasip olması ve kişinin imana layık olması da oldukça önemlidir. Güneşi görmeyen ve ondan istifade etmeyen nice kör ve nasipsizler vardır.

Nimet bazen ayağınıza kadar gelir, elinizi uzattığınızda hemen alıverirsiniz, ancak o eli uzatmadığınızdan ve o nimeti görmediğinizden nankörlük etmiş ve nimeti tepmiş olursunuz. Bu defa sizin görmediğiniz ve kadrini bilmediğiniz nimet, kıymetini bilen ve elini uzatan layık başka birine nasip olur.

Nitekim Allah Resûlü'ne imanda da aynı gerçek yatmaktadır. İçinde doğup büyüdüğü Mekke halkı, kendilerine takdim edilen benzersiz bir hediyeği fark edememiş, görememiş ve onu takdir edememişlerdi. Hatta utanmadan O'na (s.a.s.) hakaret etmiş, sövmüş ve dövmüşlerdi. Sonunda öldürme teşebbüsünde bulunmuşlardı da Allah Resûlü Mekke'yi terk etmek zorunda kalmıştı. Ona sahip çıkan, kendisini yakından tanıyan ve her yönüyle mükemmel olduğunu gözleriyle gören Mekkeliler değil de kendisiyle şereflendikten sonra ismi Yesrib'ten Medine'ye dönüşen kutlu şehir ve daha da uzaklardaki Habeşistan ülkesi olmuştu.

Ebû Cehil, yakınındaki Hz. Muhammed'in (s.a.s.) nurunu görememiş, amcası Ebû Leheb yeğeni olmasına, onu yakından tanımasına ve pek çok sıradışı yönüne şahitlik etmesine rağmen sırtını dönmüş, gözlerini kapatmıştı ama çok uzaklardaki Necâşî, Kur'an ayetlerini dinleyince ve az sayıdaki ahlak ve fazilet abidesiyle karşılaşınca, hiç tereddüt etmeden kelime-i şهادet getirmişti. İşte bu duyarsızlığa yakın(ların) körlüğü de denebilir.

Şu ayetler, Necâşî'nin hakka kulak verip iman etmesini ve dinlediği Kur'an karşısındaki müspet tepkisini haber vermektedir:

“(O şanı yüce) Peygambere indirilen Kur'an'ı dinledikleri vakit, onda

aşına oldukları gerçeği bulmaları sebebiyle gözlerinin yaşla dolup taşığını görür ve şöyle dediklerini işitirsin: İman ettik ya Rabbena! Bizi de hakka şahitlik edenlerle beraber yaz. Bütün isteğimiz ve umudumuz, Rabbimizin bizi hayırlı insanlar arasına dâhil etmesi iken, ne diye Allah'a ve bize gelen bu hakikate iman etmeyelim ki?" (Mâide sûresi, 83)

Habis Şeyler Büyük ve Çok Olsa da Temizle Eş Tutulamaz

İnsan, genellikle dünya malına düşkündür. Sınırsız kazanma ve servet elde etme duygusu doğasında vardır. Helalliği haramlığı çoğu defa dikkate almaz. Temiz olmasa da cazip gelmesinden, miktar ve sayı bakımından fazla olmasından, haramların, pis ve kötü şeylerin peşinden koşar, kaynağını araştırmaz, nereden ve nasıl kazanıldığına dikkat etmez. Böylelikle hem kendi hayatını hem sorumlu olduğu ailesinin hayatını bu haram ve pis şeylerle alt üst eder. Hem dünyası hem de ebedî hayatı perişan olur. Üç günlük dünya için girdiği haram kazançlar, daha dünyadan ayrılmadan başına dert olur. Ahirette de altından kalkamayacağı günahları boynuna yüklemiş olur.

Hâlbuki müminin dikkat etmesi gereken şey, o kazancın ve malın helal olup olmaması, meşru sayılıp sayılmaması, helal yollardan kazanılıp kazanılmamasıdır. Nice az, ancak temiz ve helal olan şeyler vardır ki çok ancak haram ve pis olan şeylerden daha faydalıdır. Helal ve temiz olan şeyler insanı daha çok mutlu eder, hayattan zevk aldırır, kişi başkasının hakkına girmediğinden ebedî hayatını tehlikeye atmamış olur.

İşte aşağıdaki ayet müminlere bu gerçeği hatırlatmaktadır: *"De ki: Murdarın çokluğu tuhafına gitse, hatta murdarın çoğu hoşuna da gitse, murdar ile temiz bir olmaz. Öyleyse ey akl-ı selim sahipleri! Siz az çok demeyip daima temize, helale yönelin. Haram yemekten, Allah'a karşı gelmekten sakının ki felah bulasınız."* (Mâide sûresi, 100)

6. EN'ÂM SÛRESİ

Mevla Her Şeyi Görür

En'âm sûresinin 59. ayeti, Cenab-ı Hakk'ın her şeyden haberdar olduğunu, hiçbir şeyin O'na gizli kalmadığını, hatta O'nun haberi olmadan herhangi bir ağaçtan herhangi bir yaprağın bile düşmediğini ve her şeyin, kendi katındaki belirli bir program çerçevesinde devam ettiğini bildirmektedir.

Ayet şöyledir:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ
وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي
ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

“Bilinmeyen nice hazineler ve görünmeyen gayb âleminin anahtarları O'nun yanındadır. Onları Kendisinden başkası bilemez. Karada ve denizde ne varsa hepsini O bilir. O'nun haberi olmadan bir tek yaprak bile düşmez. Yer altı tabakalarının karanlıkları içindeki tek bir tane, hasılı yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki kitab-ı mübîninde olmasın.”

Evet Yüce Allah, ezeli ilmiyle her şeyden haberdardır. Kıpırdayan, yürüyen, hareket eden, konuşan, acıkan, hastalanan ve ölen ne kadar canlı varsa, hepsinin bütün detay bilgileri Cenab-ı Hakk'ın katındadır. Zaten böyle olmasaydı, bu kadar yıldan beri devam eden kâinattaki iç içe geçmiş sayısız mekanizmanın birbirine karışması, kargaşa ve kaosların meydana gelmesi kaçınılmaz olurdu. Hâlbuki tüm varlıkta, mikro âlemden makro âleme kadar muhteşem bir düzen ve uyum görülmektedir. Bu uyumun ortadan kalkması için ise sayısız sebep vardır. Ancak sebepleri de yaratan *Müsebbibü'l-Esbâb*, esrarlı perdeler arkasında icraatını devam ettirmekte ve bir an olsun varlık O'nun bilgisi haricinde olmamaktadır.

Bu ayet insanın önüne öylesine muhteşem bir manzara getirmektedir ki bu manzaraya bakan insan, yüce kudret sahibi Allah'ın nasıl sınırsız bir bilgiye sahip olduğunu anlamış olur. Öyle bir bilgi ki bütün zamanlarda ve

mekânlarda, yerde ve gökte, karada ve denizde, yerin altında ve gök tabakalarında diri, ölü, kuru ve yaş hiçbir şey bu bilgiden gizli kalamıyor.

Peki o zaman hiç düşünmez miyiz, en küçük mikroorganizmayı gören ve onun ihtiyaçlarını eksiksiz karşılayan Allah Teâlâ, yeryüzüne halife olarak gönderdiği, esmanın tecellilerine mazhar ve meleklerden bile üstün yarattığı insandan habersiz olur mu?

Allah Teâlâ'nın yarattığı ve sorumluluk verdiği insanın nefes alışlarından, hastalıklarından, ihtiyaçlarından, dua ve yakarışlarından bilgisi olmaz mı? Elbette olur. Mümin her an O'nu yanında bilir, şah damarından daha yakın olduğuna inanır ve bu inançla, bütün kâinata meydan okuyabilir. Bütün sıkıntılarıyla ve dertleriyle mücadele edebilir. Çünkü bilir ki Yüce Mevla her daim onu duymakta, onu görmekte ve ondan haberdar olmaktadır.

Bu muazzam ayeti anlayarak okuyan bir kimsenin önünde, âdeta uçsuz bucaksız âlemler canlanır. Hayalen de olsa kanatlanıp oraları temaşa eder. Kâinatın her köşesinde, karşılaştığı her manzarada Yüce Kudret'in ilminin izlerini, işaretlerini görür. Dolaştığı her vadide, her dere, kırdan, bayırdan, şırıl şırıl akan sulara, iç içe geçmiş ormanlarda, muhteşem ve büyüleyici samanyolunda, aklını başından alan harikulade manzaralarla kendinden geçer. Uğradığı her yerde bir kudretin varlığını, her şeyi düzenleyen, her şeyi bilen ve her şeyden her an haberdar olan bir gücü arar ve işte aradığı o güç, bütün bu muhteşem manzaraları Yaratan Yüce Allah'ın ilminin oralara yansımaları olarak karşısına çıkar.

Cenab-ı Hakk'ın bilgisinin sınırsızlığı ve her şeyden haberdar oluşu sadece bu tek ayette değil, Kur'an'ın diğer ayetlerinde de sık sık hatırlatılır. Mesela benzer anlamdaki bir ifade Yûnus sûresinin 61. ayetinde de geçmektedir ki şöyledir:

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ
عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ
رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ
مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

“Herhangi bir hâl içinde olsan, onun hakkında Kur’an’dan herhangi bir şey okusan, Sen ve ümmetinin fertleri her ne iş yapsanız, siz o işe daldığınızda, mutlaka Biz her yaptığınızı görürüz. Yerde olsun, gökte olsun, zerre ağırlığınca bir varlık bile Rabbinin ilminden gizli kalmaz. Ne bundan küçük ne bundan büyük hiçbir şey yoktur ki hepsi apaçık bir kitapta olmasın.”

Yine benzer bir ayet, Hud sûresinin 6. ayetidir ki şöyledir:

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

“Yeryüzünde yürüyen, debelenen hiçbir canlı yoktur ki rızkı Allah’a ait olmasın. Allah her canlının hayatını geçirdiği yeri de öleceği yeri de bilir. Bütün bunlar apaçık bir kitaptadır.”

Bu ayetler bir yandan insanlara yalnız olmadıklarını, her şeylerini görüp, bilen bir Rabb’in var olduğunu ifade ederken, diğer taraftan da onlara önemli bir kontrol mekanizması imkânı sunmaktadır.

Bu ayetleri okuyan ve anlayan insanlar, kanun, polis ve kameralar görmese de nerede olursam olayım, hangi küçük ya da büyük işi işlersem işleyeyim, beni gören, gördüklerini kaydedip arşivleyen ve arşivlediklerini de bir gün mutlaka karşıma çıkartıp onlardan beni hesaba çeken bir güç vardır diye inanır. Buna gerçekten inanan kimselerde ve böyle kimselerden meydana gelen toplumlarda hukuksuzluk olmaz, zulüm görülmez, hırsızlık duyulmaz, ayrımcılık yaşanmaz, aldatma, sahtekârlık, hilecilik ve iftira gibi toplumları sarsan kötülükler ya hiç olmaz ya da olsa da oldukça sınırlı sayıda olur.

Yüce Mevla bizleri, Kur’an’ın benzeri ayetlerini okurken bu bakış açısıyla okuyarlardan kılsın. İbret alarak ve aldıkları bu derslerle hayatlarını düzenlemeyi yapanlardan eylesin. Ahirete iman konusunda yakînimizi artırsın.

SEKİZİNCİ CÜZ

7. A'RAF SÛRESİ

Şeytana Kaybettiren Kibir ve Gururuydu

Bu makalede A'raf sÛresinin 11-13. ayetleri üzerinde kısaca duracağım. Bu ayetler, şeytani düşünce ile Âdemî (insani ve imani) düşünce arasındaki en temel farkı gösteren ayetlerdir.

Bütün duygular insana müspet işlerde kullanması için verilmiştir. İnsandaki potansiyel kuvvelerin sırat-ı müstakim olarak kabul edilen hikmet, şecaat ve iffet ölçüleri çerçevesinde kullanılması istenir. Vasat olan bu ölçü kaçırılıp ifrat veya tefrite sapılınca bu defa Allah tarafından insana verilen bu özellikler, insanın başına bela olmakta, hayatını karartmakta ve ebedî hayatını da zindana çevirmektedir. Bu duygulardan birisi de gurur ve kibirdir.

Gurur ve kibir, kişinin kendini beğenmesi ve başkalarından üstün görmesidir. Bu türden kişiler, oturuşları ve kalkışlarıyla, hatta nefes alışverişleri, el-ayak hareketleri ve mimikleriyle hep bir farklılık peşinde koşar, kendilerinin, başkalarında olmayan üstün yanlarının olduğunu düşünürler. Aslında bu türden davranış bozuklukları o kişilerin egoist, bencil bir kişiliğe sahip, ruh hastası ve cinnet içinde olduklarının en belirgin göstergesidir. Bu hastalık sadece şeytana mahsus bir illet olmayıp, her sırda ve her coğrafyada on binlerce insanda örneği görülen bir hastalıktır.

Gurur ve kibir, sahibini felaketlere sürükleyen, ebedî hayatını karartan oldukça tehlikeli bir virüstür. Böylesi bir hastalığa yakalanmış biri, namaz kılabılır, oruç tutabilir, hacca umreye gidebilir, başında sarığı, çenesinde sünneti temsil eden sakalı da olabilir ama bu hastalıktan kurtulamaz.

Bilindiği üzere gurur ve kibrine ilk mağlup olan ve efendilikten zillet noktasına düşerek şeytanlaşan varlık İblis'tir. İblis, daha işin en başında, emre itaatteki inceliği anlayıp hiç tereddüt etmeden Âdem'i kabul edip,

onun önünde eğileceğine, küstahlık yapmış, büyüklük ve üstün olmayı maddede görme saplantısına düşmüş, meleklerle beraber bulunurken, ilahi dergâhtan kovularak şeytan olmuştur.

Nitekim A'raf sûresinin 11-13. ayetleri, İblis'in şeytanlaşmasını netice veren bu kadim küstahlığı hatırlatmaktadır:

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ۝ قَالَ مَا مَنَعَكَ
أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ
وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۝ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ
فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ۝

“Sizi Biz yarattık, sonra size şekil verdik. Peşinden de meleklerle: ‘Haydi, hürmet için secde edin Âdem’e!’ dedik. Onların hepsi hemen secde ettiler, yalnız İblis dayattı. Secde edenlerden olmadı. Allah buyurdu: ‘Söyle bakayım, Sana emrettiğim hâlde, secde etmene engel olan şey nedir?’ İblis: ‘Ben ondan daha hayırlıyım; çünkü Sen beni ateşten, onu ise bir çamur parçasından yarattın.’ ‘Çabuk in oradan!’ buyurdu Allah, “Öyle orada kurulup da büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çabuk çık, çünkü sen hor ve hakirlerden, alçaklardan birisin!”

Aslında İblis’i şeytanlaştıran bu gurur ve kibir, sadece onunla sınırlı kalmamıştır. Kıyamete kadar gelecek insanlar içinden de benzeri tiplerin çıkması her zaman için mümkündür. Onlar da şeytan ismiyle özdeşleşen İblis’in ileri sürdüğü bahanenin benzerini ileri sürmekte, akıllı olduklarını, akılları varken ne bir ilaha ne de bir peygambere ihtiyaç duymadıklarını iddia etmekte, kutsal diye bir kaynak kabul etmemekte ve secde etmeyi bir küçüklük ve hakaret gibi görmektedirler. Gerçek ve en büyük şeref, her şeyin yaratıcısı olan Yüce Mevla’ya secdede aranması gerekirken, bakış açısı yanlışlığından bunu kendileri için bir alçaklık görmektedirler.

Gurur ve kibrin farklı yansımaları zaman zaman insanlar arası ilişkilerde de kendisini gösterebilir. Sahip olunan imkânlar, servet ve zenginlik, soy,

sop, ırk ve coğrafya, belirli bir aileden gelme, bir tarikata, bir cemaate, bir partiye mensubiyet, makam mansıp gibi meziyetler, insanı başkasından üstün görmeye iten şeylerdir. Bunlara aldanan azımsanmayacak kadar insan vardır hatta Müslümanlar arasında bile. Hâlbuki Peygamberimiz de konu üzerinde sıklıkla durmuş, ümmetini bu konuda oldukça açık bir şekilde uyarmıştır. Bu önemli ve dikkat çekici uyarılarından Müslim, Tirmizî ve Ebû Davud gibi hadis kitaplarında geçen bir beyanında: “Kalbinde zerre miktar kibir bulunan insan cennete giremez.” buyurmuştur.

Cenab-ı Mevla da A’raf sûresi 146. ayette yine aynı konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır:

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
وَإِنْ يَرَوْا كَلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا
يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

*“Yeryüzünde haksız yere böbürleneni, ayetlerimden uzaklaştıracam.
(Diğer bir ifadeyle bu tür insanlar onları anlamayacaklar.) Onlar, bütün mucizeleri görseler yine de iman etmezler. Doğru yolu görseler, onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen onu yol edinirler. Bu durum, onların ayetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir.”*

İnsanı Çepeçevre Kuşatan Düşman: Şeytan

İnsana her daim pusu kurup bekleyen şeytan, onun ayağını her zaman kaydırmaya, saptırmaya ve istikametten ayırmaya ta insanlığın başlangıcından itibaren kesin söz vermiştir. Bir imtihan ve iradenin sergilenmesi için şeytana bu noktada verilen izin, asla insanın iradesi üzerinde bir baskı kuramaz. Ancak o vesveseler verebilir, çirkini güzel gösterebilir, acıyı tatlıymış gibi algılatırabilir, hayalleri gerçekmiş gibi yutturabilir. Fakat o sağlam bir iradeye ve Rabbe bağlılığa kilitlenmiş gönülleri asla kandıramaz ve onlar üzerinde asla zorlayıcı bir baskı

kuramaz.

Konuyla ilgili ayetlerde şeytanın insanı bu aldatma yönlerine şöyle dikkat çekilmiştir: *“İblis dedi ki: Öyle ise beni azdırmana karşılık and içerim ki ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onlara sokulacağım ve sen onların çocuklarını şükredenlerden bulamayacaksın.”* (A’raf sûresi, 16-17)

Ayetlerde ifade edilen şeytanın farklı yönlerden gelmesi kısaca şöyle yorumlanabilir: *“Sonra onlara önlerinden geleceğim.”*

Onlara gelecekle ilgili konularda şüpheler vereceğim, ahirete ait konularda onları tereddüde düşüreceğim, cennet ve cehennem varlığını inkâr ettireceğim. Böylece insanlar hayatlarını, hâl ve hareketlerini ölüm ötesi hayata göre şekillendirmeyecekler. Tek düşünceleri dünya olacak, yiyecek, içecek ve eğlenecekler. Öldükten sonra dirilme, yapılanlardan hesap verme endişeleri olmayacak. Dolayısıyla günlerini gün etme peşinde koşacaklar, helal haram endişeleri olmayacak, kul hakkına riayet etmeyecekler, hesap verme düşüncesi kafalarında olmayacak ve yaptıklarının yanlarına kâr kalacağını zannedecekler, böylelikle işlemedikleri günah, içine düşmedikleri haram kalmayacak.

“Ve arkalarından geleceğim.”

Yani dünyanın sonunun hiç gelmeyeceğini ve hayatın hep böyle devam edeceğini zannettireceğim. Dünyayı onlara süsleyecek, cazip gösterecek ve gözlerini kamaştıracağım. Gözlerini dünya ve nimetlerine dikecek, altın, elmas, mal, mülk peşinde koşacaklar, ölümü bütün bütün unutacak ve gaflet içine dalacaklardır.

“Ve sağlarından geleceğim.”

Şeytanın insana verdiği en tehlikeli vesvese belki de budur. Zira bunda en fazla aldananlar da kendisini Müslüman zanneden zavallılardır. Bu kimselerin hayır ve sevap adına yaptıkları şeylerin içine her türlü şeytani düşünceyi yerleştireceğim, sevap diye yaptıkları küçük bir şeyi gözlerinde büyütecek, kocaman dağlar cesametinde göstereceğim; hayra giden yolları kapatarak onlara bunun güzel olduğunu kabul ettireceğim; dinin asıl ilkelerini unutturacak, dinde olmayan veya oldukça tali konumda olan meseleleri gözlerinde büyüteceğim. Ramazan ayında banyo yaparken kulak ve burundan kaçabilen suların orucu bozup bozmayacağını araştırarak ve

dikkat edecekler ama onları kesin ve açık haram olan şeylere karşı duyarsız hâle getireceğim. Sünnet diye bazı örflerin arkasına düşecekler ama farzları bütün bütün ihmal edecekler. Kötülük yapacak ama bunları hayır zannedecekler. Dinde aslı astarı olmayan şeylerin arkasına takılacak, dinin ruhundan tamamen uzaklaşacaklar.

“Ve sollarından geleceğim.”

Yani günah çeşitlerinin hepsini önlerine serecek, haramları teşvik edeceğim. Sineğin balın üzerine konup hayatını sonlandırdığı gibi, haramları zehirli bal içinde sunacağım. Onları tahrik edecek, haramları vazgeçilmez caziplikte göstereceğim. İslami ölçüleri dikkate almayan giyim kuşamla, tamamen hedonistik duygulara hitap eden film, tiyatro, medya ve internetle haramların kapısını sonuna kadar aralayacak ve bunları vazgeçilmez birer tutku ve saplantı hâline getireceğim.

Hz. Âdem’i (a.s.) Şeytandan Ayıran Nokta

İblis gurur ve kibriyle şeytana dönüşüp kaybederken, Hz. Âdem ve eşi ise tevazu, tevbe, istiğfar, kusurlarını gördüklerinde pişmanlık ve onlardan uzaklaşmakla şeytandan ayrılmış ve kendilerini tam tersi bir yerde konumlandırmışlardır. Böylece şeytanın aksine kazanan olmuşlardır. İşte şeytanla Âdem, şeytani düşünce ile Âdemî düşünce arasındaki temel fark da burada yatmaktadır. Hz. Âdem ve eşinin, hatalarını anladıkları andaki yalvarış ve yakarışları yine A’raf sûresinin 23. ayetinde şöyle belirtilmektedir:

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ

الْخَاسِرِينَ

“Ey bizim Rabbimiz, kendimize zulmettik, haksızlık ettik. Şayet Sen kusurumuzu örtüp, bize merhamet buyurmazsan, en büyük kayba uğrayanlardan oluruz. (Eğer bizi yarlıgamazsan, hiç şüphesiz hâsirinden oluruz) diye yalvarıp yakardılar.”

Bu iki yol, kıyamete kadar hep aynı şekilde devam edecektir. Şeytanın yolunu kendisine yol edinen kimileri, hata ve kusurları karşısında daha da küstahlaşıp günahlara yelken açacak, hatalarına hata katacak, cinayetlerini

katmerleştirecek, küstahlıktan başka bir küstahlığa geçecek ve kaydedenlerden olacak; Âdem'in yolundan giden Rahman'ın kulları da kusurlarını idrak ettikleri andan itibaren derin bir pişmanlık, mahcubiyet ve Rabbe karşı kusurlarının affi için yalvarış ve yakarışı tercih edecek, utanacak, hayâ edecek ve kibir ve gururun tam tersine, şeytanı tam da öfkeden öfkeye boğacak sağlam ve salim yolu tercih edeceklerdir. Önümüzde iki yol var. Dileyen şeytanlaşan İblis'in, dileyen de safiyyullah olan Hz. Âdem'in yolundan gider.

Hepinize hayırlı günler diliyor, Yüce Mevla'dan sizleri, gurur, kibir ve küstahlığıyla şeytanlaşan İblis'in yolundan değil de Allah'a kulluğu tercih eden, kusur ve günahlarından utanıp başını yere eğen, pişmanlık duyan, dolayısıyla da safiyyullah makamına çıkan Hz. Âdem'in yolundan gidenlerden kılmasını dilerim.

Körü Körüne Başkasının Arkasına Takılanların Ahiretteki Kavgası

İman, bilerek kutsal bir sisteme inanmak demektir. İnsanlar, dünyada çoğu kez âdeta iman edercesine kişilerin ve sistemlerin arkasına takılırlar. Kitleler, kişileri âdeta ilah yerine koyar, onların söylemlerini bayraklaştırır, kutsallık atfeder ve hayatlarını onların batıl iddiaları doğrultusunda sürdürürler.

Bu durum, ikinci ve üçüncü sınıf ülkelerde genellikle siyasilerin, sahte önderlerin, din pazarlayıcıların, menfaatperestlerin arkasına takılmak şeklinde kendini gösterir. Bu kişiler bayraklaştırdıkları ve kutsadıkları kişilerle âdeta aynileşirler. Yatış kalkışları, oturup gezmeleri hep bu sahte kişiliklerle olur. Derken hayat bir gün biter ve ebedî hayat başlar. İşte dünyadaki bu körü körüne başkasının arkasına takılmanın felaketi burada gayet net olarak kendisini göstermeye başlar. Kavgalar, sövgüler, lanetler havada uçuşur ama bunların hiçbir faydası olmaz. Pişmanlıklar sergilenir, “Keşke arkanıza takılmasaydık!” gürültüleri koparılır, “Haydi yok mu bana faydan?” yakarışları sergilenir fakat bunun zamanı çoktan geçmiştir.

Ahiretteki büyük mahkemede gerçekleşecek bu yüzleşme ve kavgalar, körü körüne başkalarının arkasına takılanlarla, arkasında gittikleri kişiler, liderler, ilah konumuna sokulanlar arasında olacaktır. Aşağıdaki ayetler bu iki grubun birbirleriyle olan kavga ve mücadelesini tasvir etmektedir:

“Hak Teâlâ: ‘Girin bakalım sizden önce gelip geçen cin ve insan

topluluklarıyla beraber ateşe!’ buyurur. Her ümmet oraya girdikçe, yoldaşına lanet eder. Nihayet hepsi birbiri ardından gelip orada bir araya gelince, sonrakiler öndekileri göstererek: ‘Ey Rabbimiz, derler. İşte şunlar bizi saptırdılar, onun için onlara iki kat ateş azabı çektir.’ O da: ‘Her birinize iki misli azap var, lakin siz bunu bilmiyorsunuz!’ buyurur. Bu sefer öndekiler de sonrakilere derler ki: Gördünüz ya, sizin bize karşı bir ayrıcalığınız olmadı, artık kendi işlediklerinizin cezası olarak tadın azabı!’” (A’raf sûresi, 38-39)

Duada Önemli Bir Ölçü

Duanın adabına dair küçük bir ölçü: *“Hem endişe içinde hem de ümitlerle dopdolu olarak yalnız O’na yalvarın; bilin ki O’nun rahmeti, kalpleri ihsan şuuruyla çarpan kimselerle beraberdir.”* (A’raf sûresi, 56)

Demek ki dua eden kişi büyük bir endişe taşımalı, ümitli olmalı, sadece ve sadece O’ndan istemeli, O’na sığınmalı ve Allah onu görüyor ve kendisi de Allah’ı görüyor şuuruyla (*ihsan*) istemelidir.

DOKUZUNCU CÜZ

Mele' Denen Azgın Çete Her Dönemde Vardır

Bu bölümde A'raf sûresinde haber verilen bir çeteden, onların ifsat faaliyetlerinden, masum kimselere attıkları iftiralardan, sahtekârlıklarından ve Cenab-ı Hakk'ın benzeri türden her zaman, her coğrafyada ortaya çıkması muhtemel olan çetelere karşı okumamızı istediği bir dua üzerinde duracağım.

Kur'an, peygamber kıssalarını aktarırken, hemen hemen her peygamber döneminde varlığını sürdüren azgın çetelerden bahseder ve genellikle de bu karanlık ve despot yapılara "mele'" ismini verir. Herhangi bir inanç etrafında bir araya gelen topluluk, bir toplumun ileri gelenleri, seçkinleri, kendilerine fikir danışılan ve görüşleri alınan kimseler gibi anlamlara gelen mele', zorba, güç ve kuvvetle her şeyi halledeceğine inanan, fesatçı ve toplumu köleleştirerek, onlar üzerinden hayatlarını devam ettiren mutlu bir azınlıktır.

Mele' grubu, her şeyi kendi menfaatleri ve dünya görüşleri çerçevesinde ayarlamaya çalışır. Bunlar hiçbir zaman doğru ve ıslahçı kimselerden hoşlanmaz, gerektiğinde masumları tehdit eder, hakaret ve iftira atar, gerektiğinde ise hiç çekinmeden ve utanmadan suçsuz insanların canlarına kıyarlar. Muhalif görüp çekinmeden öldürme teşebbüsünde buldukları masum insanların tek suçları ise bu çetelerin eksikliklerini söylemek, gittikleri yolun yanlışlığını hatırlatmak ve yaptıkları gayrimeşrulukları dile getirmektir ki mele' denen azgın grubun en amansız hasımlar olarak gördükleri kimseler aslında bu nitelikleriyle ön plana çıkarlar.

Her peygamber hayatını, kendi devrindeki insanları ıslaha adanmış, onlara yanlış yolları göstermiş ve bu tür azgın gruplarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu çeteler ise özel mekânlarında, peygamberleri ve arkasından gidenleri yok etme planları kurmuş, tuzaklar hazırlamış ve şeytani pek çok oyun sergilemişlerdir.

Mele', gittikleri yolu tek ve doğru yol olarak görmüş, hatta onu topluma âdeta bir din olarak dayatmış ve kendilerine uymayanları da toplum nazarında fesatçı, vatan haini, dini bozucu ve kargaşacı olarak yaftalamışlardır. Hâlbuki bütün bu menfi nitelikler eksiksiz olarak tam da kendilerinde bulunmaktadır.

Bu azgın grup alternatif fikirlerden hoşlanmaz; bütün toplumu kendi yanlış ve sapık düşünceleri etrafında birleşmeye çalışır. Bunu başaramayınca da önce sözlü sonra da fiilî tehdit ve işkencelere başlar. Gerekliğinde hapse atar, gerekliğinde memleketten sürgün eder ve gerekirse de katledip ortadan kaldırmaktan hiç çekinmezler.

Nitekim Hz. Şuayb (a s.) zamanındaki bu azgın hâkim ve galip güçler de onu ve doğru yolda olanları, şu iki şeyden birini tercih etmek zorunda bırakmışlardır: “Ya bizim partiye girip bizim gibi düşüneceksiniz ya da malınıza mülkünüze el koyacağız ve bu memleketi terk edeceksiniz.”

İşte A'raf sûresi 88. ayetinde, Kur'an'ın farklı yerlerinde de kendisinden bahsedilen mele' grubundan bir kesit bulacaksınız:

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ
كُنَّا كَارِهِينَ

“Halkından kibirlenen eşraf grubu: ‘Bak Şuayb!’ dediler, ‘Yeminle söylüyoruz: Ya tekrar dinimize dönersiniz. Ya da seni de sana inanan taraftarlarını da ülkemizden süreriz!’ Şuayb şöyle cevap verdi: Peki, istemesek de mi dinimizden döndürüp süreceksiniz?”

Mele' grubunun farklı dönem ve coğrafyalarda ortaya çıkması ve canları yakması da her zaman için olmuştur, bundan sonra da olmaya devam edecektir. Yeni azgın azınlıklar da tıpkı geçmişteki benzerleri gibi kendi sapık ideolojilerini âdeta bir din gibi topluma dayatmış, asıl kendileri müfsit ve anarşist olmalarına rağmen başkalarını çok rahatlıkla bu niteliklemlerle karalamışlardır.

Peki Kur'an bu azgın azınlığa karşı nasıl bir dua etmemiz gerektiğini bildirmiş midir? Elbette. Kur'an'da sebeplere teşebbüs yoluyla bunlarla

mücadele edildikten sonra ayrıca Yüce Mevla'ya da dua etmemiz gerektiği üzerinde durulmuştur.

Her dönemde varlığını sürdüren azgın mele' grubu, bazen bütün bütün gemi azıya alabilir, hukuku ayaklar altına alıp toplumu veya bir grubu ezebilir. Sebepler açısından da bunlara güç ve kuvvetiniz yetmeyebilir. O zaman da devreye, Müsebbibü'-l Esbâp girer. Dua silahına yapışır, oturur kalkar, dua dua Rabb'e yalvarırsınız. Nitekim bütün peygamberler, böylesi bir durumda Cenab-ı Hakk'a yalvarmış ve yardımını O'ndan dilenmişlerdir.

Bu açıdan Kur'an'da Hz. Nûh'un (a.s.) yana yakıla yalvarışları, Hz. Hud (a.s.) ve Lut'un (a.s.) iniltileri, Hz. Salih'in (a.s.) deveyi boğazlamaya teşebbüs eden azgınlar karşısındaki hüznünün sözlerine yansması... Hasılı peygamberlerin yana yakıla duaları sık sık göze çarpar.

Bu dualar elbette sadece peygamberlerle sınırlı değildir. Her dönemdeki Hak temsilcileri, benzeri zorbalarla karşılaşabilir, hak mahrumiyetleri yaşayabilir. Bu durumlarda müminler, peygamberlerin arkasında saf bağlamalı ve dua dua yalvormalıdırlar. İşte A'raf sûresi 89. ayeti bu durumdan bir kesiti sunmaktadır:

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ۝

“Allah bizi sizin o batıl dininizden kurtardıktan sonra kalkıp tekrar dininize dönecek olursak Allah'a büyük bir iftira atmış oluruz. Allah göstermesin, sizin inancınıza dönmemiz kesinlikle mümkün değil! Rabbimizin ilmi her şeyi kapsar. Biz yalnız Allah'a dayanırız. Ey bizim Rabbimiz! Bizimle şu halkımız arasında Sen adil hükmünü ver, haklı haksız açığa çıksın. Sen elbette arayı bulan, fütuhât lütfedenlerin en hayırlısıdır!”

Yüce Mevla insanlığı, benzeri türden çetelerin şerrinden, iftirasından, yalanından muhafaza kılsın.

Gerçek İman ve Takva, Bereketli Sema Kapılarının Açılma Vesilesidir

İman ve onun gereklerini yerine getirme, insanca yaşama, haksızlıklara karşı durma, hayır ve bereket kapılarının açılmasına vesile olur. Ancak bir toplumda kötülükler çoğaldığında ve bu kötülüklerin önlenmesi için insanlar bir gayret ve emek sarf etmediklerinde değişmeyen bir kural devreye girer. Bela ve musibetler ansızın ve gürül gürül toplumun üzerine yağmaya başlar. Nitekim aşağıdaki ayetler bu değişmez ilahi kuralı haber vermektedir:

“Eğer o ülkelerin ahalisi iman edip Allah’a karşı gelmekten sakınsalardı, elbette Biz üzerlerine gökten, yerden nice bereket ve bolluk kapılarını açardık. Fakat onlar peygamberleri yalancı saydılar, Biz de işledikleri kötülükler sebebiyle kendilerini cezaya çarptırdık. Peki o ülkelerin ahalisi, geceleyin uyurlarken satvetimizin kendilerine baskın hâlinde gelivermesinden emin mi oldular? Yoksa onlar güpegündüz eğlenirken azabımızın kendilerine gelmesinden emin mi oldular? Yoksa onlar Allah’ın ansızın kendilerini azapla bastırmasından emin mi oldular? Fakat şu muhakkak ki kendilerine yazık eden kimselerden başkası, Allah’ın ansızın bastırvermesinden emin olamaz.” (A’raf sûresi, 96-99)

Firavun Ahlakı: İyilikler Kendine, Kötülükler Hz. Musa’ya (a.s.)

İnsan karakterinin kötü yanlarından birisi de meydana gelen olumsuzlukları, mağlubiyeti, felaketleri, kaza ve belaları başkalarına; güzellikleri, iyilikleri, zenginlik ve bereketleri, başarı ve zaferi ise kendi becerisine, bilgisine ve maharetine bağlamasıdır. Bu kötü karakter tipi hayatın her aşamasında kendisini gösterir. Evdeki olumsuzluklardan, işlerin ters gitmesinden, hatta bardak çanağın kırılmasından tutun da bir kurumdaki başarısızlığına, sebebiyet verdiği yığınlarla olumsuzluğa, kayıplara, mağlubiyetlere, devleti yönetiyorsa, ülkedeki kargaşalara, krizlere, fakirlik ve sefaletle varıncaya kadar her şeyi ama her şeyi başkalarına yükler. Onları suçlar, bunların onlar yüzünden başlarına geldiği atf-ı cürümünü yapar. Karalar, siler, itibar suikastı yapar, yok eder, öldürmenin yollarını alır. Gerektiğinde olumsuzluklara sebebiyet verdiği yalanını gerçekleştirmek için hilelere, tuzaklara ve kargaşalara hiç çekinmeden girişir.

Bu karakter bozukluğundaki kişiler hiçbir başarıyı başkalarına vermezler.

Gökten bir damla düşse, Güneş parlak doğsa, azıcık bereket görülse, insanlar tebessüm etse, karınları doysa... Bütün bunları evet hiç utanmadan ve sıkılmadan, kendi becerilerinden, idarede olmalarından bilir ve çevrelerine de öyle yansıtmaya ve yutturmaya çalışırlar.

Aslında bu bir Firavun ahlakıdır. Kur'an bu niteliği Firavun'un zirvede sergilediğini bildirir. Özellikle İsrailoğullarına karşı yaptığı soykırım, Hz. Musa (a.s.) ve Harun'a (a.s.) karşı girdiği derin düşmanlık hız kesmiyordu. Her gün ayrı bir suçlama, iftira ve tehditle onların karşısına dikiliyor, onları silmek, yok etmek, sürmek ve öldürmek istiyordu.

Cenab-ı Hak, uslanır diye, onları kıtlıklar, felaketler, sıkıntılar üstüne sıkıntılarla sarstı. Bunun üzerine kendilerini bu belalardan kurtarmak için Hz. Musa'ya (a.s.) müracaat ettiler. Hatta Hz. Musa'nın (as) duasıyla kurtulurlarsa artık her türlü kötülükten vazgeçeceklerini söylediler. İşler iyiye gidince, kriz çözüldüncü, kuraklık ve felaketler dinince, yeniden başa döndüler ve her defasında Hz. Musa'yı (a.s.) suçladılar.

Cenab-ı Hak peşi peşine felaketler ve musibetler indirdi. Kuraklık her tarafı kırıp geçti, üzerlerine tufan, çekirge, haşerat, kurbağa ve kan musallat edildi. Her taraftan ağlamalar sızlamalar geliyordu. Ancak Firavun bütün bu olumsuzlukların Hz. Musa'dan (a.s.) dolayı meydana geldiğini iddia ediyordu.

Kur'an Firavun'u örnek göstermekle, aslında evrensel bir tipolojiden haber vermektedir. Her dönemde bazı yöneticiler de benzer refleksler göstermiştir. Masumları suçlar, akla hayale gelmeyen iftiralar uydurur, tuzaklar hazırlar ve böylece bütün olumsuzluklarını, başarısızlıklarını, Firavun'un Hz. Musa'ya (a.s.) bağlaması gibi masumlara bağlar, böylelikle işin içinden sıyrılmaya çalışırlar.

Bu tipler, toplumda meydana gelen en küçük müspet bir gelişmeyi, kendi becerilerine bağlar, kendi hüneri kabul eder, hatta daha da ileri giderek, tarih boyu böylesi başarıların görülmediğini iddia ederler.

İşte aşağıdaki şu iki ayet, her dönemde ortaya çıkması mümkün ve kaçınılmaz olan Firavun ahlakını tasvir etmektedir: *“Biz Firavun hanedanı düşünüp ibret alsınlar diye, senelerce onları kuraklık, kıtlık ve ürün azlığı ile cezalandırdık. Onlara iyilik, bolluk geldiğinde: ‘Hâ işte bu bizim hakkımız! Kendi becerimizle bunu elde ettik!’ derlerdi. Eğer kendilerine bir kötülük gelirse onu, Musa ile beraberindeki müminlerin uğursuzluklarına*

verirlerdi. Dikkat edin, iyiliği olduğu gibi kötölüğu de yaratmak ancak Allah'ın kudretiyledir fakat onların çoğu bilmezler.” (A'raf sũresi, 130-131)

ONUNCU CÜZ

8. ENFÂL SÛRESİ

Humus-Şeriat İkilemi Neden?

Günümüz iktidarındakiler, işlerine geldiğinde, muharrif müftilerin de dünyevi menfaatleri uğruna verdikleri sahte fetvalara sığınarak, kendilerini İslami bir devlet statüsüne sokup, haramları meşrulaştırmanın yolunu bulmaya çalışıyorlar. Bunlardan birisi de İslam'a göre savaş ortamında elde edilen ganimetlerin, belli ölçülere göre taksimini ifade eden “*humus*”tur. Konuyla ilgili ayet mealen şöyledir:

“Bir de malumunuz olsun ki savaşta elde ettiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ındır. Yani Resûlullah'a, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara (gariplere) aittir. Eğer Allah'a ve iki ordunun karşılaştığı, hak ile batılın iyice açığa çıktığı o Bedir günü kulumuza indirdiğimiz ayetlere iman ediyorsanız, bu hükmü böylece kabul edeceksiniz. Allah her şeye kadirdir.”
(Enfâl sûresi, 41)

Ganimetin beşte biri Allah yolunda harcanmak üzere ayrılır, beşte dördü ise gazilere dağıtılır. Beşte birlik kısım ise bu ayette açıklanan beş gruba taksim edilir. Konuyla ilgili içtihat ayrıntıları için fıkıh kitaplarına bakılabilir. Resûlullah buradaki hissesini muhtaçlara dağıtırdı. Hz. Peygamber (a.s.) ve yakın akrabalarına zekât haramdı. Ganimetten bu pay verilerek onların durumu da bir düzene konmuş oldu.

Şimdi açıkça görüleceği üzere:

1. Humus, iddia edildiği gibi devletin her türlü geliri değil, savaştan elde edilen ganimetlerle ilgilidir. Nitekim devletin resmi kurumu olan DİA Ansiklopedisindeki konuyla ilgili maddede de şöyle denmektedir: *“Sünni fıkıh ekollerine göre humus, esasen savaş yoluyla ele geçirilen ve genelde ganimet olarak adlandırılan mallardan alınır.”*

2. Devletin bütün sistemi, ilahi ahkâma göredir.

3. Günümüzdeki devlet yapısı ve düzeniyle asla mukayese edilemez. Neden mi?

a. Yönetim şeklimiz cumhuriyet ve demokrasidir. En azından öyle olduğu resmî olarak belirtilmektedir.

b. Şu anda devletin malları ganimet statüsünde değildir. Çünkü savaştan elde edilmemiştir.

c. Hulefa-i Raşidiîn dediğimiz dört halifeden hiçbiri böyle bir payı almamıştır. Payı almayı bırakın, hemen birinci halife olan Hz. Ebûbekir (r.a.) komşusunun koyunlarını sağarak hayatını devam ettirmiş, daha sonra da çevrenin zorlamasıyla kendisini geçindirecek kadar bir maaş bağlanmıştır. O maaşın her ay ihtiyacı kadarını harcamış fazlasını bir testiye biriktirmiş ve vefatından sonra da söz konusu kısım, vasiyeti gereği hazineye iade edilmiştir.

4. Hiçbir tartışma olmadığını, şu andaki idarenin de İslami olduğunu varsayalım ve humusun devlet başkanı tarafından alınabileceğini kabul edelim. Peki istediğimiz zaman İslami ahkâma, dilediğimiz zaman mevcut sisteme göre hareket edebilir miyiz? Elbette hayır. Dinde parçalanma ve parçalama olmaz. Başka bir ifadeyle “Şu tarafı tamam, ama şunları kabul etmem.” diyemeyiz.

Varsayalım ki humus meşru, ülke tam İslami (şer’i) kurallara göre yönetiliyor. O zaman İslam’ın hem de açık ve ihtilafsız hükümleri de devreye girmez mi?

Nedir onlar:

1. Hırsızlık yapanın eli kesilir.
2. Rüşvet alan bir idarecinin idareciliği düşer.
3. Toplumda ayırım yapan, zulmeden devlet başkanının azli gerekir.
4. Adalatten sapan devlet başkanı azledilir.
5. Hakkında yolsuzluk şaibesi olan bir idareci idareye devam edemez.
6. Uyulacak örnek başta Allah Resûlü, sonra da dört halife olur. Mukayeseyi size bırakıyorum.

Azgın Düşman Karşısında Dua, Vird ve Zikir

İnsanların, birtakım hikmetler gereği dünyada bazı sıkıntılarla, bela ve musibetlerle karşılaşması her zaman mümkündür. Bazı zamanlarda

imtihanlar dayanılmayacak bir noktaya da gelebilir. İmtihan süresi uzayabilir. İnsan, kendisini canı boğazına gelecek gibi hissedebilir. Artık bittiğini, tükendiğini, yok olduğunu sanabilir. Dört bir taraftan insi ve cinni şeytanların sarmalına girmiş olabilir. Düşman kavi, dost bîvefa olabilir. Her an ölümle yüz yüze gelinmiş olabilir. İşte böylesine içinden çıkılmaz durumlarda Cenab-ı Mevla kapılarını ardına kadar bu kullarına açar, sebeplerin bitip tükendiği yerde tek kapı olan *Müsebbibü'l-Esbab* kapısı ardına kadar aralanır ve kul, bütün benliğiyle kendisini her şeyi gören, bilen ve her şeyden haberdar olan Alîm ve Habîr'in huzuruna atar. Böylelikle huzuru bulur, güvene erer ve sıkıntılardan büyük oranda kurtulur. Şayet hayırlıysa ve hakkında takdir edilmişse, bütün hayır ve bereket kapıları açılmış olur.

Tarih boyu Müslümanlar, çoğu zaman bela ve musibetlere maruz kaldılar. Başta peygamberler olmak üzere onların arkalarından giden salih insanlar, yaşadıkları dönemdeki zalimler tarafından farklı komplolar ve tuzaklarla karşılaştılar. Hepsinin böylesi durumlarda, sebeplere müracaattan sonra sığınakları Allah'ı anmak, evrad ü ezkâr okumak oldu. Sıcak savaş ortamında bile gürül gürül Kur'an okudular, dualar ettiler ve bu inanç ve dualar, onlarda feraha, huzura ve fütuhatlara kapılar açtı.

İşte aşağıdaki ayetler bu durumu haber vermektedir: *“(Öyleyse) Ey iman edenler! Savaş esnasında karşı karşıya geldiğiniz düşman birliğine karşı dayanın, sebat edin ve Allah'ı çok zikredin ki felah bulasınız. Allah'a ve Resûlüne itaat edin, sakın birbirinizle nizalaşmayın; sonra korkuya kapılıp fiyasko yaşarsınız, arkanıza alacağınız rüzgârınız gider. Bir de tam manasıyla aktif sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”* (Enfâl sûresi, 45-46)

Şeytanın Aldatmalarından Biri: “Siz Hep Galip Geleceksiniz ve Bu Düzen Bitmeyecek!”

Şeytanın özellikle de zengin, güçlü, çevresi kalabalık kimseleri aldatma yollarından biri onlara sürekli: “Sizi kimse yenemez, siz çok güçlüsünüz, bu güç ve iktidar sonsuza dek devam edecek, korkmayın siz her şeyi yaparsınız.” şeklindeki tahrikleridir. O bunu sadece inanmayanlara değil, müminlere de yapar. Böylece onları güç ve iktidarlarına, sahip oldukları imkânların sınırsızlığına inandırarak, ayaklarını kaydırır ve galipken en acı

mağlubiyeti tattırır. Nitekim şu ayet bizlere bu acı gerçeği hatırlatmaktadır: *“Hani şeytan onlara yaptıkları işi güzel gösterip şöyle demişti: ‘Bugün insanlardan size galip gelecek kimse yoktur. Ben de yanınızdayım.’ Fakat iki ordu birbirini görecek hâle gelip karşılaşınca gerisin geri dönüverdi ve: Ben, dedi, sizden uzağım, ben sizin göremediğiniz şeyleri görüyorum, ben Allah’tan korkarım. Öyle ya, Allah’ın azabı çok şiddetlidir.”* (Enfâl sûresi, 48)

Hicretin Muhacirler ve Ensara Bakan Yönü

Muhacirlik, her dönemdeki müminlerle özdeşleşen bir kavramdır. İnsanlık tarihi aynı zamanda bir hicret tarihi olmakla beraber, mutlak anlamdaki hicret ve muhacirlik, Son Nebi ile zirveye taşınmıştır. Tarihte her peygamber ve onların arkasından giden bütün hak yolcuları, hicret etmek mecburiyetinde kalmış ve ülkelerini terk etmişlerdir.

Mekke’nin azgınları da az sayıdaki Müslümana hayat hakkı tanımayınca, onlar da mukaddes belde Mekke’de derin hatıralar bırakarak, istemeyerek de olsa oradan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bütün mallarına gaspçılar el koymuş ve oldukça ağır ve zor şartlar altında kadın, erkek, çocuk ve yaşlılar için hicret etmek mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Medine-i Münevvere, Mekke’den ayrılanların artık yeni vatanları olmuştur. Ancak muhacirler bütün varlıklarını geride bırakarak geldikleri için barınma ve geçim imkânları zaman zaman onları zora sokuyordu. İffetin zirvesini yaşayan bu kutlular, asla iffet perdesini yırtıp da isteme durumuna gitmiyor; başta Allah Resûlü olmak üzere, ferasetli Ensar tarafından keşfedilerek ihtiyaçları çoğunlukla gideriliyordu. Zaman zaman keşfedilemeyen, bunun için de muhtaç olduğu fark edilemeyen muhacirler de vardı. Bunlar da en son âna kadar sabredip katlanıyor; ancak sıkıntıları, açlık ve ihtiyaçları dayanılmaz bir hâle gelince, Allah Resûlü’ne (s.a.s.) giderek dertlerini açıyorlardı. Şefkat Peygamberi de hepsinin derdiyle ilgileniyor; çözebildiklerini başkasına bırakmadan bizatihi kendisi hallediyordu.

İlk hicret esnasında zaten Hz. Peygamber muhacirle ensar arasında kardeşlik ilan etmiş, ensar evlerini ve topraklarını ikiye bölerek muhacirlerle paylaşmıştı. Hatta ilk senelerde aralarında kan bağı olmamasına rağmen miras hukukunu dahi işletmişlerdir.

Ensarin muhacir kardeşlerine sahip çıkmaları o kadar candan ve isteyerek idi ki zaman zaman kendi ihtiyaçlarını bile erteleyerek, muhacirleri kendilerine tercih ediyor ve bundan dolayı içlerinde onlara karşı menfi herhangi bir duyguyu da taşımıyorlardı.

Kur'an, evrensel bir kitap ve hitaptır. ayette haber verilen müjde de her zaman ve her coğrafya için geçerlidir. Aynı nitelik, kimler tarafından, nerede ve hangi zamanda yaşanırsa yaşansın, Allah (c.c.) o kişi/kişilerden memnun kalır; onlara tebessüm eder ve bu insanlar haklarında belirtilen ayetin indiği kutlu kişilerden biri olurlar.

“İman edip hicret edenler, Allah yolunda cihad edenlerle onlara kucak açıp yardım eden Ensar var ya, işte gerçek müminler bunlardır. Bunlara bir mağfiret, pek değerli bir nasip vardır.” (Enfâl sûresi, 74)

9. TEVBE SÛRESİ

Cehennemde İnsanın Başına Bela Olan Servetler (Altın)

Tevbe sûresinin 34 ve 35. ayetlerinde hatırlatılan son derece acıklı ve korkunç bir son vardır. Kur'an, meşru yoldan kazanmaya ve zengin olmaya karşı gelmez. Aksine bu, meşru ölçüler içerisinde yapıldığında bir ibadet hükmüne geçer. Kur'an'da, zekâtı ödenen, öşrü ve infakı verilen maldan övgüyle bahsedilir. Bu davranış, cenneti kazandıran, insanı cömertlik, muhtaçların elinden tutma ve ihtiyaçlarını karşılama noktasında Müslümanlar arasında çok iyi bilinen Hz. Ebûbekir'lere, Hz. Hatice'lere yaklaştıran bir nimet hâline gelir. Ancak gayrimeşru yollardan elde edilen, fakirlerin hakkı görmezlikten gelinen mal ve servet ise başa bela olur, cehennem alevlerini teşkil eder. İşte Tevbe sûresinin 34 ve 35. ayetleri, bu acıklı durumu, oldukça ürkütücü bir sahne olarak karşımıza sunar:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ
أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيُصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا
جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ
فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ۝

“Ey iman edenler! Doğrusu hahamların ve rahiplerin çoğu halkın mallarını haksız yollardan yerler ve insanları Allah'ın yolundan uzaklaştırırlar. Altını, gümüşü yığıp Allah yolunda harcamayanlar var ya, işte onları acı bir azabın beklediğini müjdele! Yığılan bu altın ve gümüş cehennem ateşinde kızdırılarak, bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün onlara: “İşte!” denilecek, “sizin nefisleriniz için yığıp hazineye tıktıklarınız! Haydi tadın bakalım o tıktığınız şeyleri!”

Bu ayetler, zenginlik, iktidar ve dinî liderlerin sorumlulukları üzerine

önemli mesajlar içerir. Zamanlar ve mekânlar ötesi bir eleştiri ve uyarı barındırır ki bu, mal ve mülk birikimine karşı bir uyarı niteliğinde olup, özellikle de dinî liderlerin toplum üzerindeki etkilerine dikkat çeker.

Semanın insanlığa birer kurtuluş vesilesi olarak gönderdiği bu ayetler, aynı zamanda asırlar boyunca yankılanan bir uyarının sesidir. Dinî önderler, din adamları, hahamlar ve rahipler; toplumları aydınlatma ve yönlendirme görevi taşıyan kılavuzlardır, rehberlerdir. Ancak bu kutsal görev, zaman zaman bazılarının elinde halkın emanetlerini haksızca yiyip, onları gerçek yolculukları olan Allah'ın yolundan uzaklaştırmak için bir araç hâline gelebilir. İnsanlık tarihi bunun sayısız örneğiyle doludur.

Bu ayetler, maddiyata aşırı düşkünlüğün insanı nasıl yoldan çıkarıp yanlış yollara saptırabileceğinin de altını çizer. Altın, gümüş gibi değerli servetler, burada yalnızca bir metafor olarak kullanılmakla kalmaz, aynı zamanda insanın kalbine işleyen bir hastalığın simgesi hâline gelir. Bu servetler, insanın elinde, yalnızca dünyevi zevk ve lüks için biriktirilen, fakat ahirette ona acı verecek bir pişmanlık kaynağına dönüşür.

İnsan, topladığı bu mal varlığıyla aslında kendi sonunu hazırlar. Cehennem ateşinde, bu biriktirdikleri âdeta onların alınına, yanlarına ve sırtlarına yapışan birer damga olarak kullanılacak; bir zamanlar büyük bir iştahla topladıkları her bir altın ve gümüş parçası, artık onlara acı veren birer anıya dönüşecektir. Bu, insanın dünyada yaptığı seçimlerin, ahirette nasıl bir yankı bulacağıının da çarpıcı bir hatırlatıcısıdır.

Bu ayetlerin çağlar ötesi mesajı, özellikle bugün, tüketim ve gösteriş toplumunda daha da anlamlı hâle gelmiştir. İnsanın maddi kazanımlarının, manevi boşluğunu dolduramayacağı; aksine onu daha da derin bir boşluğa sürükleyebileceği gerçeği, bu ayetler aracılığıyla vurgulanmaktadır. Dinî liderler ve bütün inananlar için bu, dünyevi birikimlere değil, manevi zenginliklere yönelmenin, gerçek huzur ve kurtuluşa giden yol olduğunu hatırlatan bir uyarıdır.

Bu şekilde, Tevbe sûresinin bu ayetleri, tüm zamanların ötesine seslenen, hem fertleri hem de toplumları bir muhasebeye davet eder. Ayetteki bu evrensel çağrı, her birimizin kalbinde, ruhunda ve toplumda, gerçek değerlerin ne olduğunu yeniden keşfetme çağrısıdır.

Halkın mallarını gayrimeşru biçimde yemenin günümüzde olduğu gibi geçmişte de çeşitli yolları vardı. Bu yollardan biri de din adamlarının

helallere haram ve haramlara da helal damgası basan fetvalarına dayanarak, kamu malının zenginlerin ve mevki sahiplerinin hesabına aktarılmasıydı.

Dini bir çıkar alanına dönüştüren din adamları, bu suça katılmayan masum azınlıklar aleyhinde hüküm vermekten kaçınmazlardı. Çoğu hahamlar, halkın sırtından geçinerek gayrimeşru mallar biriktirirlerdi. Büyük servetlerin bu din adamlarının ellerinde toplandığına ve sonunda havraların, kiliselerin ve manastırların hesaplarına geçtiklerine Hristiyan ve Yahudi toplumlarının tarihleri şahittir. Öyle ki bazı dönemlerde bu din adamları zenginlik bakımından despot kralların ve zorba diktatörlerin bile önlerine geçmişlerdir.

Ancak bazı Müslümanların sandıkları gibi din adamlarının bu haksız tutum ve davranışları, sadece diğer dinlere ait bir durum değildir. Kur'an bunu geçmişten bir kesit olarak bizlere sunmakta ve sıfatlara vurgu yapmaktadır. Aynı yolu tutan yakın uzak tarihte ve şimdi Müslüman toplumların içinde yaşayan pek çok din adamı kılığında girmiş benzeri tipleri görürüz. Bunlar, makam, para ve birtakım devlet imkânlarından faydalanmak ve servet yığmak için tıpkı geçmişte aynı kötü yolu izleyen benzerlerinin yolundan hem de adım adım, karış karış ilerlemektedirler. Kur'an'ı okurken benzeri ayetleri sadece belirli bir dönem ve din için baz alırsak, Kur'an'a en büyük kötülüğü yapmış oluruz.

Okuduğumuz ayetlerde, bu sözde din adamlarının biriktirdikleri servetler yüzünden ahirette çekecekleri ve altın-gümüş biriktirip de bunları Allah yolunda harcamayanların çarptırılacağı azap son derece dehşetli ve korkunç bir tablo hâlinde tasvir edilmektedir.

Öylesine acı ve ıstırap dolu bir manzara ki dünyaya düşkün, servetin kulu ve köleleri, ölüm ötesi hayattaki hesap anında bir de bakacaklar ki binbir hevesle biriktirdikleri bu haksız kazançları, ateşte kızdırılmış, kıpkırmızı bir hâle getirilmiştir. Hem öyle bir kırmızılık ki tam da dokunduğu yeri dağılayan ve derin yaralar açan bir kıvamdadır. Hemen peşinden başlayan dayanılmaz azap ve onu takip eden acı işkenceler. Bu kızaran ateşli madenler, onların yüzlerinde, alınlarında dolaşmakta ve her dokunduğu yerde derin izler bırakmaktadır. Azap bitmiyor, sürekli devam ediyor ve sıra vücudun kalan diğer kısımlarına geliyor. Yanlar dağılıyor, sırtlar dağılıyor, bu da yetmiyor bir de görevli cehennem zebanilerinin o korkunç sesleri ve alayları devreye giriyor: *“İşte! Sizin kendiniz için yığıp hazineye*

tıktıklarınız! Haydi tadın bakalım o tıktığınız şeyleri!”

Allah hepimizi, dünyanın kulu kölesi olmaktan, başkasının hakkına girip malını, mülkünü haksızca yemekten ve sonunda da böylesine acıklı bir duruma düşmekten muhafaza buyursun.

Mümine Ait Temel Özellikler

Cenab-ı Hak, bazen mümin erkek ve kadınların genel özelliklerini Kur'an'da özetle haber verir. Bu yerlerden biri de aşağıda peşpeşe gelen iki ayettir: *“Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin velileri, yardımcılarıdır. Onlar iyilikleri teşvik edip kötülükleri menederler. Namazı hakkıyla yerine getirir, zekâtı verir, Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederler. İşte onları Allah geniş rahmetine mazhar edecektir. Çünkü Allah azizdir, hakimdir (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibidir). Allah mümin erkeklere de mümin kadınlara da ebedî kalmak üzere girecekleri, içinden ırmaklar akan cennetler vadetti. Hem Adn cennetlerinde hoş hoş konaklar! Hepsinden âlası ise Allah'ın kendilerinden razı olmasıdır. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı budur.”* (Tevbe sûresi, 71-72)

Geçici sıkıntılara değil, ebedî güzelliklere nazarlarımızı dikerek, hayatımızı devam ettirmeye bakmamız lazımdır.

ON BİRİNCİ CÜZ

Maldan İnfak ve Bu İnfakın Değeri

Mal ve servet insanın başına çoğu defa tehlikeli işler açabilir. Bununla birlikte bu nimetler yerinde kullanıldığında, onlardaki muhtaçların payı unutulmayıp hakları tastamam verildiğinde başka şeylerle elde edilemeyen kazançlar kazanılabilir. Bu kazançlardan bir kısmı, kişiyi maddi-manevi her türlü pislikten, günahattan, cimrilik hastalığından, Karunlaşmadan arındırıp koruması, bizzat Allah Resûlü'nün dualarına mazhariyet ve bu duanın neticesi olarak da huzur ve güvene ulaşmaktır:

“Onların mallarından zekât al ki bununla onları temizleyesin ve arındırasın. Onlar için dua da et. Çünkü senin onlar lehine duan, onlar için büyük bir huzur ve tatmin kaynağıdır. Allah her şeyi hakkıyla işitir, bilir.”
(Tevbe sûresi, 103)

Pazarlıktaki Elin Kutsiyeti

Bazen oldukça kârlı ticaretler yapar ve hatta beklediğinizden çok daha fazlasını elde edersiniz. Evet bu çok sevindiricidir. Ancak unutmamak gerekir ki hem pazarlıkta el sıkıştığınız kişi fâni, hem siz fâni ve hem de elde ettiğiniz servetler fânidir. Netice itibarıyla bütün bu fâniler mutlaka bir gün fenaya doğru gidecektir. Bir de bunun bakisini düşünelim. Pazarlığı yaptığınız Zât, bütün varlığın sahibi olan Mâlikü'l-Mülk Baki, karşılığında aldıklarınız baki ve sürekli. Üstelik müjdesi bütün ilahi kitaplarda haber verilen kesin doğru bir haber de baki. İşte özellikle de ramazan ayı, böylesine bakilerin elde edildiği bereketli bir hasat zamanıdır. Sakın kaçırmayın! Allah Teâlâ, bakilerin peşinde koşanlardan eylesin! Bu müjdeli durumu Kur'an şöyle hatırlatmaktadır:

“Allah, karşılık olarak cenneti verip müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda mücadele ederler, öldürürler ve öldürülürler. Bu Allah'ın Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da üstlendiği

gerçek bir vaattir. Verdiği sözde Allah'tan daha sadık kim olabilir? O hâlde yaptığınız bu alışverişten dolayı sevinin ey müminler! Müjdeler olsun size, işte en büyük mutluluk, işte en büyük başarı!” (Tevbe sûresi, 111)

İslam'ın İlme ve İlim İnsanına Verdiği Değer

Kur'an'ın üzerinde önemle durduğu konulardan biri de ilim ve ilme verdiği değerdir. Alîm Allah'ın sıfatıdır ve O kullarının da bu nitelikte olmasını dilemektedir. İlahi kitaplar bu bilgiyi kazandırmak içindir; bu kitapların uygulayıcısı olan peygamberler de zaten toplumları bilgilendirmek için gelmiştir. Cehalet, eksik bilmek ya da bilgiye ve bilgiyi taşıyan ilim insanına değer vermemek ise pek çok toplumun önemli yıkılış sebeplerindedir. Bilgisizlik insanlığın en büyük düşmanıdır. Cehaletin en büyüğü ve tehlikelisi de din alanında ve dinle ilgili olanıdır. Zira dünyayı ilgilendiren yanlış bilgi insanın dünyasını, dinle ilgili cehalet ise hem dünya hem de ebedî hayatına mal olur.

Kur'an'ın ilme önemli bir yer verdiğini şu tek ayeti bile okuduğumuzda anlamak mümkündür: *“Bununla beraber müminlerin hepsinin topyekûn sefere çıkmaları uygun değildir. Öyleyse toplumun büyük bir kısmı savaşa çıkarken, birtakımı da din hususunda sağlam bilgi sahibi olmak, dinî hükümleri öğrenmek için çalışmalı ve savaşa çıkanlar geri döndüklerinde kötülüklerden sakınmaları ümidiyle, onları uyarmalıdır.”* (Tevbe sûresi, 122)

Savaş gibi olağanüstü bir durumda bile ilim insanı yetiştirme, onları savaştan muaf tutma, onlara destek olma ve doğru bilgiyi tahsil edip diğerlerine öğretmesine vesile olma oldukça önemsenmiştir.

10. YÛNUS SÛRESİ

Zalime Neden Hemen Ceza Verilmez veya Zulüm Neden Bazen Uzun Sürer?

Bugün zaman zaman aklımıza takılan bir soruya cevap arayacağız. Bu soru, neden zalime hemen cezasının verilmeyip, yaptığı zulmün devam etmesi sorusudur.

İnsan olarak aceleci bir yapıya sahibiz. Hayatımızın bütün aşamalarında bu aceleciliğin yansımaları görülür. Bazen: “Neden zalim hâlâ ayakta? Neden zulüm bazen uzun ömürlü? Neden hâlâ zulüm devam eder?” türünden soruları, ya içimizden ya da sesli olarak dile getiririz. İşte Yunus sûresinin 11. ayetinde bunun hikmeti şöyle belirtilmektedir:

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ
أَجَلُهُمْ فَندَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

“Eğer Allah insanların faydalarına olan şeyleri çabucak elde etmek istemelerinde verdiği gibi, müstehak oldukları şerri de çarçabuk verseydi derhâl sonları gelir, helak edilirdi. Fakat Biz, huzurumuza çıkmayı arzu edip ummayanları, kendi hâllerine bırakırız, azgınlıkları içinde bocalar dururlar.”

İnsan, yaratılışı gereği genellikle acelecidir. Sıkıntılar, hastalıklar, hoşlanmadığı durumlar ve beklentiler insanı sıkar ve hemen bitmesini veya bu durumun geçmesini şiddetle arzu eder. Yatar kalkar bunun geçmesini bekler, bütün enerjisini ona harcar, üfler püfler ve bazen de uygunsuz sözler sarf eder.

Hâlbuki hayat bir akıntıdan ibarettir ve akıntının da bir hızı vardır. Bazen o hız, insan iradesinin dışında cereyan eder ve o akıntıya müdahale de söz konusu olmaz. O zaman da akıntının hızıyla, boğulmadan, batmadan gitmenin çaresine bakılmalıdır.

İnsanlık tarihi, hiçbir zaman belalardan, sıkıntılardan, çeşitli afetlerden, hastalıklardan ve özellikle de tescilli zalimlerin verdiği çeşitli eziyetlerden, hapislerden, işkencelerden ve hukuksuzluklardan uzak olmamıştır. Hemen

her dönemde, gücü elinde bulunduran tiranlar, kendilerini mutlak haklı görmüş, haktan hoşlanmamış, muhalif gibi gördükleri kimselere musallat olmuş ve onlara pek çok sıkıntı çektirmişlerdir.

Dilleriyle hakaretler etmişler, sövmüşler, iftiralar atmışlar, yetmemiş fiziki sataşmalarda bulunmuşlar, hapsedmişler, sürgünlere göndermişler, toplumdandan dışlamışlar, öldürmüşler, idam etmişler, alevli kuyulara atmışlar, hasırlara sarıp yakmışlar, kızgın kazanlarda kaynatarak öldürmüşler, hatta demir testerelerle etleri kemiklerinden ayırmışlardır.

Yukarıda kısaca işaret edilen zulümlerin belli bir süresi yoktur, olamaz da. Onun için de mazluma, sebeplere müracaat ettikten sonra aktif sabırla beklemek düşmektedir. Ancak zulmün uzamasında, Cenab-ı Hakk'a, mazluma ve zalime bakan farklı yönler vardır. Şimdi kısaca bunlara değineceğiz:

Bazı kimseler zulmün uzamasını Allah Teâla'nın adaletiyle bağdaştıramamakta, "Nasıl olur da bu kadar zulüm devam ederken, Allah bunlara engel olmaz?" şeklinde yanlış bir düşünce ya da algıya kapılmaktadırlar. En küçüğünden en büyüğüne kâinatta meydana gelen bütün olaylar, ilm-i ilahi çerçevesinde cereyan eder. Dalından yere düşen bir ağaç yaprağından, uçsuz bucaksız okyanusların derinliklerinde yüzen balıklara, ormanlardaki sayısız canlılardan, gökyüzünde uçan kuşlara varıncaya dek her şey ama her şey, O'nun bilgisi ve izni dâhilinde hareket eder, yaşar. Peki böyle olmasına rağmen yeryüzünde işlenen zulümlere, Allah Teâla neden müsaade etmektedir?

Olayları değerlendirmek, bakış açısına göre değişkenlik arzeder. Birinin iyi dediğine, başka biri kötü, birinin normal gördüğüne, başkası anormal bakabilir. Herkes, bulunduğu konum, Allah hakkındaki marifeti ve kadere inancı gibi faktörlerden dolayı karşı karşıya kaldığı olaylardan farklı neticeler ve dersler çıkarır. Nice çirkin görünen şeyler vardır ki aslında onda pek çok güzel yön vardır. Mümince bakıldığında, kâinattaki her şey ya bizzat güzeldir ya da neticeleri itibarıyla güzeldir. Karşılaşılan nice hadise vardır ki dış yüzü çirkin gibi geldiği hâlde, hakikatine ve sonucuna bakıldığında, oldukça yerinde ve güzel olduğu görülür. Mümince bir bakış açısıyla meseleyi irdeleyecek olursak:

1. Yeryüzünde meydana gelen zulümlerin devam etmesinin ve uzamasının, öncelikle Yüce Yaratıcı'ya bakan bir yönü vardır. Buna göre

Allah Teâla, “halîm”dir; hilmi ve farklı hikmetleri gereği zalimi hemen cezalandırmaz. Şayet hemen cezalandırsaydı o zaman dünyada taş üstünde taş kalmazdı. Hemen cezalandırmamasına, ilahi bir kural olan, “*sünnetullah*” ya da “*âdetullah*” da denebilir.

Şunu unutmamalıyız ki Yüce Mevla'nın zalime ve zulümlere tanıdığı bu mühlet, aynı zamanda sayısız zulümlere dalmışlar için bir imtihandır. Hatta bu, Cenab-ı Hakk'ın zalime bir *istidrâcî* olarak da kabul edilebilir. Zira Nahl sûresinin 61. ayetinde:

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ
يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ
سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

“Eğer Allah zulümleri yüzünden insanları cezalandıracak olsaydı dünyada tek canlı bile bırakmazdı. Fakat onları takdir ettiği bir vadeye kadar bekletir. Vadeleri gelince ne bir an öne alabilir ne de bir an erteleyebilirler.” cümleleriyle bu gerçeğe işaret edilmektedir.

2. Zulüm süreçlerinin uzayıp, zalime mühlet verilmesinin ve zalimlerin dünyada cezalandırılmamasının hikmetlerinden birisi de suçların büyüklüğünden dolayı yargılamanın ‘Büyük Buluşmaya’ ertelenmesidir ki böylesi bir durum, aslında zalim için çok daha tehlikelidir. Nitekim Buhari ve Müslim’de geçen bir hadiste Allah Resûlü şöyle buyurmuşlardır: “Allah zalime (zulmünden döner diye) imkân, fırsat ve mühlet verir. Çünkü Allah âlemlerin Rabbi ve Erhamü’r-râhimîn’dir. Bütün bunlara rağmen zalim zulmünden dönmez ise bir kez daha fırsat verir. Fakat bir de yakaladı mı artık onu iflah etmez ve onun canına okur.”²⁹

Bundan dolayı “Küfür devam eder, zulüm devam etmez.” “Allah zalime mühlet verir ama asla ihmal etmez.” gibi sözler bir kaide hâline gelmiştir.

3. Zulmün uzamasının müminlere bakan yönüne gelince; dünya mümin için bir imtihan yeridir ve imtihanlar da çeşit çeşittir. Zulüm de bu imtihanlardan biridir. İmtihanlar bazen müspet, bazen de menfî olur. Bazen uzun, bazen de kısa olur. Zenginlikle olduğu gibi fakirlikle de olur. Bol bol nimetler içerisinde yüzmekle olduğu gibi, fakr u zaruretle de olur. Güç ve

kuvvetle olduğu gibi, zayıflık ve ezilmekle de olur, mağduriyetle olur, mala el konmakla olur, can kaybıyla olur ki bunlara karşı sabır göstermek de büyük mükâfatları netice verir. “Cennet ucuz, cehennem de lüzumsuz değildir!” sözünde de bu gerçeğe işaret edilmiştir.

4. Zalime dünyada verilecek cezanın ertelenmesindeki önemli faktörlerden biri de imtihan içerisinde olan mazlumun, kendi konumunun farkında olmayıp, kendisine düşeni tam olarak yerine getirmemesidir. Bunu şöyle de ifade edebiliriz. Şayet mazlum Allah’a vefalı bir kul değilse, yürekten Allah’a yönelememişse, kalbinde ve gönlünde yaşadıklarının derin hüznü yerleşmemişse, hatta bir kısım olumsuz tavırlar içinde bulunuyorsa, bencillığe düşmüş, niyetini bozmuş, sebeplere hakiki tesir vermeye başlamış, yaşananlardan dolayı kadere taş atıyorsa, evet imtihan uzayabilir. Böylelikle mümin, kendisine çeki düzen verir, yaratılış gayesini hatırlar ve yeniden kul olduğu idrakine erer.

5. Bela ve musibetlerin uzamasındaki önemli hikmetlerden birisi de müminle münafığın kesin çizgilerle birbirinden ayrışmasıdır. Her insanın bir dayanma gücü vardır. Küçük sıkıntılara karşı katlanılabilir veya kısa süreli olunca, kötü niyetli kişiler, kendilerini kolayca kamufle edebilir ve iyi insanların arasında rahatlıkla hayatlarını devam ettirebilirler. Onlardanmış gibi gözükp, hayatlarını onların içerisinde geçirebilirler. İşte Cenab-ı Hakk, böylesi durumlarda, bu iki grubun birbirinden kesin çizgilerle ayrılması için içinden geçilen imtihan süresini uzatabilir. Sonunda bu iki grup, net olarak birbirinden ayrışmış olur. Bu da netice itibarıyla müminler için büyük bir rahmettir. Zira kendilerinden gördükleri ve vücutlarının bir parçası olarak kabul ettikleri nice kimseleri, uzayan bu imtihanla keşfetmiş ve çevrelerindeki ikiyüzlü tiplerden böylelikle kurtulmuş olurlar.

6. Musibetlerin uzamasında, aynı zamanda kaderin de rolünü unutmamak gerekir. Evet her şeyi takdir eden bir *Mukaddir* vardır. Hadiseler, bu takdir ölçüsüne göre cereyan eder. Onun ne uzatılma ne de kısaltılma imkânı olur. Sorumluluk açısından mümine düşen, sebepler dairesinde zulüm ve musibetlerden kurtulmanın çarelerine sarılmak, bu konuda maddi ve manevi her türlü çabayı seferber ederek, sadece insan olmanın değil, gerçek bir mümin olarak iradenin de hakkını vermektir. Kader ve irade arasındaki hakiki ilişkiyi kuran gerçek mümin, kadere tam teslimiyetle, kendisini sonu gelmeyen beklentilerden kurtarır, rahatlatır ve iç huzura kavuşur. Özellikle

son yılların gerçek mağdurlarının unutmaması gereken hususlardan birisi de kendilerinin mazlumlar safına gerçek anlamda daha yeni dâhil oldukları, hâlbuki bu insafsız oluşumda Filistinli kardeşlerinin dramı bir asra, Suriye'deki kardeşlerinin de onuncu yılına girmektedir. Yemen, Libya, Keşmir, Arakan ve Doğu Türkistan'da kardeşlerinin dramı da kimseden aşağıda değildir. Bu nedenle musibetler bizleri, sadece kendi imtihanımıza yoğunlaştırmamalı, bütün acıları, özellikle masumların karşı karşıya kaldığı çağdaş soykırımları da kalbimizde tümüyle hissetme bilinci oluşturmmalıdır.

Gerçek mümin, “Lütfun da hoş, kahrın da hoş!” diyerek, başa gelen musibetler ve onların da zaman zaman uzaması karşısında, isyan etmeksizin, aktif sabır içerisinde, Mevla'sından razı olan kimsedir.

Yüce Mevla bizleri, başımıza gelmesi muhtemel zulümler karşısında sabreden, dayanan ve inancından asla şüphe etmeyen kahramanlardan kılsın.

Dünya Nedir Bilir misiniz?

Şair ne güzel söyler:

Gamina gamlanıp olma mahzun

Demine demlenip olma mağrur

Ne dem baki ne gam baki

Hüve'l-Bâkî Hüve'l-Bâkî

“Bu fâni dünya hayatı bilir misiniz neye benzer? Tıpkı şuna benzer: Gökten yağmur indiririz, derken o yağmur sebebiyle, insanların ve hayvanların yiyerek beslendikleri bitkiler bol bol yetişir, ağ gibi etrafı sarar. Yeryüzü renk renk, çeşit çeşit meyve ve mahsullerle süslenir, bahçe sahipleri de tam, bütün o ürünleri devşirmeye giriştikleri sırada, geceleyin veya gündüzün birden emir çıkarırız, bir afet gelir, söküp biçer. Sanki daha dün, o şen manzara, orada hiç olmamış gibi olur... İşte Biz düşünüp ibret alacak kimseler için ayetleri, delilleri böyle ayrıntılı olarak açıklarız.” (Yûnus sûresi, 24)

Kader Var mı? Nasıl?

Bazı ilahiyatçılar maalesef, “Kader inancı yoktur, imanın altı esasından biri değildir, zira Kur'an'da kadere iman diye bir ayet yoktur.” derler.

Hâlbuki kader inancı, Kur'an'ın inanç esasları arasında üzerinde yoğun bir şekilde durduğu bir gerçektir. Tabii ki burada onların kastettiği “Kader, olanlara ses çıkarmayıp, elin kolun bağlı kalması, iradenin devre dışı bırakılması” şeklindeki yanlış anlaşılan kaderi kastetmiyorum. Allah'ın ezeli ilmiyle olmuş-olacak her şeyi bilmesi, her şeyi muhat olan bilgisi, hayrı şerri yaratması, olan ve olacıklara izni açısından kaderi kastediyorum. Aşağıdaki ayet, işte bu anlamdaki kaderin en temel kanıtlarındandır:

“Herhangi bir işte bulunsan, onun hakkında Kur'an'dan herhangi bir şey okusan, Sen ve ümmetinin fertleri her ne iş yapsanız, siz o işe dalıp çoştüğünüzde, mutlaka Biz her yaptığınızı görürüz. Yerde olsun, gökte olsun, zerre ağırlığınca bir varlık bile Rabbinin ilminden kaçamaz. Ne bundan küçük ne bundan büyük hiçbir şey yoktur ki hepsi apaçık bir kitapta olmasın.” (Yûnus sûresi, 61)

Firavun ve Yaşayan Firavunlar İçin Kur'ân'daki Dua

İnsan bazen nasıl dua edeceğini tam olarak bilemez. Kur'an bu açıdan bizler için bulunmaz bir dua hazinesi ve kitabıdır. Nerede, nasıl, hangi ölçüde dua edilir? Böylesi durumlarda bizlere en güzel yol ve üslubu yine Kur'an öğretir.

Arif Nihat Asya'nın harika bir şekilde vurguladığı gibi:

*Hatice'nin goncası,
Âişe'nin gülüydün.
Ümmetin gözbebeği,
Göklerin Resûlüydün..
Elçi geldin, elçiler gönderdin.
Ruhunu Allah'a,
Elini ümmetine verdin.
Beşiğin, yurdun, yuvan
Mekke'de bunalırsan
Medine'ye göçerdin.
Biz bu dünyadan nereye
Göçelim, ya Muhammed?
Yeryüzünde, riya, inkâr, hıyanet*

Altın devrini yaşıyor..

Diller, sayfalar, satırlar

“Ebû Leheb öldü” diyorlar:

Ebû Leheb ölmedi, ya Muhammed!

Ebû Cehil, kıtalar dolaşıyor.

Ebû Lehebler, Ebû Cehiller, Firavunlar ve Nemrutlar ölmedi, bitmedi ve tükenmedi. İşte bu ölmeyen zalimlere karşı Kur'an'ın öğrettiği güzel bir dua vardır. Kabul olması dileklerimle!

“Musa: ‘Ey bizim Rabbimiz!’ dedi. Sen Firavun ile onun ileri gelen adamlarına dünya hayatında muazzam ziynet, haşmet ve servet verdin. Ey bizim Rabbimiz! İnsanları neticede Senin yolundan saptırsınlar diye mi onlara bu imkânı verdin? Ey bizim büyük Rabbimiz, mahvet, sil süpür onların servetlerini ve kalplerini şiddetle sık; belli ki o acı azaba girmedikçe onlar imana gelmeyecekler.” (Yûnus sûresi, 88)

²⁹ Buhârî, *Tefsîru sûre* (11) 5; Müslim, *Birr* 61.

ON İKİNCİ CÜZ

11. HUD SÛRESİ

Tevbe ve İstiğfar Bereket Vesilesidir

Başımıza gelen musibetlerin büyük çoğunluğunun kendi kusur ve hatalarımızdan kaynaklandığını unutmamalıyız. Zira Allah insanlara zulmetmez; ancak onlar kendi kendilerine zulmederler. Aradaki vesilelere takılmak, musibetlerden ders alma faydasını yok eder. Günahlarımız ve bundan bir türlü dönmesini bilmeme de rızık sıkıntısına, bereketin yok olmasına ve umumi kıtlıkların ortaya çıkmasına vesiledir. Nitekim Hz. Hûd (a.s.), yoldan çıkan, tövbe ve istiğfara yanaşmayan azgın kavmini şöyle uyarmaktadır:

“Ey halkım! Haydi Rabbinizden af dileyin, sonra O’na tövbe edin, O’na dönün ki gökten size bol bol yağmur göndersin, gücünüze güç katsın, n’olur, yüz çevirip suçlu duruma düşmeyin!” (Hûd sûresi, 52)

Bir Toplumun Felaketi

Burada sizlere toplumları felakete sürükleyen bir konuyu gündeme getirmek istiyorum. Şunu unutmamalıyız ki Kur’an’a göre milletlerin, devletlerin ve toplumların helak olmasına ve felaketlere maruz kalmasına küfür ve şirk değil, zulüm ve haddi aşmak sebep olur. Zira dünyada Allah herkesi inanç noktasında serbest bırakmış, “dileyen inansın, dileyen de inanmasın” demiş ve zorla kabul edilen bir inanca de asla din dememiştir.

Peki o zaman toplumların felaketine ve yıkılmasına sebep olan şey nedir? Bu hususu Hud sûresi 116 ve 117 ayetleri şöyle belirtmektedir:

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُو بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ
الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ

ظَلَمُوا مَا أَتَرَفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ • وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ
الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ •

“Keşke sizden önceki nesiller içinde, dünyada düzensizliği ve haksızlığı önleyecek faziletli kimseler bulunsaydı! Onların içinden kurtardığımız pek az bir kısım bunu yaptı. Zalimler ise içinde buldukları refahın peşine düştüler. Doğrusu onlar cürüm işliyorlardı. Rabbin, halkı zulme karşı duran, hem kendi nefislerini hem de birbirlerini düzeltmeye çalışan diyarları, haksız yere asla helak etmez.”

Konuyla ilgili olarak İslam’da devlet yönetimiyle ilgili hükümleri ele alan Ahkâmu’s-Sultaniye adlı eseriyle meşhur İmam Maverdî’nin: “Mülk ve devlet, küfür ile baki kalır ama zulüm ile baki kalmaz.” sözü de tarihî tecrübelerle sabit olmuş bir kural gibidir.

Yine Büyük Selçuklu Devleti veziri ünlü Nizamü’l-Mülk’e ait olduğu söylenen bir sözde: “Melik, inkâr ve küfürle ayakta kalabilirse de zulümle ayakta kalmaz.” denmiştir ki bu da aynı gerçeğe parmak basmaktadır.

Hud sûresinin bu ayetleri, Kur’an-ı Kerim’in toplumsal adalet ve zulüm kavramlarına verdiği önemi vurgulayan, derin anlamlar içeren bir ayettir. Bu ayetler, toplumların yok oluşunun sebepleri üzerine düşünmemiz için bizlere önemli bir perspektif sunar. Pek çok âlim bu ayet üzerinde önemle durmuş ve ayetin mesajını çeşitli yönleriyle ele almışlardır.

Hud sûresinin 117. ayeti, Allah’ın adaletinin evrensel bir ilkesini ortaya koyar. Ayet şöyle der: *“Ahalisi muslih ve hukuka riayetkâr olduğu hâlde, sadece onların küfrü sebebiyle memleketleri helak etmek, senin Rabbinin şanından değildir.”* Bu ayet, Yüce Allah’ın, toplumları yalnızca küfürleri yani Allah’ı inkâr etmeleri sebebiyle yok etmeyeceğinin, ancak adaletsizlik ve zulüm söz konusu olduğunda felaketin kaçınılmaz hâle gelebileceğinin altını çizer.

Yine ayet, öncelikle toplumların içinde buldukları durumun sorumluluğunun, bireylerin ve yöneticilerin davranışlarına bağlı olduğunu öğretir. İnsanların inançları ne olursa olsun, adalet ve hukuka riayet etmeleri, toplumun refahı ve devamlılığı için temel bir şarttır. İslam üzerine eser ortaya koyan bütün âlimler, adaletin, Allah’ın yeryüzündeki düzeninin

temeli olduğunu vurgular. Zira adalet, bireyler arasındaki ilişkileri düzenler, huzur ve barışı sağlar.

Ayetin işaret ettiği diğer bir önemli nokta ise zulmün sonuçlarıdır. Zulüm, sadece mağdur olanları değil, aynı zamanda zulmü işleyen toplumu da yok oluşa sürükler. Zira zulüm, toplumda var olan dokuyu zayıflatır, insanlar arasındaki güveni yok eder ve sonunda toplumun kendisini içten içe yıpratır. Bu, tarihin çeşitli dönemlerinde zulmün hâkim olduğu toplumların çöküşüyle defalarca kanıtlanmış bir gerçektir.

Bu ayet aynı zamanda Allah'ın merhametinin ve adaletinin evrensel olduğunu ve O'nun, insanların doğru yolu bulmaları için sürekli fırsatlar sunduğunun da önemli bir kanıtı gibidir. Aynı zamanda adaletsizlik ve zulmün bir toplumun felaketine yol açabileceği konusunda da ciddi bir uyarı taşır. Buna göre fertlerin ve yöneticilerin, adalet ve hukuka sıkı sıkıya bağlı kalmaları gerektiğinin altı çizilir.

Ayetler, yeryüzünde geçerli olan ve *Sünnetullah* olarak adlandırılan değişmez ilahî yasaları vurgular. Bu yasaya göre Allah, kendisine inanmayan toplulukları sadece inkâr ettikleri için cezalandırmaz. Ancak zulmün yaygınlaştığı, bozgunculuğun hâkim olduğu, buna rağmen bu kötülöklere karşı koyacak veya bunları değiştirecek cesur ve adaletli kimselerin bulunmadığı toplumlar, ilahi adaletin tecellisine muhatap olurlar. Bu durumdaki milletler, ya topyekûn yok oluşa sürüklenir ya da içten içe çözümlere tarih sahnesinden silinir. Çünkü Allah'ın değişmez kanunu, zulme seyirci kalan ve bozulmuş düzenleri düzeltmek için harekete geçmeyen toplumların çöküşüyle işler.

İnsanlık tarihi, birçok toplumun çeşitli felaketlerle yok olduğu örneklerle doludur. Ancak bu yok oluşlar, kesinlikle Yüce Allah'ın onlara karşı bir zulmü sonucu değildir. Çünkü Allah Teâlâ, hatalarından dönen, kötülüklerinden pişmanlık duyan ve adaleti sağlamayı kendilerine gaye edinen insanlara ve toplumlara zarar vermez. Aksine bu toplumların çöküşü, kendi yanlış tutum ve davranışlarının bir sonucudur. Yıkılan bu toplumlar, peygamberlerince kendilerine iletilen uyarıları göz ardı etmiş, adaletsizliğe sessiz kalmış, mağdurların yanında yer almayı reddetmiş ve baskıcılarla işbirliği yapmışlardır. Toplum içinde adaletsizlik ve yolsuzluk doruk noktasına ulaşmasına rağmen bunları görmezden ve duymazdan gelmişlerdir. Böylece zulmün daha da artmasına ve baskıların

yoğunlaşmasına kayıtsız kalmış, zalimlere doğru yolu göstermek yerine, kendi çıkarlarının peşine düşmüşlerdir. Oysa adaletsizliğe karşı çıkıp, mağdurların yanında durmak, o toplumun korunmasının anahtarıydı. Fakat onlar bu korumayı sağlayacak herhangi bir önlemi almamışlardır.

Yüce Rabbim hepimizi, zalimlere karşı haklı duruşuyla Hakkı temsil eden ve kötülükler karşısında ıslahçı olup zulmü önlemeye gayret gösteren iyi ve örnek insanlardan kılsın.

ON ÜÇÜNCÜ CÜZ

12. YUSUF SÛRESİ

Kur'an'ın En Güzel Kıssası

Kur'an'ın on ikinci cüzünde başlayıp on üçüncü cüzünden devam eden Yusuf sûresinden hayatımıza aktarabileceğimiz ibretlik dersler üzerinde duracağım.

Bilindiği üzere Yusuf sûresi, bizatihi Kur'an tarafından "en güzel kıssa" diye nitelenir. Sûrenin ana vurgusu, Hz. Yusuf (a.s.)'ın yaşadığı zorluklar ve haksızlıklar karşısındaki sabrı, her şeyin Allah'ın kontrolünde olduğu gerçeği ve başa gelen her türlü sıkıntı karşısında sebeplere müracaat ettikten sonra Allah'a güvenilmesi gerektiğidir ki bunu, sabır ve tevekkül olarak nitelendirmek de mümkündür. Hadiseleri sabır ve tevekkül ile karşılamanın neticesinin barış ve zafer olduğunu unutmamak gerekir.

Hz. Yusuf, İsrailoğulları'nın köken itibarıyla atası Hz. Yakub'un oğludur. Bu güzel, önemli ve ibretli derslerle dolu kıssa, insanların hayatlarında karşılaşmaları muhtemel her türlü imtihanı ve bu imtihanları aşmanın yollarını öğretir. Bu yokuşu aşmanın en başında da şüphesiz ki sabır gelir. Kardeşlerinin ihanetine, haksız suçlamalara, iftiralara, hapis hayatına ve yaşadığı onlarca sıkıntıya karşı Hz. Yusuf, sabırla karşı durmuş ve sonu da onun için en güzel bir şekilde bitmiştir.

Sûre baştan sona kadar bir kişinin ibretlerle dolu ilginç fakat gerçek bir hayat serüvenini ele alır. Kur'an'da başka hiçbir sûre, tek bir peygamber ya da kişiye tahsis edilmemekle birlikte, Yûsuf sûresi baştan sona Hz. Yusuf'u anlatmaktadır.

Yusuf sûresindeki önemli mesajlardan biri de liyakat ve yetenektir. Nitekim hapishaneden saraydaki en yüksek göreve getirilmesi, liyakat ve ehliyetin önemini gösterir. O günkü Mısır devletinin, liyakat ve ehliyetinden dolayı Hz Yusuf'u vazifelendirmesi toplumu kıtlık, açlık ve fakirlikten

korumuştur. Bu vesileyle bir devlet şayet liyakati esas almazsa, o zaman da ihmal edilen alanlarda sıkıntılar, başarısızlıklar, çaresizlikler, her türlü kaos ve anarşi kaçınılmaz olur.

Yusuf sûresinde, Hz. Yusuf'un kölelikten Mısır sultanlığına gidişinin detaylı anlatılması, aslında ilahi adaletin bir gün mutlaka tecelli edeceğini ve başa gelen bazı imtihanlar sonucunda Mevla'nın daha dünyada iken vereceği bazı sürprizleri de haber verir.

En güzel kıssa olan Yusuf sûresinin bize verdiği en önemli derslerden biri de yaşanan her türlü zorluk karşısında, sürekli olarak Allah'a güvenme ve O'na sığınmadır. O ne güzel Vekil'dir!

Yusuf sûresi, günümüze çeşitli açılardan ışık tutar; sabır, güven, adalet, aile ilişkileri ve Allah'a teslimiyet gibi konular üzerinde durur. Ayetleriyle birlikte bu konuları detaylandırarak olursak;

1. Bunların en başında sabır ve imtihan gelir. Yusuf sûresi, başından sonuna kadar sabrın önemini vurgular. Hz. Yusuf'un, kardeşleri tarafından kuyuya atılması 10. ayette, köle olarak satılması 20. ayette, zindana atılması 33. ayette ve sonunda Mısır'ın hazine işlerinin başına getirilmesi 55. ayette hatırlatılır ki sabretmenin, sonunda Allah'ın lütfuna erişilebileceğinin bir göstergesi olduğu gerçeğine işaret edilir. Bu yönüyle kıssa bizlere, günümüzde de karşılaşacağımız zorluklara sabırla yaklaşmamız gerektiğini hatırlatır.

2. Kıssada anlatılan ikinci önemli vurgu, sûrenin 118. ayetindedir ki güven ve Allah'a teslimiyettir. Hz. Yusuf'un Allah'a olan güveni ve teslimiyeti, onun zor zamanlarda bile doğru yolu bulmasını sağlamıştır. O, kardeşleri tarafından kuyuya atılıp, haksız yere suçlanıp zindana atıldığında bile, Allah'a olan güvenini hiç kaybetmemiştir. Bu, hayatımızdaki zorluklar karşısında Allah'a güvenmemiz ve O'na teslim olmamız gerektiğinin de bir hatırlatıcısı durumundadır.

3. Sûrenin 92. ayetinde insanlara verilen diğer önemli bir mesaj, aile ilişkileri ve affetme konusudur. Hz. Yusuf, kardeşleri tarafından kendisine yapılan kötülöklere rağmen o bunların tamamını affetmiştir. Bu da aile içinde zaman zaman yaşanan bazı problemler ve anlaşmazlıklar karşısında affediciliğın ve barışın önemini ifade eder. Aile bağlarını güçlendirmek ve kopmuş ilişkileri tamir etmek için affetmenin gücüne de işaret vardır.

4. Sûrenin 76-78. ayetlerinde, adalet ve doğruluk üzerinde durulur. Hz.

Yusuf'un Mısır'da belli makamlara gelmesi ve adaletli yönetimi, doğruluk ve adaletin toplumda nasıl bir denge unsuru olup, o topluma huzur ve refah getireceğinin de bir örneğini teşkil eder. Bu evrensel çağrıyla, gerek günümüz ve gerekse diğer bütün zamanlarda adaletin, toplumdaki barışın ve fertlerin huzurunun temeli olduğu hatırlatılır.

5. Sûrenin 21. ayeti, insanların kendilerine göre kurdukları planları, tuzakları ve başkalarını yok etme düşünceleri olması gibi, Cenab-ı Mevla'nın da onların kurdukları bu tuzakları tersine çevirme güç ve kudretinin olduğunu, daha açık belirtecek olursak, Allah'ın da ince bir hikmetle işleyen planının varlığını gösterir. Yusuf sûresi, başından sonuna kadar Allah'ın kader planının, insanın tuzak kurup beklentilere girmesinin ötesinde olduğunu ve her şeyin bir hikmet üzerine kurulduğunu anlatır. Bu, hayatımızda karşılaştığımız olayların arkasında bir hayır aramamız ve her şeyin bir sebeple gerçekleştiğine inanmamız gerektiğini de bizlere hatırlatmış olur.

Yusuf sûresinin bu ve benzeri prensipleri, hayatımıza uygulandığında bize pek çok farklı alanda rehberlik eder ve hayatımızı daha anlamlı bir hâle getirir. Sabır, güven, adalet, aile ilişkilerinde affedicilik ve Allah'a teslimiyet gibi değerler, her zaman ve her durumda önemini koruyan evrensel ilkelerdir.

Bu genel prensiplerin yanında ayrıca bu sûrede şu mesajları da görmekteyiz: Sadık rüyalar bir gün mutlaka gerçekleşir, çünkü Hz. Yusuf'un rüyası gerçek olmuştur. Rüya tabirini, onu iyi bilen ve iyi niyetli olan birine sormalıyız. Zira Hz. Yusuf, Mısır kralının rüyasını doğru bir şekilde yorumlamış ve sonuç da aynen yorumladığı gibi gerçekleşmiştir.

Kıskançlıkla yapılan işler, utanç ve mahcubiyetle sonuçlanır. Çünkü Hz. Yusuf'un kardeşleri en sonunda, ona karşı utanç verici bir durumda kalmışlardı. Hz. Yakup'un Hz. Yusuf'u diğerlerinden daha fazla sevmesi onları kıskançlığa sevk etmişti.

Kadınların istenmeyen tekliflerine karşılık vermeme, kişinin namusunu, dinini, ahlakını ve saygınlığını korumasının da ayrı bir yoludur. Çünkü Hz. Yusuf, Zeliha'nın teklifini reddettiği için sonunda suçlamalardan aklanarak, herkes tarafından saygıyla karşılandı ve Mısır'da önemli bir pozisyona yükselmiş oldu.

Hz. Yusuf'un ekonomi yönetimini iyi bildiğini ve buna ehil olduğunu

belirtmesi, “Bir kişinin yeteneklerini ve erdemlerini bilmeyenlere açıklaması uygun mudur?” gibi bir soruyu aklımıza getirebilir. Bu soruya, “Şayet bu işi yapacak ehil bir kimse yoksa ve ülke de tehlikeye düşüyorsa söyleyebilir.” diyebiliriz. Zira Hz. Yusuf, Mısır kralına yeteneklerini, bilgi ve becerisini haber vererek tarım ve ekonomi konularında uzman olduğunu gösterdi ve böylece maliye bakanı oldu. Hz. Yusuf’un becerisi sayesinde Mısır’ın hazineleri dolup taşı.

Başa gelenlere katlanmak ve sabretmek, emniyet ve güvenle sonuçlanır. Zira Hz. Yusuf başına gelenlere karşı sabretti ve sonunda emniyet ve güvene kavuştu. Zorluk, rahatlamanın yolunu açar. Hz. Yusuf pek çok zorluk çekti ve bu zorluklardan sonra hem yaşadığı ülke halkını huzura kavuşturdu hem kendisi huzura kavuştu, uzun bir ayrılık sürecinden sonra ailesiyle Mısır’da yeniden buluştu ve onlarla huzur buldu.

Kötülük yapanlara iyilik yapmak ve affetmek büyük bir erdemdir. Nitekim Hz. Yusuf, kardeşlerinin ona yaptığı her türlü kötü muameleye karşı iyilikle karşılık verdi ve onların hepsini affetti. Çocuğun babaya soğuk davranışına, baba tarafından affedici bir tutum sergilenmelidir. Zira Hz. Yakup, oğullarının yaptıkları hataların tamamını affetti.

Kadere rağmen insanların planları etkili olamaz. Hz. Yusuf’un kardeşlerinin, Allah’ın onun için takdir ettiği güzelliklere engel olmak için yaptıkları bütün sinsi planlar hiçbir işe yaramadı ve sonunda Allah’ın takdiri gerçekleşti.

Yusuf sûresinin gölgesinde daha dikkatli bir hayat yaşamamızı ve bu önemli prensiplerden ders almamızı Yüce Mevla’dan temenni ederim.

Görev İstemedeki Hassas Ölçü

Aslında İslam’da görev talep etmek hoş karşılanmaz. Hz. Peygamber’in (s.a.s.) isteyenlere vazife tahsis etmediği görülür. Fakat Hz. Yusuf (a.s.) melikten açıkça bu görevi istemektedir. Bununla ilgili şu istisnai durumlar düşünülebilir:

1. Bir insan topluma ait bir işte, gerçekten kendisinin ehil olduğunu düşünüyorsa isteyebilir.
2. İlgili kişinin toplumda bu işi yapacak başka kimseler olmadığına kanaati tamdır.

3. Güven problemi olmamalıdır.

4. Ayrıca Hz. Yusuf'un bir peygamber olduğu ve vahiyle yönlendirildiği unutulmamalıdır.

Nitekim Hz. Yusuf da (a.s.) bu iş kendisine verilince, son derece mükemmel bir şekilde ekonomiyi düze çıkarmış, çevre ülkelerde kıtlık ve kriz varken, Mısır büyük bir ihracat merkezi hâline gelmiştir.

Zaten ayetin sonunda Hafız ve Alîm nitelemesi vardır ki bunlar, akçeli işlerle karşılaşması durumunda kişide bulunması gereken iki temel özelliğe işaret etmektedir. Yani güvenilir olmak ve göreve talip olduğu alanla ilgili tam bilgiye sahip olmaktır. Kur'an, Hafız niteliğini öne alarak güvenilirliğin, bilgiden önce geldiğine dolayısıyla işaret etmiştir. Zira güvenilir ve kendisine teslim edileni korumayı bilmeyen, bu noktada zaafi olan kimseler, alanlarında başarılı olsalar da zararları büyük olur.

Konuyla ilgili ayetin meali şöyledir: *“Yusuf: ‘Beni ülkenin hazine işlerinden sorumlu bakan olarak görevlendir.’ dedi. ‘Çünkü ben malları iyi korur, işletme ve yönetimi iyi bilirim.’ dedi.”* (Yûsuf sûresi, 55)

Yönetimde Bilgi Faktörü

Hem İslam hem de diğer kültürlerde idarecilerdeki en önemli niteliklerden birisi, hatta en başta geleni bilgi ve beceridir. Kur'an'da da idarecilikle ilgili ilkeler bazen doğrudan, bazen de dolaylı olarak belirtilir. Mesela Hz. Yusuf'un (a.s.) görev istemesi ve Talut'un neden komutan seçildiği hatırlatılırken özellikle “bilgi” noktasına vurgu yapılır. Peygamberler zaten ilahi bilgiyle (vahiy) mücehhez ve fetanet vasfına sahip oldukları için lider ve önder olma vasfını mükemmel bir seviyede kendilerinde bulunduran kimselerdir. Bilgi, İslam fikhında o denli büyük bir öneme sahiptir ki namaz gibi önemli bir ibadette bile, imamlık yapan kimsenin, bilgisi (sünnet ve fikh) onu diğerlerinin önüne geçirir. Günümüzde ise durum içler acısı bir tabloyu ortaya koymaktadır. Bırakın başka konuları, kendi alanlarıyla ilgili iki kitap bile okumamış kimseler, slogan şeklinde ezberledikleri sözlerin dışında, millete, topluma ve insanlara söyleyecekleri herhangi bir sözleri ya da düşünceleri yoktur. Bu insanları, toplumun karşısına çıkarsanız, on beş yirmi danışmanın yardımını olmadan, iç yüzleri açığa çıkacak ve sığılıkları bütün çıplaklığıyla belirginleşmiş olacaktır. Maalesef teknolojinin verdiği imkânlarla, yazılanları okuyor ve halkı böylece kandırmanın da yolunu

buluyorlar. Hatta bazıları arkalarına kitapları, kütüphaneleri koyuyor, bununla da kitapla olan yakın ilgisini güya göstermiş oluyorlar. Hâlbuki gerçekte arkalarına aldıkları kitapların bırakın içeriğini, isimlerinden bile haberleri yoktur. Özellikle de İslam ümmeti için ne acınacak bir durum! Felaket olarak bize yeter ve artar bile!

14. İBRAHİM SÛRESİ

Başına Gelenlerden Allah Teâlâ'yı Habersiz Sanma

İnsanlık tarihinin farklı zaman dilimleri, zalim ve zorbalanın, gücüne ve servetine inanan kaba kuvvet sahiplerinin işledikleri cinayetler, katliamlar ve zulümlerle doludur. Bu zulümler bazen öyle bir hâl alır ki zalim âdeta hep güçlü kalacağı, ezebileceği ve iktidarının devam edeceği vehmine kapılır. Yaptığı her hukuk dışı icraat, bir sonrakini doğurur, derken her aşamada şiddetini artırma yoluna gider.

Mazlum da zalimin her zulüm adımında biraz daha yalnızlaşır, hatta bazen acaba “Hep böyle mi gidecek?” deme noktasına gelir. Allah’a inanmasına rağmen “Acaba Allah bu olanları görmüyor mu?” diyecek kadar darda kalır, sıkılır, zorlanır, ümitsizlik emareleri belirlemeye başlar. Böylesi zamanlar, imtihanın en zor zamanlarıdır ve kazanma kuşağında kaybedenler de az değildir.

Hâlbuki Allah Teâlâ bütün olanları görmektedir ve en detayına kadar da her şeyden haberdardır. Ağaçtan düşen bir yaprak tanesini bile bilen Yüce Allah, insana ve topluluklara yapılan zulüm ve haksızlıkları hiç görmez mi, bilmez mi? Zalim ile mazlum arasındaki ilişkiyi karşılaştırırken; dünya hayatının fâni ve bir imtihan meydanı olduğunu ahiret hayatının ebedî olmakla birlikte sabır ve şükürle kazanılabileceğini unutmamak gerekir. Allah, kullarını dilediği şekilde imtihan eder, ona göre roller, imkânlar verir. Önemli olan kişinin Allah’a ve ahiret gününe imanla birlikte bulunduğu konumun farkında olması ve konumunun hakkını vermesidir.

Böylesine sıkıntılı zamanların uzaması, ne zalim açısından rahmet ne de mazlum açısından bir zahmettir. Yüce Allah bu şekilde birine mühlet ve azabını artırma, diğerine de sabır ve katlanmakla derecesini yükseltmek ve sınanma sunmaktadır.

Zulümlerin sağanak sağanak yağdığı Mekke döneminde ashap efendilerimizin bazen canları boğazlarına geliyor, zulüm ve işkence karşısında katlanmakta zorlanıyor ve Allah Resûlü’nden yardım talep ediyorlardı. Bu talepler karşısında her defasında onlara sabrı tavsiye eden Hz. Peygamber’in zaman zaman kendisi de aynı tazyik ve daralmayı yaşıyordu. Bütün kapıların kapanması karşısında Cenab-ı Hak vahyini gönderiyor ve hem ona (s.a.s.) hem de ashâba teselli veriyordu. İşte bu

teselli bahşeden ayetlerden biri de: *“Sen, o zalimlerin işlediklerinden sakın Allah’ın habersiz olduğunu zannetme! O, sadece onları, dehşetinden gözlerinin donup kalacağı bir güne ertelemektedir.”* (İbrahim sûresi, 42) ayetidir.

Ayette aslında zalimlere bir mühlet verildiği bildirilmekte, mühlet dolduğunda ise başlarına gelecek acı sonla tehdit edilmektedirler. Zalimlerin başına gelecek ceza, her zaman dünyada olmayabilir. Ahirete bırakılan ceza aslında çok daha tehlikeli ve şiddetlidir. Yukarıdaki ayet işte ahiretteki bu şiddetli azabı tasvir etmektedir.

Zalimin ahirette başına gelecek olan ceza öylesine çetin olacaktır ki o günün korku ve dehşetinden gözler donakalacak ve şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılacaktır. Zalimler içinde buldukları korkunun şiddetinden sağa sola bakamayacak ve yerlerinden kıpırdamayacaklardır.

ON DÖRDÜNCÜ CÜZ

15. HİCR SÛRESİ

Ehl-i Takvayı Bekleyen Güzel Son

Bu makalede sizlere Kur'an'da müttakiler olarak nitelenen seçkin insanlara cennette bahşedilecek bazı nimetlere sadece Hicr sûresi 45-48. ayetleri bağlamında değineceğim.

Bilindiği üzere Kur'an'da sıkça geçen kavramlardan biri de takvadır. Yüz elli defa zikredilen bu kelimenin faili olan müttaki (çoğulu müttakiler)'den Kur'an'ın pek çok yerinde övgüyle bahsedilir ve cennette de kendilerine sunulacak farklı nimetlerden ve hazırlanan çeşitli sürprizlerden haber verilir. İşte müttakileri cennette bekleyen müjdelerden bazıları Hicr sûresi 45-48. ayetlerinde şöyle haber verilmiştir:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۖ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِينَ ۖ
وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ
ۖ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ۖ

“Şeytana uymaktan korunan müttakiler ise cennetlerde ve pınar başlarındadırlar. Onlara: ‘Esenlikle, emin olarak girin oraya!’ denir. Onların kalplerindeki kini söküp çıkarmışızdır. Dost ve kardeş olarak, koltuklar üzerinde karşı karşıya otururlar. Orada kendilerine hiçbir zahmet ve meşakkat dokunmaz, oradan hiç çıkacak da değillerdir.”

Bu ayetlerde ifade edilen müttakilerin cennette yaşayacakları nimetlerin tasviri, insanın ruh ve bedenine bakan yönüyle oldukça etkileyicidir. Ayetlerde geçen “Şeytana uymaktan korunan müttakiler” ifadesi, takvanın önemine ve takva sahibi olanların ne gibi mükâfatlara layık olduğuna işaret

eder.

Takva, *korkma, çekinme, sakınma, dikkatli davranma, kendini garantiye alma, hassas olma* gibi anlamlara gelmektedir. Kavram olarak takva, dinin emrettiği emir ve yasaklara titizlikle dikkat etmek, bir taraftan sebepleri görmezlikten gelmemek ve onlara riayet etmek, diğer taraftan da sebeplerin hakiki tesiri olmadığını ve sebepleri yaratan *Müsebbibü'l-esbab*'ı aklından çıkarmamak ve şirkin gizli-açık, büyük-küçük her türlüşünden de uzak kalmaktır.

Takva kavramını biraz daha açacak olursak, öncelikle insanın, Yüce Allah'ın kâinatın yegâne Rabbi olduğu gerçeğine yakından inanması, yani imanda tahkik mertebesine ulaşması, ruh-beden bir bütün olarak her türlü kötülükten uzak kalması, hırs, tama, bencillik, egoizm gibi menfi tutumları tamamen terk etmesi, muhtaç olan kimselerin durumunu yakından görerek, onların bir parçası olduğunu hatırlaması ve ilahi yasakları ihlal edecek her türlü tutum ve davranıştan da uzak kalması demektir.

Tabii her güzel şeyi elde etmek için bir bedel, gayret ve uğraşı gerekir. Takva gibi son derece önemli bir değeri elde etmek için de elbette bazı fedakârlıklar yapılmalıdır. Öncelikle takva hazinesine yaklaşmanın birinci şartı ve ilk basamağı, Yüce Allah'ın bizlere emrettiği şeyleri, büyük bir titizlikle hayatımıza taşıma ve haramlardan, günahlardan da uzak kalarak, hayatımızın güzelleşmesi için onlarla aramıza büyük engeller koymaktır.

Ayetteki “Esenlikle ve emin olarak oraya girin!” hitabı, müttakilerin cennete girişlerinin huzurlu ve güvenli bir şekilde olacağını ifade eder. Bu, takva sahiplerinin dünya hayatında takip ettikleri doğru yoldan dolayı cennete girişlerinin de kolay olacağını gösterir.

Bu ayetlerde müttakilerin kalplerindeki kinin sökülüp çıkarıldığı ifade edilir ki takva sahiplerinin içlerindeki -dünyada şayet varsa- her türlü kinin, düşmanlığın ve negatif duyguların cennete girmeden önce temizlendiğini gösterir. Takva, insanın kalbini arındırır ve iç huzuru sağlar.

Ayetlerde müttakilerin cennette dost ve kardeş olarak koltuklar üzerinde karşı karşıya oturdukları belirtilir. Bu, takva sahiplerinin cennette birbirleriyle yakın ve sıcak ilişkiler içinde olacaklarını ve karşılıklı olarak birbirleriyle samimi ve içten çok güzel zaman dilimleri geçireceklerini haber verir. Takva dairesinde yaşamının, diğer insanlarla kolaylıkla bir araya gelebilme, anlaşabilme, onların hukukuna riayet etme ve kardeşlik

bağlarını güçlendirme adına da dünyada önemli kazanımları vardır.

Son olarak, ayetlerde müttakilerin cennette hiçbir zahmet ve meşakkatle karşılaşmayacakları ve oradan hiç çıkmayacakları ifade edilir ki bu da takva sahiplerinin cennette sonsuz bir mutluluğa kavuşacaklarını ve hiçbir sıkıntıyla karşılaşmayacaklarını gösterir. Bu yönüyle da takva, insanın ahiretteki ebedî saadetine vesile olan önemli bir durumdur.

Takva, insanın Allah'a olan itaatiyle birlikte, toplum içinde doğru ve adil davranmasıyla da ilgilidir. Dolayısıyla takva sahipleri Cenab-ı Hak tarafından hem dünya hem de ahirette yüksek derecelere layık görülürler.

Netice itibarıyla diyebiliriz ki takva bir kevser, müttaki de ona ulaşmış olan bahtiyar kişilerdir. Ne acıdır ki Yüce Mevla katında böylesine önemli bir makamı elde etmiş insan sayısı da oldukça azdır.

Şair ne güzel der:

*“Hak Teâlâ eder takva ehlidir ulunuz,
Müttakînin makamı cennet, içtiği Kevser olur.”*

Yüce Mevla sizleri, hayatını takva dairesinde geçirerek, en hassas konulara bile hassasiyetle yaklaşan, yediklerine içtiklerine dikkat eden, hayatını dikenli bir zeminde geziyormuşçasına titiz yaşayarak, cennette Kevser'inden içmeye layık kullarından eylesin!

16. NAHL SÛRESİ

Nahl Sûresinin Gölgesinde

Burada Nahl sûresinin kısa bir özetini yapacağım. Zavallı insan, ölümün ansızın gelip çatmayacağını, hayatın hep böyle devam edeceğini zanneder ve kendisini büsbütün gaflete salar. Hâlbuki Yüce Mevla'nın güç ve kuvvetinden, kudret ve azametinden kimse ama kimse kaçıp kurtulamaz. O, her türlü ortaklıktan beri ve başkalarının yardımına da asla muhtaç değildir. Erişilemez güç ve kudret sahibidir. Dünya üzerinde yetki verdiği insana, melekler vasıtasıyla emir ve yasaklar bildirmiş, farklı zaman ve mekânlarda da onlara ideal hayat programı göndermiştir. Bu programı insanlara ulaştıran ve uygulayan peygamberler de başkası değil ancak Kendi Zat'ı tarafından seçilmiştir.

Bütün semavat ve arz, muhteşem bir ölçü içerisinde yaratılmıştır. Yaratılış konusunda Hak Teâlâ'ya eş ve ortaklar koşmak, insanı şirk bataklığına sürükler. Ne esef verici bir durumdur ki bir su damlasından yaratılıp da kendilerine mükemmel bir kıvam verilen insanların içinden bir kısım nankör ve zalimler, yüce kudret sahibi Allah'a karşı açıktan hasım kesilmişlerdir. Allah Teâlâ insanı, hem maddi hem de manevi bakımdan mükemmel bir şekilde yaratmış, ürünlerinden yiyip içeceği, derilerinden istifade edeceği, hem kendisini hem de yükünü taşıyacağı bütün hayvanları da onun hizmetine sunmuştur. Yüce Mevla'nın verdiği nimetler sadece bunlar mı? Elbette değil. Gerek binmek ve gerekse zinet için yaratılan atlar, katırlar, merkepler ve gelecekte ortaya çıkacak daha nice nice sürpriz nimetleri bahşedecektir.

İnsanlar farklı yolları tercih edebilir. Ancak gidilen her bir yol doğru anlamına gelmez. Doğru yol, ancak Yaratıcı'nın gösterdiği ve yönlendirdiği yoldur. Bu yollardan herhangi birini tercih etmek, insan iradesine kalmış olup, asla bir zorlama söz konusu değildir.

Kudret-i Sonsuz'un sayısız nimetleri vardır. Gökten inen yağmur, yağmurdan oluşan ve insanların kana kana içtikleri tatlı sular, hayvanlar ve diğer canlılar... Görüntü ve tatlarıyla çeşit çeşit hurma ve üzüm bağları ve daha nice tat ve çeşitlilikteki sayısız meyveler... İşte bütün bunlar bizleri, bu nimetleri veren hakiki Mün'im'e götürmelidir.

Daha geniş anlamda dünyamıza bakıldığında, her gün aksamadan deveran

eden gece ve gündüz, onların oluşmasına sebep olan güneş ve ay, semamızı süsleyen muhteşem yıldızlar, binbir renkteki bitki ve hayvan türleri ve daha neler ve neler! İşte bütün bunlar bizi düşünmeye ve tefekkür etmeye sevk eden önemli nimetlerdir.

Bu nimetlerin yanında farklı lezzet ve tatlardaki deniz ürünleri, oralardan çıkartılan inci mercan gibi süs ve takılar, gemilerin rahatça süzülüp uzak mesafelere hem insan ve hem de ihtiyaç maddelerini taşıması, şükürümüzü kamçılayan nimetlerden sadece bazılarıdır.

Ya mükemmel bir denge üzerine kurulan yerküremiz? Dağların bu dengedeki baş döndürücü rolü, dağların arasındaki çok amaçlı geçitlerin varlığı, yeryüzünün sayısız hikmetlerle dolu fiziki şekli, dağlardan ve kayalardan akıp giden ırmaklar, daha neler ve neler...

Ve bütün bu nimetleri görüp tattığımız hâlde, hâlâ bu nimetlerin sahibini hatırlamamak ve teşekkür etmemek, gerçekten de ne büyük bir nankörlüktür! Nasıl da büyük bir küstahlıktır!

Sadece hatırlatma kabilinden birkaçına değinilen bu sayısız nimetlerin zikredilmesindeki temel hikmet ve gaye, bizleri tefekküre sevk etmek, varlık ayetlerini okutmak, onların yaratılış hikmetlerini araştırmak ve bütün bunların arkasındaki tek ve benzersiz fâilin de ancak her şeye gücü yeten Cenab-ı Mevla olduğunu hatırlatmak ve bizleri şükre davet etmektir.

Şükürün yapılacağı Zat bir beşer değildir. Herkesin ne dediğini, nasıl dediğini ve ne için dediğini en detayına kadar bilen bir Zat'tır. Gizliyi de açığı da elbette bilir. Ya bazı nankörlerin akılsızca arkalarına takıldıkları totemler, putlar, ilah yerine konan şahıs ve düşünceler? Bunların tamamı ama tamamı, âciz, fâni ve yaratma gücü olmayan birtakım varlıklardır.

Hâlbuki insan öyle birine kulluk etmeli ki tek olmalı, muktedir olmalı ve yaratmaya da gücü yetebilmelidir. İnsanları uluhiyet noktasında yanlış bir yola sürükleyen önemli sebeplerden birisi de şüphesiz ki gurur ve enanietleridir. Bu tipler, kendilerine gönderilen peygamberler ve kitaplar karşısında gurura kapılmış, kendi akıllarına güvenmiş ve peygamberleri kabul etmek istememişlerdir. Ancak ne acı durumdur ki bu kişiler farklı şekillerdeki totemlere taparak da kendileriyle tezata düşmüşlerdir. Peygamberlerin getirdiği hakikatlere -hâşâ- masal diyen bu akılsız insanlar, hem kendi cehaletlerinin acı sonunu hem de sebep oldukları yığınların günahlarını beraberce yüklenecek ve mahkemeye bu şekilde çıkacaklardır.

Ehl-i küfür, her dönemde peygamber ve onun yolundan giden dürüst insanlara tuzaklar kurmuşlardır. Ancak her defasında Yüce Allah onların tuzaklarını başlarına geçirmiş ve kirli hedeflerine ulaşmalarına müsaade etmemiştir. Dünyayı başlarına yıktığı gibi, kıyamet gününde de onları rüsvay edecek ve Allah'a ortak koşulan sahte ilahlar da onlara herhangi bir yardım yapamayacaktır.

Bu türden nankörler, gerek ölüm esnasında, gerekse hesap gününde pişmanlıktan kıvranacak, fakat bu pişmanlıkları kendilerine asla bir fayda sağlamayacak ve sonunda yuvarlanıp alevleri bol olan cehenneme gireceklerdir. Cehennem, gurur ve kibirlerinden dolayı böyle bir yere girmek zorunda kalanlar için ne fena bir barınaktır!

Hayatlarını takva dairesinde yaşayanlara gelince, onlar için ebedî âlem, elbette fâni olan dünyadan çok daha hayırlıdır. Zira ebedîlik yurdu, dünyaya benzemez. Oraları sıkıntının olmadığı, sorumluluğun bulunmadığı, zevk ü sefanın ve lezzetin olduğu ödül ve mükâfât mekânlarıdır. Cennetliklerin, dünya hayatındaki amellerine göre farklı cennetleri vardır. Bunlardan biri de 'Adn' diye isimlendirilen cennettir ki Adn Cenneti'nin zemininden ırmaklar akar, orada bulunanların bütün arzu ve istekleri hemen, eksiksiz ve zahmetsiz ayaklarına getirilir.

Hayatlarını istikamet üzere geçiren bahtiyarların dünyadan ayrılışları yani ölümleri de farklıdır. Bu insanların canlarını almakla görevli melekler onlara selam verir ve "Selam size! Yaptığımız işlerden dolayı buyurun cennete!" derler.

Mevla'nın gönderdiği kitap ve elçileri görmezlikten gelip inkâr edenlere gelince, aslında başlarına gelenleri kendileri istediler. Zira Allah asla kullarına zulmetmez. Bunlar zulmü, Allah'ı tanımamakla kendi kendilerine yaptılar.

Ne sakat ve yanlış bir düşünce ki Allah'a ortak koşan bazı cahiller, "Eğer Allah dileseydi ne biz ne de atalarımız, Kendisinden başkasına ibadet etmezdik. Onun emri olmadan hiçbir şeyi haram kılmazdık." derler. Gerçek şu ki aynı cümleleri her dönemin münkirleri tekrarlayıp durmaktadır.

Allah Teâlâ her dönemde toplumlara elçi göndermiş ve gerçek kulluğun yolunu göstermiştir. Ancak tarih boyunca pek çok kimse his ve heveslerinin arkasına takılmış, doğru yoldan çıkmış ve hayatlarını acı bir sonla noktalamışlardır. İşte bunun içindir ki müminler, zaman zaman benzeri

milletlerin yaşadıkları medeniyetleri ve kalıntılarını gezmeli ve oralardan dersler çıkarmalıdır.

Bütün peygamberler gibi Hz. Muhammed (s.a.s.) de ümmetinin hidayeti bulmasını çok arzu ediyordu. Yola gelmeleri için gece-gündüz demeden gayret etti ama onlar yine de sapkınlığı tercih ettiler. Cüzi iradelerini kullanıp da müminliği tercih etmediler. Zira onlar öldükten sonraki bir hayatın varlığını kabul etmiyor ve hayatın sadece dünyadan ibaret olduğuna inanıyorlardı. Bu yanlış kabulde de her türlü zulmü işliyor ve ahlaksızlıkları rahatlıkla yapıyorlardı. Onlar için öldükten sonraki hayat imkânsızdı. Zira ölen insanların yeniden dirilebileceğini bir türlü kabul edemiyorlardı. Hâlbuki yüce ve sınırsız kuvvet ve kudret sahibi Allah Teâlâ, her şeyi yeniden diriltmeye muktedir. Ve zaten varlığı yokken de ilk defa var eden Yüce Allah'ın kendisiydi.

Hakk'ın temsilcisi müminler, her dönemde zalim yöneticiler tarafından zulüm ve hicretlere mecbur edilmiştir. Evleri, malları ve mülkleri ellerinden alınmış, ölümlerden ölümler beğendirilmiş ve sonunda da ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu büyük fedakârlık karşısında Cenab-ı Hak bu kutlu insanlara sürpriz kapılar açmış, onları sürprizlerle karşılaştırmış ve dünya hayatının bu güzellikleri yanında bir de onlara ahiret mükâfatı hazırlamıştır. Zira hicret sabrı, dayanmayı ve hak bildiği yoldan ayrılmamayı gerektirir ki bu da insanı zirveye taşır.

İnsanlara Allah Teâlâ tarafından gönderilen elçiler, her zaman kendi cinslerinden olmuştur. Bu elçilerin ellerinde ise peygamber olduklarına dair mucizeler vardır. Bu mucizelerin yanında bir de ilahi beyanları aktaran kutsal kitaplar mevcuttur.

Apaçık delillerle insanlara gönderilen peygamberler, her dönemde kavimleri tarafından yalanlanmış, hakaretlere ve öldürülmeye maruz bırakılmış ve yok edilmeleri için türlü türlü tuzaklar kurulmuştur. Her defasında bu peygamber karşıtları önce uyarılmış, dinlemeyince de farklı felaketlerle cezalandırılmışlardır.

Kâinattaki her bir varlık, kendi diliyle Yaratıcı'yı tesbih etmekte ve anmaktadır. Yani her bir varlık, kusursuz ve noksansız bir Yaratıcı tarafından yaratıldığını varlığıyla ilan etmektedir. Meleklerden ağaçlara, denizlerden rüzgâra hepsi kendi diliyle bu görevi aksatmadan yerine getirmektedir. Bunu yaparken de hiçbiri gurur ve kibre kapılmamakta, O'na

saygıyla secdeye kapanmaktadırlar.

Yüce Mevla'nın en sevmediği şey, kendisine eş koşulmasıdır. Onun içindir ki sadece kendisinden korkulup çekinilmesini, ulaşılan nimetlerin O'ndan geldiğinin bilinci içinde olunmasını istemektedir. Sıkıntı ve korku anında ortaya çıkan Allah'ı zorunlu olarak hatırlama davranışının, sürekli bir hâle getirilmesini, rahat ve müreffeh bir hayat yaşarken de aynı hatırlamanın yapılmasını beklemektedir. Fakat ne acıdır ki nankörlük özelliği olan insan, genellikle mevcut olan nimetleri ve gerçek sahibini unuttur, hiçbir şey olmamış gibi gaflet ve eğlenceye dalar.

Kur'an'da en fazla üzerinde durulan konulardan biri de şüphesiz ki Yüce Mevla'ya farklı şekil ve tonlarda koşulan şirk'tir. Şirk çeşitlerinden biri de cahiliye dönemindeki kimselerin, melekleri -hâşâ- Allah'ın kızları olarak telakki etmeleridir. Ne acıdır ki aynı Mekkeli müşrikler, kadınları hor görür, onlara herhangi bir hak ve değer vermez, hak mahrumiyeti yaşatır, kız evlatları olduğunda da bütün dünya başlarına yıkılmış gibi olurlardı. Hatta bazıları itibarıyla büyük ve çirkin bir günah olan kız çocuklarının diri diri gömülmesi cinayeti de yine bunlar tarafından işlenirdi.

Nübüvvet konusu, Kur'an'ın ana temaları arasındadır. Sık sık nübüvvet üzerinde farklı şekillerde durulur ve bütün ümmetlere peygamber gönderildiği hatırlatılır. Ancak acı olan durum şudur ki Allah Teâlâ'nın görevlendirdiği örnek şahsiyetler olan bu peygamberler, her dönemde yalanlanmış ve dışlanmışlardır.

Yüce Mevla'nın varlığının ve birliğinin pek çok delili vardır. Bunlardan biri de gökten indirilen yağmur ve ölmüş olan yeryüzünün indirilen bu yağmurla yeniden hayat bulmasıdır. Kudret delilleri, kâinatın farklı alanlarına serpiştirilmiş, bitkilerden hayvanlara, insanlardan canlılara bir kitap gibi okunmaya sunulmuştur ki bunlar arasında, hepimizin yakından bilip gördüğü ilginç bir olay da bağırsak ile kan arasından, halis bir sütün çıkmasıdır.

Hayvanların birer nimet olmasının yanında, farklı tat ve lezzetteki bitkiler de insana birer lütuf olarak verilmiştir. Mesela hem kendisinden hem de hoş ve tatlı sularından faydalanılan üzüm ve hurmalar, bunlardan sadece ikisidir.

Yüce Kudret'in insanlara verdiği diğer önemli bir nimet de baldır. Farklı çiçek ve bitkilerden topladığı özleri ve malzemeleri, mükemmel bir şekilde sokağın arının ürettiği saf bal, aynı zamanda insanlar için bir şifa kaynağıdır.

Bu küçücük hayvana böylesine bir besin kaynağını yapmayı Cenab-ı Hak ilham etmiştir.

Yukarıda sayılan bu nimetler ebedî ve sınırsız değildir. Zira insanın ömrü sınırlıdır. O, bu kısacık dünyada Rabbini tanımalı ve O'nun nimetlerine şükrederek, ölüm ötesi hayatı asla unutmamalıdır. Bir beşer olarak çocukluk, gençlik, ihtiyarlık ve derken kabre doğru bir yolcu olduğumuz hep göz önünde bulundurulmalıdır. Dünyada aynı zamanda herkesin imkânları ve rızıkları da eşit değildir. Ancak kimse sahip olduğu nimetlere karşı nankörlük yapmamalı, onların şükrünü hakkıyla eda etmelidir. Zira Allah Teâlâ dünyada insanı yalnız bırakmamış, eşler, evlatlar, torunlar ve besleneceğimiz nice güzel gıdalarla bizlere ikramda bulunmuştur. Ne acıdır ki tüm bu değerli ve lezzetli nimetlere karşı bazı kimseler nankörlük edebilmiş, sonra da Yüce Yaratıcı'ya birtakım nesnelere ortak koşabilmişlerdir.

Bu nimetleri insanlara lütfeden Yüce Mevla'nın ilmi sınırsızdır. Geçmiş, bugün ve geleceği, görünen ve görünmeyenini hepsini aynı anda görür ve bilir. Kıyametin koparılması da O'nun için son derece kolaydır. Nasıl kolay olmasın ki bizi analarımızın karınlarından hiçbir şeyi bilmiyor olduğu bir şekilde çıkartmış, kulaklar, gözler, kalpler vermiş, bu son derece kıymetli ve paha biçilemez organlarımıza karşı da şükretmemizi istemiştir.

Yüce Kudret Sahibi'nin kuvvetinin görünürlülüğü ve bilinirliği, birazcık dikkat ettiğimizde gözlerimizin önüne dökülür. Söz gelimi başımızın üzerinde uçan kuşlar, bunun için iyi bir örnektir. Yukarıda sadece bir kısmına işaret edilen bu nimetler, aynı zamanda sorumluluğu da beraberinde gerektirir. Ancak kendilerine bu nimetlerin hatırlatıldığı kimseler nankörlük yapar da nimetlerin gerçek sahibini görmezden gelirlerse, anlatanlardan da sorumluluk kalkmış olur.

Şirk, Yüce Mevla'ya karşı en büyük bir zulümdür. Nimetlerin hakiki sahibini unutup, totemlerin arkasına takılmak, Allah'ı inkâr etmektir. Hiç kimse yaptıklarından kaçıp kurtulamayacak ve bunları inkâr edemeyecektir. Nitekim Yüce Allah hesap gününde her ümmetten birer şahit getirecek, Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) de bu şahitlere şahitlik edecektir. Şahitler, ya her ümmetin peygamberi veya onun tebliğ ettiklerini devam ettiren temsilcilerdir. Böylelikle zalimler, gözlerini hakikatlere karşı kapattıklarından ve hayatlarını boş geçirdiklerinden dolayı cezalandırılmış

olurlar.

İster istemez böylesine ağır bir ceza ve cehennemın dayanılmaz azabı karşısında zalimler, yalvarıp yakaracaklardır. Ancak bu yakarışlar onlara asla bir fayda sağlamayacaktır. İşte tam bu esnada Allah'a eş ve ortak koşanlar, totemlerinin kendilerini bırakıp gittiklerini görünce Cenab-ı Hakk'a onları şikayet eder, kendilerini onların kandırıldığını ileri sürerler. Elbette ki böyle bir mazeretin geçerliliği söz konusu değildir. Yukarıdaki bu önemli kural gereği herkes sözleşmesine sahip çıkmalıdır. Başta bütün insanlar 'elest bezmi'nde Allah Teâlâ'ya verdikleri sözü unutmamalı, sonra da birbirleriyle yaptıkları anlaşmalara riayet etmelidirler.

Bütün toplumların salah ve huzurunun kaynağı olan şu ilkeler asla unutulmamalıdır: Allah Teâlâ başta müminler olmak üzere bütün insanlara adaleti, ihsanı, en güzel davranışı ve muhtaç oldukları şeyleri yakınlarla vermeyi emretmektedir. Aynı zamanda hayâsızlığı, çirkin işleri, zulüm ve tecavüzü de yasaklamaktadır. Bu Yüce Mevla tarafından önemli bir öğüttür.

İnsanlar cins, ırk, coğrafya hatta din bakımından farklı farklıdır. Bu farklılıklar zenginlik kaynağıdır. Önemli olan insanları kendi konumlarında kabul etmek, barış ve huzur içinde bir hayat sürdürmektir.

Toplumun huzurlu ve güvenli olmasının ölçülerinden biri de birbirlerine verdikleri sözleri yerine getirmektir. Erkek olsun kadın olsun, her kim mümin olarak salih ameller işerse, Yüce Allah bu kimselere güzel bir hayat yaşatmayı ve ödüllendirmeyi vadetmektedir.

Şüphesiz ki salih amellerin ve bütün güzelliklerin öğrenileceği temel kaynak Kur'an'dır. Fakat bu Kur'an'ı okurken de dikkat edilmesi gereken bazı prensipler söz konusudur. Bu prensiplerin başında, okumaya başlarken eûzu besmele çekmek gelmektedir. Böyle bir hazırlıkla Kur'an okunduğunda, şeytan o kimseye etki edemez ve Kur'an hakkında okuyanı şüpheye düşüremez.

Allah Teâlâ tarihin her döneminde, değişik zaman ve mekânlarda farklı peygamberler vasıtasıyla temelde aynı ancak detayda farklı hükümler göndermiştir. Her yeni peygamber geldiğinde, bir önceki peygamberin uyguladığı hükümler ya kısmen ya da tamamen değiştirilmiştir ki bu konuya 'nesh' denir.

Diğer dinler arasında olduğu gibi, Kur'an'ın kendi içinde de hükümlerin zaman zaman değişebilmesi gayet doğaldır. Zira 23 yılda tamamlanan ve

kıyamete kadar geçerli olacak Kur'an, böylesine uzun vadeli bir sistemin ortaya çıkartılmasını aşama aşama yapmış, bu da bazı hükümlerin zamanla Yüce Allah tarafından değiştirilmesi sonucunu doğurmuştur. Nesih konusunda en çok dikkat edilmesi gereken nokta şudur ki Allah Teâlâ, ezeli ve her şeyi kuşatan ilmiyle, mensûh hükmün müebbet değil de muvakkat olduğunu bilir. Nesh edilen hüküm aynı durum ve şartların yeniden zuhur ettiği dönemlerde geçerliliğini korur. Dolayısıyla nesh, aslında Allah Teâlâ'ya göre nihâi hükmü beyan, kullara göre ise ilgadır. Ancak birinci hükmün sona ereceği vakit bildirilmediğinden, ikinci hükmün gelişinde, mahdut ilmimiz bunu bir değişiklik zannetmektedir.

Mekke müşrikleri, vahiy karşısında inatçılık ediyor ve Hz. Peygamber hakkında: "Mutlaka ona öğreten bir insan vardır." iftirasında bulunuyorlardı. Hâlbuki bu, öylesine tutarsız bir iftiraydı ki öğrenilen şahsın kesin olarak Arap olmadığı kendilerince de bilinmekteydi. Bırakın Kur'an gibi bir edebiyat şaheserini meydana getirmeyi, normal Arapça'yı bile konuşmaktan âciz bir demirciydi. Aslında bu iddiada bulunanlar, yalancılardan ta kendileriydiler.

Kur'an'ın benzersiz ve eşsiz bir kitap olması ve her geçen gün müminlerin sayılarının artmasıyla, müşriklerin zulmü zirve yapmış ve inananlara karşı insanlık dışı işkencelere başvurmuşlardı. Dayanılmaz işkenceler karşısında bazı Müslümanlar, kalben inandıkları hâlde dilleriyle inanmadıklarını söylemek zorunda kalmış ve buna da aşırı üzölmüşlerdi. Allah Teâlâ onların imanlarının gerçek olduğunu müjdelemiş ve kıyamete kadar gelecek insanlara da benzeri bir durumda nasıl davranmaları gerektiğini göstermiştir.

İmanın önündeki en önemli engellerden birisi de dünya hayatının ahiret hayatından üstün tutulması ve ahiretin dünyaya feda edilmesidir. Dolayısıyla iradi olarak bu şekilde küfrü tercih edenleri de Allah Teâlâ asla hidayete erdirmez. Erdirmez çünkü Allah onların kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlemiştir. Mühürlenmiş bir kalbe imanın girmesine yol kalmamış ve sonunda büyük kaybı da kendileri yaşamıştır.

İnsanlık tarihi, zalimlerin masumlara yaptığı sayısız ve çeşitli işkencelerle doludur. Ancak yapılan bütün haksızlıklara, mahrumiyet ve dışlanmalara rağmen inandığı davadan ve imandan vazgeçmeyen, sonuna kadar sabreden, mihnet ve işkenceye, zulme ve baskıya uğradıktan sonra

mücahede edip sabreden, gerektiğinde ülkesini terk etmek zorunda kalıp hicret eden kahramanlara gelince, onlar büyük sürprizlerle müjdelenmişlerdir.

Dünya hayatı geçicidir. Asıl dikkat edilmesi ve hazırlık yapılması gereken hayat ahiret hayatıdır. Zira ahirette kurulacak mahkemede, hiç kimsenin başka bir kimseye yardımı dokunamayacak, herkes ancak kendisini kurtarmaya bakacak, gözü başkasını görmeyecek, her şahsa, yaptıklarının karşılığı eksiksiz ödenecek ve kendilerine asla haksızlık edilmeyecektir.

Nimetler şükürü gerektirir. Şayet nimetlerin gerçek anlamda değeri bilinmez ve yerli yerince değerlendirilmez ise Allah Teâlâ bunları alır ve o nimet sahiplerini sıkıntılı durumlara maruz bırakır. Böylece bu toplumlar, açlık, korku, kaos ve krizlerle baş başa kalır, ortaya belalar, musibetler, depremler ve maddi-manevi buhranlar çıkar.

Müminler, ayrıca yiyip içtiklerine de son derece dikkat etmeli, helalinden ve insan sağlığına zararı olmayan temiz, mahzursuz gıdaları yemeli, haramlarla ve mahzurlu gıdalarla aralarına kalın ve aşılmaz duvarlar örmeli ve şükür gibi önemli ahlaki bir erdem ve dinamiği asla unutmamalıdır. Çünkü insan sağlığı hakkında ahirette mutlaka hesaba çekilecektir.

Haram ve helal kılma yetkisi Allah Teâlâ'ya aittir. Helal kılınan pek çok nimet vardır. Haram kılınanların ise sayıları sınırlı ve bellidir. Bu anlamda leş, kan, domuz eti ve Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların etleri haram kılınmıştır. Ancak çaresizlik durumunda zaruret miktarını aşmayacak ve başkasının hakkına da tecavüz etmeyecek ölçüde haram kılınanlardan yenmesinde bir sakınca yoktur.

Nankörlük yüzünden şu tarihi gerçek de unutulmamalıdır. Allah Teâlâ Yahudilere, daha önce helal kılınan bazı şeyleri, zalimliklerinden ve nankörlükten dolayı yasak kılmıştır. Bu mahrumiyet ilk olmadığı gibi son da değildir. Elbette farkında olmadan yapılan hatalardan dolayı tövbe edip durumumuzu düzeltirsek, Cenab-ı Hak bizleri bağışlar ve affeder.

Allah'a ideal bir kul olan Hz. İbrahim'i (a.s.) de unutmamalıyız. Gerçekten o, hak dine yönelen, Allah'a itaat üzere bulunan tek başına bir ümmet ve bütün hayırlı hâlleri kendinde toplayan ideal bir örnektir. Tevhid gerçeğini temsilde zirvede bir muvahhid ve büyük bir topluluğun ancak yapabileceği hayırlı işleri tek başına yapan bir peygamberdir. Siz müminler bu konularda örnek alınacak bir rehber arıyorsanız, Hz. İbrahim (a.s.) işte o

aradığınız kimsedir.

Yüce Mevla bu sûrede aynı zamanda, ideal güzellikleri insanlara aktarmanın ve onlarla paylaşmanın yöntemini de hatırlatır. Hikmetle yaklaşmanın, güzel ve makul öğüdün önemine dikkat çeker, gerektiğinde insanlarla en güzel bir tarzda mücadele edilmesi tavsiyesini yapar.

Ayrıca bu sûrede hukukun dışına çıkan, toplumda fesat ve kaos çıkartan, kargaşaya sebep olan, insanların hakkını gasbeden kanun bilmez ve hukuk tanımaz insanlara da yaptıkları suçun miktarınca ceza verilmesi tavsiye edilir. Aşırılıklardan kaçınılmasını, şahsi hakların mümkün mertebe affedilmesini, bu konulardaki sabrın değerini hatırlatır. Bütün bunlara dikkat edildikten sonra da fenalıklardan korunanların yani ehl-i ihsanın, Allah Teâlâ'nın gözetiminde oldukları müjdesi verilir.

Masumlara Tuzak Kuranların Acı Sonu

Kur'an, geçmişteki zalimlere sık sık atıfta bulunur. Onların başlarına gelen acı felaketlerden haber verir. Bu haberler, bir taraftan geçmişe ait ibretlik olayları hatırlatırken, diğer taraftan da her dönemde aynı kötülükleri, zulümleri, bozgunculukları yapan ve masumlara tuzak kuran kimselere bir uyarı mahiyetindedir. Özetle geçmişteki söz konusu kişilerin niteliklerini taşıyan şimdiki kimseleri bekleyen acı son da benzeri olacak demektir. İşte o acı son:

“Kendilerinden önceki kâfirler de peygamberler için hileler, tuzaklar kurmuşlardı. Ama neticede Allah onların binalarını ta temellerinden yıktı da üstlerindeki tavan tepelerine çöktü. Hem de bu azap onlara hiç fark edemedikleri bir yerden geldi.” (Nahl sûresi, 26)

Hicretin Bereketi

Tarihin her döneminde hicret, âdeta insanların kaderi olmuştur. Ancak bütün hicretler, hayırla, bereketle ve sürprizlerle sonuçlanmıştır. Bu müjdeli son, sadece geçmiş dönemleri değil, tarihin her dönemindeki muhacirleri de içine almaktadır. Geçmişte zulüm hiç eksik olmamış, güç ve iktidarı ele geçiren devrin muktedirleri, masum insanları yurtlarından ve yuvalarından etmiş, mallarına mülklerine el koymuşlardır. Buna karşılık Yüce Mevla, her zaman bu masum muhacirlerin elinden tutmuş ve onlara ummadıkları kapılar açmıştır. Ancak bu sürprizlerin en büyüğü ve kalıcısı ise ebedî yurt

olan ahiret hayatında olacaktır. Nitekim pek çok ayette müjdelenen mükâfatlardan biri de şudur:

“Zulme maruz kaldıktan sonra Allah uğrunda hicret edenleri, elbette dünyada güzel bir yere yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Bunu bir bilselerdi! O muhacirler hak yolda sabreder ve yalnız Rab’lerine dayanıp güvenirler.” (Nahl sûresi, 41-42)

Kur’an’ın Meali Yeter mi?

“Kur’an Müslümanlığı”, öncelikle Arap ülkelerinde ortaya çıkan sonra da başta Türkiye olmak üzere diğer coğrafyalara yayılan, dıştan çok cazip gibi görünen, ancak içi boş bir cümledir. Bu düşünceyi paylaşanlar, İslam için sadece Kur’an’ın dolayısıyla mealinin yeterli olduğunu, başta Sünnet olmak üzere, on dört asırlık süreç içerisindeki herhangi bir tefsire gerek olmadığını savunurlar.

Aslında “Kur’an Müslümanlığı” cümlesi, kendi içinde sorunludur. Zira Kur’an’ın onlarca ayetinde, Kur’an’la beraber Peygambere de itaat etme ve uyma emredilmektedir. Aynı zamanda, anlaşılmayan konuların bilenlere sorulması ve âlimlere müracaat tavsiye edilmektedir. Biraz detay olsa da konuyla ilgili şu açıklamaları paylaşmak istiyorum:

Her dönemde ilmî, felsefî ve dinî eserlerin muhatapları tarafından tam ve doğru olarak anlaşılması için ehline açıklanması bir zorunluluktur. Söz konusu kitap insanlığı sapıklık batağından kurtaracak olan ilahi kitap Kur’an olunca bu zorunluluk daha da belirgin bir durum almaktadır. Zira Kur’an bütün insanları ve bütün zaman dilimlerini içine alacak bir kitaptır. Prensipleri geneldir. Onda açıkça anlaşılan ayetler olduğu gibi, izah edilmesi gerekli olan ayetler de mevcuttur. Ayrıca onda yüksek sanatlar, ince nükteler ve derin anlamlar vardır. Bütün bunların yanında bizzat Kur’an’ın kendisi kendisinin açıklanmasını emretmektedir. *“Biz sana feyizli ve bereketli bir kitap indirdik ki insanlar onun ayetlerini iyice düşünsünler ve akli yerinde olanlar ders ve ibret alsınlar.”* (Sâd sûresi, 38/29), *“Öyle olmasaydı, Kur’an’ı düşünmeleri gerekmez miydi? Yoksa kalplerinin üzerinde üst üste kilitler mi var?”* (Muhammed sûresi, 47/24)

Şüphesiz Kur’an’ı ilk tefsir eden, Resûlullah (s.a.s.)’dir. Ondan günümüze her dönemdeki Kur’an yorumcusu, günün ihtiyaçlarını ve ilmî gelişmelerini de nazar-ı dikkate alarak Kur’an’ı yorumlamış ve bundan sonra da

yorumlanmaya devam edilecektir.

Meallere gelince, onda, yüksek sanatları, edebî incelikleri, sebeb-i nüzulleri, kelimelerin geniş ve derin semantik anlamları, Kur'an'ın diğer ayetleriyle olan münasebetleri vs. gibi yüzlerce mesele anlatılamayacağından yazılan en güzel meal ya da tercümeyle bile Kur'an gerçek anlamda anlaşılabilir. Dolayısıyla son derece yalın ve sığ kalır. Hatta bu bazen tehlikeli bir durum bile arz edebilir. Tefsir okumayıp sadece mealden anlamaya çalışanlar zamanla (hâşâ) “Bu Kur'an'da da pek bir şey yokmuş!” diyebilecek bir vartaya düşebilirler. Onun için Kur'an'ın anlaşılması için mutlaka tefsirlere ihtiyaç vardır.

Kur'an'ın ilk müfessiri Kur'an'ın kendisine indiği Hz. Muhammed (s.a.s.) idi. Hatta sadece Resûlullah (s.a.s.) değil, ondan önce gelen peygamberler de kendilerine gelen vahiyleri insanlara hem aktarıyorlar hem de daha iyi bir şekilde anlaşılması için açıklıyorlardı, yani tefsir ediyorlardı. Demek ki peygamberlerin hem tebliğ (kendisine geleni aynen aktarma) hem de tebyin (açıklanması gerekli olanı açıklama) görevi vardı. Hatta peygamberlerin bu her iki görevi tam anlamıyla ve eksiksiz bir şekilde yapabilmeleri için her peygambere gelen vahiy, o insanların konuştuğu dilde oluyordu. Kur'an'daki şu ayet bu hususu açık bir şekilde beyan etmektedir:

“Biz her peygamberi, kendi milletinin lisanı ile gönderdik, ta ki onlara hakikatleri iyice açıklasın. Artık Allah dilediğini saptırır, dilediğini doğru yola iletir. O azizdir, hakimdir mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.” (İbrahim sûresi, 14/4)

“Evet, belgeler, mucizeler ve kitaplarla gönderdik onları. Sana da ey Resûlüm bu zikri indirdik ki kendilerine indirileni insanlara açıklayasın. Umulur ki düşünüp anlarlar.” (Nahl sûresi, 16/44)

Bu ayet, kendilerine indirileni insanlara açıklama görevinin peygamber tarafından sadece dille değil, aynı zamanda uygulamada da yerine getirilmesi gerektiğini belirtmekte, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kendi rehberliğinde bir İslâm toplumu meydana getirmesine ve onu Kur'an'ın prensipleri doğrultusunda idare etmesinin gerekliliğine işaret etmektedir. Ayette “Tebyin” kelimesi kullanılmıştır. Tebyin, tebliğden yani bir konuyu aynen aktarmaktan farklı bir meseledir. Tebyin, tebliğ edilen sözleri, uygulamalı göstermektir, pratik alana koymaktır. Allah Resûlü (s.a.s.) bir mübelliğ, ama aynı zamanda bir mübeyyindir. Hitaptan ibaret olan ilahi

Kelam'ı, bazen sözleri, bazen kendi uygulamaları ile pratize ederek göstermiş, Kur'an'a karşı olan bu iki önemli misyonunu da kusursuz yerine getirmiştir. Burada peygamberin bir insan olarak gönderilmesinin hikmeti açıkça ortadadır. Aksi takdirde kitap bir melek aracılığıyla gönderilebilir veya yazılıp ayrı ayrı her insanın eline verilebilirdi. Fakat bu durumda, Allah'ın insanlara bir kitap göndermedeki dileği, hikmeti, rahmet ve nimeti yerine gelmiş olmazdı. Çünkü Allah'ın bir kitap göndermekten muradı, onun bir insan tarafından parça parça sunulması, anlamlarının açıklanması, tereddüt ve şüphe edilen yerlerin kendisi tarafından açığa kavuşturulması ve yapılan itirazlara cevap verilmesidir.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) Kur'an'ı tefsir etme şekillerine gelince, bazen okuduğu ayeti kendisi açıklıyordu; bazen bir ayet okuyor, okuduğu bu ayetin anlamını etrafındaki ashâba soruyor ve tekrar kendisi açıklıyordu. Bazen kendisine değişik ayetlerle ilgili sorular soruluyor, o da bunlara cevap vermek suretiyle açıklamış oluyordu. Bazen kendisi herhangi bir konuyla ilgili hadis söylüyor, sonunda da bir ayet okumak suretiyle söylediği sözün ya da hadisin anlamını ayetle açıklamak şekliyle tefsir ediyordu. Bazen de ayetteki bir hususu tek bir kelime eklemekle açıklamış oluyordu.

Cahiliyede Kız Çocuklarına Yapılanla Günümüz Arasında Fark Var mı?

Cahiliye döneminde bazı kimseler, özellikle de kız çocuklarını, yaşadıkları kültürün etkisiyle miraslarına ortak olur ya da namusuna leke getirir endişesiyle, küçük yaşta diri diri toprağa gömerlerdi. Kur'an, onların bu kötü geleneklerine işaret ederek söz konusu vahşilikten haber verir.

Ancak bu geleneğin sadece o dönemle sınırlı kalmadığı, günümüzde farklı tezahürleriyle aynen devam ettiği müşahade edilmektedir. Bilindiği üzere kadın haklarının gündem edildiği bir dünyada fitraten nazik ve nahif yaratılan kadınlar, erkeklerin yetiştiği kültür ortamının etkisiyle maalesef, şiddet, zulüm, işkence ve tecavülden kurtulamamaktadır. Eldeki veriler kadınlara yapılan zulüm, işkence, şiddet ve tecavüzün boyutlarını göstermektedir.

Vicdan sahibi herkese soruyorum, acaba bu insanlık dışı uygulamaların aşağıda haber verilen cahiliye pratiklerinden bir farkı var mıdır?

“Onlardan birine bir kızının dünyaya geldiği müjdelenince, öfkesinden ve üzüntüsünden, yüzü simsiyah kesilir. (O gün o) Müjdelendiği bu kötü haberin etkisiyle utanıp eşinden dostundan saklanmaya çalışır. Şimdi ne yapsın: Hor, hakir, itilip kakılan bir bela olarak onu hayatta mı bıraksın, yoksa toprağa mı gömsün, ne yapsın? diye kara kara düşünür! Dikkat ediniz, ne fena hükümlerdi verdikleri bu hükümler!” (Nahl sûresi, 58-59)

Zulmün Hemen Cezalandırılmamasının Hikmetleri

İnsan, tabiatı gereği aceleci bir varlıktır. Onun bu aceleciliği bazen de maruz kaldığı zulümler karşısında ortaya çıkmaktadır ki aslında bu da kaçınılması oldukça zor bir durumdur. Başımıza bir zulüm geldiğinde, şayet zalime gücümüz yetmiyorsa, hemen istediğimiz şey, Cenab-ı Hakk'ın onun hakkından gelmesidir. Ancak bu, bir beşer olarak bizim düşüncemizdir. Cenab-ı Hak bazen hikmetine binaen zalimin cezasını vermez, bir süre bekletir. Bu bekletmesinin pek çok hikmeti vardır ki bunlardan birisi şöyle hatırlatılmıştır:

“Eğer Allah zulümleri yüzünden insanları cezalandıracak olsaydı dünyada tek canlı bile bırakmazdı. Fakat onları takdir ettiği bir vadeye kadar bekletir. Vadeleri gelince ne bir an öne alabilir ne bir an geriye bırakabilirler.” (Nahl sûresi, 61)

Söylemden Öteye Geçmeyen Kur'an

Müslümanlar olarak yaptığımız yaygın hatalardan birisi de geçmiş ve geçmişlerle övünme ve oyalanmadır. Bunun pek çok tezahüründen birisi de bizatihi dinî değerlerde kendisini göstermektedir.

Müslümanların çok kolay bir savunma mekanizmaları vardır ve maalesef bu tutumla her şeyi hallettiklerini düşünürler. Gerçekte böylesi bir oyalama ise kendimizi kandırmaktan başka bir işe yaramaz. Söz konusu oyalama şudur:

“Bizim kitabımız en son kitaptır, korunmuştur, musaddiktir, musahhihtir, muhteşemdir, çok güzeldir, benzersizdir. Peygamberimiz en büyüktür, en sondur, hâtemü'l-enbiyadır, her şeyi açıklamıştır, ahlakı mükemmeldir, adalette zirvedir...”

Bütün bunlar harfi harfine doğru ifadelerdir. Ancak buradaki can alıcı soru biz bu saydıklarımızın neresindeyizdir? Bunların kaç tanesi hayatımızda

kendisine yer bulmuştur? Önemli olan bu değil midir?

Nitekim her cuma, hutbelerin sonunda okunan oldukça veciz ve aslında bütün kaçınılması ve yapılması gerekenleri özet bir şekilde ihtiva eden bir ayet vardır. Acaba bu ayet, kaç müminin hayatında yaşanmakla gerçek anlamını bulmuştur? Kaç idareci oradaki o adalet emrini yerine getirerek adil bir idareci olmuştur? Asıl önemli olan da bu uygulamalar değil midir? Aksine hüner, yukarıda bir kısmına işaret edilen boş ve gereksiz övünmeler değildir. Zira bu övünmeler, insanlara herhangi bir şey de kazandırmamaktadır. Aşağıda hem ilgili ayetin hem de peşinden gelen ayetin mealini paylaşmak istiyorum:

“Allah adaleti, hatta adaletten de fazla olarak ihsanı, en güzel davranışı ve muhtaç oldukları hususları yakınlarına vermeyi emreder. Hayâsızlığı, çirkin işleri, zulüm ve tecavüzü yasaklar. Düşünüp tutasınız diye size öğüt verir. Bir de sözleşme yaptığınızda Allah’ın huzurunda verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah’ı kefil ederek bağlandığınız yeminleri tekit ettikten sonra bozmayın. Hiç şüphe yok ki Allah yaptığınız (yapageldiğiniz) her şeyi bilir.” (Nahl sûresi, 90-91)

Kur’ân’daki Temsiller

Kur’an’ın temsilleri, âdeta birer kandil gibidir. Bizlere onun aydınlık ikliminde yürümek düşer. İşte o kandillerden biri: *“Allah şöyle bir temsil getirir: Bir şehir halkı vardı: Güvenlik ve huzur içinde idi, rızıkları her yandan bol bol, rahatça geliyordu. Derken Allah’ın nimetlerine nankörlük ettiler. Allah da halkının işlediği suçlar sebebiyle o şehre açlığı ve korkuyu tattırdı, (açlık ve korku elbise gibi kaplayıverdi bütün vücutlarını.”* (Nahl sûresi, 112)

Haramları Helalleştirme Eğilimi

Bu dönemde çiğnenen Kur’an hükümlerinden biri de kesin haramların, binbir türlü sahtekârlıklarla helal sayılmasıdır. Ne acıdır ki bunu yapanlar da dini içten tahrip eden din tahripçileri (sahte din bilginleridir). Yalnız sadece kendilerini otorite konumunda gören, asla yanılmaz, şaşmaz bir rehber sanan bu tahrif ve tahripçilerin sonları hakkında Kur’an ne diyor ona kulak verelim:

“Kendi dillerinizin yalan yanlış nitelendirmesiyle uydurduğunuz yalanı

Allah'a mal ederek 'Bu helaldir, Şu haramdır.' demeyin. Çünkü Allah adına yalan söyleyenler asla iflah olmazlar. Onların bütün bulacakları, dünyanın azıcık bir zevkidir. Onlara gayet acı bir azap vardır." (Nahl sûresi, 116-117)

Sabır Azığı

Normal şartlarda bir ev almak için bazen hayat boyu çalışırsınız. Bir araba almak için yüklü bir meblağ biriktirmeniz gerekir. Kısa bir tatil için pek çok zahmete katlanır ve sonundaki güzelliklerden dolayı sabredersiniz. Ya uçsuz bucaksız, sonsuz ve sınırsız, akla hayale gelmedik nimetlerle dolu cennet için?

"Sabret. Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı ile dir. Kâfirlerin yüz çevirmelerinden mahzun olma, yaptıkları hilelerden dolayı da telaş edip iç darlığına düşme. Çünkü Allah fenalıktan korunanlar ve hep ehl-i ihsanla beraberdir." (Nahl sûresi, 127-128)

ON BEŞİNCİ CÜZ

17. İSRÂ SÛRESİ

İsrâ Sûresinin Gölgesinde

Bu sûrede, Hz. Peygamberin gecenin küçük bir diliminde Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya yolculuğu olan İsrâ mucizesi, İsrailoğullarının yeryüzünde yaptıkları iki fesat, Kur'an'ın insanlar için hidayet kaynağı olduğu, inanmayanları bekleyen kötü akıbet, insanın aceleciliği, gecegündüzün Cenab-ı Hakk'ın birer ayeti olması, insanların yaptıklarının kaydedilmesi, bir kimsenin başkasının suçundan mesul olamayacağı, bir memlekette kötülükler yaygınlaşınca oranın başına felaketlerin geleceği, Allah'a ortak koşanların sonunda pişman olacakları, ana-baba hakları, fakirlere yardım, saçıp savurmanın kötülüğü, cimriliğin yerilmesi, açlık korkusuyla çocukları öldürmenin ve zinanın çirkinliği, adam öldürmenin yasaklanması, yetim malına el uzatılmaması, ahde vefalı olma, ölçü-tartıda haksızlık etmeme, gözün, kulağın ve bütün organların yaptıklarından mesul olacakları, böbürlenmenin çirkinliği, müşriklerin melekleri Allah'ın kızları kabul etmeleri, iki ilahın varlığının imkânsızlığı, bütün varlıkların Allah'ı tesbih ettiği, inanmayanların kalplerinin mühürlendiği, Mekke müşriklerinin Kur'an'a sihir demeleri, şeytanın insanoğluna olan düşmanlığı, Allah'tan başka ibadet edilen putların asla bir yardımlarının olamayacağı, şeytanın Hz. Âdem'e secde etmemesi, şeytanın Allah'a gerçek anlamda kulluk yapan muhlisîn ve muhlasîn kullara herhangi bir etkisinin olamayacağı, insanın çok değerli bir varlık olması ve ona temiz yiyeceklerin helal kılınması, bu dünyada Cenab-ı Hakk'ın ayetlerini görmezden gelip nankörlük yapanların ahirette kör olarak haşredilecekleri, namaz vakitleri, Resûlullah'a teheccüd namazını kılması tavsiyesi, Kur'an'ın inananlar için şifa olması, insana nimetler verildiğinde Yaraticısını unutuvermesi, ruhla ilgili insanoğlunun bilgisinin sınırlılığı, inanmak için müşriklerin Allah Resûlü'nden bazı istekleri, Hz. Musa'ya

verilen dokuz mucize, Kur'an'ın peyderpey indiriliŖi ve Cenab-ı Hakk'ın güzellerden güzel isimlerinin (*Esmâ-i Hüsna*) tecellileri gibi konular ele alınmıŖtır.

Bazı srelerde geçtiği üzere, İsrâ sresinin de farklı isimleri vardır. Bunlardan biri İsrâ'dır. İsrâ olarak isimlendirilmesi, srenin baŖ tarafında geçen ve Resûlullah'ın gecenin bir kısmında Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya olan yolculuğunu anlatmasındandır. Sûrenin diğer bir ismi Benî İsrâil'dir. Sûrenin dördüncü ve beŖinci ayetlerinde İsrailoğullarının yeryüzündeki bozgunculukları hatırlatıldığı için bu isim verilmiŖtir. Diğer bir adı ise Sbhân'dır. Zira sre bu kelimeyle baŖlamaktadır.

Tesbih, Allah Teâlâ'yı tenzih etmek, en kutsi zatını inanç, söz ve amel bakımından layık olmayan her türlü kusurdan arı ve uzak tutmaktır. Bu srenin böyle mükemmel ve yüksek bir tesbih ve tenzih ile baŖlaması, daha sonra zikredilecek hayret verici iŖlerin önemi ile ilgilidir.

Bunda birinci olarak, akıllara hayret veren imkânların üstünde olan İsrâ hadisesini yüceltmek, onu doğrulamak için kalplerin temizlenmesini hazırlamak ve makamın nezaketi dolayısıyla benzetme kuruntularından korunmayı hatırlatma vardır.

İkinci olarak, onu mümkün görmeyenlere karŖı yüce Allah'ın noksan vasıflardan beri bulunduğunu ve dolayısıyla âcizlik ve yalan gibi kusurlardan uzak olduğunu açıklamak, kudret ve bađıŖlamasının yücelik ve büyüklüğünü ilan etmek vardır.

nc olarak, genel bir Ŗekilde bu srenin manasının Allah'ın temiz ve kusursuz olması ile ilgisine iŖaret vardır. Evet O, yle bir Sbhandır ki kulunu, ona ibadet etmekle seçkin olan, bilinen özel kulunu, yani Muhammed Mustafa (s.a.s)'yı geceleyin, yani bir gecenin az bir kısmında, Mescid-i Haram'dan, (Mescid-i haram, Kâbe'yi ve etrafını kuŖatan Hil bölgesi olarak adlandırılan özel ve belirli sınırlara kadar olan alandır.) O Harem-i Ŗerif içinden veya etrafından, Mescid-i Aksâ'ya -ki Beyt'l-makdis'tir- geceleyin götürdü.

Birinci ayette Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kul (*abd*) olması vurgulanmıŖtı. Yine Hz. Nûh'un *abd* olmasına vurgu yapıldı ki bu da Allah katında abd/kul olmanın ne kadar büyük bir derece olduğunu bildirmesi açısından oldukça önemlidir.

Her peygamberin belli yönleri öne çıkar. Bu anlamda bazı peygamberler, şefkat, bazıları celal, bazıları doğru söz, bazıları hilm vs. özellikleriyle ön plandadırlar. Burada ise Hz. Nuh'un şükreden bir peygamber olduğuna vurgu yapılmıştır.

Daha sonra İsrailoğullarının tarihte işlemiş olduğu çirkin olaylar hatırlatılmaktadır. Cenab-ı Hak, bir hidayet kaynağı olsun da kötülüklerden vazgeçsinler, fitne ve fesat çıkarmasınlar, insanlara haksız yere zulmetmesinler diye uyarmasına rağmen onlar buna kulak asmamış, bildikleri her türlü kötülüğü yapmaktan asla geri durmamışlardır.

İsrailoğulları, mukaddes beldede kibirlendikçe kibirleniyor ve yeryüzünde fesat çıkarıyorlardı. Bunun üzerine Allah Teâlâ, ilahi vaat gereği çok şiddetli ve çetin olan birtakım kullarını onlara musallat ediyor. Bu kimseler, İsrailoğullarının bütün güç ve kuvvetlerini alt üst ediyor, vatanlarının her tarafına hâkim oluyorlar. Ve onlara sefalet ve acının her türlüünü tattırıyorlar. Bu işgalciler, o kadar ileri gidiyorlar ki İsrailoğulları evlerinin aralarında dolaşiyor, onları teftiş ediyor, ölmeyen başka kimse kaldı mı diye en ücra köşelere bile bakıyorlardı. Hâlbuki böyle olacağını Cenab-ı Hak ezeli ilmiyle daha önceden onlara bildirmişti. İsrailoğulları belli bir süre, çeşitli mağlubiyetleri, felaket ve zilletleri yaşadıkdan sonra kendilerine gelip, Rabb'lerine dönüyorlar. Başlarına gelen bu ağır musibetlerden ders alıp, kendi durumlarını ıslaha yöneliyorlar. Cenab-ı Hak da onlara yeniden güç ve galibiyet veriyor, düşmana karşı zafer ihsan ediyor ve eski konumlarını yeniden kazanmış oluyorlar.

İyilik ederseniz, kendinize iyilik etmiş olursunuz, kötülük ederseniz, onu da kendi aleyhinize işlemiş olursunuz. Yani güzel işler yapmanız, Allah'a itaat edip, emirlerine uymanız ve yasaklarından kaçınmanız kendi menfaatinizedir. Zira bunların faydası, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Cenab-ı Hak'a değil, sizedir. Şayet siz, O'nun dediği gibi kul olur, hakiki Rab olarak O'nu kabul ederseniz, bütün hayır ve bereket kapılarının açıldığını, size musallat olanların darmadağın olduğunu ve aynı zamanda ahirette de kazançlı olduğunuzu görürsünüz. Şayet yasakları çiğnemek suretiyle kötülükleri işlerseniz, o da sizin aleyhinizedir. Ceza olarak Cenab-ı Hak, dünyada başınıza azılı düşmanları musallat eder, onlar size her türlü zulmü reva görürler, ahirette de çok çetin bir azapla karşı karşıya kalırsınız.

İsrailoğulları belli bir müddet kendilerini ıslah etmiş, sınırları çiğnememiş

ve Allah'a kullukta hassasiyet göstermişler. Ancak daha sonra yeniden eski kötü alışkanlıkları nüksedip, iyilikler unutulmuş, sınırlar çiğnenmeye başlamış, Allah Teâla da yeniden başlarına felaketler vermiş. Ancak bu felaketler tahammül edilecek türden değil, kederi insanın yüzünden okunacak son derece şiddetli istilalar şeklindedir. İsrailoğullarına musallat edilen kimselerin ırkları, kim oldukları belirtilmemiştir. Zira burada önemli olan husus, Cenab-ı Hak'ın mevcut olan bir kuralının hatırlatılması, dolayısıyla bu hadiseden ders alınmasıdır.

En doğru şekliyle ifade edilen hidayet ise içine her türlü iyiyi ve doğruyu almaktadır. İnsanoğlunun ulaşması gereken her yol ve her hayır ondadır. Ve ondaki hakikatlerin zaman ve mekânla kaydı yoktur. Kur'an, insanı, şuur ve vicdanında, kapalı ve müphem tarafı bulunmayan bir inançla ve ruhları vehim ve hurafelerin sıkıntısından kurtaran bir akide ile çalışmaya ve yapıcılığa elverişli olan insan enerjisini harekete geçirip, tabiat kanunlarındaki esrarla beşer fitratındaki esrarı en münasip bir şekilde birbirleriyle bağdaştıran bir metotla en doğru yola iletir. Kur'an, bütün semavi dinleri tasdik eder, onları hak dinin fertleri sayarak aralarında bağlantılar kurar ve mukaddes varlıklarına saygı duyar. Böylelikle Allah tarafından gönderilmiş olup, herhangi bir değişikliğe uğramayan semavi dinlere mensup bütün insanları sulh ve selamet çatısı altında toplar. Kur'an, gerek yaşantıda, gerekse vicdanlarda yerleştirdiği prensiplerle, hayatın bütün yönlerini içine alacak şekilde gayet açık bir metot ortaya koymuştur. Bu öyle orijinal bir metottur ki insanlık daha önce onun benzerini görmemiştir. İnsanlığa, madde ve manada daha önce hiçbir sistemin vermediğini vermiştir. Aynı zamanda geçici ve bölgesel peygamberlik devri onunla sona ermiş, herkesi içine alan zaman-mekân bakımından evrensel peygamberlik müessesesi onunla başlamış ve kıyamete kadar da devam edecektir.

Cenab-ı Hak, insanın yaptığı güzel davranışları karşılıksız bırakmamış, onları teşvik için Kur'an'da değişik müjdeler vermiş böylece iyiliklere teşvik etmiştir. Bu anlamda Kur'an'da pek çok ayet vardır. Mesela insandaki bazı şeylere karşı beslenen sevgi duygusundan hareketle, inananlara cennette hazırlanmış nimetlerden bahsedilmiş ve vadedilen cennetin özellikleri anlatılmıştır. Cenab-ı Hak, müminleri müjdeledikten sonra Allah'ın birliği ve varlığını, ahireti, oradaki sevap ve cezayı kabul

etmeyip, iyilikten uzak duranları ve yeryüzünde fitne fesat çıkartıp, fasıklık yapanları bekleyen şiddetli cezayı bildirir.

Kur'an'ın En Temel İşlevi Doğru Yolu Göstermesidir

“Gerçekten bu Kur'an insanları en doğru yola, en isabetli tutuma yöneltir. Salih amel işleyen müminlere nail olacakları büyük mükâfatı müjdeler. Ahirete inanmayanlara ise gayet acı bir azap hazırladığımızı bildirir.” (İsrâ sûresi, 9-10)

Kur'an, kendisine uyan gerçek müminleri, her zaman için en doğruya ileten bir kitaptır. Onun hidayetiyle hayatını şekillendiren fertler, aileler, toplumlar ve devletler, her zaman doğruyu bulur. Bu doğrulukla insanlar gidecekleri en güzel yolu tayin ederler, şahsi menfaat ve çıkarlar hedeflerini değiştirmez. Zulümler olmaz; adaletten sapılmaz. Güzel ahlakın ikliminde âdeta birer melek hâline gelir herkes; toplum ayrıştırılmaz; insanlar birbirlerine düşman edilmez; farklılıklar zenginlik kabul edilir. Bu hidayet, bütün semavi dinleri tasdik eder, müntesiplerini ilahi bir dinin fertleri sayarak özel bir statü verir ve aralarında bağlar kurar. Kutsallarına saygı duyar, bütün insanları sulh ve selamet çatısı altında toplar. Onun hidayetinde adam öldürme yoktur; bir cana kıyma bütün insanlığın canına kıyma olarak kabul edilir. Onun hidayetinde bütün varlık, mükemmel bir uyum içerisinde Allah'ı anan ahenkli bir koroya dönüşür.

Boynumuza Asılan Amellerimiz

İsra sûresi 13-14. ayetleri Kur'an'ın sıklıkla üzerinde durduğu amel arşivlerimiz hakkındadır. Kur'an hem burada hem de farklı ayetlerde, olacakları bütün dehşetiyle haber verecek olan bu amel arşivleri üzerinde önemle durur. Hiç kimse yaptıklarının kaybolacağını sanmasın. Zira dünyada yapılan iyilik-kötülük, hayır-şer, hak-zulüm her şey arşivlenir, silinmesi, kaybolması imkânsız kayıtlarla saklanır ve mahkeme-i kübrada, işleyenin karşısına dikilir. Dolayısıyla insan, yapıp ortaya koyduklarıyla aslında ebedî hayatını inşa etmektedir. Her bir söz ve davranış, sahibini ya cennet yamaçlarına çıkartan muhteşem bir teleferik ya da cehennem çukurlarına atan birer ağırlık ve zincir hâline gelir. Bu ağırlık ve zincir kişinin boynuna dolanır, gitmesi gereken yere de sahibinden hiç ayrılmaksızın beraberce gider.

İnsanın dünyadaki yapıp ortaya koydukları, ağzından çıkan bir söz, kulak,

dil, gözün işlemiş olduğu iyilik ve kötülükler, haksız bir el kaldırma, yüksek sesle başka birini korkutma, tepeden bakarak insanları küçümseme, yenilen haram bir lokma, el uzatılan bir devlet malı, kimse görmediği hâlde sahibinden izinsiz çalınan bir şey, küçük-büyük hepsi tek tek dünyada yapıldığı anda kaydedilir. Bütün bunlar kaydedildikten sonra insanın boynuna geçirilir ve hesabın görüldüğü yerde karşısına çıkartılarak, birer satır hâline getirdiği hayatının karelerini tek tek okuma emri verilir. Ne zor bir sahnedir bu! Ne zor geçittir bu! İşte aşağıdaki ayetin kısaca vermek istediği mesaj tam da budur:

وَكُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا • اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ
حَسِيبًا •

“Her insanın yaftasını boynuna bağladık, (her insan yaptıklarına göre muamele görür). Nitekim kıyamet günü önüne açılan bir defter çıkaracağız. Şöyle denir ona: Defterini oku. Bugün muhasebeci olarak kendi işini görmeye kendin yetersin!” (İsrâ sûresi, 13-14)

Her insanın boynuna dolanan şey, o insanın yaptığı amellerdir. Ayette “boynuna bağlanan” diye belirtilen husus, insanların yaptıkları şeylerden kinâye olarak kullanılmıştır. İnsanın boynuna dolanması, ondan ayrılmaması ve yakasını asla bırakmaması, iyi kötü, insandan meydana gelen bütün fiillerin mutlaka kaydedilmesi demektir.

Bu arşivleri tutan melekler, Kâf sûresinin 17-18. ayetlerinde şöyle haber verilir:

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ • مَا يَلْفِظُ
مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ •

“Zaten onun sağında ve solunda yerleşmiş iki kayıtçı vardır. Ağzından çıkan bir tek söz olmaz ki yanında, bu iş için hazırlanmış gözcü olmasın, onun söylediğini ve yaptığını kaydetmiş olmasın.”

İnsanlık yakın zamanda sesleri ve görüntüleri kaydeden nice aletler keşfedip onları da her geçen gün geliştirdi. Bilindiği üzere bu aletler, Allah'ın kâinatta zerrelere yaptırdığı kayıt işlemini tespit etmeye çalışmaktadırlar. Hiç şüphesiz Allah'ın melekleri bu tarz aletlere muhtaç değildir. İnsanın kendi vücudu ve çevresindeki şeyler, onun bütün yaptıklarını ve konuştuklarını en ince ayrıntıları ile kaydeden bir kamera gibidir. Kıyamet günü, kendi kulakları ile dünyada iken konuştuklarının tamamını işitecek ve bütün yaptıklarını gözleriyle göreceklerdir. Demek ki Allah Teâla kullarına sırf kendi ilmine göre muamele etmeyecek, bilakis adaletin; iddia, delil, şahit, savunma gibi bütün şartlarını da yerine getirecektir.

Ayette ifade edilen: “*Kıyamet günü önüne açılan bir defter çıkaracağız!*” cümlesi, kıyamet gününde hesap defterini önünde açılmış bulacaktır, demektir. Kur'an'ın bu ifadeleri, onun, anlatılması gereken hususları en güzel ve anlaşılır bir şekilde ortaya koyduğunun da bir göstergesidir. İnsanın, kıyamet gününde, dünyada yapmış olduğu amellerden yakasını kurtarması mümkün değildir. Nitekim onun amel defterleri, hiçbir gizlilik, tahrifat veya bilmezlikten gelme gibi hususlara çekilmeksizin açık ve seçik olarak önüne çıkacaktır. Kur'an'ın, amel arşivini açılan bir kitap olarak tasvir etmesi, insanın üzerinde bıraktığı psikolojik tesir bakımından da oldukça önemlidir.

Kıyamet sûresinin 10-15. ayetlerinde, insanın bu amel arşiviyle karşılaştığı an şöyle tasvir edilir:

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفْرُوجُ • كَلَّا لَا وَزَرَ • إِلَىٰ رَبِّكَ
يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ • يُتَّبِعُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ • بَلِ
الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ • وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ •

“İşte o gün der insan: ‘Var mı kaçacak mekân?’ Asla! bulunmaz hiçbir sığınak Rabb’inin huzurudur son durak! O gün insana yaptığı her türlü iyilik ve fenalık ile yapmadığı her türlü iyilik ve fenalık tek tek bildirilir, ona göre karşılığını alır. Artık insan şahit olur kendi hakkında, türlü türlü mazeretler öne sürse de!”

Bu ayetlerde de insanın kitabını, başka bir ifadeyle fiillerinin kayıt altına alındığı kitabını gördüğünde, kaçacak bir mekân arayacağı bildirilmiştir.

Yine aynı dehşetli durum Kehf sûresinin 48-49. ayetlerinde şöyle dile getirilir:

وَعْرِضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ
مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ۝ وَوَضِعَ الْكِتَابِ
فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ
هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا
وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝

“Hepsi sıra sıra Rabb’inin huzuruna arz olundular. Ve şöyle nida edildi onlara: ‘İlkin sizi nasıl yarattıksa, aynen o şekilde Bize döndünüz. Siz ise size böyle bir buluşma belirlemediğimizi iddia ederdiniz değil mi?’ İşte herkesin hesap defteri önüne konuldu. Mücrimlerin defterdeki kayıtlardan korktuklarını ve şöyle dediklerini görürsün: ‘Eyvah bize! Bu deftere de ne oluyor! Ne küçük koymuş, ne büyük, yazılmadık şey bırakmamış!’ Böylece yaptıkları her şeyi yanlarında buldular. Şu kesin ki Rabb’in kimseye zulmetmez.”

Demek ki küçük büyük yapılan her söz ve davranış, bu kitaplarda yani amel arşivimizde kaydedilip saklanmaktadır.

Yüce Mevla bizleri, amel arşivlerini hep güzelliklerle dolduran, böylelikle büyük mahkemenin huzuruna alını açık çıkan bahtiyarlardan kılsın.

Helak Edilen Beldelerin Suçu: Fısk

İnsanlık boyunca, kavimler ve toplumlar farklı sebep ve şekillerde helak edilmişlerdir. Toplumların başlarına gelen felaketlerle, felakete götüren sebepler arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Pozitivistler felaketleri genellikle maddi sebeplerle açıklamaya çalışsa da aslında maddi sebepler kadar en az diğer unsurların da etkili olduğu görülmektedir.

Mesela deprem, sel felaketi, kıtlık gibi yaygın âfetlere bakıldığında,

hemen yerleşim alanları kurulurken iklim, tabiat şartları ve fay hattının göz ardı edilmesi, tarım ve hayvancılığın usulüne uygun yapılmaması ve ekolojik dengenin bozulmasına sebep olacak faaliyetlerin yaygınlaşması gibi maddi unsurlar akla gelir. Hâlbuki bunlar kadar belki de daha fazla olarak zulüm, isyan, savurganlık, fîsk ü fücür, hak gaspları, işkence, savurganlık ve sefahet, insan hakları ihlalleri, ölçü tartıda haksızlık gibi vakalar da bu felaketlerin sebepleridir.

Kur'an konuya şöyle dikkatlerimizi çeker:

“Herhangi bir beldeyi helak etmek istediğimizde oranın mütrefîn tabakasına (lüks içinde yaşayan aristokratlarına) iyilikleri emrederiz. Buna rağmen onlar dinlemez, fîsk u fücürâ devam ederler. Bu sebeple, orası hakkında cezalandırma hükmü kesinleşir. Biz de orayı yerle bir ederiz. (Altılarını üstlerine getiririz, hâk ile yeksan ederiz.)” (Nahl sûresi, 16)

Ayette cezalandırılan beldelerin helak sebebi ifade edilmiştir. Buna göre ayetin anlamı: “Biz, işlediği günahlar sebebiyle bir memleketi imha etmek istediğimizde, o günahların işlenmesinin hemen başlangıcında onlara azap göndermeyiz. Aksine nimet ve zenginlikten şımarmış elebaşları sayılan mütrefîn sınıfına bu günahlardan dönmelerini emrederiz. Dönmediklerinde sağanak sağanak belalar onların başlarına yağar.”

Ayet, her dönemde aynı özellikleri taşıyan toplum ve coğrafyalara önemli bir uyarı mahiyetindedir.

Devletin ve Milletin Malını Saçıp Savurarak Şeytana Kardeş Olmayın

İsraf, meşru alanlardaki fazla harcamayı ifade ederken, tebzîr ise biraz daha ileri bir kavram olup, saçıp savurma, hayırsız yerlerde harcama, haram yollarda tüketme gibi anlamları içerir. Ondandır ki “tebzîr”de bulunanlar aşağıdaki ayette, oldukça ağır bir ifade olan “şeytanın kardeşleri” şeklinde nitelenir. Tebzîr, kazanılan ya da kaynağı belli olmayan malın, haram yollarda tüketilmesi, haramzadelik yapılmasıdır. Özellikle de devlete ve millete ait imkânların, oralardan elde edilen kazançların, yine dünyevi zevklerde, haramlarda, gayri meşru işlerde harcanmasını ifade eder. Tebzîr, elde edilen paralarla, köşkler, yalılar, saraylar inşa etmek, lüks ve şatafat içerisinde yaşamaktır. Hem elde edilen bu paralar hem de kullanıldıkları yerler tek tek kaydedilecek ve mahkeme-i kübrada kesinlikle yapanların karşılıklarına dikilecektir. Şu ayet, bütün bu hususları kısa bir cümleye

sıkıştırmış, oldukça veciz bir beyandır:

“Yakınlarına, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, sakın saçıp savurma! Çünkü savurganlar şeytanların kardeşleri olmuşlardır. Şeytan ise Rabbine karşı nankörün tekidir.” (İsrâ sûresi, 26-27)

Kibir ve Gurur Rabbe Meydan Okumaktır

Yaratıcı’sını unutan ve O’ndan uzak olan kimseler, ellerinde bulunan mal, evlat, makam gibi varlıklarından dolayı şımarır, gururlanır ve böbürlenmeye başlarlar. Ancak her şeyin Allah’a ait olduğunu, onların insana geri alınmak ve imtihan edilmek için verildiğini bilen ve buna inanan kimseler ise bu kötü davranıştan uzak olur, tevazuyu elden bırakmaz ve gerçek olgunluğa ulaşmış olur. Kibir, basireti kör eden bir perdedir. Kibirle dolu bir vicdan, kâinatta sayfa sayfa yazılmış mucizeleri göremez, idrak edip anlayamaz. Zira basiret körleşince idrak adına basar da hiçbir işe yaramaz. Büyüklük, kibriya ancak Allah’a mahsustur. Büyüklük, ululuk, Cenab-ı Hakk’ın bir sıfatıdır. İnsan için, iç ve dış elbiseler ne ifade ediyorsa keyfiyeti bizce meçhul, Cenab-ı Hak için de ‘*kibriya*’ ve ‘*azamet*’, aynı şeyi ifade eder. Bu iki sıfatı Cenab-ı Hakk’la paylaşmaya kalkanı Allah, hakkıyla paylar ve cezasını verir. Dolayısıyla herhangi bir insanın, hakkı olmadığı hâlde “*azamet*” ve “*kibriya*” gibi vasıflara sahip çıkıp, bunlarla diğer insanlara karşı üstünlük taslaması, onun ruh dünyası adına ciddi bir hastalık emaresidir. *“Hem yeri delecekmiş gibi kibirli kibirli yürüme! Zira ne kadar kibirlenirsen kibirlen, ne yeri yarabilirsin ne de dağların boyuna erişebilirsin. Bu türlü davranışların kötü olanları, Rabbinin nazarında hoş görülmeven şeylerdir.”* (İsrâ sûresi, 37)

Herkes Arkasından Gideceği Lideri İyi Seçmelidir

İnsanların, özellikle seçim zamanlarında sevdikleri, politikalarını beğendikleri ve canlarını uğruna feda ettikleri liderlerini takip edip arkalarından gittikleri gibi, mahşer gününde de Cenab-ı Mevla, insanları, kim kimin arkasından gitmiş, kime uymuş, kimin sevgisiyle yatıp kalkmış, kimi anmış, kimi savunmuş, kimi kendisine örnek olarak almış, hayatının gayesi hâline kimi getirmiş ise onlarla beraber toplayacaktır. Hırsızın, rüşvetçinin, zalimin arkasına takılanlar onlarla; peygamberlerin, varislerinin, hakka davet eden insanların arkasına takılanlar ise bunlarla çağrılıp toplanacaktır. Onun için herkes peygamberini, peygamber yolunu

yol edinmiş iyi insanları, ehl-i salah kimseleri takip etmelidir ki mahşer gününde: *“Eyvah!”* demesin. *“Nerden takıldım bu bela adamın arkasına!”* pişmanlığını duymasın. Şu ayet bu anlamları içermektedir: *“Günü geldiğinde, her sınıftan insanları, tâbi oldukları önderlerine nispet ederek çağıracağız. Kimin hesap defteri sağından verilirse işte onlar defterlerini emin olarak okuyacak ve kıl kadar olsun, haksızlığa uğratılmayacaklardır.”* (İsrâ sûresi sûresi, 71)

Dünyada Hakka Karşı Körlük, Ahiretteki Gerçek Körlüğün Sebebidir

Kör ve yolunu şaşırılmış, yürümeye çabalayan birini düşünün. Önünde ne bir kılavuz ne de elinden tutan bir yardımcısı var. Gittiği yol korkunç mu korkunç! Ne feci, ne zor ve çetin bir tablo!

İşte şu ayetin bize düşündürmek istediği gerçek: *“Kim bu dünyada gerçekleri görmede kör ise ahirette de kördür, hatta yol bulmadaki şaşkınlığı daha da beterdir.”* (İsrâ sûresi, 72)

Nitekim aynı durum başka bir ayette daha açık bir şekilde şöyle tasvir edilmektedir: *“Ama kim Benim zikrimden yüz çevirirse kitabımı dinlemez ve Beni anmaktan gaflet ederse, ona sıkıntılı bir hayat vardır ve Biz onu kıyamet günü kör olarak diriltir, duruşmaya getiririz. ‘Ya Rabbi!’ der, ‘ben gözleri gören biri olduğum hâlde neden beni kör olarak haşrettin?’ Buyurur ki: Bu böyledir. Nasıl ayetlerimiz sana geldiğinde sen onları unuttuysan, bu gün de sen öyle unutulma muamelesi görürsün.”* (Tâ Hâ sûresi, 124-126)

18. KEHF SÛRESİ

Dünya Hayatı Sadece Akşam (Aşkiye) ve Sabahtan (Duha) İbaretir

Dünya hayatı insana uzun gibi gelir. Aslında ahirete kıyasla bir göz açma-kapama süresi gibi kısadır. Bebeklik, çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık devresi, geriye dönüp bakıldığında, geçmeyecek denen bütün bu dönemler kuş gibi uçup gider. Belki bir kısmımız itibarıyla sayılan bu devrelerin sadece bir kısmı yaşanmıştır. Bebekken, çocukken, gençken, orta yaşlıyken çoktan dünyadan ayrılanlar olmuştur. Dünya hayatımız, aslında çocukların gündüz dışarıda oynayıp da nasıl geçtiğini bilmeden akşamleyin tekrar eve dönmeleri kısalığında ve mahiyetindedir. Onun için genellikle Kur'an dünya hayatını, oyun-eğlenceye benzetir. Çocukların oyunla günün nasıl geçtiğini bilmedikleri gibi, büyük çocuk olan yetişkinler de oyuncaklarının biraz büyümesiyle hayatlarının ve geçen ömürlerinin farkında olmazlar. Ha bu gün, ha yarın... Ha şunu da kazanayım, ha bunu da... Ha şu yatırım, ha bu yatırım... Derken oyun-eğlence olan bu dünya hayatının bir gün aniden ayrılış zili çalmış olur. Nitekim Yüce Mevla dünyanın mahiyetini şu cümlelerle hatırlatır:

“Dünya hayatı hakkında onlara şu misali ver: Dünya hayatının durumu şuna benzer: Gökten yağmur indiririz, onun sayesinde yeryüzünde bitkiler yeşerip gürleşir, çok geçmeden kurur, rüzgârın savurduğu çerçöp hâline gelir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir.” (Kehf sûresi, 45)

“İyi bilin ki (ahirete yer vermeyen) dünya hayatı, bir oyundur, bir oyalanmadır, bir süstür. Kendi aranızda karşılıklı övünme, mal ve nesli çoğaltma yarışıdır. Tıpkı o yağmura benzer ki bitirdiği ürün, çiftçilerin hoşuna gider. Ama sonra kurur, sen onu sapsarı kurumuş görürsün. Sonra da çerçöp hâline gelir. İşte dünya hayatı da böyledir. Ahirette ise kâfirler için şiddetli bir ceza, müminler için ise Rab'leri tarafından bir mağfiret ve rıza! Evet, dünya hayatı bir aldanma metaından başka bir şey değildir.” (Hadid sûresi, 20)

İnsanın gerçeğe karşılaşması, inanmadığı ve beklemediği o gerçeği hatırlatır. Nasıl bir yanılgının içerisinde olduğunu, aldatan dünyaya nasıl da taparcasına bağlandığını, onu elde etmek için nasıl da her şeyi mübah gördüğünü, çaldığını, zulmettiğini, kırıp geçirdiğini, haklara girdiğini... Bu gerçek ise kıyametin kendisidir. Dünyanın fiziki durumuyla artık işlevini

kaybettiği andır. Dağların, denizlerin, sarayların ve köşklerin altının üstüne geldiği, ay ve güneşin artık görevini yapmadığı ya da yapamadığı zamandır. Artık kıyamet kopmuştur ve insan gerçeği tüm çıplaklığıyla müşahede etmektedir. İşte insanın bu gerçek karşısında bütün duygularıyla serzenişi: *“Onu gördükleri gün öyle gelir ki onlara: Yalnız bir akşam veya bir sabah faslı durdular dünyada.”* (Nâziat sûresi, 46)

Evet sadece bir fasıl, bir ân-ı seyyâle, bir gün, bir saat. Bitmez gibi olan dünyanın gerçek zamanı, artık bütün gerçekliğiyle insanın karşısına çıkar. Ve artık insan bitmeyen yeni bir hayatla karşılaşmış olur. Dolayısıyla dünya hayatını oyun ve eğlence olmaktan kurtarabilmek için dünya hayatımızı ahiret hayatını kazanmaya endeksli yaşamalı, ahireti hiç hatırdan çıkarmamalı.

Öldükten Sonra da Anılma Arzusu Firavunların Özelliğidir

Tarihe mal olmak bir meziyet ise Firavunların yaptığı ‘ehramlar’ (piramitler) hâlâ dimdik ayaktaadır. Hitlerin Almanya’da yaptığı otoyollar hâlâ kullanılmaktadır.

Mümin, tarihe mal olmanın değil, ahirette kendisini kurtaracak işlerin peşinde olmalıdır. Nitekim Yüce Rabbimiz: *“Mal mülk, çoluk çocuk... Bütün bunlar dünya hayatının süsleridir. Ama baki kalacak yararlı işler ise Rabbinin katında, hem mükâfat yönünden hem de ümit ve emelleriniz bakımından daha hayırlıdır.”* (Kehf sûresi, 46) buyruğuyla, müminleri sadece rızası için yaşamaya davet etmektedir.

Bizleri ebedî âlemde kurtaracak hayırlı faaliyet ve eserlerimiz olmadıktan sonra dünyalar inşa etsek, kanallar açsak, kuleler dikip ülkeleri baştanbaşa yollarla donatsak, yerli-milli uçaklar (!), arabalar (!), alet ve edevat (!) yapsak, ne işe yarar ki! Yani dünyalık olarak yapılan işler, toplumun bizi takdir etmesi, nefsimizin tatmin olması için değil de insanlığın hayırına, faydasına olması niyetiyle icra ve inşa edilmelidir.

Dünya hayatında insana verilen bütün imkânlar geçici ve fânidir. Mal, mülk, makam, geniş imkânlar, güç, evlat, torun, eş, kuvvet, boy pos, güzellik, endam, ses.. Bunların hepsi son (fena) bulacaktır. İnsan bunlara, hayatın süsleri, emanetleri, imtihan sebepleri ve ebedîliği kazanma vesileleri olarak bakmalıdır. Aksine hiç ummadığı ve beklemediği bir anda ya bunlar insanın elinden çıkar ya da insan, hayatını noktaladığından ister

istemez onlardan ayrılmak zorunda kalır. Bu iki şıkkın dışında üçüncü bir durum da söz konusu değildir.

Yunus, bu durumu oldukça yalın bir şekilde ne güzel ifade eder:

Mal sahibi mülk sahibi

Hani bunun ilk sahibi?

Mal da yalan mülk de yalan

Var biraz da sen oyalan.

Mevlânâ Câmî de bu gerçeği şu veciz sözlerle ifade eder: “*Yalnız Biri iste, başkaları istenmeye değmiyor. Biri çağır, başkaları imdada gelmiyor. Biri talep et, başkaları layık değiller. Biri gör, başkaları her vakit görünmüyorlar, zeval perdesinde saklanıyorlar. Biri bil, marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faydasıdır. Biri söyle, O’na ait olmayan sözler malayani sayılabilir.*”³⁰

Gerçek Görüntüleri Alınan Hayatımız

Bu makalede Kehf sûresinin 49. ayetinin özelinde, görüntüleri alınan hayatımız konusunu ele alacağım. İnsanların işledikleri suçları ifşa edildiğinde ilk yaptıkları şey onu inkârdır. Bu suçun ses ya da görüntüsü ortaya çıktığında, bu defa inkârlarını “montaj” kılıfına büründürür, “Ben değil başkasıydı.” der, torpil, yönetim ve gücü de kullanır, hatta bazen bununla kurtulabilirler de. Ancak ya mahkeme-i kübrada? Ya o hiçbir şeyin gizli kalmadığı ve kalamadığı korkunç günde? Ya o Kahr-u Zülcelal’in: “*Kimdir bugün buranın yegâne hâkimi?*” dediği o dehşetli zamanda?

Evet orası, yapılanların inkârının imkânsız olduğu dehşetli bir yerdir. Şüphesiz o gün insanın yaptıkları bizatihi kendisine okutulacaktır. Okuyunca şaşırarak, renkten renge, şekilden şekle girecek, sıkıntıdan sıkıntıya düşecek ve yazılacağını hiç düşünmediği, küçümsediği nice söz, davranış ve kurgularının yazıldığını iliklerine kadar yaşayarak görecektir. Nasıl dönmesin ki? Bütün çıplaklığıyla, yaptığı, söylediği, işlediği ve ortaya koyduğu her şeyi ama her şeyi karşısında sesiyle, görüntüsüyle, şahitleriyle hazır bulacaktır. Kehf sûresinin 49. ayeti, işte bu acı gerçeği haber vermekte ve bizleri de uyarmaktadır:

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ

يَا وَيْلَتَنَا مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا
أَخْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝

“İşte herkesin hesap defteri önüne konuldu. Mücrimlerin defterdeki kayıtlardan korktuklarını ve şöyle dediklerini görürsün: ‘Eyvah bize! Bu deftere de ne oluyor? Ne küçük bırakmış ne de büyük, her şeyi sayıp dökmüş, yazılmadık şey bırakmamış!’ Böylece yaptıkları her şeyi yanlarında buldular. Şu kesin ki Rabbin hiç kimseye zulmetmez.”

Bu ayet, hesap gününde, bütün insanların mutlaka karşı karşıya gelecekleri o korkunç sahneyi yani hesap verme ânını tasvir etmektedir. İşte böylesine ürperti ve dehşet verici bir anda insanlar, hiçbir şeyin gizli kalmadığını, yaptıkları bütün şeylerin, hem de bütün detaylarıyla kaydedildiğini gördüklerinde şaşkına dönecekler, büyük bir pişmanlık duyacaklar ve derin mi derin bir endişe yaşayacaklar.

Nasıl yaşamasınlar ki dünyadaki mahkemelerde bile pek çok kimse benzerini yaşamıştır. İşlediğiniz bir suç varsa yahut suçsuz olsanız bile âdeta bir suçlu olarak mahkemeye çıkarılmışsanız, hakkınızdaki iddianamede nelerin karşınıza çıkacağını da bilmiyorsanız ve aynı ortamda kimilerinin müebbet, kimilerinin 5 yıl, kimilerinin 10 yıl ceza aldığını görüyorsanız, ne kadar büyük bir dehşete, üzüntüye kapılır, dizlerinizin ferî çekilir, titrer, korkar, heyecan ve korkudan nasıl bir savunma yapacağınızı bile çoğu kez bilemezsiniz.

Hâlbuki bu mahkeme dünyadaki kısa bir ömürle sınırlıdır. Alacağınız beş on yıllık bir hapisle ilgilidir veya müebbet alsanız bile, nasılsa dünya fâni, bir gün mutlaka bitecek dersiniz ve böylelikle teselli bulursunuz. Ancak yukarıdaki ayette haber verilen mahkeme, asla dünya mahkemelerine benzemez. Hesap çetin, yük ağır, korku da zirvededir. Dünyevi müebbetin (geçici) yerini ebedî cehennem alır, beş on yıllık dünya senesinin yerini, bir günü dünyanın bin yılına bedel ahiret günleri alır. İçinde yeme içmenin, samimi dostlukların yaşandığı dünyadaki hapishanelerin yerini, alevlerin, dehşetlerin ve birbirinden dehşetli ve korkunç azapların olduğu cehennem tabakaları alır.

Durum böyle olunca nasıl korkmaz ki insan? Nasıl titremez ki zanlı?

Nasıl ağlamaz ki fail? Pişmanlıklar başlar ama faydasız ve vakti geçmiş şaşkınlık, üzüntü ve hayıflanmalardır bunlar. Yapılanları inkârlar başlar ama tüm bu tutumlar o gün sonuçsuzdur. Âh u eninler başlar ama vakti geçmiş âh u eninler. Bunların hiçbirisi işe yaramaz. Ne konuşacak bir dost ne derdini anlatacak bir arkadaş ve ne de sana içten yanan bir anne bulabilirsiniz burada.

Hiçbir yardımcının olmadığını, suçunu inkârın imkânsızlığını gören insan, bu kez arşivlerine göz atar, bir de ne görsün, kendisinin bile unuttuğu, önem vermediği nice küçük şeyler kayıt altına alınmıştır. İşte tam da bu anda basar çıığı: *“Eyvah bize! Bu deftere de ne oluyor? Ne küçük bırakmış ne de büyük, her şeyi sayıp dökmüş, yazılmadık şey bırakmamış!”*

Bu çıılık korku ve pişmanlık çıığıdır. Dünyada işlediği günahlar, hak hukuk ihlalleri, yaralayıcı bir söz, önemsemediği küçük bir yalan, gram olsun bir aldatma, santim olsun bir hakka girme, başkasına korkutan sert bir bakış, daha neler ve neler... Küçük denmemiş, büyük denmemiş hepsi yazı, ses ve görüntüsüyle kaydedilmiş silinmeyen kayıt defterlerine.

Bu ayetin toplum hayatına yönelik yansımalarına bakınca, insanların toplum içindeki sorumluluklarını ve birbirlerine karşı nasıl hassas ve dengeli davranmalarını, birbirlerinin hakkına girmeden, incitmeden, aldatmadan, yalan söylemeden nasıl hassas bir hayat yaşayacaklarını düzene koyar. İnsani kurallara uymayanlar, bu dehşetli günde başlarına nelerin geleceğini bu ayet sayesinde öğrenmiş olur ve sadece öğrenmeyi değil, öğrendiklerini hayatlarına geçirmelerinin de önemli bir teşvikçisi olur ilgili ayet. Böylesine yaptıkları her şeyin kayıt altına alınmış olmasından haberdar olmaları da toplumdaki bütün fertlerin davranışlarını müspet anlamda etkiler ve onların diğer bireylere karşı olan sorumluluklarını artırır.

Burada şu hakikatı unutmamak gerekir; Allah'ın rahmet ve mağfiretine nail olup günahların bağışlanması için işlenen günahları başkalarına anlatarak şahit tutmamalı ve tevbe ederek temizlenme yoluna gidilmelidir. Zaten kişinin günahını ifşa etmemesi bir pişmanlık alâmetidir. Hadisin ifadesiyle, günahına pişmanlık duyan, usulüne uygun şekilde tevbe eden o günahı işlememiş gibidir. Günahkâr bir insan “Allah'ın bildiğini kuldan mı saklayacağım!” düşüncesiyle pervasız davranır ve günahlarını ifşa ederse, aleyhine şahitler edinir ki böyle bir davranış doğru değildir. Bu davranış tarzı günahkârı Allah'ın rahmet ve mağfiretinden mahrum bırakır.

Cenab-ı Mevla bizleri, yaşadıklarımızın her karesinin arşivlendiğine ve bu arşivlerin de büyük mahkeme gününde karşımıza mutlaka çıkacağına inanma sorumluluğuyla hayatımızı yaşamamızı nasip eylesin.

³⁰ Said Nursî, *Sözler*, s. 286, Süreyya yayınları, Şubat, 2019.

ON ALTINCI CÜZ

İyi İş Yaptığını Zanneden Zavallı Müflisler

İnsan zaman zaman aldanır. Yaptığı kötü işler kendisine, bazen insi ve cinni şeytanlar tarafından, bazen de kendi nefis ve hevasıyla güzel gösterilir. Şayet kalbinde sağlam bir iman, uyaran samimi bir dost, ibret alacağı bir olay, kötülüklerden uzaklaştıracak kirlenmemiş bir ahlak yoksa bu tür bir insanın sonu hep kayıptır. Zira böyle kimseler, yaptıklarını hep iyi görecektir, uyarı almayınca, alsa da kulak tıkayınca, her adımı daha da kötüye gidecek ve dönüşleri mümkün olmayacaktır. Bu durum, insanın gücü, iktidarı, etki çevresinin genişliğiyle daha da artacak ve daha tehlikeli bir hâl alacaktır. Artık böylelerinin gözünde, bütün haramlar, işlenmesi gereken birer farz hâline gelirken, bütün farzlar da işlenmesi kesin haram olan fiillere dönüşecektir. İşte bu türden insanları Kur'an şöyle haber vermektedir:

“De ki: İşleri yönünden ahirette en büyük kayba uğrayanların kimler olduklarını bildireyim mi? Onlar o kimselerdir ki dünya hayatında yaptıkları işlerin karşılıkları hep boşa gidecektir. Buna rağmen gel gör ki kendilerinin güzel güzel işler yaptıklarını sanırlar.” (Kehf sûresi, 103-104)

Ayetteki bu durumu Allah Resûlü de daha açıklayıcı olarak şöyle bildirmiştir: Allah Resûlü (s.a.s.) Ashâb-ı Kiram'a, *“Müflis'in kim olduğunu bilir misiniz?”* diye sormuş, onlar da; *“Ya Resûlallah! Bize göre, müflis, parası ve malı olmayan kimsedir.”* demişlerdir. Bunun üzerine Resûlü Ekrem şöyle buyurmuştur: *“Benim ümmetimin müflisi o kimsedir ki kıyamet günü kişi namaz, oruç ve zekâtıyla getirilecek, fakat ona-buna sövmüş, filancaya zina iftirası yapmış, falancanın malını yemiş, şunun kanını akıtmış, bunu dövmüştür. Sonra yaptıklarının hesabını vermek için oturacak; kısas olarak, bu haksızlığa uğrayanlar onun sevaplarından haklarını alacaklar. Eğer sevapları yeterli olmazsa, haksızlık ettiği kişilerin günahlarından alınıp, ona yükletilecek ve sonra ateşe götürülecektir.”*³¹

³¹ Tirmizî, *Kiyâme* 2.

20. TA HA SÛRESİ

Açık Emirleri Görmezlikten Gelirsen Ahirette Kör Olursun

İnsanın her bir organının dünyada yapacağı görevler söz konusudur. Mesela gözün görevi, insana yolunu göstermektir. Ancak bu yol sadece maddi bir yol olmayıp, aynı zamanda manevi yolu da içerir. Bunların başında da Allah'ın insana gönderdiği Kur'an ve onun ilkeleri gelir. Gözlerimizle bir taraftan dünyevi işlerimizi yoluna koyarken, bir taraftan da ilahi ilkelere kulak vermeliyiz ki o organın tam olarak hakkını vermiş olalım. Kur'an'ın açık ilkelerini görmezlikten gelen, helalleri haram, haramları da helal yapan zihniyetler ya da ilkeleri görmezden gelenler, mahşerde bu yaptıklarının bedelini, gözsüz olarak haşredilme şeklinde çekeceklerdir: *“Ama kim Benim zikrimden yüz çevirirse kitabımı dinlemez ve Beni anmaktan gaflet ederse, ona sıkıntılı bir hayat vardır ve Biz onu kıyamet günü kör olarak diriltir, duruşmaya getiririz. ‘Ya Rabbî,’ der, ‘ben gözleri gören biri olduğum hâlde neden beni kör olarak haşrettin?’ Buyurur ki: Bu böyledir. Nasıl ayetlerimiz sana geldiğinde sen onları unuttuysan, bu gün de sen öyle unutulma muamelesi görürsün.”* (Tâ Hâ sûresi, 124-126)

ON YEDİNCİ CÜZ

21. ENBİYA SÛRESİ

Zulme Dalmış Beldelerin Acı Sonlarından Bir Kesit

Enbiya sûresi, bazı peygamberlerin başına gelen hadiseleri, onların bu olaylar karşısındaki tepkilerini ve dualarını arka arkaya ele aldığı için bu isimle adlandırılmıştır. Günümüz açısından da oldukça ibret dolu sahnelerle doludur. Âdeta oynanan canlı bir tiyatro sahnesi ve bu sahnede hareket hâlinde devam eden sürü sürü yığınlar, bu yığınların yaptıkları büyük-küçük her türlü zulümden dolayı maruz kaldıkları ibretlik olaylar tasvir edilir. Bu sûrede âdeta kısa bir filme sıkıştırılmış insanlık tarihi vardır. Ve aslında bize bizi anlatır. Değişmeyen bizi.. Zulümden zevk alan bizi.. Zulüm karşısında sessiz kalarak batmayı bekleyen bizi.. Düştüğü bataklıktan çıkmasını bir türlü beceremeyen bizi.. Totemlerin peşine takılan, liderin dediklerini, kutsalın önüne geçiren, onlara körü körüne yapışan, onları kendine rehber edinen modern putçuluğu.. Dünyada elde ettiklerimizle, fâni olanla, malla, servetle ve elde edilen geçici kuvvetle etrafa çalım satarak, avaneleriyle baskı kuran bizi.. Biz insanları anlatır. İşte o acı sahne:

“Zulme batmış nice beldelerin bellerini kırıp geçirdik, onlardan sonra da başka toplumlar yarattık. Onlar bizim baskınımızı hisseder etmez, derhâl bineklerini mahmuzladılar, oradan tabana kuvvet kaçmaya durdular. ‘Yok,’ dedik, ‘koşup kaçmaya çalışmayın (tepinmeyin), dönün o içinde şımardığınız refah ve konfora! Dönün o konaklarınıza ki sorguya çekileceksiniz.’ ‘Eyyah! dediler, gerçekten biz zalim kimselermişiz! (Eyyah! Eyyah!)’ Bu çılgınlıkları sürüp gitti. Nihayet onları öyle yaptık ki biçilmiş, yanıp kül hâle getirdik..” (Enbiya sûresi, 11-15)

Her Cenazede Baktığımız Ancak Göremediğimiz Bir Ayet

Kur’an’ın dil açısından önemli bir özelliği de kitaplara sığmayacak kadar geniş bir muhtevayı, bazen kısa bir cümlede dile getirmesidir. Zaten

Kur'an'ın mûciz (veciz) olmasının bir anlamı da budur. Bugün üzerinde konuşacağımız ayeti, gelenekten gelen bir uygulama olarak, yeşil örtülere işlenmiş bir şekilde her cenazenin üzerine örteriz. Ama keşke o ayetten biz hayattakiler ders alsak, anlamını bir düşünebilsek, cenaze yerine kendimizi koyarak gerçeğe bir kapı aralayabilsek! Bir gün hepimizin mecburen tadıp yaşayacağı, o ölüm gerçeğinin farkında olabilesek! Ölümden önce içinde bulunduğumuz hayatımızın karelerine bir bakabilesek. Çünkü hayatımız iyisiyle-kötüsüyle, mutluluğuyla-ıstıraplarıyla, fakirliğiyle-zenginliğiyle, hastalıklarıyla-sıhhatiyle, gençliğiyle-ihiyarlığıyla, iyileriyle-kötüleriyle, iyi günleriyle-kötü günleriyle birer imtihandır. Bütün bunlarla sınıdığımızın, ilahi imtihandan geçtiğimizizin, sonra da tek ilah Allah'ın huzuruna bir gün mutlaka çıkarak hesap vereceğimizizin farkında olabileseydik. Herhâlde insan o zaman, şimdi işlemiş olduğu vahşetlerini, zulümlerini, kötülüklerini, başkasının hakkına girme günahını bu kadar kolay işleyemeyecekti. Kötü söz söyleyemeyecek, hakka giremeyecek, başkasına ait bir mala el uzatamayacak, cana kıyamayacaktı. Böylelikle de yaşadığımız dünya âdeta, meleklerin yaşadığı bir âleme dönecekti. İşte bütün bunları hatırlatan o ayet, Enbiya sûresinin 35. ayetidir ve şöyledir:

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا
تُرْجَعُونَ

“Her can ölümü tadıcıdır. Biz, sizi gâh şerle, gâh hayırla imtihan ederiz. Sonunda Bizim huzurumuza getirileceksiniz.”

Evet ömür, Allah Teâla tarafından insana verilmiş bir fırsat ve aynı zamanda bir imtihandır. Bu imtihan içinde karşımıza her türlü soru çıkabilir. Bazen kolay bazen zor, bazen hoşumuza giden bazen gitmeyen, bazen belimizi büken, bazen kolaylıkla yaptığımız nice imtihanlarla karşı karşıya kalırız. Bu imtihanlarda kimi zaman hayır, kimi zaman da dışarıdan görünümüyle şer diyebileceğimiz nice zorluklar, sıkıntılar ve hastalıklarla, zulüm ve gadirlerle sınanırız, deneniriz ve not alırız. Ve bu imtihanlarla sabrımız ölçülür, direncimize bakılır, başımıza gelenleri rıza ile mi yoksa kızgınlık ve öfkeyle mi karşılıyoruz diye imanımızın derinliği ortaya çıkar, Yüce Mevla'ya bağlılığımız ve tevekkülümüz denenir, perçinlenir.

İmtihanların neticesinin açıklandığı günler ve zamanlar vardır. Bizi deneyen ve imtihan eden bir öğretmen, vakti gelince notumuzu açıklar ve sonucu bizimle paylaşmış olur. Tıpkı bunun gibi dünyadaki bu imtihanların sonucu da ahiret denilen ölüm ötesi hayatta karşımıza çıkar.

Bu ayeti anlayarak okuduğumuzda ruhumuzda öylesine derin ve kalıcı etkiler bırakır ki acılar tatlılaşır, elemeler lezzete döner, nice şer gördüğümüz şeyler hayra inkılap eder. Ümitsizlikler yerini ümide, hayatın başımıza açtığı sıkıntılar, birer nimete dönüşür. Bir yandan dünyada ebedî kalmayacağımızı, gideceğimiz bir ebed yurdunun varlığını yeniden hatırlar, bir yandan da dünyanın ebedî kalınacak bir cennet olmayacağı gerçeğini hatırlayarak, önümüze dünya gerçeği ve değişkenliği konusunda nice gerçekleri hatırlatan kapılar açarız.

İnsanlar genellikle dünya hayatlarında kontrolü ellerinde tutmak isterler; ancak bu ayet, hayatın gerçekleriyle insanı yüzleştirir, buranın zaman zaman kontrol edilemeyen olaylarla dolu olduğunu ve bunların da insanı daha güçlü yapacağı gerçeğini hatırlamış olur. Böylelikle günümüzde çok yaygın olan stres, üzüntü ve ruhi darlıklarla kolayca mücadele edebilme ve başa çıkma yolunu öğretir. Şer olarak görülen nice olayların bile, insanın ruhen gelişip olgunlaşmasına büyük katkıda bulunduğunu anlarız.

Bu ayet aynı zamanda toplumun zengin ya da fakir, güçlü ya da zayıf her bir ferдинin eninde sonunda aynı ölümlü sonu paylaşacağını, dolayısıyla insanların birbirlerine karşı daha adaletli ve merhametli, birbirlerinin haklarına daha duyarlı ve saygılı olmaları gerektiğini hatırlatır.

Evet bu kısacık ayet, hem fert hem de toplum düzeyinde, hayatın geçiciliğini ve karşılaşılan her türlü şeyin, ister iyi ister kötü olsun neticede bir imtihan olarak görülmesi gerektiğini vurgular. Böylelikle insanlar hayata daha anlamlı, dikkatli ve özenli bir bakış açısıyla bakar, başlarına gelen iyi ya da kötü olaylara daha büyük bir dirençle, daha anlamlı bir anlayışla yaklaşır ve Yaratıcı'ya daha saygılı bir tavır takınarak şükreden ve kazanan kullar grubuna girmiş olurlar.

Nitekim Peygamberimiz de:

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ؛ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ

إِلَّا لِلْمُؤْمِنِينَ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ
أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

“Müminin durumu şayan-ı takdirdir. Niye olmasın ki! Onun her işi hayırdır ve bu da müminden başkası için müyesser değildir. O, neşe ve sevinç ifade eden bir duruma mazhar olunca şükreder, bu onun için hayır olur; herhangi bir sıkıntıya maruz kaldığında da sabreder, bu da yine onun için hayır olur.”³² buyurarak bu konuya dikkatlerimizi çekmiştir.

Bu ve benzeri pek çok hadis müminlerin hayatlarında karşılaştıkları zorluklara sabır göstermelerinin lüzumunu, dünya hayatının geçiciliğini, ahirete odaklanmanın önemini ve her şeyin Allah’ın takdirinde olduğuna olan inancın gerekliliğini vurgular. Dünyadaki imtihanlar, bizi ahiret için hazırlayan birer vasıta ve vesile olarak görülmeli, hayatın her anını Allah’a teslimiyet içinde yaşamaya teşvik olarak kabul edilmelidir.

Yüce Mevla bizleri, ölüm gerçeğini hiç hatırından çıkarmayan, başına gelen hayır şer her ne varsa hepsinin, sonuç itibarıyla kendisi için hayır olacağını kabul eden ve bu bilinçle hayatını sürdüren müminlerden eylesin.

Zalimin Zulmünü Tartan Terazi

Pişmanlık, vaktinde olursa bir anlam ifade eder. Vakti geçtikten sonraki pişmanlıklar züğürt tesellisinden ibarettir. Esintisi bile dayanılmaz olan cehennem ateşi karşısındaki pişmanlık, asla bir fayda vermeyecektir. Zira o ortamda insanın karşısında, dünya hayatının inceden inceye bütün karelerinin tartılacağı, hassas mı hassas ölçüm aleti terazi (mizan) durmaktadır. Öyle bir terazi ki düşünmeden ağızımızdan çıkan nahoş bir sözün, önemsemeyen elimizi uzattığımız başkasına ait bir malın, dikkat etmeden hakkına girdiğimiz bir masuma ait küçük bir hakkın bile kaydedildiği, bu önemsenmeyen küçük hata ve günahların zamanla âdetâ dağlar cesametine dönüşerek tartıldığı bir terazidir. Küçük ve önemsiz sayılan hata ve günahlarda ısrar, onları büyük günah hükmüne geçirebilir. Bu vesileyle dikkatli yaşamalı, çünkü o terazinin başında torpil, akrabalık, yakınlık, zenginlik iltiması yoktur. O terazinin başında: “Bilmiyordum, farkında değildim, öyle düşünmemiştim, onu kastetmemiştim, niyetim kötü değildi.” şeklindeki bahanelerin hiç mi hiç geçerliliği yoktur. Ve işte o

terazilerin kurulduğu gün zalimin acı pişmanlığı: *“Eğer onlara Rabbinin azabından bir esinti bile dokunsa: ‘Eyvah, yazıklar olsun bize, biz gerçekten kendimizi bu azaba müstahak etmekle kendimize zulmetmişiz!’ derler. Biz kıyamet gününe mahsus, öyle doğru ve hassas teraziler koyacağız ki hiçbir kimseye zerre kadar haksızlık edilmez. Hardal tanesi ağırlığınca da olsa, yapılan iyi veya kötü işi oraya getirip tartarız. Hesap görücü olarak Biz fazlasıyla yeteriz.”* (Enbiyâ sûresi, 46-47)

Musibetler Karşısında Hz. Eyyûb (a.s.) Olabilmek

Hz. Eyyûb’un hangi bölgede ve zamanda yaşadığı tartışmalıdır. Bol serveti, mal ve mülkü, evlatları vardı. Sağlığı yerinde ve zindeydi. Bollukta imtihanını başarıyla veren Nebi, bu defa yokluk imtihanıyla başbaşa kaldı. Zaten pek çoğumuz itibarıyla da aynı değil midir? Sahip olunan mallar ve servetler, evlatlar ve sağlıklı hayatlar, derken bir sabah hepsinin elimizden gittiği sıkıntılı günler. Değişmeyen bir kuraldır bu âdeta hepimiz için. Hz. Eyyub (a.s.) bu defa farklı bir hayatla karşı karşıya kaldı. Mal ve servetini kaybetti, ancak dayandı. Çoluk çocuğunu kaybetti, ancak sabrından bir şey eksilmedi. Bu defa bedeninde çeşitli hastalıklar baş gösterdi, yine sabretti. Sonra da çevresindeki insanlar kendisi hakkında: “Onun başına bunca derdin gelmesi boşuna değil, büyük bir günahı olmalı!” demeye başlayınca şifa niyazında bulundu. Allah da şifa lütfetti. Eski imkânlarından çok daha iyisine kavuştu. Böylece her iki imtihanı da başarıyla geçmiş oldu. Sabrın bereketini elde etti. Hem dünyasını hem de ukbâsını kazandı. Şu imtihanlı dünyada hepimiz için önemli bir örnektir Hz. Eyyûb (a.s.): *“Eyyûb ’u da an. Hani o: ‘Ya Rabbî, bu dert bana iyice dokundu. Sen merhametlilerin en merhametli olanısın.’ diye niyaz etmiş, Biz de onun duasını kabul buyurup katımızdan bir lütuf ve ibadet edenlere bir ders olmak üzere hastalığını iyileştirmiş, kendisine aile ve dostlarını bir misliyle beraber vermiştik.”* (Enbiyâ sûresi, 83-84)

³² Müslim, *Zühd* 64; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 1/322.

22. HAC SÛRESİ

Kıyametin Dehşetini Hiç Düşünebildik mi?

Aslında her ölüm, sahibi için bir kıyamet anlamı taşır. Kişinin şahsi kıyameti de zaten bununla gerçekleşmiş olur. Ancak bir de asıl kıyamet vardır. Bütün varlığı etkileyen, canlı cansız her şeyi sarsıp sağa-sola savuran o büyük kıyametin dehşeti, Kur'an'ın özellikle de Mekki ayetlerinde olanca dehşetiyle gözler önüne serilir. Elbette bunlar, bizlerin ders alması, böylelikle dünyada hiç tükenmeyecekmiş gibi görünen servet, evlat, güç ve iktidar gibi aldatacak şeylere güvenmememizi sağlamak içindir. Ancak gelin görün ki çoğumuz itibarıyla unuturuz; düşünmek istemeyiz. Kur'an'ı okuruz ancak çoğu kez anlamayız ne okuduğumuzu, hakkıyla istifade edemeyiz okuduklarımızdan. İşte o korkunç sahnelerden birisi: *“Ey insanlar! Rabbinize karşı takva dairesine girin. Gerçekten kıyamet saatinin depremi müthiş bir olaydır! Onu göreceğiniz gün... Çocuğunu emziren anne, dehşetten çocuğunu unutup terk eder. Hâmile olan her kadın çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş olmuş görürsün, hâlbuki gerçekte onlar sarhoş değildirler. Fakat Allah'ın azabı pek çetindir.”* (Hac sûresi, 1-2)

Çok Acı Bir Cehennem Tablosu

Ölüm ötesi hayatı inkâr eden, onu görmezlikten gelen, dolayısıyla hayat sadece dünyadan ibaret zannıyla her türlü kötülüğü, günahı, zulmü işleyen insanları bekleyen acı bir son vardır. Din demek, hesap vermek demektir; hesap gününe inanarak bir hayat sürdürmek demektir. Yaptıklarına, söylediklerine, diline, ellerine, ayaklarına sahip çıkmak demektir. Din demek, kul hakkı yememek demektir. Din demek, dinin sahibinin, kendisini her an görüyor ve gözetiyor düşüncesiyle hassas bir hayat yaşamak demektir. Ve din, kulların haklarını ihlal etmemek, kul hakkına girmemek, şeref ve haysiyetleriyle oynamamak demektir. İşte bunları ihlal eden bahtsızları bekleyen acı manzaranın sadece biri: *“Şu iki hasım takım, Rab'leri hakkında çekişip durmaktalar. Dini inkâr edenlere ateşten elbiseler biçilmiştir. Başlarından aşağı kaynar sular dökülür. Öyle ki onunla içlerinde olan her şey, bütün organları, hatta derileri bile eritilir. Bir de bunlara demirden topuzlar vardır. Gam küpü olmalarından ötürü, her ne*

vakit cehennemden çıkmak isterlerse, gerisin geriye oraya itilirler ve kendilerine: ‘Çıkmak yok! İster istemez, bu yakıcı azabı tadın!’ denir.” (Hac sûresi, 19-22)

Dünyada Zalimi Bekleyen Acı Son

İnsanlık tarihinde nice medeniyet yok olmuş, nice sultan toprağın altına girmiş ve nice zalimin yıkılmaz gibi görünen saltanatı hâk ile yeksân olmuştur. Bu değişmez ilahi bir kanundur, sünnetullahtır, âdetullahtır.

Sarayların ve saraylıların yerin dibine geçtiğine, servetleriyle kendilerini ölümsüz gibi gören dünyaperestlerin yerlerinde bir anda yellerin estiğine, çevresinde dolaşıp eğlendikleri, zevk ve sefaya daldıkları yazlık-kışlık sarayların harap edildiğine tarih hep şahitlik etmiştir, bundan sonra da mutlaka şahitlik etmeye devam edecektir. İşte aşağıdaki ayet, zalimlerin bu acı sonlarını özetleyen oldukça ibret dolu bir ayettir: *“Halkı zulümde onulmaz derecede ileri gitmiş nice şehirleri yok ettik. Öyle ki şimdi hepsinin yerinde yeller esiyor: Üstü altına gelmiş binalar, körelmiş kuyular, yerle bir olmuş muhteşem saraylar... Peki bu inkârcılar biraz olsun dünyayı gezip dolaşmazlar mı ki hiç değilse bu sayede düşünüp duygulanacak gönüllere, gerçeğin sesini işitecek kulaklara sahip olsunlar. Ne var ki onlarda kör olan, gözler değil, asıl kör olan sinelerindeki gönüller!”* (Hac sûresi, 45-46)

ON SEKİZİNCİ CÜZ

23. MÜ'MİNÛN SÛRESİ

Firdevs'in Vârisleri Kimlerdir?

Burada, müminlerin özelliklerinin peşi peşine sayıldığı Müminûn sûresindeki ilk on bir ayet üzerinde duracağım. Bu sûrede, özellikle de ilk on bir ayetinde ideal ve kâmil anlamdaki müminlere ait temel nitelikler yoğunlukla dile getirilir. Bu özellikleri taşıyanların, cennetin en üst mertebesi sayılan Firdevs Cenneti'ne gideceği müjdesi de verilir.

Nitekim Ahmed b. Hanbel, Tirmizî ve Nesâî'de Hz. Ömer'den gelen bir rivayette şöyle denmektedir: “Allah'ın Resûlü'ne vahiy indiğinde, yanında arı vızıltısı gibi bir ses duyulurdu. Bir süre bekledikten sonra kibleye yöneldi, ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti: ‘Allah'ım, bize olan nimetlerini artır ve eksiltme; bizi izzetli ve itibarlı kıl ve bizi zelil eyleme. Bize ver ve bizi mahrum etme, bizi tercih et ve başkalarını bize tercih etme. Bizden razı ol ve bizi razı et.’” Bu duayı yaptıktan sonra da şöyle dediler: ‘Bana on ayet indirildi, kim bunlara uyarsa cennete girer.’ sonra da Müminûn sûresinin başından on ayeti okudu.”³³

Nesâî'nin *Sünen-i Kübra* adlı hadis kitabında geçen bir rivayette ise Hz. Âişe Validemize: “Ey müminlerin annesi! Allah Resûlü'nün ahlakı nasıldı?” diye sorulduğunda O, “O'nun ahlakı Kur'an'dı.” dedi ve Müminûn sûresinin başındaki ayetleri okudu. Ardından “İşte Allah'ın Resûlü'nün ahlakı buydu.”³⁴ dedi.

Peki bu ayetlerde acaba hangi önemli hususlar ele alınmaktadır?

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ • الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ

فَاعِلُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ • إِلَّا عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ • فَمَنْ
ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ
لِأَمَانَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ
يُحَافِظُونَ • أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ • الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ
هُمُ فِيهَا خَالِدُونَ •

“Muhakkak ki müminler, mutluluk ve başarıya, felah ve kurtuluşa erdiler. Onlar namazlarında tam bir iç saygı ve haşyet içindedirler. Ve aynı zamanda, lağviyattan olan, füzuli şeylerden, malayani ve boş işlerden yüz çevirmiş kimselerdir. Onlar zekâtlarını verirler; zekâtlarını vermek için de sürekli faaliyet içindedirler. Onlar ırzlarını, namuslarını sürekli koruma mevzunda âdeta o işin bekçisi gibidirler. Yalnız eşleriyle ilişki kurarlar. Çünkü bunu yapanlar ayıplanamazlar. Ama bu sınırın ötesine geçmek peşinde olanlar, işte onlardır haddi aşanlar. O müminler üzerlerindeki emanetleri gözetirler, verdikleri sözleri tam tamına tutarlar. Onlar namazlarını vaktinde eda edip zayi etmekten korurlar. İşte vâris olanlar, ebedî kalacakları Firdevs cennetine vâris olanlar onlardır onlar.”

Bu ayetlerde belirtilen ideal prensipleri hayatlarına taşıyanlar için Cenab-ı Mevla tarafından verilen bir söz vardır. Bu söz, âciz herhangi bir beşer tarafından değil, bütün âlemlerin sahibi ve maliki tarafından verilmiş bir sözdür. Bu ilkeler öylesine hayati öneme sahiptir ki hem fertleri ve hem de bu fertlerden meydana gelen toplumları dünyada felaha, huzura ve ideal bir toplum yapısına, ahirette de karşılığı ebedî cennet olan ve onun da en üst konumunda bulunan Firdevs’e ulaştırır.

Ayetlerde sayılan bu prensipler, fert ve toplum hayatında büyük bir öneme sahiptir ki Peygamberimizin bu prensipleri ideal anlamda hayatına taşıyıp, Müslümanlar için ideal bir model oluşturduğu görülür.

Bu prensiplerin tamamı, aynı zamanda ideal anlamdaki ahlaki nitelikleri

taşır. Bu anlamda Hz. Peygamber'in hayatı, Kur'an'ın da belirttiği üzere ahlaki erdemlerin en yüksek derecedeki örneğini oluşturur. Onun ahlakının Kur'an ile özdeş olduğunu belirten rivayet, Müslümanların hayatlarını bu ahlaki değerlere göre şekillendirmeleri gerektiğinin altını çizer. İbadetlerin asıl hedefinin ise insanlarda güzel ahlakın mayalanması ve bir karakter hâline gelmesini sağlamak olduğu vurgulanır. Bu ibadetlerin başında insana manevi derinlik kazandıran ve onu her türlü fuhşiyat ve münkerattan uzaklaştıran namaz ibadeti gelir. Namazla ulaşılan bu derinlik, fertlerin hayatında hem fiziki hem de ruhi anlamda büyük etkiler meydana getirir. Mümini Rabb'iyile irtibata geçirir, hayatın zorlukları karşısında sabır, dayanma gücü ve kuvveti verir.

Zekâtla sosyal adaletin vurgulanması yapılır. Bu toplumsal yönü ağır basan ibadet, Müslümanları ferdiyetçilikten, cimrilikten, egoizmden ve aç gözlülüğten kurtarır. Mal sahibine topluma karşı sorumluluklarının farkında olması gerektiğini öğretir. Servetin ve ruhun manevi açıdan temizlenmesinin yanında, toplumda var olması gereken eşitliği, yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik eder.

Edep yerlerinin korunması prensibi; fertlerin kendi nefisleri üzerinde kontrol sahibi olmalarını, aile ve toplum içinde ahlaki disiplinlere uymaları gerektiğini hatırlatır. Bu önemli ilke, toplum düzeninin ve aile yapısının korunması, bunun mutlu ve kavgasız bir şekilde sonuna kadar devam ettirilmesi ve bu ailelerden gelecek nesillerin, her açıdan sağlam ve karakterli olması bakımından çok önemlidir.

Boş ve faydasız işlerden kaçınma prensibi, Müslümanların hayatının daha anlamlı, faydalı ve üretken faaliyetlere yönelik olması gerektiğini vurgular. Böylesine bilinçli bir hayat tarzı ise fert ve toplum açısından kalkınmada önemli ve aktif bir rol oynar. İnsanların zamanlarını ve enerjilerini daha faydalı, daha dikkatli ve üretken işler yapmaya teşvik eder.

Evliliklerin ve birlikteliklerin sadece meşru bir şekilde yapılıp sürdürülmesi, toplumların temel taşı diyeceğimiz aile yapısının korunmasında vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu şekilde kurulan ve devam ettirilen evlilikler, aile içi sadakati, çocukların daha güvenli, daha mutlu bir ortamda yetiştirilmesini ve nesiller arası ilişkilerin de güçlendirilmesini sağlar.

Bu önemli prensipler, fert ve toplumlar için ideal anlamda manevi, ahlaki

ve sosyal bir çerçeve sunar. İnsanların ruh dünyalarının dingin olup huzurlu olmalarını, sosyal ilişkilerini daha düzgün ve uyumlu devam ettirmelerini, adaletin sağlanmasını, aile düzeninin ve aile yapısının korunmasını hedefler.

Emanete ve verilen söze bağlılık ilkesi, insanlardaki güven duygusunu geliştirir. Bu emanetlerin başında, A'raf sûresinin 172. ayetinde haber verilen, yaratılışın başlangıcında insana yüklenen sorumluluk veya fitrat emaneti gelir. Allah insanı, kendi varlığına ve birliğine şahitlik etmesi için yaratmıştır. Müminler, kendilerine Allah tarafından verilen bu oldukça önemli ve büyük emaneti çok iyi koruyup, fitratlarını doğru yoldan ayırmamalıdır. Bu büyük emanetten sonra da hayatın olağan akışı içindeki diğer emanetler akla gelir. Mümin, kendisine güvenilen ve emanete riayet eden insan demektir. Peygamberimiz “Emanette emin olmayanın imanı da yoktur.”³⁵ buyurmuştur.

Ayette üzerinde durulan diğer bir husus da verilen sözlere ve antlaşmalara sıkı sıkıya bağlılıktır. Şüphesiz ki ilk ve en önemli antlaşma, biraz önce de belirttiğimiz gibi sorumluluk ve fitrat antlaşmasıdır. Allah insanla, kendi birliğine ve varlığına iman etmesi ilkesi üzerine sözleşmiş, insan da daha başlangıçta bu sözleşmeye imza atmıştır. Bu büyük antlaşmanın yanında mümin, yaptığı her bir antlaşmada, Allah'ı şahit tutar ve böylece sözüne sıkı sıkıya bağlı kalır, onu bozmaz, bozup da bozgunculardan olmaz.

Müminler, namazlarını düzenli, özenli ve eksiksiz kılarlar; ona karşı tembellik ya da ihmalkârlık göstermezler. Savsaklamaz, unutmaz ve terk etmezler. Namaz, müminin kalbiyle Allah arasında kopmaz manevi bir bağ kurar. Bu bağı koruyamayan kişilerin, gerçek anlamda diğer insanlarla doğru ilişkiler kurması da beklenemez. Namaz, aynı zamanda İslam'ın temel taşlarından biri olup, Allah'a kulluğun ve yakınlığın en zirve olduğu yerdir.

Ayetlerde üzerinde durulan bu önemli özellikler, Kur'an'ın müminde olmasını istediği temel vasıflardır. Yüce Mevla bizleri, bu ayetlerde sayılan çok önemli ve vazgeçilmez prensipleri hayatına taşıyan bahtiyarlardan kılsın.

Bir Yere Konaklarken Okunacak Dua

Yüce Kitabımız Kur'an aynı zamanda bir dua kitabıdır. Cenab-ı Hak

bizlere nasıl dua etmemiz gerektiğini de bizatihi Kendisi talim buyurmuştur ve bunu çoğu kez geçmiş peygamberlerin dilinden aktarır. Onların dilinden dualar o kadar yoğundur ki neredeyse hayatın bütün alanlarını içine alacak kadar fazladır. Bu dualar, elbette sadece peygamberlerin nasıl dua ettiklerinin haber verilmesi için aktarılmaz. Bilakis bizler de benzeri durumları yaşadığımızda, Rabbimize dualarımızı, bu cümlelerle yapalım diyedir. İşte bu dualardan birisi de Hz. Nuh'un (a.s.), gemiyle Cûdi'ye konakladıktan sonra okuduğu duadır. Biz de herhangi bir yere seyahat ettiğimizde, herhangi bir yerde konakladığımızda aşağıdaki duayı okumalıyız: *“Ya Rabbi! Beni güvenli ve kutlu bir yere indir. Çünkü en uygun şekilde yerleştiren Sensin.”* (Müminûn sûresi, 29)

Nitekim Allah Resûlü de gerek evinden çıkarken, gerek bir yere konaklarken farklı dualar okurdu. Bunlardan birkaçını burada hatırlatmak gerekirse:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ أَوْ
أُظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ

“Ey Allah’ım! Hak yoldan sapmaktan, saptırılmaktan; ayağı kaymaktan, kaydırılmaktan; zulmetmekten, zulme uğramaktan; cahillik etmekten veya cahillikle karşılaşmaktan Sana sığınırım.”³⁶

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ
‘Allah’ın adıyla (dışarı çıkıyorum), Allah’a tevekkül ettim. O’ndan başka gerçek güç ve kuvvet sahibi yoktur.’ diye dua ederse kendisine; ‘Doğruya iletildin, ihtiyaçların karşılandı, düşmanlarından korundun.’ şeklinde cevap verilir. Şeytan da ondan uzaklaşır.”³⁷

Yolculuğa çıkarken:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ
وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكُورِ وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي
الْأَهْلِ وَالْمَالِ

“Allah’ım! Yolculuğun yorgunluk ve sıkıntılarında, yoldan kötü bir şekilde dönmekten, iyi hâllerden kötü hâllere düşmekten, mazlumun bedduasından, mala ve aileye gelecek kötülüklerden Sana sığınırım.”³⁸

Bineğine binerken:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ. اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى
وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرِنَا هَذَا وَاطْوِ
عَنَّا بُعْدَهُ. اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصّٰحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيْفَةُ فِي
الْاَهْلِ. اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ
وَسُوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْاَهْلِ.

“Ey Allah’ım! Biz, bu yolculuğumuzda Senden iyilik ve takva, bir de hoşnut olacağın ameller işlemeyi nasip etmeni dileriz. Ey Allah’ım! Bu yolculuğumuzu kolay kıl ve uzağını yakın et! Ey Allah’ım! Seferde yardımcımız, geride bıraktığımız ailemizin koruyucu Sensin. Ey Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, üzücü şeylerle karşılaşmaktan, dönüşte malımızda ve ailemizde kötü hâller görmekten Sana sığınırım.”³⁹

Geç Kalınmış Bir Pişmanlık

Asıl olan zamanında pişmanlık hissetmektir. Zamanı geçtikten sonra ağlamaların, pişmanlıkların, tövbelerin ve sızlamaların bir geçerliliği olmaz ya da olamaz. Kur’an, insanın bu konuda da yanıldığını söyler ve vaktinde yapmadığı faydasız acı pişmanlıkları haber verir. Aslında onun bu haberi, aynı zamanda insan için önemli bir uyarı mahiyetindedir. Bu vesileyle insan kendisi için en doğru olanı yapmalı, işlediği bir hata veya günahından dolayı ilk fırsatta tevbe ve istiğfarda bulunmalıdır. Böyle yaptığı takdirde hiçbir pişmanlığın fayda vermeyeceği ahiret gününde fayda umabilir. İşte Kur’an, insanın bu hâl başına gelmeden tedbir almasını istemektedir. “Ahireti inkâr edenlerden birine ölüm gelip çatinca, işte o zaman: ‘Ya

Rabbî!’ der, ‘ne olur beni dünyaya geri gönderin, ta ki zayi ettiğim ömrümü telafi edip salih ameller yapayım.’ Hayır, hayır! Bu onun söylediği manasız bir sözdür. Çünkü dünyadan ayrılanların önünde, artık diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır. Sura üflendiği zaman, o gün artık ne aralarındaki nesep bağı bir fayda verir ne de kişi bir başkasının hâlini sormayı hatırlırdan geçirir.” (Müminûn sûresi, 99-101)

³³ Müslim, *Îmân* 8; Buhari, *Îmân* 34; Ebû Dâvud, *Salât* 1; Ahmed ibn Hanbel, *Müsned*, 1/34.

³⁴ Nesâî, *es-Sünenü 'l-Kübra*, 10/193.

³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/271.

³⁶ Ebû Dâvûd, *Edeb* 11.

³⁷ Ebû Dâvûd, *Edeb* 112; Tirmizî, *Deavât* 34.

³⁸ Müslim, *Hac* 426.

³⁹ Müslim, *Hac* 425.

24. NÛR SÛRESİ

Münafık ve İftira Ayrılmaz Bir Bütündür

Münafığın önemli bir özelliği de müminlere iftira atmaktır. Güya bu şekilde müminleri gözden düşürecek, insanlar nazarında kötü gösterecek ve zayıflatacaktır. Bu konuda o kadar ileri gitmişlerdir ki hedeflerine ulaşmada engel gördükleri normal bir mümin değil de masum Nebi Resûlullah (s.a.s.) dahi olsa iftira atmaktan çekinmemişlerdir. Onlar menfaatleri gereği her konuda pusuya yatar, tarassut eder, fırsatları kollar, yeri geldiğinde de yapacaklarını yaparlar. Ancak bu karakterler her defasında Allah Resûlü'nün engin merhamet iklimiyle karşılaşmış ve iyi muamele görmüşler, böylelikle toplumun dışına atılmamış, boyunlarının vurulmasının gerektiği yerde bile affedilmişlerdir.

Asr-ı Saadetteki iftiraldan biri, belki de en büyüğü masum Nebi'nin masum eşi ve müminlerin annesi olan Hz. Âişe'ye (r.anhâ) atılan iftiradır. İslam tarihinde 'İfk Olayı' diye bilinen bu hadisede, atılan çirkin ve büyük iftirayı fırsat bilen münafıklar, bunu kendi emelleri doğrultusunda kullanmak istediler. Hz. Âişe Validemizin ordudan geri kalmasını, sonra da Hz. Safvân ile beraber arkadan gelmesini kötüye yorumlayarak her tarafta yaymaya başladılar. Toplum bu olayla çalkalanıp durdu. Hatta bazı zayıf Müslümanları da buna inandırmada başarılı oldular. Hz. Peygamber (s.a.s.) son derece üzgündü. İş, içinden çıkılmaz bir duruma gelmişti. Ve sonunda Cenab-ı Hak, vahiyle bu olayın gerçek yüzünü ortaya koyarak, münafıkların planlarını açığa çıkardı:

“O iftirayı çıkaranlar, içinizden küçük bir gruptur. Siz o iftirayı kendi hakkınızda fena bir şey sanmayın, bilakis o sizin için hayırlıdır. O iftiracılar gelince, onlardan her birinin, kazandığı günah nisbetinde cezası vardır. Bu yaygaranın elebaşılığını yapan şahsa ise cezanın en büyüğü vardır. (Ne olurdu) Siz ey müminler, bu dedikoduyu daha işitir işitmez, mümin erkekler ve mümin kadınlar olarak birbiriniz hakkında iyi zan besleyip: ‘Hâşâ, bu besbelli bir iftiradan başka bir şey değildir!’ demeniz gerekmez miydi? O iftiracılar dört şahit getirselerdin ya! Şahitlerini getirmediyelerine göre onlar Allah katında yalancıların ta kendileri olarak tescil edileceklerdir. Hem dünyada hem de ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti sizinle olmasaydı, yayıp durduğunuz bu yaygaradan dolayı

mutlaka başınıza müthiş bir ceza gelirdi. Hatırlayın o ânı ki siz o iftirayı dilden dile birbirinize aktarıyor, işin aslına dair hiç bilginiz olmayan sözleri dilinize dolmuş ağızlarınızda geveleyip duruyordunuz ve bunu da kendi aranızda çok kolay, önemsiz bir şey zannediyordunuz. Oysaki Allah'ın nazarında pek büyük bir vebaldi! Onu işitir işitmez: 'Böylesi iftiraları ağızımıza alamayız, böyle şeyler bize yakışmaz. Hâşâ! Bu pek büyük, pek çirkin bir bühtandır.' demeli değil miydiniz! Eğer mümin iseniz, Allah böylesi bir şeyi tekrarlamaktan sizi kesinlikle sakındırıp yasaklıyor. Ve Allah ayetleri size açık açık bildiriyor. Allah alîm ve hakîmdir (her şeyi bilen, tam hüküm ve hikmet sahibidir). Müminler arasında çirkinliklerin yayılmasını arzu eden kimseler için dünyada da ahirette de gayet acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilemezsiniz. Eğer Allah'ın sizin üzerinizdeki lütfu ve inayeti olmasaydı ve eğer Allah pek şefkatli ve merhametli olmasaydı, başınıza müthiş bir azap gelirdi.” (Nûr sûresi, 11-20)

Bu ayetlerle münafıkların iftiraları, Âişe validemizin masumiyeti ve yüce konumu tescillenmiş oldu. Aynı zamanda münafıkların Allah Resûlü'ne bile iftira edebilecekleri, dolayısıyla her dönemdeki müminin bu türden olaylara muhatap olabileceği ve iftiralar karşısında nasıl davranmaları gerektiği de gösterilmiş oldu.

ON DOKUZUNCU CÜZ

25. FURKÂN SÛRESİ

Pişman Olunacak Arkadaş Tipi

Arkadaş, insanı doğruya da yanlışta da götürmek konusunda etkin bir çekim gücüne sahiptir. O, çoğu kez insana, şeytanın yaptırımını yaptırır, düşündüremediğini düşündürür. Hiç beklenmedik bir zaman diliminde, kişi kendisini istenmeyen bir yerde bulabilir. Onun içindir ki eğitim açısından da arkadaş, anne babadan çok daha etkin bir konumda yer almaktadır. Bu arkadaşlıkların etkisi, sadece dünya ile de sınırlı kalmaz. Zira her bir hareketin, sözün, aktivitenin insan üzerinde bıraktığı izler vardır. Yapılan bir davranış, peşinden diğerini, o da bir diğerini... derken sonu gelmeyen yenileri gelir. Kötü arkadaş, insanı yanlış yollara, kötülöklere, iyiliklerden uzaklaştırmaya, iyi şeyleri konuşmak ve yapmaktan engellemeye, dolayısıyla cehenneme götürür. Kur'an, kötü arkadaş örneklerinden birini şöyle haber verir: *“O gün zalim, parmaklarını ısırır ‘Eyvah!’ der, ‘keşke o Peygamberle birlikte yol tutsaydım. Eyvah! Keşke falanı dost edinmeseydim! Vallahi bana gelen öğütten (Kur'an'dan) beni o saptırdı.’ Zaten şeytan, insanı (işte böyle uçuruma sürükleyip sonra da) yüzüstü yalnız bırakır.”* (Furkân sûresi, 27-29)

Peygamber Efendimizin de iyi ve kötü arkadaşla ilgili pek çok uyarı ve tavsiyesi vardır. Bunlardan birkaçını örnek olarak vermek gerekirse:

“İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali, misk taşıyanla körük çeken insan gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan satın alırsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut da sen onun pis kokusunu alırsın.”⁴⁰

“Kişi dostunun dini üzeredir. Bu yüzden her biriniz, kiminle dostluk ettiğine dikkat etsin.”⁴¹

“Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu (zalimlere de)

teslim etmez. Kim din kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah da onun kıyamet sıkıntılardan birini giderir. Kim bir Müslümanın (kusurunu) örterse Allah da kıyamet günü onu örter.”⁴²

Parmaklarımızı gereksiz yere ısırmadan önce, kiminle arkadaşlık ettiğimize ve evlatlarımızın kimlerle arkadaşlık kurduklarına mutlaka dikkat etmeliyiz.

Hz. Peygamberin (s.a.s.) Şikâyetçi Olduğu Ümmet

Furkan sûresinin 30. ayeti öylesine ağır bir tehdit içermektedir ki ne zaman okusak kalbimizi titretir. Zira ayetin içeriği, ebedî hayatımızı, hem de en kritik bir zaman dilimini ilgilendirmektedir.

Allah Teâla'nın üzerimizde hakları olduğu gibi, O'nun insanlığa bir yol haritası olarak hem dünya hem de ebedî hayatımızı düzene koymak için gönderdiği Kur'an'ın ve Kur'an'ı hayatıyla bize açıklayan Allah Resûlü'nün de üzerimizde hakları vardır. Bu haklar ihlal edildiğinde, elbette hak sahipleri, hak sahibinin inceden inceye bütün haklarını aldığı o büyük hesaplaşma gününde bütün haklarını tastamam isteyeceklerdir.

Resûlullah'ın (s.a.s.) üzerimizdeki haklarından birisi de bize emanet olarak bıraktığı Kur'an'la ilgili haklardır. Öğrendik mi? Hakkıyla öğrendik mi? Okuduk mu? Hakkıyla okuduk mu? Anladık mı? Hakkıyla anladık mı? Anladıklarımızı yaşadık mı? Hakkıyla yaşadık mı? Yaşadıklarımızı başkalarıyla paylaştık mı? Hakkıyla paylaştık mı? Bu önemli ve dehşetli sorular kesinlikle bizlere sorulacaktır. Sahne oldukça acı bir sahnedir. Allah'ın huzurunda mahkemedesiniz. En ince detayına kadar hayatınızın hesabını veriyorsunuz. Büyük bir heyecan ve dehşet içinde bununla meşgulken, beklemediğiniz bir anda Allah Resûlü ortaya çıkıyor! Ve Nebi'nin ağzından Furkan sûresi 30. ayetindeki şu cümleler dökülüyor:

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

◉

“Ya Rabbi! Halkım bu Kur'an'ı terk edip ondan uzaklaştılar.”

Kur'an, Resûlullah'ın kullandığı kelimeyi “mehcûr” olarak niteler. Peki

ne demektir bu kelimenin anlamı: Mehcûr, terk edip uzak durmak, onun dediklerini yapmamaktır. Konuyla ilgili bir hadis-i şerifte de şöyle buyurulmuştur: *“Kim Kur’an’ı öğrenir ve kendisine ilgi duymaksızın, içindekileri tefekkür etmeksizin onu bir mushaf olarak başucuna asarsa, kıyamet günü Kur’an onun yakasına yapışır ve: ‘Ey Âlemlerin Rabbi, bu kulun beni mehcûr (terk edilmiş-unutulmuş) kıldı. Benimle onun arasında bugün hükmü sen ver.’ der.”*

Mehcûrun diğer bir anlamı ise “Kur’an hakkında saçma sapan konuştular, ‘Evvelkilerin uydurma masalları.’ dediler.” demektir. Heysemî’nin *Mecmau’z-Zevâid* adlı hadis kitabında geçen benzeri bir rivayette de şu vardır: “Kıyamet günü bir adam getirilir. Kur’an, bu insanın karşısına bir insan kılığında çıkar. Getirilen bu adam, Kur’an’ın farzlarını zayi etmiş, yasaklarını çiğnemiş, yap dediklerini yapmamış, yapma dediklerini yapmış biridir. Kur’an bu kişiyi Allah’a şöyle şikâyet eder: ‘Ya Rabbi benim ayetlerimi ne kötü ezberledi, sınırlarımı çiğnedi, farzlarımı yapmadı, bana uymayı terk etti, günah saydığım şeyleri işledi.’ Kur’an, ortaya deliller koyarak davasını sürdürür. Bunun üzerine: “Al bu adamı ne hâliniz varsa görün!” denir. Kur’an, onu elinden yakalar ve yüzüstü cehenneme atıncaya kadar peşini bırakmaz.”⁴³

Bu ayet genelde bütün insanlığa, özelde de Müslümanlara, Hz. Muhammed (s.a.s) üzerinden önemli ve ağır bir uyarıyı ifade eder. Ayette geçen, “Ya Rabbi! Halkım bu Kur’an’ı terk edip ondan uzaklaştılar.” cümlesi, Hz. Muhammed’in (s.a.s.), insanların Kur’an’ı göz ardı etmeleri ve onun getirdiği mesajlardan uzaklaşmaları sebebiyle kıyamet günü Yüce Allah’a şikâyette bulunacağı anlamına gelir.

Tekrar Kur’an’ın terk edilmesi meselesine dönecek olursak; Kur’an’ın terk edilmesi, sadece okunmaması veya yeterince okunmaması anlamına gelmez. Aynı zamanda anlamının ve ondaki ilahi buyrukların göz ardı edilmesi, hayat adına tavsiye edilen prensiplerine, emir ve yasaklarına uyulmaması, hayatımızdan silinmesi, maddi ve manevi varlığımızın can damarını oluşturan öğretilerinin içselleştirilerek pratiğe dökülmemesi anlamına gelir. Başka bir tabirle, okunup anlaşılın bu Kur’an’ın öğretileriyle, hayatımızın birbirine taban tabana zıt olması demektir. Zira Kur’an bir hayat kitabıdır. Ölümlere gelen bir kitap değildir. Hatta Yüce Mevla sadece ölümlere okunduğu sanılan Yasin sûresinde bile açıkça bu

kitabın, ölümlere değil, hayattakilere okunması için yaşama gerçek anlam ve değer katması için gönderildiğini bildirmektedir.

Kur'an'ın ileride meydana gelecek böyle dehşetli bir haberi dünyada iken vermiş olması, aynı zamanda bir yandan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ümmetine karşı olan engin sevgisini, diğer taraftan da ümmeti ve bütün insanlık adına taşıdığı derin endişesini ifade eder. Peygamberimizin bu şikâyeti, aynı zamanda insanların Kur'an'ın getirdiği yolu terk etmelerinin ne kadar vahim neticelere sebep olacağını da vurgular.

Kur'an'ı terk etmek, okuyup anlamamak, anlayıp da hayatın merkezine yerleştirmemek ve onun açık prensipleriyle çelişmeyi de içine alır. Zira nice okuyan, ezberleyen, hatta onu anlayanlar vardır ki üretip sattığı bir eşyada, kullanması gereken ölçünün daha azını kullanır ve böylece sahtekârlık yaparlar. İşte bu da Kur'an'ı terk etmektir.

Nice okuyup anlayanlar vardır ki rüşvetin kesinlikle haram olduğunu bildikleri hâlde rüşvet yerler. İşte bu da Kur'an'ı terk etmektir.

Nice okuyup anlayanlar vardır ki adaletin Kur'anî bir emir olduğunu bildikleri hâlde zulmeder, ayrımcılık yaparlar. İşte bu da Kur'an'ı terk etmektir.

Nice okuyup anlayanlar vardır ki “Kişi ancak kendi suçundan ve günahından sorumludur.” ilkesini bildiği hâlde; anne-babasından dolayı evlatlarını, dedesinden dolayı torununu, aynı soy ismi taşıdığından dolayı bütün bir sülaleyi suçlu kabul edip cezalandırırlar. İşte bu da Kur'an'ı terk etmektir. Daha bunun gibi yüzlerce örnek sayabiliriz.

Peki bütün bu terk çeşitlerinin ahirette yani ebedî hayatımızda başımıza açacağı sonuçlar ne olacak? Bunun cevabı kısaca mealini verdiğimiz ayette gayet net değil mi? Kur'an'ın ilk tebliğcisi olan, yaşayarak onu bizlere gösteren, hayatı bizim için örnek olması gereken ve Veda hutbesinde: *“Size iki şey bırakıyorum. Bunlara tutunursanız asla dalalete yani sapıklığa ve yanlış yollara düşmezsiniz: Allah'ın kitabı ve sünnetim.”*⁴⁴ sözüyle bizleri uyaran Hz. Peygamber'in, en sıkıntılı ânımızda şikâyetçi olmasıdır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Furkan sûresinin 30. ayeti, Müslümanların Kur'an'la olan ilişkilerini yeniden gözden geçirmeleri ve Kur'an'ın hayatla ilgili prensiplerinin ne kadarını yaşayıp yaşamadıklarına bakmaları gerektiği noktasında oldukça güçlü bir çağrıdır. Yüce Mevla bizleri, bu çağrıya kulak kesilen ve Kur'an'ı hayatının merkezine alarak yaşamaya

gayret eden Kur'an talebelerinden kılsın.

Her Peygamberin Suçlulardan Düşmanı Vardır

Tarihin her döneminde, suçlu-masum, melek-şeytan, iyi-kötü var olagelmıştır. Bu zıtlıkların zirvede yaşandığı dönemlerin başında da peygamberler tarihi gelir. “Her Musa'nın karşısında bir Firavun vardır!” sözü de bu gerçeği anlatmaktadır. Fakat hiçbir Firavun, hiçbir zalim tek başına o kadar zulmü işleyemez. Bu konuda onunla aynı düşünceyi benimseyen veya birtakım menfaatlerden dolayı suç ortakları olan belli zümreler vardır. Bu mücrimler (suçlular), -ki bunlara Kur'an'ın ifadesiyle “mele” mutlu azgın azınlık da diyebiliriz- her dönemde peygamberlerin hak yolunda verdikleri mücadelede karşılıklarına dikilmiş, kendi işledikleri suçları, cinayetleri ve çirkeflikleri örtmek için akla hayale gelmedik düşmanlıklar yapmışlardır. Kimi zaman, iftiralar, kimi zaman hakaretler, kimi zaman yurt ve yuvalarından sürgünler ve kimi zaman da öldürmeye kadar gidebilmişlerdir. Kur'an'ın, bu tarihi gerçeği haber vermesi bunun gelecekte de devam edeceğini bildirmek içindir. Firavunların, Nemrutların, Ebû Leheb ve Ebû Cehillerin hiç bitmeyeceğini haber vermek içindir. Çağdaş Firavunlar da geçmiştekiler gibi, kendi işledikleri cinayetleri, hırsızlıkları, ahlaksızlıkları, yolsuzlukları kapatmak ve halkın gözünden saklamak için toplumda iyilik temsilcisi insanların karşısında amansız bir düşman olarak dikileceklerdir. Bu değişmez ilahi bir kanundur; sünnetullahtır; âdetullahtır. Burada önemli olan, suçluların değil, hakkı temsil eden doğruların yanında bulunmaktır. İşte şu bir cümlelik ayetin özetle anlamı budur: *“İşte böylece Biz her Peygamber için suçlulardan bir düşman ortaya çıkardık. Ama tasalanma! Senin Rabbin yol gösterici ve yardımcı olarak yeter mi yeter!”* (Furkân sûresi, 31)

Rahman'ın Kulları ile Şeytanın Kulları

Kur'an, sık sık ideal müminlerin özelliklerini nazara verir. Bunlar, bazen bir ayetin içerisinde, bazen de müstakil bir sûrenin içerisinde ele alınır. Ancak aşağıdaki ayetlerde bu ideal nitelikler peşpeşe sıralanmış ve ayrıca bu özellikleri taşıyanlar oldukça dikkat çekici bir şekilde ‘*Rahman'ın Kulları*’ olarak isimlendirilmiştir. Bu isimlendirme, şüphesiz büyük bir şeref ve fazileti hatırlatır. Bunun aksi ise ‘*Şeytanın Kulları*’ olmaktadır. Bu ayet grubunda zikredilen vasıfların tersini üzerinde taşıyanlar şeytana

takılmış, adım adım onun arkasından giden kem talih insanları hatırlatır. İşte hayat ölçümüz olan bu güzel nitelikler: *“Rahman’ın has kulları o kimselerdir ki onlar yerde tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf atarsa ‘Selametle!’ derler. Geceyi Rabbilerine secde ve kıyamla, ibadetle geçirirler. ‘Ey Kerim Rabbimiz, derler, cehennem azabını bizden uzaklaştır. Zira onun azabı daimi bir azap ve hamakattır. Ne kötü bir varış yeri ne fena bir yerleşim yeridir orası!’ Rahman’ın o has kulları, harcamalarında ne israf eder ne de damla damla tasarrufta bulunurlar; bu ikisinin arasında bir denge tuttururlar. Onlar, Allah’la beraber başka bir tanrıya yalvarmazlar. Allah’ın muhterem kıldığı bir canı haksız yere öldürmezler. Zina etmezler. Kim de bunları yaparsa günahının cezasını bulur. Kıyamette, o büyük duruşma gününde onun cezası katmerli olur ve azapta, hor hakir, kendi günahıyla ihanete uğramış bir şekilde ebedî kalır. Ancak dönüş yapıp iman edenler ve salih ameller yapanlar müstesnadır. Allah onların kötülüklerini iyiliklere, günahlarını sevaplara çevirir. Çünkü Allah gafûrdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur). Evet, kim tövbe edip ameli salih yaparsa, gereğince tövbe eden işte odur. O kullar, yalan şahitlik etmezler. Boş söz ve işlere rastladıklarında civanmerdane oradan geçip giderler. Kendilerine Rabbilerinin ayetleri hatırlatıldığında, onlara karşı sağırlar ve körler gibi yan gelip kulakları üzerine yatmaz, o işin üzerine kapanmazlar. Ve şöyle niyaz ederler: ‘Ey keremi bol Rabbimiz! Bize gözümüzün, gönlümüzün süruru olan temiz eşler ve nesiller ihsan eyle, bizi müttakilere önder eyle!’ İşte onlara, hak yolda sabır ve sebat göstermelerine karşılık, kendilerine cennetin üstün sarayları verilecek. Oraya selamla, hürmetle buyur edileceklerdir. Hem de devamlı kalmak üzere oraya gireceklerdir. Orası ne güzel varış yeri ne güzel bir yerleşim yeridir! De ki: Duanız olmazsa ne kıymetiniz olur ki! Ama siz, ey inkârcılar! Size bildirdiklerimi yalan saydınız, artık bu gûnahtan yakanızı kurtaramayacaksınız.” (Furkân sûresi, 63-77)*

⁴⁰ Buhârî, *Büyû* 38; *Zebâih* 31; Müslim, *Birr* 146.

⁴¹ Tirmizî, *Zühd* 45; Ebû Dâvûd, *Edeb* 16.

⁴² Müslim, *Birr* 58; Tirmizi, *Hudud* 3.

⁴³ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/160.

⁴⁴ Muvatta, *Kader* 3; Hâkim, *Müstedrek*, 1/193.

26. ŞUARA SÛRESİ

Hz. Musa'nın (a.s.) Dilindeki Tutukluluk

Peygamberler, her açıdan Allah Teâla'nın seçkin kullarıdır. Beşer olmalarının yanında, onların diğer insanlarda olmayan birtakım özellikleri de vardır. Zira onlar “*mustafayne'l-ahyâr*” yani “seçilmiş hayırlılardır”dır. Herhangi bir kişinin değil, varlığın sahibinin elçileridir. Allah Teâla, onları, vazifeleri gereği her açıdan eksiksiz, kusursuz yaratmış olmakla birlikte ümmetinin tiksini kaçınacağı fiziksel kusurlardan, misyonunu eda etmeye mâni durumlardan da beri kılmıştır. Hz. Musa (a.s.) hakkında tefsir kitaplarında, İsrailiyattan alınma bir haber nakledilir. Özetle, Hz. Musa'nın (a.s.) dilindeki tutukluluğun sebebinin Firavun sarayındaki bir olaydan kaynaklandığı bildirilir. Öncelikle belirtilmelidir ki bu rivayet İsrailiyat kaynaklıdır. İkincisi Hz. Musa (a.s.), aksine hitabet, delil getirme, davasını anlatma ve muhatabını ikna etme noktasında zirvededir. Bunu Firavun ve İsrailoğullarıyla değişik zaman ve zeminlerde nasıl da yaka paça olduğunu ve bu tartışmalarda kullandığı argümanları incelediğimizde açıkça görürüz. Yani aslında onun, dili fasih, hitabeti güçlü ve konuşması da oldukça nettir. Peki o zaman ayetlerde dua olarak belirtilen, “Dilimdeki ukdeyi, düğümü çöz.” meselesini nasıl anlamamız gerekir?

1. Hz. Musa (a.s.) bilindiği gibi Firavunun sarayında büyümüştür. Yani psikolojik bakımdan ona karşı hep bir baskı altındadır. Onun evinde büyümüş, yiyecek ve giyeceği ondan temin etmiştir. Siz bu örneği her şeyi size temin eden bir patron olarak da değerlendirebilirsiniz.

2. İşte böylesine bir baskı karşısında, Peygamber de olsa Hz. Musa'nın kendisini rahat hissetmesi mümkün değildir.

3. Aynı zamanda Mısır'dan ayrıldığında, kavga eden iki kişiyi ayırt etmek için kazaen de olsa bir kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bir de üzerinde bunun ağırlığı ve baskısı vardır.

4. Bu duayı yani dilindeki tutukluluğun kalkması isteğini, Hz. Musa (a.s.) ilk tebliğe gittiğinde yapmıştır. Daha sonraki karşılaşmalarında böylesi bir durum ortadan kalkmış ve artık oldukça rahat bir şekilde Firavunla kıyasıya tartışmakta ve her defasında da onu mağlup etmektedir.

5. Hz. Harun'u (a.s.) yardımcı olarak istemesi ve sonraki tartışmalarda

onun rolüne baktığımızda, kendisinden konuşma ve bir şeyleri anlatma şeklinde değil de yanında durması, manen güç vermesi şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Firavunla olan hiçbir tartışmada Hz. Harun'un (a.s.) müdahalesi söz konusu değildir.

6. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı denebilir ki Hz. Musa (a.s.)'ın dilinde var olduğu söylenen yara izi ve bundan dolayı rahatça konuşamaması (kekeme olması) doğru olmayıp, bu tamamen psikolojik bir baskıdan kaynaklanmaktadır. Ve zaten zamanla bu durum tamamen ortadan kalkmıştır.

Şimdi konunun anlatıldığı ayet grubuna bu açıdan dikkatle bakılırsa, bu psikolojik baskının izlerini çok açık bir şekilde görmemiz mümkündür: *“Ya Rabbî” dedi, ‘Korkarım ki beni yalancı sayarlar, benim de göğsüm daralır, dilim tutulur. Onun için Hz. Harun’a (a.s) da risalet ver! Hem sonra onların benim aleyhimde bir takıntıları da var. Bundan ötürü beni öldürmelerinden endişe ediyorum.’ ‘Hayır!’ buyurdu Cenab-ı Hak, ‘Benim ayetlerimle gidin, Biz de sizinle beraberiz, olup bitenleri iştiriz. Gidin o Firavun’a: Biz Rabbülâlemin tarafından sana gönderilen elçileriz, O’ndan sana talimat getirdik: İsrailoğullarını serbest bırakacaksın, bizimle gelecekler!’ deyin. ‘A!’ dedi, ‘Sen şu bebekken alıp yanımızda büyüttüğümüz çocuk değil misin? Sonra da bizim sarayımızda senelerce kalmış, ömrünün bir kısmını bizimle geçirmiştin? Sonunda da bildiğin o işi yapmıştın. Sen doğrusu bana karşı nankörün tekisin!’ ‘Ben’ dedi, ‘yanlışlıkla, o esnada ne olacağını bilmeksizin, bir zelle yaşadım. Misyonumu eda edememekten korktuğum için de sizden uzaklaştım. Ama Rabbim bana hüküm ve hikmet verdi ve beni peygamberler arasına dâhil etti. O başıma kaktığın iyilik ise İsrailoğullarını köleleştirmenin bir sonucu değil miydi?’ (Şuarâ sûresi, 12-22)*

Hakkı Gördüklerinde Firavun’un Sihirbazları Kadar Olamayan Çağdaş Sihirbazlar

İktidarlar ve ikbalini gerçek, doğru ve hakikat üzerine değil de sanal, sahte ve zorbalık üzerine bina eden bütün muktedirler, saltanat ve iktidarlarını devam ettirmek için farklı şekillerde kendini gösteren illüsyonist, büyücü ve sihirbazlarla yakın temas içerisinde olurlar. Sihir ve sihirbazlık, gerçek olmayan birtakım hayalleri gösterme, göz boyama ve

birtakım yaldızlı sözlerle yapılan hile ve aldatma, bir şeyi olduğundan başka türlü gösterme işi olduğu için bunlar, her zaman karanlık bir muktedirin ara kurumlarıdır. Günümüzde de medya aracılığıyla algılarla gerçekleri yok sayma, yalanlama veya itibarsızlaştırma şeklinde propaganda yapılmaktadır. Bütün diktatörler, gayrimeşru rejimlerini bu sihirbazlık veya algılar üzerine bina ederler. Sihirbaz, zaman ve şartlara göre bazen bir şair, bazen bir gazeteci, bazen din adamı görünümünde bir sahtekâr, bazen bir kanaat önderi, bazen bir hatip, bazen bir sanatkâr olarak kendisini gösterebilir. Bazen de muktedirin imkân ve kullanımına göre bunlardan her biri devreye girebilir. Yakın tarih açısından sihir ve büyücülüğün evrildiği ilginç örneklerden birisi şüphesiz ki Hitler'dir.

Eski çağlarda Firavunun kullandığı büyücüler yerine, dönemin büyücüsü ve illüzyonisti ve aynı zamanda Propaganda Bakanı olan Joseph Goebbels'tir. 1897-1945 yılları arasında yaşayan Hitler'in sadık dostu ve propaganda uzmanı Goebbels'in şu sözleri, döneminde gerçekleştirdiği büyüün niteliği hakkında açık bir bilgi vermektedir. Goebbels'in, insanları etkilemek, onları düşünmez hâle getirmek, her dediğinin kabul görmesini sağlamak ve yaptığı bütün icraatları haklı göstermek için diktatör Hitler'e verdiği pek çok taktik vardır. Bu taktiklerinde tamamen algı ve aldatmaya yönelik bir propaganda mevcut olup, yığınlar âdeta kedinin kendisiyle alay edercesine oynadığı ve eğlendiği fareye dönüştürülmüştür. Sonuçta Hitler, böyle bir büyüleyici propoganda sayesinde ülkesinin altını üstüne getirmiş, Yahudiler'e yaptığı onca zulüm ve sürgünler, o günkü Almanlar tarafından hoş karşılanmış ve görmezlikten gelinebilmiştir.

Ne acıdır ki günümüzde bu anlamda sihirbazlık yapanlar, Firavun'un sihirbazları kadar bir yiğitlik gösterememişlerdir. Gerçekleri bildikleri hâlde algı operasyonlarıyla toplumu uyutmaya ve büyülemeye devam etmektedirler. İşte aşağıdaki ayetler, gerçekler karşısında büyüü bozulan sihirbazların yiğitçe davranışlarını anlatan bir pasajdır: *"Bunu gören sihirbazlar derhâl secdeye kapandılar. 'Rabbülâlemin'e, Hz. Musa ile Hz. Harun'un Rabbine biz de iman ettik.' dediler. Firavun: 'Demek ben size izin vermeden ona inandınız ha! Anlaşıldı: Size büyüyü öğreten ustanız oymuş! Size yapacağımı da yakında öğreneceksiniz. El ve ayaklarınızı çaprazlama kesecek ve hepinizi asacağım!' 'Hiç zararı yok!' dediler, 'Biz zaten Rabbimize döneceğiz! İman edenlerin öncüleri olduğumuzdan ötürü umarız*

ki Rabbimiz günahlarımızı yarığar.” (Şuarâ sûresi, 46-51)

27. NEML SÛRESİ

Hz. Salih (a.s.) Dönemindeki Dokuz Çete (Karanlık veya Derin Yapı)

Hz. Salih (a.s.), dönemindeki çetelerle yoğun bir mücadele içindeydi. Bunlar, Hz. Salih'in (a.s.) salaha ve ıslaha götüren nasihatlerinden rahatsızlık duyuyor ve onu yolsuzluklarına ve ahlaksızlıklarına engel görüyorlardı. Bu karanlık ve derin yapı kendi aralarında bir komplo hazırladı. Çirkin planlarını yaparken de birbirlerini Allah adına yemin etmeye çağırıyorlar ve Allah'a kulluğa davetten başka bir suçu olmayan Hz. Salih (a.s.) ve ailesini, gece karanlığında öldürmek istiyorlardı. Bu eşkiya gürûhu çeteler, gecenin ıssız bir vaktinde Hz. Salih'in (a.s.) evini basarak, kendisini ve ailesini öldüreceklerini, peşi sıra güvenliğini üstlenen akrabasına da bu katliam olayından haberlerinin olmadığını söyleyeceklerini, inandırmak için de Allah adına yemin edeceklerini söylemişlerdi. Aynen dedikleri gibi planlarını kurdular. Ancak bu onların tuzağıydı. Allah onların kurdukları tuzağı boşa çıkardı, tepelerinden azabı indiriverdi ve helak olup gittiler.

Ayetin işaret ettiği diğer bir durum da nazil olduğu zaman dilimiyle ilgilidir. Mekke'nin zalim muktedirleri de tıpkı Hz. Salih (a.s.) dönemindeki çetelerin kurduğu gibi Allah Resûlü'ne tuzaklar kuruyorlardı. Bu yüzden hicret esnasında evinin etrafını sarmışlar, kabilesi bir şey diyemesin ve katiller de belli olmasın diye, bütün kabilelerin güçlü çete elemanlarını toplamışlardı. Ancak Allah, Peygamberini onlardan korudu ve aralarından çıkıp gittiğinde hiçbirisi onu göremedi.

Burada anlatılan çete türünden zorbalar, karanlık derin yapılar, mafyalar her devirde ortaya çıkabilir. Gündüz ve aleni durumlarda, kendilerini seçkin gösterir, değişik makam ve mevkiler arkasına sığınarak kamufle ederler. Fakat bu zavallılar bilmez ki ellerindeki güç ve tuzaklara ne kadar güvenirlerse güvensinler, onları da onların kurdukları tuzakları da gören ve bilen bir Allah (c.c.) vardır. Hiç ummadıkları ve beklemedikleri bir zaman diliminde, onları yerle bir eder. İşte ayet mazlum, mağdur ve hak yolcularına sataşan, onlara tuzaklar kurup yok etmeye çalışan, bütün işleri bozgunculuk ve fesat çıkarmak olan, anarşiden ve kaostan beslenen bu çetelerin, karanlık derin yapıların, mafya babalarının, mafyalaşan hükûmet ve iktidarların akibetini en güzel şekilde anlatmaktadır: “Şehirde dokuz çete

vardı ki bunlar ÷lkede hep bozgunculuk çıkarır, iyileştirme ve d÷zeltme adına hiçbir şey yapmazlardı. Allah'a yemin ederek aralarında şöyle anlaştılar: 'Geceleyin ona ve yakınlarına baskın yapıp hepsini öldürür, sonra da sahip çıkan akrabalarına böyle bir şeye şahit olmadığımızı bildirir ve biz gerçekten doğru söylüyoruz deriz.' Onlar bir tuzak kurdular, ama tuzaklarına karşı Biz de tuzak kurduk, kendileri farkında olmadan onların tuzaklarını bozduk, onların planlarını altüst ettik. Bak işte onların tuzaklarının akıbeti nasıl oldu! Biz onların da arkalarından gelen toplumların da altlarını üstlerine getirdik. İşte onların, zulümleri sebebiyle ıssız kalmış, çökmüş evleri... Elbette bunda bilenler için ibret vardır. İman edip Allah'a karşı takva dairesine girenlere ise necat verdik." (Neml sûresi, 48-53)

YIRMİNCİ CÜZ

28. KASAS SÛRESİ

Firavun'un Önemli Bir Özelliği: Toplumu Ayrıştırmak

Bu makalede, tarihte zulüm ve dikta rejimiyle, insanları ayrıştırıp ezmesiyle, kendisine uymayanları en ağır işkencelere tâbi tutmasıyla meşhur olan, Kur'an'ın sıklıkla üzerinde durduğu Hz. Musa'nın yaman düşmanı, İsrailoğullarına karşı soykırım suçunu işleyen Firavun üzerinde, sadece Kasas sûresinin dördüncü ayeti özelinde duracağım.

Kur'an'da Firavun'un menfi anlamda bir prototip olarak sık sık gündeme getirilmesi sadece tarihi bir figürü anlatmak için değil, aksine onun zulüm ve baskının simgesi olarak öne çıkmasından, kibir ve insanlık dışı uygulamalarla kendini gösteren evrensel bir zihniyetin tezahürü olmasındandır.

Firavun zihniyetinin çağlar boyunca farklı coğrafyalarda, farklı isim ve ünvanlarda hep var olacağı gerçeği, insanlık tarihinde defalarca tekrar eden bir durumdur. Bu güç ve otorite sahipleri, kendi çıkarları uğruna başkalarını ezer, gruplara ayırır ve böylelikle kendilerine karşı gelme gücünü ortadan kaldırmış olurlar. Tarihte pek çok lider ve yönetim, Firavun benzeri yöntemleri kullanarak egemenliğini devam ettirmeye çalışmıştır.

Firavun zihniyetinin her çağda ayrılmaz üç temel yansıması vardır: Bunlardan biri bölme ve yönetmedir ki toplumu, etnik, dinî, siyasi veya sosyal sınıflara ayırır ve böylelikle kendi hâkimiyetlerini sürdürürler. İkincisi bitmeyen zulüm ve baskıdır ki muhalif gördükleri herkesi düşman addeder, eleştirilerine asla tahammül etmez, çıkan en küçük muhalif sesleri bile susturmanın yollarını arar ve halkı korku ve endişe altında tutmak için her türlü şiddet ve baskı yöntemlerine başvururlar. Bu zihniyetin üçüncü özelliği de son derece kibirli olmalarıdır. Bu tipler, kendilerinde büyük bir güç ve akıl olduğunu iddia eder, her şeyi en iyi kendilerinin bildiğini söylemekten hiç çekinmez, icraatlarını herhangi bir kimsenin eleştirmesine

asla tahammül etmez, kendi kararlarının ötesinde hiçbir otorite tanımaz ve yapıp ortaya koyduklarının da her zaman en doğru olduğuna inanırlar. Bu saplantıyla toplumun en temel hak ve özgürlüklerini hiçe sayar, özellikle de savunmasız kimselere karşı her türlü şiddet ve ayrımcılığı uygulamaktan kaçınmazlar.

Şimdi Kur'an'da, menfi bir tipoloji olarak sunulan Firavun'a gelelim. Firavun, Mısır'da hüküm süren kralların genel adıdır. Hz. Musa (a.s.) döneminde yaşayan da bunlardan birisidir. Firavun'un elindeki en büyük kuvvet, sahip olduğu güç ve iktidarıydı. O, bu güç ve iktidarına dayanarak yaşadığı dönem ve coğrafyada kibir ve gururun zirvesine çıkmış, büyüklük taslayıp zorba ve dikta bir düzen kurmuştu. Daha rahat ezmek, muhalif güçleri dağıtmak ve yok etmek için de Mısır'daki halkı çeşitli gruplara ayırmıştı. Bu gruplardan her birini ayrı bir yöntemle sindiriyor, her birinin başına ayrı bir çorap örüyordu. Yaptığı sindirme, baskı ve işkence politikalarının en ağırını ise İsrailoğulları'na yapıyordu. Zira onların çokluğundan ve gelecekte içlerinden çıkacak birilerinin saltanatını sonlandırıp mülküne zarar vereceğinden çok korkuyordu. Firavun halkına eşit haklar sunmadı, aksine onları parçalara bölen bir siyaset izledi. Kimini yönetici sınıfa dâhil etmek üzere hak ve imtiyazlara boğuyor, kimisini de ezmek ve sömürmek üzere köle hâline getiriyordu. Onun düzenine göre ezilen sınıfın hiçbir üyesi, hiçbir şekilde yönetici sınıfına giremezdi. Ezilen kavim en temel insan haklarından yararlanamaz, siyasi ve ekonomik haklarından asla faydalanamazdı. Hatta ezilen ve ayrıştırılan bu sınıflar, yaşama ve hayatta kalma haklarından bile mahrum bırakılmış, her ne olursa olsun herhangi bir hakları güvence altında alınmamıştı.

Bir tarafta bu acı tablolar yaşanırken, diğer taraftan tüm özel imtiyaz ve haklar, devletin yüksek kademelerine, hayatın en lüks ve cazip nimetleri, yönetici sınıfa ve bu sınıf içinde doğmuş bulunanlara tahsis edilmişti. Firavun, kendi istikbali için İsrailoğullarının bir tehlike oluşturduğunu sezmişti. Onları sınır dışı da edemiyordu. Çünkü sayıları oldukça kalabalık bir kitleydi. Böyle bir şey yapsa, Firavun yönetimiyle sürekli savaş hâlinde bulunan komşuları, onun aleyhinde birleşip saldırıya geçebilirlerdi. Bu yüzden kendisine kulluk etmeyen ve tanrılık iddiasını benimsemeyen bu gruptan sezdiği potansiyel tehlikeyi bertaraf etmek ve onları sistematik olarak soykırıma uğratmak için son derece iğrenç, o kadar da korkunç bir

plan uyguladı. Onları en zor ve en tehlikeli işlerde çalıştırmak, aşağılamak, çeşitli işkencelerden geçirmek bu planın bir parçasıydı. Yine nüfusları artmasın diye doğar doğmaz erkek çocuklarını öldürmek, kız çocuklarını erkeksiz bırakmak da planın ayrı bir parçasıydı. Böylece erkeklerinin azalıp, kadınlarının artmasıyla zayıf düşmelerini ve kendisine başkaldıramayacak duruma gelmelerini planlıyordu. Firavun, İsrailoğulları'nın hamile kadınlarının doğum yapmalarından önce ebeler gönderir ve doğan çocukları kendisine bildirmelerini isterdi. İşte Kasas sûresinin dördüncü ayeti bu konuyu hatırlatmaktadır:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ
طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ
الْمُفْسِدِينَ

“Doğrusu Firavun, ülkesinde (Mısır’da) zorbalık yaptı, büyüklük tasladı. Halkını çeşitli fırkalara ayırdı. Onlardan bir topluluğu, erkek evlatlarını kesmek, kız evlatlarını ise istismar için hayatta bırakmak suretiyle zayıflatmak istiyordu. O, bozguncunun teki idi.”

Firavunluk aslında bir şahsiyet değil, zihniyettir. Bu zihniyet hiçbir zaman yok olmaz, nitekim olmamıştır da. Böyle bir zihniyet, ülkede idareyi ele geçirip, yasama ve yargı erklerini de tekelinde topladığında aynı vahşi ve azgınca düşünceleri depreşir ve *mele*’ denen bürokrasideki azgın çıkar grubuyla birleşerek kötü planlarını sahneye sürer. Her dönemin Firavun’unun işlediği cürüm ve zulümler, aslında Kur’an’ın haber verdiği Firavun’un yaptığıının aynısıdır. Toplum farklı isim ve suçlamalarla kamplara ayrılır, olmazsa suç üretilir ayrıştırılır. Böylece karşısında güçlü bir şekilde mücadele edecek kimse kalmaz. Hatta ayrılanlar da birbirlerini yer tüketirler. Bütün bunlar, Firavun’un planının bir parçasıdır. Arkadaki eller aynı ellerdir. Bu gruplar aslında bilmeden kendi sonlarını da getirerek Firavun’un ekmeğine yağ sürmüş olurlar. Sonuç mu? Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar ama üçüncü de artık sıçraması biter ve olduğu yerde yığılır kalır. Ya denizde boğulur ya bir kuyuda can verir ya da yığıldığı gayrimeşru zenginlikleri tadamadan ölüm en ummadığı anda yakasına yapışarak onu

toprağın altına alır.

Yüce Mevla bizleri, Firavun ve benzeri zihniyetteki zalimlerin şerrinden muhafaza kılsın.

Güce ve Sayıya Güvenmenin Acı Sonu

Güç insanı azdırır, zenginlik de şımartır. Bunların ikisi bir araya geldiğinde de karşınıza insan bozması bir azgın çıkar. Gezmesi, konuşması, yemesi içmesi belki kısmen insana benzese de iç dünyası, ihsasları ve düşünceleri itibarıyla onun canavardan hiçbir farkı yoktur. Orduları vardır, paralı askerlere sahiptir, sayısız koruma zırhına bürünmüştür. Bu onun muhakemesini iyice bozar, kibrine kibir katar, düşünce dünyası alabora olur. Öyle ki neredeyse bilmediği, beceremediği, üstesinden gelemeyeceği bir şey kalmaz. Bütün yollar önünde otobana döner, hızla yol alır.

Derken: “*Benden başkasını nasıl tanrı edinirsiniz? Andolsun ki sizi zindanlara kapatırım!*” sözü çıkar, uygular da dediğini. Dilediğini çıkarır zindanlardan. Bakar ki bu da oluyor. Öldürür ve diriltirim hezeyanına girer. Artık azgınlık ve kibirde zirveye çıkmıştır ve toplar etrafına kafa sallayan yakınlarını, yardımcılarını, mele’sini, sonra da yığınları: “*Ben sizin en yüce rabbinizim!*” diye bağırmaya başlar. O güne kadar ses çıkarmamış, aksine her dediğine kafa sallamış, “Sizden iyi yoktur efendimiz!” demiş, “Benzeriniz dünyalara gelmedi.” yağcılığında bulunmuşlar, ona da kafa sallar ve uluhiyetini kabul ederler. Yığınların zaten seçme hakkı kalmamıştır. Onlar çoktan hazırdır kafa sallamaya, rükû ve secdeye. Ve son perde.. Tanrıçılık oynayanın, uluhiyette yarışanın sonu berbat olur.

Muhterem okuyucu, şu hakikati doğru bilmekte fayda var. Rab, ilah ve melik Allah’ın sıfatlarıdır. “Rabbulâlemîn” olarak bütün işleri yürüten, tek icraat sahibi Allah’tır. “Lâ ilâhe illallâh” hakikatine bağlı olarak kâinatta cari kanunların tek koyucusu Allah’tır. “Mâliki yevmiddîn”in manası, her şeyi hesaba çekecek tek yargıç Allah’tır, demektir. Rab olmanın en önemli vasfı rahmâniyet ve rahîmiyettir. Rahmetin tecellisi ise adalettir. Cari kanunlar da adaleti netice vermelidir. Rahmet ve adaletten uzaklaşanlar zulmetmiş olur. Allah’ın rab, ilah ve melik isimleri ahsen-i takvime mazhar insanlık âleminde yasama, yürütme ve yargı erklerinin bağımsızlığı şeklinde tespit edilmiştir. Bu erklerin hepsini tek bir insan yetkisinde topladığı zaman o kişi Firavunlaşır.

İşte Firavun “*Ben sizin en yüce rabbinizim.*” derken “Yürütmenin başı benim, söz kesen benim, benim sözümden ve kararımдан başkası geçmeza. Sahip olduğunuz her şeyi benim sayemde kazandınız.” demektedir. “*Sizin benden başka ilahınız mı var?*” sözüyle ise “Kanun yetkisi sadece bana ait, ben ne dersem kanun odur. Benim sözümün üstüne söz ve hüküm olamaz.” demektedir. İşte Firavun, rab ve ilahlığını ilan ederken rahmet ve adaletten uzak icraatlarıyla zulmünü tescil ediyor. Kâinatta cari olan rahmet ve adaletten uzaklaşıyor.

Nitekim Yüce Mevla'nın: “*Ben Allah, Melik ve Cebbarım! Her şeyin üzerinde mutlak sultan ve hâkimiyetim vardır. Kimse Benim taht-ı tasarrufum dışına çıkamaz. Nerede yeryüzünün melikleri ve orada büyüklük taslayanlar?*”⁴⁵, “*Kibriya benim ridâm, azamet ise benim izârımdır. Bunlardan biri konusunda benimle yarışan kimseye azap ederim.*”⁴⁶ kuralı gerçekleşmiş olur.

Nitekim Firavun ile ilgili şu ayet de işte bu ibretlik hadiseye işaret etmektedir: “*Böylece o ve orduları, haksız yere ülkede büyüklük tasladılar ve huzurumuza dönüp hesap vermeyeceklerini zannettiler. Biz de kendisini de ordularını da yakalarından tuttuğumuz gibi denize attık. İşte bak, zalimlerin sonunun ne olduğunu gör!*” (Kasas sûresi, 39-40)

⁴⁵ Buhârî, *tefsîru sûre (39) 3*; Müslim, *sıfâtü 'l-münâfikîn* 23, 24, 25

⁴⁶ Müslim, *Birr* 136; Ebû Davud, *Libas* 29.

29. ANKEBÛT SÛRESİ

Değişmez Bir Kural: Belalarla Sınanma

İradeli ve sorumlu yaratılan insan, dünyada mutlaka imtihanlardan geçer, hem de oldukça zor imtihanlardan. Bazen yakınından, annesinden-babasından, evladından torunundan, bazen de dostundan, komşusundan, ortağından ve yaşadığı ülkenin idarecilerinden gelir bu imtihanlar. Kaybedeni ve kazananı olur bu imtihanların. Zordur. Malı kaybetme, servetten, candan, evlattan ve eşten olma vardır işin içinde. Kazanmak için irade gerekir, dayanma gerekir, sabır ve tevekkül gerekir. Bazen sabır son noktaya gelir dayanır, tükenir gibi olur insan. Dünya bütün genişliğine rağmen dar gelir imtihandan geçene. Ve işte burası, kazanma ve kaybetme ufkunun kesişme noktasıdır. Zirveyle dip noktanın uzak olduğu kadar, birbirlerine en yakın olduğu yerdir aynı zamanda. Şeytan, nefis, ayrılığın verdiği ıstırap ve en yakınlar o an devreye girer. Âdeta el ele vererek insanı dibe çekmenin kolektif çalışmasını yaparlar.

İmtihanlar elbette istenmez. Ancak onlardan kaçış da yoktur. Bazen peşinize takılır ve sürekli sizi kovalarlar. Gece gündüz demeden adım adım arkanızdan gelir ve sizi de yakalarlar. Çoğunlukla bu sürece kimse iradesiyle girmez, dolayısıyla oradan çok kere insan iradesiyle de çıkamaz. Evet sebeplere müracaat edilmeli, bu insan olmanın gereğidir. Ama bazen sebeplerin tamamen tükendiğini iliklerine kadar yaşayan insan tekrar başa dönerek yegâne istinat noktası olan Sonsuz'a yönelir. O'nun kapısı çalındığında hemen açılır. Bu rıza kapısıdır, rızanın neticesine ulaşma kapısıdır. Bu kapı, *Müsebbibü'l-Esbâb* kapısıdır. Bu kapı hiçbir zaman kapanmaz artık. O'nun sizden, sizin de O'ndan razı kaldığınız bir makamdır o kapı. Ve o kapı *'sadâkat'* kapısıdır. İşte bu safhaları Kur'an şu kısa pasajda oldukça veciz bir şekilde bizlere hatırlatır:

“Elif, Lâm, Mîm. Müminler sadece ‘İman ettik’ demeleri sebebiyle kendi hâllerine bırakılacaklarını, kendilerine ilişilmeyeceğini, imtihana tâbi tutulmayacaklarını mı zannediyorlar? Biz elbette kendilerinden önce yaşamış olanları fitnelerle imtihan ettik. Allah elbette şimdiki müminleri de imtihan edip iman iddiasında sadık olanlarla, samimiyetsiz olanları ortaya çıkaracaktır.” (Ankebût sûresi, 1-3)

YIRMİ BİRİNCİ CÜZ

Muvaffakiyete Ulaştıran Yollar: Mücadele ve İhsan Şuuru

İhsan Őuuru ve dűőüncesıyla yapılan her bir gayret ve mücadele, mutlaka insanı başarıya ulaştırır. Başarıya ulaşmak için ayrıca o alanda uzmanlık gerekir. Mesela Kur'an'ı tefsir etmek bir uzmanlık işidir. Zira nasıl tıbbı, mühendisliğe, matematiğe ait kitaplar okunurken anlaşılması ya da ondan faydalanılması için belli formasyonlara ihtiyaç varsa, ilahi kelam olan Kur'an'ın anlaşılması için de belli formasyonlara ihtiyaç vardır. Nasıl her isteyen ameliyat bıçağını alıp ameliyata giremiyorsa, marangozhaneye girip ustalık yapamıyorsa, berber makasını alıp, insanların saçını tıraş edemiyorsa, aynı şekilde Kur'an'ı açıklamak için de her önüne gelen tefsir yapamaz. Tefsir için de belli aşamalardan geçmek ya da belli donanımlara sahip olmak mecburiyeti vardır. Bunları kısaca Őöyle sıralamamız mümkündür:

Tefsir yapan kişi Kur'an'ın dilini bilmelidir. Dili bilmeden çeşitli tercümelere, meallerden istifade ederek tefsir yapmak eksik ya da yanlış olur. Zira daha önce de açıklandığı gibi Kur'an'da değişik sanatlar, teşbihler, mecazlar vardır. Bunları bilmeden tefsir yapılamaz. Bunları bilmek de ancak o dili incelikleriyle bilmeden geçer.

Tefsir yapan kişide mutlaka bulunması gereken ikinci özellik, Kur'an'a küllî bakış açısıyla bakabilmektir. Bu ifadeden maksadımız Kur'an zaman zaman hatta çoğunlukla kendi kendini tefsir eder, açıklar. Bir ayette geçen kapalı bir konu başka bir yerde genişçe izah edilir, böylece bir yerdeki kapalılık başka bir yerdeki izahla giderilmiş olur. Bazen konunun bir yönü bir ayette diğer bir yönü başka bir yerdeki ayette açıklanır. Dolayısıyla Kur'an'ın tamamından haberi olmayan ve sadece ele aldığı ayete bakarak açıklama yapan kişi eksik, hatta yanlış yapmış olur.

Tefsir yapan kişide bulunması gereken önemli bir özellik de Resûlullâh'ın (s.a.s.) sünnetini bilmesidir. Zira daha önce de belirttiğimiz gibi Kur'an'ın

en önemli ve doğru tefsiri Resûlullâh'ın tefsiridir, diğer bir ifadeyle sünnetidir. Allah Resûlü (s.a.s.) sözleri, davranışları ve olaylar karşısında takındığı tavırlarıyla Kur'an'ı yorumlamıştır.

Tefsir yapan kişide bulunması gereken diğer bir nitelik de sadece dinî ilimleri değil, aynı zamanda sosyoloji, psikoloji, tarih gibi ilimleri bilmektir. Zira Kur'an yorumcusu zaman zaman bu bilgilere de muhtaçtır.

Yine Kur'an'ı yorumlayacak kimsenin maddi bir beklentisi olmamalıdır. Yorumlarını dünyevi birtakım çıkarlar doğrultusunda yapmamalıdır. Bu hususta temel faktör Allah'ın rızası olmalıdır ki Kur'an'ın kendisi de şu ayetle bu konuda samimi olanlara Allah'ın doğru yolu göstereceği müjdesini vermiştir: *“Bizim uğrumuzda gayret gösterip mücahede edenlere elbette muvaffakiyet yollarımızı gösteririz. Muhakkak ki Allah iyi davrananlarla beraberdir.”* (Ankebût sûresi, 29/69)

Bu ayet genel manada insanları Kur'an'ın hidayet yollarına davet etme, ulaştırma için yapılan mücahedenin neticesiz kalmayacağını vurgulamaktadır. Bu konuda insanlara hidayet rehberi olabilmek için mutlaka o işin ehli olmak gerekir. Nasıl ki Kur'an'ı tefsir bir uzmanlık gerektiriyorsa, insanları Kur'an'ın hidayetine davet için de başta Kur'an'ın dili Arapça, hadis külliyatı, bugüne kadar yazılmış tüm tefsirler, İslam akaidi ve fikhî detaylarıyla bilinerek çağın şartlarına göre Kur'an'ın tefsiri yapılmalıdır. İşte böyle bir ihsan ehlinin gayret ve mücahedesine mükâfat olarak bir hidayet yolu lütfedilir.

30. RUM SÛRESİ

Zekât Çoğaltır, Faiz Tüketir

Bu yazımızda İslam'ın beş temel şartından biri olan zekât üzerinde, sadece Rûm sûresi 39. ayeti bağlamında durmaya çalışacağım.

Zekât, İslam'ın beş temel şartından biridir. Kelime anlamı itibarıyla zekât, artma, arıtma, fazlalaşma, övgü ve bereket gibi anlamlara gelmektedir. Kavram olarak ise zekât, Kur'an'da açıkça belirtilen fakirlere, düşkünlere, zekât toplayan görevlilere, kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlara, esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyenlere, borçlulara, Allah yoluna ve bir de muhtaç kalmış yolcu ve gariplere verilmek üzere zengin sayılan Müslümanların malından verdikleri belirli bir pay demektir.

Hem Kur'an ve hem de Hz. Peygamber'in hadislerinde genellikle namaz ile zekât birlikte zikredilir. İki ibadetin bu kadar sıklıkla beraber zikredilmesi oldukça önemlidir. Zira namaz, müminlerin daha çok şahsi hayatlarını ilgilendirirken, zekât ise daha çok toplumu ilgilendiren bir ibadettir. Yani biri ferdin kalbî hayat itibarıyla derinleşmesini, diğeri kişinin topluma yönelik şefkatini, sehavetini, yaşatma düşüncesini gösterir ki kemal noktasındaki bir müminlik, bu iki önemli ibadetin tam olarak yerine getirilmesine bağlıdır.

Şimdi Rum sûresi 39. ayette zekât ibadetine ve onun tersi olan faize nasıl yaklaşıldığına bakalım:

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُو عِنْدَ اللَّهِ
وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

◉

“Şunu da unutmayın: Başkalarının mallarıyla artış sağlasın diye faize verdiğiniz para, zahiren fazlalaşsa da Allah'ın nezdinde artmaz. Ancak Allah'ın rızasını arzularak verdiğiniz zekâtlar, O'nun nezdinde bereketlenir. İşte böyle yapanlar ödülleri kat kat artırırlar.”

Zekât, müminin servetinde maddi manevi bir temizlik yapar. O, bir

yandan maldaki kirliliği giderirken, diğer yandan da mala bereket katar. Maldaki kirli kısmın yerine, daha fazlası ve temizi gelmiş olur. Asıl semeresi ise ebedî âlemde insanın karşısına çıkar. Zekât, muhtaç kimselerin, zengin malı içine konulmuş emanet parası hükmündedir. Verildiği yer asla boş kalmaz. Allah bereketiyle fazlasıyla orayı doldurur. Zira Yüce Mevla, Sebe' sûresinin 39. ayetinde:

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۝

“Siz hayır yolunda her ne harcarsanız Allah onun yerini doldurur. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.” buyurmuş ve bu bereketi garantiye almıştır.

Zekâtı verilen mala, aynı zamanda melek dua eder ki Hz. Peygamber (s.a.s.), Buhari ve Müslim’de geçen bir rivayette bunu şöyle haber verir:

“İnsanların her sabahladıkları gün yeryüzüne iki melek iner. Bunlardan biri: ‘Allah’ım! Malını verene yenisini ver!’ diye dua eder. Diğeri de: ‘Allah’ım! Cimrilik edenin malını yok et!’ diye beddua eder.”⁴⁷

Yine Müslim’deki bir rivayette Allah Resûlü zekâtın malı bereketlendirdiğine dair, geçmişte yaşanmış bir olayı haber verir:

“Bir adam boş bir arazide giderken bulut içinden gelen bir ses duyar: ‘Falanın bahçesini sula!’ der bu ses. O bulut uzaklaşarak, suyunu bir kayalığa boşaltır. Derken oradaki sel yollarından biri bu suların tamamını toplayıp bir yöne akıtmaya başlar. Adam da suyun istikametini takip ederek yürür. Bir müddet sonra suyu bahçesine çevirmek üzere elinde bir kürek, çalışan bir adam görür. Ona:

‘Ey Allah’ın kulu senin ismin ne?’ diye sorar. ‘Falan!’ der ve ismini söyler. Bu isim, adamın buluttan işittiği ismin aynısıdır. Bu sefer o, bu kişiye sorar: ‘Ey Allah’ın kulu, peki sen benim adımla niye sordun?’ der. ‘Ben şu suyu sana getiren buluttan bir ses işitmişim, senin ismini söyleyerek ‘Falanın bahçesini sula!’ diyordu. Sen bahçede ne yapıyorsun?’ Adam: ‘Madem ki sordun söyleyeyim. Ben, bu bahçeden çıkan ürüne nezaret ederim. Ondan çıkan ürünün üçte birini tasadduk ederim. Üçte birini ben ve ailem yeriz, üçte birini de bahçeye iade ederim.’ der.”⁴⁸

İşte zekâtı verilen mal, bu duaların da bereketiyle kat kat artmış olur. Böylelikle servet, helale dönüşür, sahibine zevk verir, lezzet aldırır ve onu başına gelecek muhtemel belalardan da muhafaza eder.

Zekâtın tersi ise faizdir. Kazanılmadan elde edilen haram para demektir. Aslında faizde bir fazlalık yoktur. Sadece insanın gözünü kandıran bir fazlalık vardır. Faizli paranın bereketi olmaz, geldiği gibi nereye gittiği de belli olmaz ve onda Allah'ın verdiği bir bereketsizlik vardır.

Faizin bereketsizliğini farklı açılardan ele alabiliriz. Bunlardan birincisi ahlaki ve toplum hayatı açısından ki toplumda zenginle fakir arasındaki uçurumu derinleştirir ve toplumda büyük adaletsizliklere yol açar. Zenginlerin parasını çalışmadan, üretim veya ticaret yapmadan sadece zamanla artırmasına imkân tanırken, fakirlerin borç yükü altında daha da çok ezilmesine sebep olur. Böylesine bir dengesizlik ise toplumda ahlaki çürümeye ve sosyal dengesizliklere yol açar.

Faizin serveti arttırmayacağı hususunun aynı zamanda ekonomik bir boyutu da vardır. Şöyle ki faiz, ekonomik açıdan uzun vadede aslında malın ve servetin gerçek anlamda artmasını sağlamaz. Zira faizle elde edilen bir kazanç, ekonomiye yeni bir değer katmadan, üretim ve ticaret yoluyla gerçekleşmediği için sürdürülebilir ekonomik büyümeye herhangi bir katkısı olmaz. Aksine faiz oranlarının yüksekliği sebebiyle yatırım ve üretim azalır, dolayısıyla ekonomik faaliyetler ya daralır ya da tamamen durur. Böylesi bir durum da aslında fertlerle beraber bütün bir toplumun fakirleşmesi ve sefalete sürüklenmesi demektir.

Bu konunun bir de manevi bir boyutu vardır ki faiz, Kur'an'da açık bir şekilde yasaklanmıştır ve faizle elde edilen gelirin bereketsiz olduğu bildirilmiştir. Yüce Allah katında faizin kabul edilemez olduğu, gerçek bereketin ve malın artışının ancak ve ancak sadaka ve zekât gibi hayır işleriyle ve helal kazançla olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla faizle elde edilen malın artışı, sadece geçici ve görünüşte olup, kalıcı ve gerçek bir artış değildir. Şunu açıklıkla söyleyebiliriz ki faiz, malı gerçek anlamda arttırmaz. Aksine faizin yaygın ve yüksek olduğu toplumlarda, ekonomik, ahlaki ve manevi pek çok açıdan sıkıntılar, tutarsızlıklar ve anormallikler ortaya çıkar.

Yüce Mevla'dan, insanlara verdiği servetin içine koyduğu emanet hakkını, verilmesi gereken yerlere aksatmadan ve hakkıyla vererek,

servetine bereket ve helal zenginlik katan ve ondaki kirleri temizleyen bahtiyarlardan kılmasını temenni eder, bizleri, faiz belasına batmak suretiyle Allah Teâla'nın gadabına maruz kalan bahtsız kimselerden eylememesini dilerim.

Düzeni Bozan, Bozduğu Düzenin Altında Kalır

Her dönemde düzen bozucular vardır. Bunlara müfsit 'bozguncu' denir. Bu bozguncular, bazen sosyal düzeni, bazen de kâinattaki kurulu muhteşem yapıyı bozarlar. Sonunda bozdukları düzenin altında kendileri de kalır, ezilir ve kırılır giderler. Zaman zaman ekolojik dengesi bozulan dünya, misafirlerinden bunun bedelini çok acı bir şekilde almıştır. Evet, deprem ve yanardağ gibi bazı olaylar irade dışı olsa da hastalıkların pek çoğu, yangınlar, seller, taşkınlar gibi birçok âfet aslında insanoğlunun tabiatı tahrip etmesi, döküp kırması ve onun dengesiyle oynayıp bozmasındandır.

Aynı düzenin bir de sosyal hayattaki kısmı vardır. Sosyal hayatın düzeni için konulan ilkeler, prensipler tahrip edilip bozulduğunda, bu defa sosyal çalkantılar, iç kavgalar, kargaşa ve karışıklar meydana gelir. Toplumda güven kalmaz; komşu komşudan çekinir; arkadaş arkadaşına güvenemez. Tebaa idareciye, idareci de tebaaya karşı kuşku içine düşer. Böyle bir toplumun ayakta kalması ise imkânsız hâle gelir.

Sosyal dengeyi ayakta tutan ilkelerin başında Allah'ın kesin emirlerle emrettiği '*adalet*' gelir. Başka bir deyişle adil paylaşım gelir. Güven ve barış gelir. Toplumdaki her kesimin kendisini emniyette hissetmesi gelir. Şayet bunlar yoksa o ülkenin dengeleri yok, üzerine oturduğu zemin de çürümüş demektir. Bu bozulmanın acı neticesini ise başta sebep olanlar, sonra da bunun karşısında suskun kalan yığınlar çeker. İşte Kur'an'ın bu oldukça önemli iki düzen kuralını hatırlattığı ayeti: "*Allah'ın buyruklarını umursamayan şu insanların kendi tercihleri ile yaptıkları işler yüzünden karada ve denizde (bütün dünyada) bozukluk ortaya çıktı, nizam bozuldu. Doğru yola ve isabetli tutuma dönme fırsatı vermek için Allah, yaptıklarının bazı kötü neticelerini onlara tattırır.*" (Rûm sûresi, 41)

Yüce Kudret Sahibi, kâinatta benzersiz bir düzen ve ölçü koymuştur. Ancak bu ölçünün devam ettirilmesi; irade, hürriyet ve sorumluluk sahibi insana bırakılmıştır. İnsan, şayet varlıklar arasındaki ekolojik dengeye dikkat eder, tabiatı kirletmez, tekvini ve teşrii emirlere sıkıca yapışır,

kâinatın yaratılışındaki bu eşsiz düzene sahip çıkar ve devam ettirirse, düzenli bir hayat yaşar ve tabiatın her türlü nimetinden azami ölçüde istifade etmiş olur. Fakat gerek tekvini gerekse teşrii emirlere uymaz, zulmeder, haksızlığa sapar, tabiatı hor kullanır, denizden çalar, karaları betona boğar, yeryüzü, deniz ve atmosferi hoyratça kullanırsa, bu defa kâinat denizleri ve sularıyla, orman ve bitkileriyle insanın başına bela olur. Sünnet-i ilahi yani değişmeyen ilahi kural gereği Allah Teâlâ o zaman insanı cezalandırır. Verdiği nimetleri geri alır veya nimetler zaten kullanılamaz hâle gelmiş olur.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır, *“Allah’ın buyruklarını umursamayan şu insanların kendi tercihleri ile yaptıkları işler yüzünden karada ve denizde (bütün dünyada) bozukluk ortaya çıktı, nizam bozuldu. Doğru yola ve isabetli tutuma dönme fırsatı vermek için Allah, yaptıklarının bazı kötü neticelerini onlara tattırır.”* (Rum sûresi, 30/41) ayetinin tefsirinde bu hususa şöyle değinir:

“Karada ve denizde fesat ortaya çıktı. Fıtrata ait düzen bozuldu, gerek tabiat gerek sosyal şartlarda uygunsuzluk belirdi. İnsanların ellerinin kazancı yüzünden. Fıtratın aksine takip edilen şirk, ahlaksızlık, haksızlık, çeşitli hevalar, türlü mezheplerle beşerî hırsların çarpışması sebebiyle ki yaptıklarının bazısını Allah kendilerine (bu dünyada) tattırmak için böyle yaptı. Tamamını ise ahirette tadacaklar, asıl cezalarını orada çekecekler. Fakat bu dünyada da biraz tattırılırlar. Gerek ki dönerler diye. Yani amellerinin cezasını biraz tatsınlar da tövbe edip şirkten vazgeçerek fitrat dinine, Hakk’ın birliğine, sağlam ve düzgün yola dönsünler diye.”⁴⁹

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin İsm-i A’zam’ın altı nüktesini beyan ettiği 30. Lem’a perspektifinden bu ayete baktığımızda, yeryüzünde halife olan insanın bilerek veya bilmeyerek yaptığı faaliyetlerin ekolojik dengeyi bozması, onun mutlak âcizliğini ve fakirliğini gösterir. Bu kâinatın sahibinin ise Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddûs isimleriyle muttasıf olduğunu, dolayısıyla insanın mutlak şevk ile mutlak şükre yönelmesi gerektiğini hatırlatır.

⁴⁷ Buhârî, *Zekât* 27; Müslim, *Zekât* 57

⁴⁸ Müslim, *Zühd* 45.

⁴⁹ Elmalılı Hamdi Yazır, *İlgili Ayetin Tefsirinde*.

31. LOKMÂN SÛRESİ

Azim ve Kararlılık Gerektiren İşler

Hayırlı işlerin her zaman pek çok engeli olur. Oluklar çift akar, biri nursa, diğeri hep kirdir. Her dönemdeki peygamber kavmini doğru ve hak yola, Hakk'ın yoluna davet etmiş, azgın kötüler ve yaygın kötülüklerle mücadele etmiştir. Ve elbette ki karşısında devrin Firavun misal zalim yöneticileri ile onun destekçisi ve kapıkulu hükmündeki Haman misal üst düzey bürokratları, mele'i (eliti) olan Karun misal servet sahiplerini bulmuşlardır. Bu gerçek, hiçbir dönemde değişmemiş ve değişmesi de mümkün değildir. Onun içindir ki iyilik yolunu seçen ve o yolda yürüyenler, daha baştan, karşılaşılabilecekleri birtakım imtihan, sıkıntı, bela, hatta öldürölme gibi vakaları öngörmelidirler. Zorbalar yaşadıkça, şeytan büyük bir hevesle görevini ifa ettikçe, azim kahramanları da geçici olan bu dünyanın, hak yoldaki meşakkatlerine biraz katlanmalıdır. Zira yolu kendileri seçmiştir. İşte aşağıdaki ayet, Lokman (a.s.)'ın oğlunun şahsında, hakkı temsil eden herkese yapılan önemli bir uyarı mahiyetindedir: *“Evladım, namazı hakkıyla ifa et, iyiliği yay, kötülüğü de önlemeye çalış ve başına gelen sıkıntılara sabret. Çünkü bunlar azim ve kararlılık gerektiren işlerdendir.”* (Lokman sûresi, 17)

Günümüzdeki Bir Cahil Tipi

Üzülerek ifade edelim ki pek çok insanın en rahat konuştukları alanlardan birisi de dindir. Bunlar, konuyla ilgili okudukları bir kitap ya da kulak verdikleri yetkili bir ehl-i ilim olmaksızın din hakkında rahatça ahkâm keserler. Hem de dinin en girift ve ciddi seviye gerektiren konularında. Kur'an bu tipleri şöyle yermektedir:

“...İnsanlar içinde öyleleri var ki ne ilmi ne yol göstereni ve ne de aydınlatıcı bir kitabı olmadan Allah (ve iman) hakkında tartışır (durur).” (Lokman sûresi, 20)

33. AHZÂB SÛRESİ

Zoru Görünce Kaçan Firariler

Yesrib, Medine-i Münevvere'nin eski adıdır. Müşrikler büyük bir orduyla Medine'ye kadar gelmiş ve her taraftan şehri kuşatmışlardı. Savunma uzayınca, içerideki münafıklar ve o gün Medine'de yaşayan Yahudiler Müslümanlara karşı birleştiler. Hatta gizlice Mekkelilerle görüşerek, aleyhte birtakım planlar da yaptılar. İçlerine henüz tam imanın yerleşmediği bazı kaypak tipler de bu sıkıntılı dönemde Allah Resûlü'ne çok basit bahaneler ileri sürerek cepheden ayrıldılar. Bir aya yakın sürede Müslümanlar ciddi sıkıntı yaşadı. Bir yandan dış, bir yandan da içerideki kalles düşmana karşı, büyük bir sabırla dayandılar. Ve derken bir gece ansızın gelen kasırgayla Mekkelilerin altı üstüne geldi ve soluğu Mekke'de zor aldılar.

Ahzab sûresinin temel konularından birisi, adından da anlaşıldığı üzere Hendek Savaşıdır. Bu savaşın tasvir edildiği ayetlerde dikkatimizi çeken önemli konulardan biri de zayıf karakterli, inancına tam bağlanmamış, işin ucundan ucundan tutan kimselerin takındığı ikiyüzlülük ve korkaklık tavrıdır. Aslında bu ayetler, her dönemde olabilecek bir insan tipini bizlere haber vermektedir.

Bu tip, sadece ganimetin, rahatlığın, iyiliklerin ve barış ortamındaki esenliğin olduğu zaman ortaya çıkar. Koşarlar, konuşurlar, heyecanla kitleleri arkalarından sürüklerler ve bir küheylan gibi de koşturur ve iş yaparlar. Ancak bu tiplere aldanmamak gerektir. Çünkü bunlar, iyi gün dostu, rahat gün kahramanı ve bolluğun sultanlarıdır. Bu tipler, olmadık bir rüzgâr esintisinde, gemiyi ilk terk eden, terk ettiği gemi hakkında aleyhte söz söyleyen ve kötülüklerinden bahseden kem talihlerdir. Yersiz tenkide başlarlar, falanı filanı, hatta Peygamberi bile acımadan eleştirir ve kendilerini temiz göstermeye çalışırlar. Ümit kırarlar, ümitlerle oynarlar ve ümitleri yok ederler. Peygamber döneminde yaşayan bu firarilerin, her zaman ve zeminde ortaya çıkması gayet normaldir. “Nasıl oldu da böylesine insanlar çıktı!” denmemelidir. Denmemeli ve herkes kendisinin aynı kötü noktaya düşmesi endişesiyle yaşamalıdır.

İşte aşağıdaki ayet grubu, zoru görünce kaçan bu firarilerin, zor zamanlardaki söylem ve eylemlerini haber vermektedir: *“Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık (iman zayıflığı) olanlar: ‘Allah ve Resûlü’nün bize*

zafer vadetmesi, meğer bizi aldatmak içinmiş!’ diyorlardı. Bir kısmı: ‘Ey Yesribliler! Burada düşmana karşı koyamazsınız, mevzilerinizi bırakıp evlerinize dönünüz!’ diyordu. Onlardan bir başka bölük: ‘Evlerimiz korunmasız!’ diyerek Peygamberden izin istiyorlar, sıvışmak istiyorlardı. Hâlbuki gerçekte evleri tehlikeye maruz değildi, onlar sadece savaştan kaçmak istiyorlardı. Demek Medine’nin her tarafından hücum edilseydi ve kendilerinden İslâm’dan dönmeleri istenseydi, hiç tereddüt etmeksizin, bundan geri kalmazlardı! Hâlbuki daha önce, düşmandan kaçmayacaklarına dair Allah’a yemin ederek, söz vermişlerdi. Allah’a karşı verilen o ahitlerin hesabı elbette sorulacaktır.” (Ahzâb sûresi, 12-15)

Sadece Kur’ân’a mı Uyulacak? Ya Sünnet?

Peygamberler, insanlığa sundukları eşsiz mesajlarla, gerçek anlamda insan olmanın ufkunu göstermişlerdir. Peygamberliğin son halkası olan Allah Resûlü (s.a.s.) de gerek davranışları, gerek bazı konular karşısındaki takrirleri ve gerekse sözleriyle (hadis), kıyamete kadar gelecek olan ümmetine ve bütün insanlara, hayatın her alanıyla ilgili mesajlar vermiştir. Resûlullah’tan (s.a.s.) söz, fiil ve takrîr olarak meydana gelen şeylere sünnet denir. Yani Allah Resûlü’nün (s.a.s.) sözleri, davranışları ve ashâbında görüp de engellemediği veya sükûtla onayladığı hareketlerdir. Allah Resûlü’nün (s.a.s.) sünneti, müminin hayatı için her zaman geçerli olacak mesajlarla dolu olup, vahiyle desteklenmiştir. Bundandır ki Hz. Peygamber (s.a.s.), kendisinden sonra gelecek olanlara iki şeyi emanet bırakmıştır. Bunlardan biri Yüce Yaraticımızın ezelî ve ebedî kelâmı, her zaman yepyeni kalan, dinî, hukuki ve ahlaki prensipleriyle çağları aydınlatan Kur’an-ı Kerim, diğeri de bu eşsiz mesajın en net, en doğru ve en yetkili açıklayıcısı ve uygulayıcısı olan Sünnettir.

Kur’an’ın pek çok ayeti, farklı şekil ve tonlarda, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) uymanın gerekliliğinden söz eder. Zira O’na uymadan Kur’an’ı ne tam doğru anlayabilir ne de sahih bir şekilde eksiksiz yaşayabiliriz. O, Kur’an’ın en berrak bir aynasıdır. O, yaşayan bir Kur’an’dır. İşte şu ayet daha geniş bir anlamda, inanç, ibadet, ahkâm ve ahlak alanında Resûlullah’ın (s.a.s.) açıkça örnek alınmasına dikkatimizi çekmektedir: *“Hakikaten, Allah’ın Resûlünde sizler için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı bekleyenler ve Allah’ı çok zikredenler için en mükemmel alınacak numuneler vardır.” (Ahzâb sûresi, 21)*

Dünyalık Peşinde Koşan Mümin Hanımlara Uyarı

İnsan, yaratılışı gereği dünyaya meyilli bir varlıktır. Lüks yaşama, standartların yüksek olması, servet, bütün müstemilatıyla içinde oturacağı bir ev, villa, saray.. Bunlar, bir taraftan dünyanın süsü, diğer taraftan ise ölçü kaçırıldığında başa bela olacak felaketlerdendir. Elbette İslam insanlara, meşru bir zenginlikte sınır koymaz ve onu engellemez. Ancak zengin bir insan da yaşayacağı mütrefin bir hayatla, toplumdaki kıskançlık duygularını kabartmamalı ve toplumsal dengesizliklere sebebiyet vermemelidir. Hele bu insanlar, toplumun örnek alacağı kişilerse, hayatlarını daha bir dikkatli yaşamalı ve temsil ettikleri inanç, konum ve düşünceleri itham altında bırakmamalıdır. İdareci konumundaki insanlara gelince, onların durumu daha da hassasiyet arz etmektedir. Toplumun gözü sürekli bunların üzerindedir. Attıkları her adım takiptedir. Başkasında normal karşılanacak bir durum, idarecide hoş karşılanmayabilir. İslam açısından buna en güzel örnek de Peygamber Efendimiz'dir.

O, hayat standartları açısından ümmetinden vasat bir insanın hatta çoğunlukla daha da alttakinin yaşantısını sürdürürdü. Ganimetler Medine'ye oluk oluk akmasına rağmen oturduğu evi, bindiği devesi ve hayat standardı hiç değişmemişti. Zamanla Müslümanların refah seviyeleri artınca, ezvac-ı tahirat da bu refah seviyesinden meşru dairede faydalanmak istediler. Aslında Hz. Peygamber (s.a.s.) dileseydi, onlara istedikleri hayat seviyesini kolayca sağlayabilirdi. Ancak o, fakir Müslümanların hayat standartlarını esas alarak, Cenab-ı Hakk'ın da irşadıyla onların isteklerini kabul etmedi. Hatta bu istekte bulduklarında, eşlerini muhayyer bırakarak ya alışageldikleri sade hayata devam edecek ya da boşanacaklardı.

Örnek Peygamber'in örnek eşlerinin hepsi isteklerinden vazgeçtiler. Dünya refahını değil, Hz. Peygamberle olan beraberliği tercih ettiler. Bu durum aslında bütün ümmet ve özellikle de ümmetin hanımlarına örnek bir davranış modeliydi. İhtiyaçların olduğu, insanların imkânsızlıklar içerisinde kıvrandığı, zaruri ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak oldukları zor zamanlarda, ümmetin hanımları, şayet Peygamber eşlerini örnek almak istiyorlarsa, işte o örnekler, bu olayda anlatılan örneklerdir.

Peşinden gidilecek fâni bir dünya mı? Yoksa az sabırla, biraz daha düşük bir hayat standardıyla, elimizde fazladan bir şey varsa paylaşmak suretiyle ebedî hayatı tercih mi? Elbette mümin hanımların örnekleri, daha dünyada

iken cennette inciden bir köşkle müjdelenen Hz. Hatice (a.s.) olmalıdır. Şüphesiz diğer bir örnekleri, evine keselerle gelen paraları, “Alacak kimsenin eli değmeden, Cenab-ı Hakk’ın eli degecektir.” düşüncesiyle, güzel mendillere sarıp, kokularla güzelleştirdikten sonra hizmetçisine vererek, muhtaçlara gönderen Sıddık kızı Hz.Âişe validemiz olmalıdır. İşte aşağıdaki ayetlerin ebedileştirdiği bu örnek manzara: *“Ey şanı yüce Peygamber, eşlerine de ki: Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce boşayayım. Yok, eğer Allah’ı, Resûlü’nü ve ahiret mülkünü isterseniz, haberiniz olsun ki Allah sizin gibi iyi hanımlara büyük mükâfat hazırlamıştır.”* (Ahzâb sûresi, 28-29)

Bir Hatırlatma

Yukarıdaki cümlelerde maksadım bir kesimin zaafalarını diğerinden daha az ya da daha çok göstermeye yönelik değildir. Ramazan ayında takip ettiğim okumalarda güncel ihtiyaçları dikkate alarak, o cüzdeki birkaç ayeti açıklamaya çalışıyorum. Bu da onlardan biridir ve özellikle seçilmiş değildir.

Kur’an’da erkeklerin de zaaflarına da zaman zaman vurgu yapılmıştır. Hatta erkeklerden bu konuda pek çok örnek de verilir. Kârûn, Hâmân, Firavun bunlardan sadece birkaçıdır. Daha önce pek çok defa bu kişilerle ilgili bir şeyler de yazdım. Burada, erkek-kadın ayırımından çok, insandaki dünyaya karşı olan zaaf duygusu vurgulanmıştır. Bu örnek de yaşanmış bir olay olup, bizzat Allah Resûlü’nün eşleri hakkındadır. Şayet bir alınganlık yapacak olsalardı, onlar Allah Resûlü’ne bu durumu söyler, “Kıyamete kadar ümmetin ağzına düşeceğiz.” derlerdi ama demediler.

Diğer bir konu da Kur’an’ın benzeri ayetleri aslında hepimizi ilgilendirir. Hepimiz insanız ve hepimizin arzu ve istekleri vardır. Hatta şeytanla ilgili ayetlerde bile, her birimiz, “Acaba şeytana ait bu hususiyetler bende de var mı?” deyip, onlara kendimizi muhatap kabul etmeliyiz.

Cinslerin zaafiyetleri bazı noktalarda farklı olabilir. Cennet tasvirlerine de bu açıdan bakılmalıdır. Kimi mala mülke, yönetime, kadına karşı, kimi de takıya, mefruşata, lüks kumaşlara, perdeler ve ev dekorasyonuna karşı tutamaz kendisini.

Kur’an’da herhangi bir konuda bir gerçek dile getiriliyorsa, kanaatimce

alınmadan daha ziyade, varsa eksiğimiz o konuda kendimizi tadil etmeye, düzeltmeye bakmalıyız. O nitelik bizde yoksa buna da şükretmeli ve hamd etmeliyiz.

YİRMİ İKİNCİ CÜZ

Geniş Mağfiret ve Büyük Ücrete Namzet Kadın ve Erkekler

Kur'an'da bazı ideal niteliklerin zikri farklı sûrelere serpiştirilmiştir. Bazı ayetlerde ise bunlar peşi peşine sayılır. Cenab-ı Hak, her bir güzel nitelikte farklı bir mükâfatı belirterek, insanları bu güzel niteliklere teşvik eder. Mükâfat da genellikle ayetin sonundaki fezlekede belirtilir. Bundan dolayı ayetlerin fezlekeleri (sonları), onların muhtevasını anlama açısından oldukça önemlidir. Aşağıdaki ayette mümin erkeklerle, mümin hanımlarda bulunması gerekli temel özellikler hatırlatılmıştır. *“Allah’a teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, İslâm dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar, dürüst erkekler ve dürüst kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlar, hayır yolunda infak eden erkekler ve infak eden kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah’ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlar var ya, işte Allah onlara mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”* (Ahzâb sûresi, 35)

Allah Resûlü Bir Beşerdir Ancak Sıradan Bir Beşer Değil

Burada Ahzab sûresinin 40. ayeti üzerinde duracağım. Maalesef günümüzde bazı kişiler -ki bunların başında ilahiyatçı akademisyenler, “Bize Kur’an yeter.” (!) diyenler gelmektedir- Hz. Peygamber’i (s.a.s.) sıradan bir beşer olarak görme hastalığına yakalanmışlardır. Bunlar, Allah’ın seçkin kulu ve Nebisi Hz. Muhammed (a.s.)’ı kendi konumlarına indirgemekte ve -hâşâ- onu sıradan bir insan gibi kabul etmektedirler.

Tabii ki o da bir beşerdir. Yer, içer, evlenir, hastalanır, vefat eder, başına gelenlerden etkilenir... Ancak onun bir de nebevi yönü vardır. Vahye mazhardır, yaptığı en küçük bir içtihattan (uygulamadan) dolayı bile uyarılır, Mevla-i Müteal tarafından yönlendirilir, melekle görüşür, konuşur,

diğer insanlardan farklı hususiyetleri vardır. Bu açılardan da o, *mustafadır, muhtardır, nebidir ve resûldür.*

Peygamberimizin beşer olduğu ile ilgili ayetleri bir bütün olarak incelediğimizde ve Kur'an'ın diğer ayetlerine bu nazarla göz attığımızda farklı bir gerçekle karşılaşırız. İşte bu ayetlerden biri de Ahzab sûresinin 40. ayetidir. Benzeri pek çok ayeti dikkatlice okursak, Kur'an'da çok açık ve net olarak Allah Resûlü'ne, Cenab-ı Mevla'nın farklı bir konum verdiğini açıkça görürüz. İşte şu ayet bunlardan sadece birisidir.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lakin Allah'ın resûlü ve peygamberlerin sonucusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir.”

Bu ayet açıkça: “O da bizim gibi bir beşerdir.” söyleminin, ne kadar açık ve büyük bir yanlış olduğunu göstermektedir.

Kur'an'ın bazı ayetlerinde Peygamberimizden olağanüstü şeyler bekleyen müşriklere cevap verilirken dile getirilen: *“Ben ancak bir beşerim.”* sözünden, bizim gibi bir beşer olmadığını, ayetin devamındaki: *“Ancak bana vahyediliyor.”* cümlesi açıkça vurgulamaktadır. Kendisine vahiy gelen bir beşerin, diğer insanlarla eş tutulması, açıkça ayetin yarısının görmezlikten gelinmesi anlamına gelir.

Elbette Hz. Muhammed de bir beşerdir ancak kendisinden önceki peygamberler ve onlara gelen kutsi beyanlar kendisinden bahsetmiş ve geleceğini müjdelemiş oldukları bir beşerdir. Hatta bu müjde ve haberler, o kadar açık ve detaylıdır ki diğer din mensuplarından bazıları, kendi evlatlarını tanıma rahatlığı ölçüsünde ona ait özellikleri kitaplarından öğrenmiş, onda görmüş ve ona inanmışlardır.

Bir beşerdir ama 23 yıl boyunca Cenab-ı Hak'tan vahiy almış, peygamberliğinin delili olması açısından herkesi ilgilendirecek ve herkesin rahatlıkla anlayacağı derecede açık ve büyük mucizelere mazhar olmuş, kendisine Kur'an gibi ebedî ve her türlü tahriften uzak bir Kitap verilmiş, sürü sürü kuşlar (ebâbil), onun ve ümmetinin kıblesi olacak Kâbe'yi koruma altına almış, göğsü açılmış (şerh edilmiş), beşerin idrak sınırını

aşacak mahiyetteki İsrâ-Mi'rac gibi ötelere ötesi kutsi bir yolcuğu, bütün bir insanlık adına o mübarek Zat yapmış, peygamberliğinin bir delili olarak ay ikiye yarılmış ve semanın kapıları şeytanlara kapatılarak, insanların bu noktadan aldatılmalarının önüne kesilmiş bir beşerdir.

Evet o bir beşerdir, ancak yaşadığı hayatın her bir karesi, seçilmişliğinin ve ulaşılmazlığının ayrı bir yönünü teşkil etmiş, şakalarında bile yalanın en küçüğüne semtine uğramamış, dünyaya teşriflerinden, vefat anına kadar başına gelen pek çok sıkıntı, eziyet ve musibet karşısında, olağanüstü bir sabır göstermiş, kendisine, yakınlarına ve dostlarına yapılan sayısız insanlık dışı davranışlar karşısında beşer üstü bir af ve müsamaha örneği sergilemiş, içine bütün insanları hatta hayvanları dahi alacak genişlikteki merhametiyle, etrafındaki dost-düşman herkesin dikkatini çekmiş, bir beşer olarak her şeye ulaşması ve elde etmesi mümkünken, son derece mütevazı ve sade bir hayat yaşamış, yaptığı işlerde en küçük bir beklenti içine girmemiş, sıkıştırıldığı ve tek başına kaldığı zamanlarda bile asla bir yılgınlık ve ümitsizlik emaresi göstermemiş, Allah'a kulluk noktasında da herkesten daha ileri ve daha derin olmuş bir beşerdir.

Evet o bir beşerdir ancak Cenab-ı Hak bu şerefli elçisini, manevi günahlardan koruyup, lekesiz ve eksiksiz olmasını dilemiş, aynı zamanda onu insanlardan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korumuş, ölümle yüz yüze geldiği ve artık kaçışın mümkün olmadığı pek çok tehlikeli noktada onu muhafaza etmiş ve düşmanlarının başvurduğu her türlü komployu kendisinden uzaklaştırmış bir beşerdir.

Evet bir beşerdir ancak günümüz dünyasının en çok muhtaç olduğu barış ve farklılıklarla beraber yaşama örneğini en açık bir şekilde yaşayarak göstermiş, aynı şehri ve mahalleyi, farklı din ve inanç mensuplarıyla paylaşmış, onlarla ideal komşuluk ilişkileri kurmuş, davetlerine hayır dememiş, alışveriş yapmış ve cenazelerine bile saygıda kusur etmemiş bir beşerdir.

Evet o bir beşerdir ancak aynı zamanda son peygamberdir. Nübüvveti, bir ülke ya da belirli bir zaman dilimini değil, bütün zaman ve mekânları içine alan evrensel bir misyondur. Hatta o, cinlerin de peygamberidir. Eşleri, müminlerin anneleridir. Geçmiş-gelecek bütün günahları af garantisindedir. Diğer peygamberlerden onun adına söz alınmış, kendisine Kevser verilmiş, Kur'an'da kendisine adıyla hitap edilmemek suretiyle ona karşı

göstermemiz gereken saygının da ölçüsü belirtilmiştir.⁵⁰ Allah tarafından insanlara gönderilen ilahi ve büyük bir lütuf olduğu minnetiyle hatırlatılmış, kendisine itaatin Allah'a itaat olduğu vurgulanmış, sadece dünyada değil, ahirette de insanlara ve peygamberlere şahitlik yapma gibi büyük bir makamla taçlandırılmış bir beşerdir.

Şimdi kısaca saymış olduğumuz ve Kur'an'da belirtilen bu kadar önemli özelliğe rağmen onu kendimiz gibi sıradan bir beşer konumuna indirmediğimizde, en başta Kur'an'a ihanet etmiş ve onun açıkça bildirdiği hususları göz ardı etmiş oluruz.

Erişilmez yüce şahsiyeti karşısında, sadece ona inananlar değil, başkaları da hayranlıklarını gizleyememiş, göğün yere bu değerli armağanı karşısında temenna durmuşlardır.

Michael H. Hart gibi kimseler kaleme aldıkları *“Yüz Ebedî Şahsiyet”* adlı eserlerinde, onu kitaplarının birinci sırasına yerleştirmiş, Alman Büyük Devlet Adamı Bismarck ona olan hayranlığını: *“Sana muasır bir vücut olamadığımdan dolayı müteessirim ey Muhammed!”* sözleriyle dile getirmiş ve 1927'deki Uluslararası Hukuk Kongresi, ona olan medyuniyetlerini sonuç beyannamelerine ekledikleri: *“İnsanlık, Hz. Muhammed'le övünür. Çünkü o zat, ümmi olmakla beraber, on üç asır önce öyle bir hukuk sistemi getirmiştir ki biz Avrupalılar iki bin yıl sonra onun kıymetini anlasak, mesut ve bahtiyar oluruz.”* ifadeleriyle ortaya koymuşlardır.

Ümmetine düşen görev, ona inanma, itaat etme ve sevmenin yanında, birer kristal gibi değerli Kur'an ayetlerinin canlı örneği olan Allah Resûlü'ndeki insani nitelikleri üzerlerinde taşımaları ve onu, bütün insanlığın tanıyıp sevmesi için dünyanın her yerinde eksiksiz ve kusursuz bir şekilde tanıtmaya gayret göstermeleridir.

Yüce Rabbimiz bizleri, bu yüce şahsiyetin gerçek anlamda ümmeti olma şerefine erdiresin.

Dayan, Tevekkül Et Ama Asla Münafiğa İtaat Etme

Mümin, inancından ötürü yaşadığı toplumda zaman zaman tepkilerle karşılaşabilir. Hakarete uğrar, iftira atılır ve bazen de bu tepki şiddete dönüşebilir. Bazen zalim idareciler onun önünü keser; akla hayale gelmedik ithamlarda bulunur, kendisine hayat hakkı tanımayabilir. Böylesi zamanlarda bu iman abideleri, şayet hukuki yollar ve başka vesileler varsa,

mutlaka onlara müracaat eder. Bu belaları başlarından savmaya, onların üstesinden gelmeye çalışırlar. Fakat sebeplerin tükendiği zamanlar da olur. Gücün azgınlığa döndüğü, Nemrud'un ateşi tutuşturduğu, Firavun'un ordularıyla arkanıza takıldığı, Mekke çapulcularının büyük topluluklarla üzerinize gelip her taraftan kuşattığı zamanlar. Artık sebepler tamamen sukût etmiş ve tükenmiş gibidir. Tükense bile bütün bunlara karşı azimle dayanır; yolundan dönmez; bildiği hak yolda Allah'a tevekkül eder ve sabreder.

Aşağıdaki ayette müminlere benzeri durumlarla karşılaştıklarında, yapılan eziyetlere, rahatsızlıklara aldırmama ve bunu yapan Allah bilmez, kuldan utanmaz ikiyüzlü münafıklara asla itaat etmeme, onlardan özür dilememe emredilmiştir. Nitekim bütün peygamberler bunu yapmıştır. Allah Resûlü de bu peygamberane yoldan hiç ayrılmamıştır. Onlar önlerine çıkan hiçbir engele takılmamış, karşılıklarına dikilen azgın zalimlerin önünde eğilmemiş, onlardan özür dilememiş, sebeplere riayetle beraber, sabır ve tevekkülle sonucu beklemişlerdir.

“Sakin kâfirlere, münafıklara itaat etme, onların verdikleri sıkıntılara şimdilik aldırma ve yalnız Allah'a dayan. Koruyucu olarak Allah yeter.”
(Ahzâb sûresi, 48)

Arkalarından Gidilen Yanlış Liderler

İnsanlık tarihinde, küfrün, zulmün, ahlaksızlığın ve bozgunculuğun önderleri hep olmuştur. Toplum ise bu güç, servet ve kuvveti elinde bulunduran önderlerin peşlerine takılmıştır. İradeleri felç edilmiş, midelerinden bağlanmış, korkuyla sindirilmiş, zaman ve şartlara göre farklı büyücülerle gözleri bağlanmış yığınlar, körü körüne bağlandıkları bu liderlerinden çoğu kez kopamazlar. Çünkü artık gemlerini tamamen onlara teslim etmişlerdir. Bu aşamadan sonra lider ve önder ne derse, o olur. Artık ortada ne ilahi bir buyruk ne insani bir değer ne de evrensel hukuk ilkelerinden birisi kalır. Her şeyin yerini lider buyruğu alır. Böylelerinin uyanması, ancak subh-u kıyamette olur. Gözler açılır, gerçekler ortaya çıkar ve gittikleri yanlış yolu ancak görmüş olurlar. İşte o anda pişmanlıklar başlar, arkalarından gidilen lider ve önderler aranır. Ahlar, vahlar çekilir, iç geçirmeler olur. Pişmanlıklar dökülür, ancak bütün bunlar nafiledir. Olan olmuş ve artık olanları da geriye döndürme imkânı kalmamıştır.

Arkalarından gittikleri sahte liderlerine karşı tepkiler başlar, bağırmlar, çağırmlar ve kızmalar olur. Ve bu esnada ağızlarından dökülen cümleler şunlardır: *“Ey ulu Rabbimiz!” derler, “sözün doğrusu, biz önderlerimizin ve büyüklerimizin dediklerine uyduk, ama onlar bizi yoldan saptırdılar. Ey ulu Rabbimiz! Onlara azabın katmerlisini ver ve dehşetli bir lanetle onları rahmetinden uzaklaştır!”* (Ahzâb sûresi, 67-68)

⁵⁰ Nur sîresi, 63.

34. SEBE' SÛRESİ

Yeri Hemen Yenisiyle Doldurulan Hayırlı Mal

Mümin, Allah'ın kendisine nasip ettiği mal, servet ve başka nimetlerde diğer insanların da haklarının olduğunu hiç hatırlıdan çıkarmaz. Bilir ki Allah, ihtiyaç sahiplerinin hakkını, o malın içine koymuş ve emanet olarak kendisine bırakmıştır. O bu emanetleri vermesi gereken yerlere verince, eksileceğinden de korkmaz. Çünkü şuurlu bir şekilde anlar ki bunların hakiki sahibi, gerçekte o maldan eksiltmez, eksilenin yerini daha iyisiyle ve kat kat olanıyla doldurur ve bereketlendirir. Cimriliğindedir maldaki asıl tükenme, azalma ya da telef olup elinden tamamen çıkma.

Mümin verirken inanır ki arkasında bereket duasında bulunan melek vardır. Nitekim Allah Resûlü buyururlar ki: *“Her sabah yeryüzüne iki melek iner. Biri: ‘Ya Rabbi, infak edip iyilik edenin malının yerine yenisini ver!’ der. Diğeri de: ‘Ya Rab cimrilik edenin malını telef et!’ diye dua eder.”*⁵¹

Ve işte bu bereketi ifade eden Yüce Rabbimizin müjdesi: *“De ki: Rabbim dilediği kimsenin nasibini bollaştırır, dilediğinin nasibini de kısar. Siz hayır yolunda her ne harcarsanız Allah onun yerini doldurur. O rızık verenlerin en hayırlısıdır.”* (Sebe' sûresi, 39)

⁵¹ Buhârî, *Zekât* 27; Müslim, *Zekât* 57.

35. FÂTİR SÛRESİ

Cezası Ertelenen Zalimler

İnsan, yaratılışı gereği aceleci bir özelliğe sahip olduğu için, istediklerinin hemen gerçekleşmesini bekler. Mesela başına gelen bir sıkıntıda âh-u vâh eder, etkilenir, bunun farklı şekillerde dışa yansıyan tarafları olur. Bazen bir zalimin zulmüne denk gelir. Gücü yetmez, altından kalkamaz, başlar beddua etmeye ve yok olmasını ister kendisine zulmeden. Ancak Cenab-ı Hakk'ın ezeli ilmi gereği bunda hikmetler vardır. Vermez zalime hemen cezayı. Erteler, bekletir. Şayet Allah Teâla bütün insanları, kazandıklarıyla, işledikleri yüzünden hemen hesaba çekiverecek olsaydı, yeryüzünde kımıldayan hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat hemen hesaba çekmez, belirli bir süreye kadar mühlet verir, erteler. Bu erteleme, haşa O'nun görmemesi ve cezalandırmayacağı anlama gelmez. Kaderin kaza vakti geldiğinde her şey birden meydana gelir ve zalim yerle bir olur.

Bazen de davalar yüklü ve ağırdır. Dünyadaki mahkemeler bu davalara hafif gelir, yapamaz ve kaldıramaz bunları. O zaman zalimin işi daha da kötüdür. Çünkü asıl büyük mahkeme olan Kıyamet Mahkemesinde görülecek demektir. İşte aşağıdaki ayetin ifade ettiği anlam kısaca bunu içermektedir: *“Eğer Allah insanları işledikleri günahlar yüzünden cezalandıracak olsaydı, dünyada tek bir insan bile bırakmazdı; ama Allah onların cezasını belirlenmiş bir vâdeye kadar erteler. O vâdeleri geldiği vakit hükmünü yerine getirip onları cezalandırır. Çünkü Allah kullarını tamamen görmektedir.”* (Fâtır sûresi 45)

YİRMİ ÜÇÜNCÜ CÜZ

36. YÂSİN SÛRESİ

Yasin Sûresi ve Cennetteki Nimetler

Bu başlıkta, Yâsin sûresi, bu Sûrenin önemi ve Sûrede haber verilen bazı cennet nimetleri üzerinde duracağım. Yasin sûresi, Mekke döneminin ortalarına doğru inmiştir. Sûre, Kur'an'ın dört ana temasından olan Allah'ın birliği ve varlığı anlamına gelen tevhidi, ölüm ötesi hayatı ifade eden ahireti, tevhidi bizlere bütün detaylarıyla en doğru bir şekilde anlatan peygamberliği (nübüvvet ve risalet) ve son olarak da adaleti (ahlaki konuları) ele alır. Bu dört konu sûrede farklı açılardan anlatılır.

Halk arasında bu sûrenin ölümlere ya da mezarlarda okunması gerektiğine dair bir anlayış vardır. Bunun temel sebebi Peygamberimizin Ebû Dâvûd, İbn Mâce ve Ahmed b. Hanbel'in eserlerinde geçen: “Yasin sûresini ölümlerinizin üzerine okuyun.”⁵² sözüdür.

İslam âlimleri bu hadisin anlamı hakkında iki farklı yoruma ulaşmışlardır. Bunlardan birine göre buradaki ölüden maksat, “ölmek üzere olan” insan demektir. Diğer bazı âlimlere göre de buradaki “*ölüleriniz*” ifadesi, “ölmüş olanlarınız” anlamındadır ki günümüzde olduğu gibi ölen insanların arkasından okuma şeklinde icra edilmektedir. Zira Yâsin sûresini okuyan kişi, kendisi okuma sevabı kazandığı gibi ölen kişi vesilesiyle okuduğundan, o da bu sevaptan istifa eder. Yine ölenler için hatim okuyup sevabını onların ruhuna bağışlama konusunda da herhangi bir sakınca yoktur. Zira Peygamberimizin cenaze ve kabirlerde dualar okuduğuna dair farklı rivayetler vardır. Fakat ölümden sonra gelenek hâline getirilen 7. 40. ve 52. günlerde dua edip hatim indirmeyle ilgili herhangi bir rivayet yoktur.

Bu sûrenin ölmek üzere olan kimselere okunmasının, sûrenin içeriğiyle yakın bir ilişkisi vardır. Biraz önce de belirttiğimiz gibi sûrede özellikle ahiretin hem delilleri hem de oradaki bazı durumlardan sahneler sunulur. Bu sahnelerin en başında 55-58. ayetlerdeki cennet manzaraları gelmektedir.

Müminlerin ahiretteki mükâfatları, cennette tadacakları nimetlerin ve güzelliklerin detayları anlatılır ki şöyledir:

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ • هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ
فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِنُونَ • لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا
يَدَّعُونَ • سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ •

“Amma bugün cennetlikler zevk ve eğlence içindedirler... Hem kendileri hem eşleri gölgeliklerde tahtlarına kurulurlar. Orada turfanda yemişler onlara, hasılı istedikleri her şey onlara... Rabb-i Rahim’den sözle olan bir selam yine onlara...”

Şöyle düşünelim; kısa bir tatile gideceğiniz zaman, gittiğiniz yeri merak eder, önceden bilgi edinarsınız. “Hava nasıl, ortam ne durumda, hangi aktiviteler var, yanımda neler götürmeliyim?” gibi pek çok konuda merakınız olur. Bu merak duygusu, insanın fitratında var olan bir gerçektir. Şimdi kısa bir tatile gideceğiniz zaman bile bu kadar merak ediyorsanız, gidip dönmeyeceğiniz ve sürekli kalacağınız bir yeri, bir ülkeyi merak etmez misiniz? Elbette edilir, hem de çok fazla edilir. İşte ölmek üzere olan bir kimse, dünyadan ayrılacakken, “Acaba beni neler bekliyor, ne yapacağım, sevdiklerimden ayrılıyorum, eşimden, çocuklarımdan, torunlarımdan, emek verip aldığım evimden, bahçemden ve bağımdan... Nereye şimdi bu gidiş?” demez mi? Meraktan içi içini yemez mi? Ya da “Toprağın altında çürüyüp gideceğim, daha neler olacak neler!” diye büyük bir endişe yaşamaz mı?

İşte böyle bir ruh haleti yaşarken, kendisine okunan Yasin sûresi ve cennetteki bu cazip manzaralar hatırlatılan insan, ne kadar çok rahatlar, ne kadar büyük bir huzur duyar ve gözü arkada kalmaz değil mi?

Yasin sûresiyle ilgili şöyle bir detayı da belirtmeden geçemeyeceğim. O, sadece ölümlere okunan bir sûre değildir, olmamalıdır da. Kur’an bir hayat kitabıdır ve hayattakilere okunmak için gelmiştir. Ne ilginçtir ki Kur’an’ın bizzat kendisi dirilere okunmak ve onların hayatlarına anlam katmak için geldiğini belirtir. Nitekim ilgili ayet de bu sûrenin yani Yasin sûresinin içinde yer almaktadır ki 70. ayettir: *“Yaşayan her kişiyi uyarсын diye.”*

Yasin sûresini ölümlere veya ölmek üzere olanlara okurken, biz Müslümanlar bu ayeti asla unutmamalıyız ve sûreyi âdeta bir ölümler sûresine dönüştürmemeliyiz.

Yâsin sûresinin Hz. Peygamber tarafından müjdelenen diğer farklı bir yönüne daha işaret etmek isterim ki o da bu sûrenin Kur'an'ın kalbi olduğudur. Konuyla ilgili rivayet Tirmizi ve Dârimi gibi hadis kaynaklarında geçmektedir ve: *“Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'an'ın kalbi de Yasin'dir.”*⁵³ buyrulmuştur.

İnsan, kalbi olmadan yaşayamaz. Bu organ insanın kan dolaşımında önemli ve merkezî bir role sahiptir. Kalp, vücudumuza gerekli besin maddelerini ve oksijeni sağlayan kanı, dolaşım sistemimiz içinde hareket ettiren, çok dayanıklı kas grubundan oluşan âdeta bir pompa gibidir. Bu pompa, kanı damarlar yoluyla vücuttan toplar, oksijenlenmesi için akciğerlerimize gönderir ve oksijenden zenginleşmiş kanı tekrar vücuda pompalar. Dolayısıyla Peygamberimizin Yasin sûresini insanın manevi yapısı itibarıyla kalbe benzetmesi oldukça anlamlıdır. Yâsin sûresi, kirlenen ve günahlarla karartılan ruhlarımıza ve manevi dünyamıza, işte bu manen temizlenmiş kanla sürekli olarak hayat bahşeden manevi bir kalp durumundadır.

Tekrar sûrenin 55-58. ayetlerinde haber verilen cennet nimetlerini kısaca hatırlayacak olursak: *“Amma bugün cennetlikler zevk ve eğlence içindedirler... Hem kendileri hem eşleri gölgeliklerde tahtlarına kurulurlar. Orada turfanda yemişler onlara, hasılı istedikleri her şey onlara... Rabb-i Rahim'den sözle olan bir selam yine onlara...”*

Bu ayetlerde cennet nimetlerine ait dört husus müjdelenmiştir. Bunlardan biri, cennet ehlinin sürekli bir sevinç ve mutluluk içinde olacakları ve bu mutluluğun da dünya hayatındaki geçici zevklerle kıyaslanamayacak derecede yüksek olduğudur.

Ayetlerdeki ikinci müjde ise cennetin hayaller ötesi konfor ve ihtişamıdır ki bu, onların gölgelikler altında, benzersiz tahtlar ve rahat koltuklar üzerinde eşleriyle beraber zevk ü safa içindeki durumlarıdır.

Ayetlerde hatırlatılan diğer bir nimet, cennetteki insanların her türlü isteklerine ve arzularına ulaşacağı ve bunları hiçbir sıkıntıyla karşılaşmadan elde edecekleri hususudur.

Haber verilen ve müjdelenen cennet nimetlerinin en üst durumunda olanı

ve diğerkleriyle kıyaslanmayacak bir nimeti ise Cenab-ı Hakk'ın müminlere selamla mukabelede bulunması ve selam vermesidir. Böyle bir selam, Allah Teâla'nın onlardan razı olduğunun ve onlara olan sonsuz sevgi ve merhametinin açık bir göstergesidir. Bütün bu nimetlerin aslında, müminleri ahirete hazırlamak, dünya hayatının geçici olduğunu ve asıl kurtuluş ve mutluluğun ahirette olacağını hatırlatmak ve insanların dünya hayatındaki gayret ve sabırlarının, iyi birer kul olmalarının, hak ve hukuka titizlikle uymalarının ve Yaraticılarının kendilerine bildirdiği hayat ilkelerine uymalarının bir ödülü olduğunu da haber verir.

Yüce Mevla bizleri, Yasin sûresinde haber verilen bu müjdelere ulaşan bahtiyar kullardan kılsın.

⁵² İbni Mâce, *Cenâiz* 4; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 7/26–27.

⁵³ Tirmizî, *Fedailu'l-Kur'an*, 7; Dârimî, *Fedailü'l-Kur'an*, 21.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ CÜZ

39. ZÜMER SÛRESİ

İyi Zanla Yapılan Kötü Şeyler ve Hesap Günü

“Mal sahibi mülk sahibi

Hani bunun ilk sahibi?

Mal da yalan, mülk de yalan

Var biraz da sen oyalan.” der Yunus Emre.

İnsan, dünya karşısında çoğunlukla aldanır. Malın, servetin çokluğun kendisini kurtaracağını zanneder. Bu yanlış zan sebebiyle dünyayı ebedî zanneder; yakar, yıkar, zulmeder. Ve derken beklemediği bir anda ölümle karşı karşıya gelir, mahşerde hesap ve mizanla buluşur. Artık acı gerçekle yüzleşme zamanıdır. Önüne öyle şeyler dökülür ki daha önce hiç hesaba katmamıştır onları. Bunları ya küçük görmüş önemsememiş ya da iyi zannedip aslında yanlış tercih etmiştir. Bunlar, insi ve cinni şeytanların sağdan gelip vesvese verdiği, onun da hayata geçirdiği şeylerdir. İşte böylesine zor bir durumla karşılaşınca eski kötü alışkanlığı nükseder. Rüşvetle, torpille, baskıyla, güçle işleri halledeceği zehabına kapılır. Karşılaştığı bu acı sondan kurtulmak için kendince çareler üretmeye başlar. Hemen dünyadaki servetini, iktidarını, saltanatını fidye olarak vermeyi düşünür. Ancak burası, düşündüğü dünya değildir. Burası kimsenin kimseye fayda vermeyeceği bir gündür. Ve aşağıdaki ayet işte bu acı manzarayı ifade etmektedir: *“O zalim kâfirler, dünyanın bütün malları ve imkânları kendilerinin olsa, hatta onların bir misli daha bulunsaydı, kıyamet gününde azabın kötülüğünden kurtulmak için derhâl fidye olarak verirlerdi. O gün onların hiç hesaba katmadıkları öyle şeyler Allah tarafından ortaya dökülür ki saymaya gelmez!”* (Zümer sûresi, 47)

40. ĞÂFİR (MÜ'MİN) SÛRESİ

Firavunların Ortak Argümanı: Din ve Vatan Elden Gidiyor

Firavunların karakterleri hiçbir dönemde değişmemiştir. Değişik dönem ve coğrafyalarda hep yeni Firavunlar olagelmıştır. Bu tiplerin, kurdukları baskıcı düzenin yıkılacağı korkusunu yaşadıkları anda, sürekli olarak ortaya attıkları temel iki argüman vardır. Bunlar; din (!) ve vatan (!)dır. Halkı galeyana getirmek, düşünmelerine fırsat vermemek, yok etmek istedikleri kimseleri ezdirmek ve böylece oligarşik düzenlerini devam ettirmek için: “Din elden gidiyor! Vatan elden gidiyor!” yalanına sarılırlar. Aslında ne din dedikleri gerçek anlamdaki din ne de vatan dedikleri, gerçek anlamdaki vatandır. Din onların nazarında, kendi hedeflerine ulaşmada kullandıkları bir argümandır. Vatan da kendi düzen ve hayatlarını lüks ve debdebe içerisinde sürdürdükleri bir kara parçasından ibarettir. Ancak onlar iktidar ve ikballeri adına din ve vatan üzerinden oldukça güzel bir algı yaparlar. Gerçekten de yığınlar, bu algı karşısında dinlerinin elden gideceğini, vatanlarında başkalarının gözünün olduğunu kabul ederler. Bu kabulle Firavun’un arkasında durur, onun düşmanlaştırdığını düşman bellerler. Ta ki algı ve büyü bozuluncaya, ilahi takdir kazaya dönüşünceye kadar. Firavun da Hz. Musa’ya aynı şeyi yapmıştır. Mısır halkına Hz. Musa’nın (a.s.), Mısırlıların o günkü sahip oldukları dini değiştireceğini, bozacağını ve onları yurtlarından ederek, vatana ihanette bulunacağını iddia etmiştir. Ondan günümüze özellikle de İslam ülkelerindeki pek çok politikacı, en uzak olmaları gereken kimse olan Firavun yolundan adım adım giderek, düşman kabul ettiklerini yok etmenin peşine düşmüşlerdir. İşte şu ayet Firavun karakteri hakkında önemli bilgiler verir: “*Firavun: ‘Bırakın beni, şu Musa’yı öldüreyim. O da varsın Rabbine yalvarsın, bakalım O kendisini kurtaracak mı? Zira bu gidişle onun, sizin dininizi değiştireceğinden veya ülkede anarşi çıkaracağından endişe ediyorum.’ dedi.*” (Mümin sûresi, 26)

Bu ayeti günümüz açısından daha iyi anlamak için şöyle düşünelim: Firavun, Milli Güvenlik Kurulu’nu toplamış ve tek gündem maddesi var. O da Musa (a.s.) ile İsrailoğullarının halkın birlik ve beraberliği, ülkenin bölünmez bütünlüğü için bir tehdit olduğu konusunda kurul üyelerini ikna etmek ve bunun için din ve terör argümanını kullanmak. Zira Hz Musa’yı öldürür ya da etkisiz hâle getirirse İsrailoğulları’nı yine eskisi gibi emre

amade şekilde rahat kullanabilecek.

Kabir Azabı Var mı?

Bu yazıda, Mümin sûresi 46. ayeti bağlamında, öldükten hemen sonra konulduğumuz, konduktan sonra da en sevdiklerimizin bile hemen terk ettikleri ve kıyamet kopuncaya kadar misafir olarak kalacağımız kabir ve hayatı üzerinde duracağım.

Kabre, merkad, mezar, makber ve berzah da denir. Berzah, engel (*mania*) demektir ve ölümlle başlayıp kıyamet gününe kadar süren dönemi anlatır. Bu süre zarfında bedenler çürüse de ruh varlığını devam ettirir ve kabir, âdeta bir bekleme salonu niteliğindedir. Kabir kişinin bu dünyadaki durumuna göre şekillenir. Müminin kabri, cennet bahçelerinden bir bahçe, kâfirinki ise cehennem çukurlarından bir çukur gibidir.

Günümüzdeki bazı ilahiyatçıların en büyük dertlerinden birisi de Kur'an'da kabir azabının olmadığını (!) ispata yönelik iddialarda bulunmalarıdır. Sanki bütün meseleler halledilmiş, sadece kabir azabı kalmış, onu da büyük bir iştahla yok etmeye çalışıyorlar. Bu türden düşüncelere onları sevk eden en önemli faktör ise sünneti kabul etmemeleri ve konuyla ilgili ayetleri, kendilerince farklı ve yanlış yorumlamalarıdır. Hâlbuki ilk dönemlerden itibaren kabir hayatının varlığı, akaid kitaplarına girmiş ve İslam ümmeti arasında varlığı hakkında neredeyse icma oluşmuştur. Başta kütüb-ü sitte olmak üzere pek çok hadis kaynağında kabir hayatının varlığıyla ilgili oldukça fazla rivayet vardır.

Şimdi ortada Kur'an ayetleri, o Kur'an'ı bize açıklayan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sağlam yollarla bize ulaşan onlarca sözü olmasına rağmen bu ilahiyatçılara mı inanalım, yoksa Kur'an ayetleri ve hadislere mi?

Kabirde azabın olacağına dair Tâ Hâ sûresi 124. ayeti:

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ أَعْمَى

“Ama kim Ben'im zikrimden yüz çevirirse kitabımı dinlemez ve Ben'i anmaktan gaflet ederse, ona sıkıntılı bir hayat vardır ve Biz onu kıyamet günü kör olarak diriltir, duruşmaya getiririz.”

Tûr sûresi 47. ayeti:

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ

“Muhakkak ki o zalimlere bundan başka azap da vardır; fakat onların çoğu bunu bilmezler.”

Tekâsür sûresi 1-4. ayetleri:

أَلْهَأَكُمُ التَّكَاثُرُ • حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ • كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ
ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

“Dünyalıklarla böbürlenmek, oyaladı sizleri. Tâ boylayıncaya kadar kabirleri! Hayır (geçici dünya zevklerine bağlanmak doğru değil, sakının bundan) ileride bileceksiniz! Evet, evet! İleride bileceksiniz!” ve aynı zamanda bugün üzerinde duracağımız Mümin sûresi 46. ayeti işaret etmektedir.

Bu ayetlerin yanında sağlam hadis kaynaklarında geçen pek çok hadis rivayeti de bulunmaktadır. Bu rivayetlerden sadece birkaçını hatırlatacak olursak:

Mesela Buhari ve Müslim'deki bir rivayette, ister cennetlik, ister cehennemlik olsun, ölen kişiye kabirde, sabah akşam gideceği yer gösterilip “İşte dirildikten sonra gideceğin yer!”⁵⁴ denileceği bildirilmiştir.

Yine Ebû Dâvud adlı hadis kaynağında geçen bir rivayette, bir defasında Resûlullah bazı dostlarıyla birlikte Ensar'dan bir adamın cenazesine katıldı. Onu defnetmek üzere Bakî mezarlığına vardıklarında, mezarın kazılması henüz tamamlanmadığından dolayı kabrin yanına oturdular. Ashap, sanki başlarının üzerinde bir kuş varmış gibi hiç kımıldamadan sessizce Allah Resûlü'nün bir şeyler söylemesini beklediler. O esnada Allah Resûlü elindeki bir çubukla yere çizgiler çiziyordu. Derken başını kaldırıp birkaç kez, “Kabir azabından Allah'a sığının.” buyurdu ve ekledi, “Muhakkak ki ölü, kendisine, ‘Ey adam! Rabbin kim? Dinin ne? Peygamberin kim?’ diye

sorulduğu sırada (kendisini defnettikten sonra) dönüp giden insanların ayak seslerini işitir. İki melek gelir ve oturarak ona, ‘Rabbin kim?’ diye sorarlar. ‘Rabbim Allah’tır.’ der. ‘Dinin ne?’ diye sorarlar. ‘Dinim İslâm’dır.’ diye cevap verir. ‘İçinizden görevlendirilen bu adam kim?’ diye sorduklarında ise ‘O Allah’ın Resûlü’dür.’ diye cevap verir. Sonra melekler, ‘Bunu nereden öğrendin?’ diye sorunca da o, ‘Ben Allah’ın Kitabı’nı okudum, ona inandım ve onu tasdik ettim.’ karşılığını verir ki bu durum âdeta, ‘*Allah, inananları dünya hayatında da ahirette de sağlam bir sözle sabit kılar.*’ ayetinin bir tecellisidir. Bunun üzerine gökten bir ses, ‘Kulum doğru söyledi. Ona cennetten bir yer hazırlayın, onun için cennete (giden) bir kapı açın ve ona bir cennet elbisesi giydirin.’ der. Hemen arkasından o kula cennetin esintisi ve hoş kokusu gelmeye başlar ve daha kabrinde iken ufku gözünün alabildiğince açılıp genişler.

Allah’ı inkâr edenin ruhu cesedinden ayrıldığında da ona iki melek gelir. Yanına oturarak ‘Rabbin kim?’ diye sorarlar. O, ‘Ah ah! Bilmiyorum.’ diye cevap verir. Sonra ‘Dinin ne?’ diye sorarlar. Yine ‘Ah ah! Bilmiyorum.’ der. ‘İçinizden görevlendirilen bu adam kim?’ diye sorduklarında kişi, ‘Ah ah! Bilmiyorum.’ diye cevap verir. Bunun üzerine gökten bir münadi, ‘Ona cehennemden bir yer hazırlayın. Cehennem elbiselerinden bir elbise giydirin. Ve ona cehenneme (giden) bir kapı açın.’ diye seslenir. O sırada cehennemden sıcaklığı, yakıcı havası kendisine gelmeye başlar. Böylece kabri, kendisine öyle bir daraltılır ki kaburga kemikleri birbirine girer...”⁵⁵

Buhari’de geçen bir rivayette Allah Resûlü:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ
فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ

“Allah”ım, kabir azabından, cehennem azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden, Mesih Deccâl’in fitnesinden sana sığınırım.” diye dua ederdi.⁵⁶

Tirmizî’deki bir rivayette de: “Kabir, cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur.” denir.⁵⁷

Konuyla ilgili ayete gelecek olursak, bu ayet kabir azabının varlığına işaret eden ayetlerden biri olup, bir yandan Firavun’un ölüm ötesi hayattaki acı sonu bildirilmekte, diğer yandan kıyamet kopmadan önce kabirde

başlayan azaptan haber verilmektedir:

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ
أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ۝

“Onlar sabah akşam ateşin karşısına getirilirler. Kıyamet koştığında da: ‘Haydi, Firavun hanedanını en şiddetli azaba sokun!’ denilir.” (Mümin sûresi, 46)

Görüldüğü üzere ayette iki farklı azaptan haber verilmektedir. Bunlardan birincisinde, sabah-akşam yapılan bir azaptan, ikinci aşamada ise kıyametin kopması sonrası bir azaptan haber verilmektedir. İşte birincisi, kabirdeki azabı ifade etmektedir. Bu ayeti açıklayan sağlam kaynaklardaki rivayetlerden sadece ikisini belirtmiş olalım. Hz. Peygamber (s.a.s.), Buhari, Müslim ve diğer kaynaklarda geçen bir rivayette şöyle demektedir: “İster cennetlik, ister cehennemlik olsun, ölen kişiye kabirde, sabah akşam gideceği yer gösterilerek: ‘İşte dirildikten sonra gideceğin yer!’ denilir.”⁵⁸

Buhari’de geçen diğer bir rivayette ise Allah Resûlü (s.a.s.) bir kabrin yanından geçerken, hurma dalını alıp mezara dikmiş ve: “Bu ağaçlar yeşil kaldıkça, umarım ki azapları hafifler.”⁵⁹ buyurmuşlardır.

Kabir farklı bir hayat tabakasıdır, biraz da rüyalarımıza benzer. Ruh ve beden birbirinden ne tam bağımsız ne de tam bağımlıdır. İyi veya kötü bir rüyadan uyandığımızda etkilerini bedenimizde ve ruhumuzda hissederiz. Kabir de tıpkı bunun gibidir.

Yüce Mevla bizleri, kabirleri cennet bahçelerinden bir bahçe olan ve tıpkı güzel rüyalardaki gibi güzellikleri seyreden bahtiyar kullarından kılsın.

Halkın, Arkasından Gittiği Liderine Cehennemdeki Faydasız Seslenişi

Kur’an sık sık ahiret hayatındaki kimselerin acınası hâllerini bildirir. Bilgisiz ve yanlış yolda giden liderlerle, onların arkasına şuursuzca takılan halkın, şuursuz yığınların arasındaki amansız kavgaları, bağırma, birbirlerine lanet okumalarını detaylı bir şekilde tasvir eder. Öyleki bu anlatımlar karşısında âdeta kendinizi canlı bir sahne oyununu izler gibi hissedersiniz. Harflerin, kelimelerin, cümlelerin seçimi o kadar müthiştir ki

neredeysel, sahnenin sıcaklık ve canlılığını yüzünüzde hisseder gibi olursunuz. İşte bu acıklı manzaralardan birisi de aşğıdaki şekildedir: *“Ateşin içinde birbirleriyle tartışırken zayıflar, dünyada büyüklük taslayanlara: ‘Biz bunca zaman size tâbi olduk, bari ateş azabının bir kısmını olsun kaldırabilir misiniz?’ dediklerinde, büyüklük taslayanlar da: ‘Bizim hepimiz ateşin içindeyiz. Allah kulları arasında vereceğı hükmü verdi, iş bitti!’ diye cevap verirler.”* (Mümin sûresi, 47-48)

Buna göre dünyadaki dostluklar düşmanlığa hem de yaman bir düşmanlığa dönüşmüştür. Aralarında öyle bir kin ve nefret oluşmuştur ki azabın içinde bile bu kini söndürecek ve dindirecek bir şey yoktur. Onun içindir ki dünyada herkes, peşinden gittiğı kimseleri iyi seçmelidir. Ateşe götüren, sapkınlığa sürükleyen, algı ve yalanlarla insanları yönlendiren, karalayan ve toplumda düşmanlıkları körükleyerek kendi saadetini kurgulayan bedbahtlar değil, doğru yolu, isabetli hedefi, Nebevi düsturları ve Kur’an’ın evrensel ilkelerini gösteren iyi insanlar dinlenmeli ve takip edilmelidir. Ta ki ayette anlatılan geri dönüşü olmayan sövüşmeler, lanetleşmeler, kavgalar, itişip kakışmalar olmasın.

⁵⁴ Buhari, *Cenâiz*, 89; Müslim, *Cennet*, 65-66.

⁵⁵ Ebû Dâvûd, *Sünnet*, 23, 24.

⁵⁶ Buhârî, *Cenâiz*, 87.

⁵⁷ Tirmizî, *Sıfatü'l-kıyâme*, 26.

⁵⁸ Buhârî, *Cenâiz*, 88; Müslim, *Cennet*, 17; İbn Mâce, *Zühd*, 32.

⁵⁹ Buhârî, *Vudû*, 55, *Cenâiz*, 89.

41. FUSSİLET SÛRESİ

Büyüklik Taslayanları Bekleyen İbretlik Acı Son

Tarih, helak olmuş kavimlerin arşivi ve çöplüğüyle lebalep doludur. Bunlardan birisi de Hz. Hûd'un (a.s.) kavmi olan Âd topluluğudur. Bu kavim oldukça güçlü-kuvvetli, iri cüsseli, pehlivan yapılıdır, boy ve endamları da mükemmeldir. Kayaları yontarak evler yapar, gösterişli binalar ve sarayvari yerler inşa ederlerdi. Bu binaların içerisinde benzeri görülmemiş bir güzellik ve oldukça lüks bağ ve bahçeler bulunurdu. Son derece güzel yapılmış havuzlar da vardı.

Özetle her yer, insanın gözünü kamaştırarak güzelliklerle doluydu. Bu güç ve kuvvetin, lüks hayat standartlarının verdiği kibir ve gururla, azgınlaşmış ve nimeti vereni unutmışlardı. Sonunda Peygamberi yalanlayan ve ona karşı gelen bu sapkın insanların, ansızın gelen bir kasırgayla ahtları üstlerine geliverdi. Geriye ne sarayları, yontulmuş taşlardan yaptıkları benzersiz yapıları ne de binbir türlü meyvenin ve güzelliğin içinde barındığı bahçeleri kaldı. Güce inanmak ve tapınmak bu güçlü insanların helakleri oldu. İşte bu olayı kısaca tasvir eden iki ayetin meali:

“Âd halkına gelince: Onlar dünyada haksız ve sebepsiz yere büyüklik taslayıp, ‘Kuvvet yönünden var mı bize galip gelecek?’ dediler. Hâlbuki kendilerini yaratan Allah'ın, o mahluklardan daha kuvvetli olduğunu görüp anlamadılar mı? Onlar Bizim ayetlerimizi (mucizelerimizi) bile bile inkâr ediyorlardı. Biz de onların üzerine, o uğursuz günlerde bir kasırga gönderdik. Bunu onlara dünya hayatında bir rezillik ve rüsvaylık tattırmak için yaptık. Ahiret azabı ise daha çok rüsvay eder. Hem orada hiç kimse kendilerine yardım edemez.” (Fussilet sûresi, 15-16)

Bu ayetten özetle şunu anlıyoruz: Servet, iktidar ve sanat kabiliyeti olan kişi ve toplumlar ebedî oldukları vehmine kapılıp, güç zehirlenmesi sebebiyle başkalarına zulmedebilirler. İlahi hikmet gereği kendilerine verilen mühlet tamam olunca her şeye gücü yeten Kadir-i Zül-Celâl beklemedikleri anda onları derdest eder.

YİRMİ BEŞİNCİ CÜZ

42. ŞÛRÂ SÛRESİ

Korkudan Titreyecek Olan Zalimler

Bu bölümde Şûrâ sûresinin 22. ayeti üzerinde duracağız. Bu ayet, zalimlerin acı sonuyla, müminlerin mutlu akıbetleri hakkındadır. Zulüm, insanlık tarihiyle var olagelmiş bir vahşet ve vahşiliktir. Bu anlamda, Hz. Adem'in (a.s.) evlatlarından biri olan Kâbil'in de yeryüzündeki ilk zalim olduğunu söyleyebiliriz. O ki kıskançlık uğruna yeryüzünde ilk defa kan döken, hem de kardeşini katleden kişidir. Günümüze dek Kâbil'in arkasına sıralanmış sayısız zalim türemiştir.

Bu zalimlerden kimi bir kişiye, kimi bir bölgeye, kimi de büyük topluluklara zulmetmiştir. Kur'an, farklı ayet ve sûrelerde bu zalimlerden bazılarını bize tanıtmış, ibret-i âlem için bazılarının başlarına gelen korkunç durumları hatırlatmış ve zaman zaman da onların ahiretteki durumlarını haber vermiştir.

İşte bu ayetlerden birisi de Şûra sûresinin 22. ayetidir:

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقَعُ بِهِمْ وَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا
يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ۝

“(Büyük duruşma günü) zalimlerin, kendi yaptıkları işlerden bucak bucak uzak durup, korkudan titrediklerini görürsün. Hâlbuki çare yok, onların cezası tepelerinin üstünde durmaktadır. İman edip makbul işler işleyenler ise cennet bahçelerindedirler. Rab'leri yanında, cennette, istedikleri ne varsa kendilerine verilecektir. İşte bu da pek büyük bir lütuftur.” (Şûrâ

sûresi, 22)

Bu ayet, büyük buluşma gününde zalimlerin ve iyi insanların durumlarını karşılaştırarak, İslam'ın adalet ve ahlak anlayışını da dolayısıyla vurgulamış olur.

Kur'an'da genellikle ikili bir anlatım vardır. Cehennemden sonra cennetten, rahmetten sonra azaptan, müjdeden sonra tehditten, iyilerden sonra da kötülerden haber verilir. Böylelikle iki farklı kişi, grup veya durum hakkında, dinleyici veya okuyucu daha açık ve net bir neticeye ulaşır. Akıl, his ve duygular devreye girerek kötü sondan uzaklaşmış, iyi olana da yönlendirilmiş olur.

Bu ayette de aynı yöntem vardır. Önce zalimlerin karşı karşıya kalacağı dehşetli ve korkunç manzara, sonra tam da onların zıddı olan iyilerin ulaşacakları güzellikler haber verilir. Böylelikle insanlar psikolojik olarak bu iki durumdan en iyisini seçmeye ve iyilerden olmaya teşvik edilmiş olur.

Ayette görüldüğü üzere zalimlerin kıyamet günündeki acıklı hâlleri tasvir edilmektedir. Bu, öylesine acı bir tablodur ki onların dünyada yaptıkları bütün zulümlerin kayıtları arşivlenmiş, sesli ve görüntülü olarak kaydedilmiş, yaptıkları boyunlarına asılı bir belge olarak saklanmış, haklarındaki iddianameler sapasağlam, güvenilir, yanılma payı olmayan ve itiraz edilemeyen melekler tarafından yazılmış bir mahkeme meydanıdır. Bu acıklı sonu hak etmiş zalimler, dünya hayatında Allah'ın emirlerini ihlal etmiş, haksızlık yapmış ve başkalarına zulmetmişlerdir. Şimdi ise işledikleri kötülüklerin sonuçlarıyla yüzleşmek zorunda kalmış ve kaçacak bir yer de bulamamışlardır.

O gün, ne böylesine kesin belgelere itiraz edilebilir ne de mahkemeyi yanıltma imkânı vardır. Zira o büyük mahkemenin başkanı, varlığın yegâne sahibi, maliki ve rabbi Allah'tır. Karşılaşılan sahne öylesine acı bir sahnedir ki herkes sus puster, ancak fısıltıyla konuşulabilir. Zalimlerin yaptıklarıyla yüzleşmekten köşe bucak kaçacakları, fakat kaçış yollarının tamamının kapalı olduğu bir sahnedir bu acı tablo.

“Kime kötü bir söz söyledin, kimin hakkına girdin, kime el kaldırdın, kimin malını mülkünü haksız olarak aldın, kime iftira attın, kime haksızlık ettin, kimin kanını akıttın, kimin hukukuyla oynadın?” türünden zor soruların sorulacağı ağır mı ağır bir mahkemedir. İşte o an, böylesine bir hesaptan kaçmanın yolu aranacaktır. Ancak bu teşebbüs, beyhude bir kaçış

ve beyhude bir çabadır. Sıra sıra dizilmiş hak sahiplerinin, haklarını istedikleri ve zalimi iflasa sürükleyen, cehenneme doğru yuvarlanmasına sebep olan bu acı tablodan kaçıp kurtulma mümkün değildir.

Tablonun bu acı tarafı zalimi, diğer müjdeli tarafı da mazlumu ilgilendirmekte ve ona teselli vermektedir. İyilerin durumuna gelince, iman eden ve iyi işler yapanların, yani Allah'ın emirlerine uyan ve insanlara karşı adil davranan, hak ve hukuka riayet edenlerin ise cennet bahçelerinde olacakları müjdelendir. Bu insanların, dünya hayatında yaptıkları iyi işlerin karşılığını ahirette göreceği ve Allah'ın kendilerine cennette diledikleri her şeyi vereceği haberi, Allah Teâla'nın lütuf ve rahmetinin de ayrı bir göstergesidir.

Mazlumlara, ıslah peşinde olan muslihler, iyilikten başka düşüncesi olmayan kişi(ler), evet Rablerinin kendilerine hazırladığı cennet bahçelerinde diledikleri gibi sonsuz bir hayat içindedirler. Çektikleri çileler bitmiş, zalime hak ettiği ceza verilmiş, acılar lezzete çevrilmiş ve hayal ötesi bir hayata kavuşmuşlardır.

Bu ayet, aynı zamanda ilahi adalet ve rahmetin de bir neticesi gibidir. Zalimlerin cezalandırılması, Yüce Allah'ın adaletinin bir gereği olduğu gibi, iyi insanların ödüllendirilmesi de Allah Teâla'nın lütfunun bir yansımasıdır.

Bu ayet aynı zamanda insanları iyiliğe teşvik eder, kötülüklerden sakındırır ve ahiret inancını pekiştirir. Ayetin içerdiği mesajlar, aynı zamanda insanları düşünmeye ve kendi davranışlarını yeniden gözden geçirmeye yönlendirir.

Netice itibarıyla denebilir ki bu ayette Yüce Mevla zalime karşı karşıya kalacağı acı sonu hatırlatarak uyarıda bulunmakta, mazluma da doğru bildiği yoldan ayrılmadan devam etmesinin kendisi için ne kadar hayırlı olacağını haber vermektedir.

Yüce Mevla bizleri zulmeden ve acı bir sonla kıvranan zalimlerden değil de iman edip makbul işler yapan, bunun semeresi olarak da cennet bahçelerinde ağırlanan ve Rab'leri yanında, cennette, istedikleri ne varsa kendilerine verilen bahtiyar kullarından kılsın.

44. DUHÂN SÛRESİ

Zakkumu Zıkkımlanmaktan Kaçamayacak Zalimler

Dünyada güç ve kuvvetine, iktidar ve taraftar çokluğuna güvenerek önüne geleni ezenler, zulmedenler, her türlü haksızlığı çekinmeden işleyenler, kendilerini herkesten üstün gören kudretliler ve aziz bilen zeliller, ölüm ötesi hayatta zakkum denilen ağacın meyvelerinden zıkkımlanacaklardır. Sakın o meyveleri, dünya ağaçlarının meyvelerine benzetmeyiniz! Zira o meyveler, bağırsakları paramparça eden dikenli bir zehirdir.

Cehennem zalimlere ve zulüm günahını işleyen günahkârlara farklı tecellileri olacaktır. İşte bunlardan biri de ‘*zakkum Ağacı*’dır. Kur’an’da bu ağaç ve meyvelerinden farklı ayetlerde bahsedilir. Bunlardan sadece ikisinin meali:

“Muhakkak ki zakkum ağacı, günahkârların yiyeceğidir. Kaynar su nasıl fokurdarsa, o da erimiş maden gibi karınlarında fokurdar.” (Duhân sûresi, 43-46)

Diğer bir ayette ise onun şu özelliğine işaret edilir: *“Şimdi iyi düşünün, buyurur Yüce Allah, ‘Sonuç olarak böylesi bir mutluluk mu iyidir, yoksa zakkum ağacı mı? Biz onu zalimler için bir dert ve azap yaptık. O öyle bir ağaçtır ki cehennem ta dibinden çıkar. Meyveleri: sanki şeytanların başları!’ İşte o zalimler bunları yer ve karınlarını tıka basa doldururlar. Zakkum yemeğinin üstüne, bağırsakları parçalayan irin karışık kaynar su içerler. Sonra dönüşleri, şüphesiz ateşe olacaktır.”* (İbrâhim sûresi, 62-68)

YİRMİ ALTINCI CÜZ

46. AHKÂF SÛRESİ

Ahireti Dünyada Tüketen Bedbahtlar

Dünya ücret ve lezzet yeri değildir. Dünya imtihan, sınanma ve asıl gidilecek yurda hazırlık yapma yeridir. Elbette insan, hayatına gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayacak ve dünyadan meşru ölçüler içerisinde hakkını alacaktır. Ancak özellikle yaptığı ibadetler, sosyal faaliyetler ve hayır işlerinin karşılığını asla dünyada beklemeyecektir, beklememelidir de. Zira bunların ücreti, ücret yurdu olan ahirette karşısına çıkacak ve onlardan orada istifade edecektir. Kur'an bu anlamda müminlerin dikkatini çeker, onlara ideal ölçüleri gösterir. Ancak bu ölçüleri her zaman müminler üzerinden yapmaz. Bazen münafıklar, bazen müşrikler, bazen inanmayanlar üzerinden verir. Onlara ait niteliklere dikkat çekerek, dolaylı olarak mümine de nasihat eder, hatırlatmalarda bulunur, hafif yollu tehdit bile eder. Açık kapalı uyarılarda bulunur. Çoğu defa mümin, diğer inanç grupları veya inanmayanlar üzerinden verilen bu dolaylı mesajlara kendisini muhatap kabul etmek istemez, çekimser durur. Bunları kendisini ilgilendirmeyen ve ele alınan gruplara yönelik bir hitap zanneder.

Hâlbuki mümin Kur'an'ın tamamına muhataptır. Burada önemli olan anlatılan kişilerden ziyade, ele alınan vasıflardır. Bu bakış açısıyla aşağıdaki ayete dikkat edilirse sonuç oldukça ağır bir tablodur: *“Gün gelecek, kâfirler cehennem ateşinin karşısına tutulurken şöyle denilecek: Bütün zevklerinizi dünya hayatınızda kullanıp tükettiniz, onlarla safa sürdürdünüz. Artık bugün dünyada haksız yere büyüklük taslamanız ve dinden çıkıp fasıklık etmeniz sebebiyle hor ve hakir eden bir azap ile cezalandırılacaksınız.”* (Ahkâf sûresi, 20)

Yaptığı işleri başkalarına göstermek, dünyevi ücretlere nail olmak, notunu ve karşılığını burada almaya çalışanlara ağır bir uyarıdır, bu. Ayet açıkça, dünyada alınan ücretin, insanın ebedî hayatına ait ücretleri silip yok ettiğini,

bu beklentiyle gidenlerin yüzlerinin kara olacağını ve ellerinin boş döneceğini bildirmektedir. Özellikle de dini burada tüketen, onu hedeflerine ulaşma yolunda bir dolgu malzemesi gibi gören, ticaretini yapan ve emellerine âlet eden nice bedbahtların, işte bu sahnedeki gibi elleri boş, yüzleri de kara olacaktır. Allah böylesine kötü bir durumdan korusun!

Doluyu Bereket Zanneden Zavallılar

Kur'an sık sık geçmişte yaşamış peygamberlerin kıssalarını anlatır. Bu kıssalar elbette hikâye nevinden olmayıp, yaşanmış ve gerçek olaylardır. Bunların anlatılmasındaki en önemli hikmet, anlatılan kıssadan ders alınmasıdır. Zira insan, aynı insan olduğuna göre aynı tepkileri ve benzeri davranışları da her zaman tekrar eder. Bu kıssalardan birisi de Hz. Hûd (a.s.)'ın kıssasıdır. O kavim, bütün uyarılara kulaklarını tıkamış, pek çok batıl inancın arkasına takılmış, uyarılara rağmen isyan ve zulümlerinden vazgeçmemişlerdir. Cenab-ı Hak üzerlerine azap bulutları gönderince de bunları yağmur bulutu zannederek zulmetmeye devam etmişlerdir. Şımarıklık ve azgınlık içerisinde evlerinden çıkmış, gördükleri bulutlardan yağmur istemişlerdir. Aniden, yağmur bekledikleri bulutlar azaba dönüşmüş, müthiş bir kasırga her şeyin altını üstüne getirmiştir. Muhteşem evleri, övündükleri şato ve kaleleri, kuleleri, toz zerrecikleri gibi sağa sola savrulmuştur. Cenab-ı Hak üzerlerine yedi gün sekiz gece estirdiği *Sarsar* kasırgasıyla, sahip oldukları bütün bağları ve güzel bahçeleri yerle bir etmiştir.

Demek ki sahip olduğumuz lüks imkânlar, muhteşem villalar, saraylar ve tatil evlerimiz, binbir korumayla beklenen saray yavrusu barınaklarımız asla kalıcı değildir. İsyân, günah ve bozgunculuk içerisinde olduğunda, haktan sapıldığında, boğazına kadar günahlara, zulümlere ve suçlara dalındığında, hâlâ bazı şeyler göze hoş gelebilir. Kasırga bulutları, yağmur bulutu olarak algılanabilir; güllük gülistanlık manzaralar başa bela kesilebilir. Sahip olunan bütün güç ve servetler, hiç beklenmedik bir kasırgayla yere geçebilir ve elimizden uçup gidebilir. Hûd (a.s.) kavminin başına gelen *Sarsar* benzeri bir kasırga, bu özellikleri üzerinde taşıyan herkesin her zaman başına gelebilir.

İşte bu durumu iki ayet oldukça kısa bir şekilde şöyle haber vermektedir:
“Vakta ki bildirilen azabı, vadilerine doğru enlemesine yayılarak ilerleyen

bir bulut hâlinde görünce: ‘Bu, dediler, bize yağmur getiren bir bulut!’ Hûd: ‘Hayır, dedi, bu, sizin gelmesi için acele edip durduğunuz şeydir, yani can yakıcı azap taşıyan bir rüzgârdır! Rabbinin izniyle her şeyi devirip yerle bir eden bir kasırgadır.’ Derken hepsi helak olup sadece meskenleri kaldı. İşte Biz, suça gömülmüş gürûhu böyle cezalandırırız.” (Ahkâf sûresi, 24-25)

Allah Resûlü (s.a.s.) Cinlerin de Peygamberidir

Hz. Muhammed (a.s.), haklarında oldukça az bir bilgiye sahip olduğumuz, farklı bir âlemin varlıkları olan cinlerin de peygamberidir. Onların bir kısmının, nübüvvetin ilk yıllarında Allah Resûlü’ne gelerek Kur’an dinledikleri ve kendisine iman ettikten sonra da kavimlerine dönerek diğerlerini davet ettikleri, hem hadislerde hem de Kur’an’da açık bir şekilde haber verilir.

Aşağıdaki ayetlere göre cinler, Resûlullah’a (s.a.s.) inanmakla mükellef olup, onların da inananları ve inanmayanları vardır: *“Hani Biz bir vakit cinlerden birtakımını Kur’an dinlemeleri için sana göndermiştik. Kur’an’ı işitip dinleyecek yere gelince birbirlerine: ‘Susun, dinleyin!’ dediler. Okuma tamamlanınca kendi toplumlarına birer uyarıcı olarak döndüler. ‘Ey milletimiz!’ dediler, biz Musa’dan sonra gönderilen, kendisinden önceki vahiyleri tasdik eden, gerçeğe ve dosdoğru yola götüren bir kitap dinledik. Ey milletimiz! Allah yoluna davet eden bu elçinin çağrısını kabul ve ona iman edin ki Allah da sizin günahlarınızı affetsin ve gayet acı bir azaptan sizi kurtarsın. Allah’ın elçisine icabet etmeyen kimse bilsin ki Allah’ın cezasından asla kaçıp kurtulamaz ve Allah’tan başka hiçbir hâmi ve dost bulamaz. Onlar besbelli bir sapıklık içindedirler.” (Ahkâf sûresi, 29-32)*

47. MUHAMMED SÛRESİ

Münafıklara Ait Bazı Resimler

Kur'an'ı, geçmişteki kişiler perspektifinden değil de günümüzde yakından tanıdığımız birtakım adam kılıklı kimseler açısından okuyup incelediğimizde, karşımıza o kadar açık ve net fotoğraflar çıkar ki neredeyse onların kaş ve gözlerinin renkleri, boylarının ölçüleri, attıkları adımların şekilleri bile belirginleşmiş olur. İşte bunlardan birkaç fotoğraf:

“Kendilerine doğru yol iyice belli olduktan sonra gerisin geri dinden çıkanlara muhakkak ki şeytan önce fit vermiş, onları uzun emellere, düşürmüştür.” (Muhammed sûresi, 25)

“Onlar müminlerle kâfirler arasında bocalayıp dururlar: Ne onlara bağlanırlar ne de bunlara. Her kimi de Allah şaşırtırsa sen ona hiçbir yol bulamazsın.” (Nisâ sûresi, 143)

“Kalplerinde, kalplerinin derinliklerinde nifak hastalığı olanların, içlerinden: ‘Ne olur ne olmaz, başımıza bir felaket gelebilir, şimdiki durumumuz değişebilir, onun için biz tedbirimizi alalım.’ diyerek, kâfirlerle dost olmak için onların yanına girip çıktıklarını görürsün. Umulur ki Allah yakında bir zafer ihsan eder veya Kendi tarafından peygamberi vasıtasıyla münafıkların maskelerini düşürme gibi bir başka durum ortaya çıkar da onlar içlerinde gizledikleri bu nifaktan dolayı pişman olurlar.” (Mâide sûresi, 52)

İmtihandaki Hikmetlerden Biri

Dünya bir imtihan alanıdır. Kur'an'ın pek çok ayetinde bu gerçek, müminlere sıklıkla hatırlatılır. Böylelikle mümin, gelecek olan sıkıntılara, belalara ve imtihanlara önceden hazırlıklı olmaya çalışır. Mümin bilir ki inanma imtihanı gerektirecektir, çıktığı hak yolda yolu kesilecektir, hakları elinden alınacaktır... Bu durum, benzeri pek çok sürprize açık olmak demektir. Bu imtihan, sadece sıkıntılar, mahrumiyetler, hakkın yenilmesi şeklinde olmayabilir. Bazen de bollukla, güzellikle, zenginlik ve servetle, güç ve iktidarla olur. İmtihanların önemli hikmetlerinden birisi de iyi-kötü, mümin-münkir, zalim-masum, sabitkadem-kaypak birbirinden ayrılın ve ayrışın diyedir. Bu ayrışma da asla Allah Teâla açısından değildir. Çünkü O ezeli ilmiyle kimin ne ve nasıl olacağını zaten bilmektedir. Ancak

bu bilgisini sadece onunla sınırlamaz, ortaya çıkartır. İŖte imtihanlar, Cenab-ı Hakk'ın bilgisinde olanların, insan iradesiyle uygulanması demektir. Böylece insanlar da sorumlu olur ve notlarını elde ederler: *“Sizi mutlaka imtihan edeceğiz, ta ki içinizden mücahede edenleri, sabır ve sebat edenleri ortaya çıkaracak ve sergilediğiniz yararlılıkları imtihan meydanlarında örnek göstereceğiz.”* (Muhammed sresi, 31)

49. HUCURÂT SÛRESİ

Hangi Beşer Hakkında Vardır Bu İlahi Buyruklar?

Bu bölümde Hucurât sûresiin ilk dört ayeti üzerinde duracağım. Hucurat sûresi aynı zamanda bir ahlak ve âdâb sûresidir. Başta Allah'a (cc) ve O'nun seçkin elçisi Hz. Muhammed'e (s.a.s.) olmak üzere, fertlerin ve toplumun, birbirlerine karşı dikkat etmeleri gereken önemli ahlaki ilkeleri içerir. Bu sûre, Resûlullah'ın (s.a.s.) konumunu belirlemesi açısından da oldukça önemlidir. Zira günümüzde bazı kimseler, özellikle de ilahiyatçılar, Resûlullah'ın (s.a.s.) sadece bir beşer olduğunu dile getirmekte, O'nun -hâşâ- bizden herhangi bir farkının olmadığını iddia etmekte ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) özellikle de nübüvvet yönünü dikkate almamaktadırlar. Hâlbuki onların da vurgu yaptıkları ve güya ölçü kabul ettikleri Kur'an, pek çok ayetinde Hz. Muhammed'e (s.a.s.) karşı gösterilmesi gereken saygı ve sevgi üzerinde önemle durmaktadır. Onun bir beşer olmasının yanında, peygamberlik yönünün de olduğu ve icra ettiği misyon gereği kendine has bazı farklılıklarının bulunduğu dikkatlerimiz çekilmektedir.

Şunu da hatırlatmadan geçemeyeceğim. Akademisyenler, elde ettikleri titre haklı olarak titizlikle sahip çıkar ve küçük bir yanlışlıkta bile onu hemen düzeltirler. Kusura bakmasınlar, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) verilen nübüvvet makamı da (modern ifadeyle titri), onların da çok iyi bildiği gibi çalışılarak ve kazanılarak elde edilen, herhangi bir beşer tarafından verilmiş basit bir ünvan değil, âlemlerin Rabbinin verdiği çok hususi bir ünvanıdır. Onu kabullenmemek ve ayrıcalığını görmemek, zannediyorum gökyüzünün bulutsuz ve masmavi olduğu bir günde Güneş'in ışınlarını görememek nadanlığına ya da körlüğüne denk demektir.

Peygamberlerin beşer olması meselesi genelde ismet sıfatı üzerinden gündem edilmektedir. Peygamber de hata ve kusur yapıyorsa bizim gibi insanlar elbette hata ve günah işleyebilir, demek isteniyor. Hâlbuki bu düşünce, günaha dadanmış veya nefsinin istekleri altında ezilmiş insanların kendilerini rahatlatma ameliyesidir. Yukarıdaki düşüncüyü yaygın kanaat hâline getirerek kendi süfli hayatlarını normalleştirme gayretidir.

İşte Hucurat sûresinin ilk dört ayeti, Allah Resûlü'ne bizatihi Allah Teâla tarafından verilen nübüvvet ayrıcalığının ve ona gösterilmesi gereken

saygının sınırlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayetler şöyledir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا
أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ
بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۝ إِنَّ
الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝ إِنَّ
الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

“Ey iman edenler: Söz ve hareketlerinizde ileri gidip de Allah’ın ve Resûlü’nün önüne geçmeyin. Allaha karşı gelmekten sakının. Allah her şeyi hakkıyla işitir ve bilir. Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi onunla da öylece konuşmayın. Yoksa siz farkında olmadan bütün emekleriniz hiçe iniverir. Peygamberin huzurunda seslerini ayarlayanlar var ya, işte Allah, içlerindeki takvayı ortaya çıkarmak için onların kalplerini sınamış ve onlar bu imtihanı başarmışlardır. Onlara mağfîret ve büyük bir mükâfat vardır. Ama sana evinin dışından seslenenlerin ise ekserisi düşüncesiz, makul davranmayan kimselerdir.” (Hucurât sûresi, 1-4)

Ayetler, Allah Teâla ve O’nun şerefli elçisine karşı takınılması gereken edep sınırlarını belirler. *“Ey iman edenler! Allah’ın ve Resûlü’nün önüne geçmeyin ve Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah her şeyi işiten ve bilendir.”* cümleleriyle mümin kullara, hayatlarının her karesinde gerek Kur’an ve onun elçisi Hz. Muhammed’in bildirdiği emir ve yasaklar konusunda, gerekse herhangi bir konuda karar veya hüküm vermede, kendi görüşlerini onların önüne geçirmemeleri, emir ve yasaklarını çiğnememeleri gerektiğini bildirir. Nitekim Araplar arasında, “bir kişinin liderinin önüne geçmesi”

şeklindeki ifadeler, onun emir ve yasaklarına uymaması anlamında kullanılırdı. Kur'an'ı en iyi anlayanlardan kabul edilen İbn Abbas'a göre de "*Allah ve Resûlü'nün önüne geçmeyin.*" demek, "Kitap ve Sünnet'e aykırı söz söylemeyin." demektir.

Birinci ayetle, müminlere Kur'an ve Sünnet kaynağının açık ve kesin bir şekilde ortaya koyduğu dinin muhkemâtı olan meselelerde, kendi görüş, arzu ve heveslerinize göre değil, bu kaynakların şüphe ve ihtilafa mahal vermeyecek şekilde kesin olarak emrettiği hususlara göre hareket ediniz denilmekte ve Hz. Muhammed (s.a.s.)'e hitaplarında daha özel bir edep ve saygı içerisinde bulunulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu ayetlere göre Allah ve Resûlü'nün belirlediği yoldan ayrılmadan, onların gösterdiği ilke ve prensiplere uyarak yaşamak, müminlerin üzerine düşen önemli bir görevdir. Ayette Allah'ın adıyla beraber Resûlü'nün de anılması, Hz. Peygamber'in dini tebliğ etmesinin yanında, onun açıklanması ve uygulanmasında da önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Buna göre Resûl'e itaat, Allah'a itaat demektir ki ashap, Hz. Peygamber'in yanında onun kararlarını bekler ve onun izinleri doğrultusunda hareket ederek, söz ve davranışlarıyla onun önüne geçmemeye büyük özen gösterirdi. Bu ilke elbette sadece sahabilerle sınırlı değildir. Peygamberimizin dünyadan ayrılmasıyla da devam etmektedir. Buna göre hem onun bize emanet ettiği sünnete aykırı hareket etmemeli hem de verdiğimiz kararlarda Allah ve Resûlü'nü mutlaka dikkate almalıyız. Allah'ın ve Resûlü'nün önüne geçmemek, ne olursa olsun Allah ve Resûlü'nün istek ve beğenisini, her şeyin üzerinde tutmak demektir.

Hz. Peygamber'in yanında yüksek sesle konuşmak ve onunla sıradan birisiyle konuşur gibi yüksek sesle konuşmamak ilkesi, hem sahabilere hem de kıyamete kadar bütün müminlere önemli bir nezaket dersi verir. Peygamberimize olan saygı ve sevgimizin nasıl olması gerektiğini hatırlatır.

Nitekim asr-ı saadet döneminde cahiliyeden kalma bazı davranışlarından henüz tam kurtulamamış kimseler, bu ve benzeri uyarılarla düzeltilmiştir. Sahabiler buna özenle dikkat etmiş ve bu tutumlarıyla da sonraki dönemlere birer edep ve ahlak örneği bırakmışlardır. Hatta onlar bu saygıda öylesine titiz davranmışlardır ki Hz. Peygamber'in yanında neredeyse fısıldar gibi konuşmaya başlamışlardır. Böylesine derin bir saygı ve edep, aynı zamanda onların imanlarının, takvalarının ve iyi niyetlerinin de açık bir göstergesidir.

Yüce Mevla bizleri, kendi heva ve heveslerimize ve zamanın dinin özüne aykırı tarzı telakkilerine göre değil de hayatımızın rehberi olan Kur'an ve Resûlü'nün sünneti doğrultusunda hareket eden kutlulardan eylesin.

50. KÂF SÛRESİ

Sağımızdaki ve Solumuzdaki Kayıtçılar

Gerçek iman, sahibi için koruyucu bir sera gibidir. Çünkü mümin inanır ki gören, bilen, işiten ve her şeyi kayıt hâline getirerek sorgulayacak olan bir ‘Rab’ vardır. O, bu inanç ve bakış açısıyla, kötülük yapamaz, suça teşebbüs edemez. Adam öldüremez, hırsızlık yapamaz, kul hakkına giremez, rüşvet alamaz, fitne fesat çıkaramaz, başkalarının şeref ve haysiyetiyle oynayamaz, iftira atamaz, insanların mallarını gasbedemez, güçlüyüm diye baskı kuramaz, idareciyim diye başkasının hürriyetine sınır koyamaz, haklarından mahrum edemez ve onların mal ve can güvenliklerini tehlikeye atamaz. Zira bilir ve inanır ki yapılanları ve söylenenleri kayıt altına alan kayıtçılar vardır, arşivciler bulunmaktadır. İşte böylesine derin bir iman duygusu, en sert kanunlardan daha etkili, güvenlik kameralarından daha caydırıcı, yüz binlerce asker ve polisten daha müessirdir. Çünkü bütün bunlar bir şekliyle aldatılabilir, onlardan bazı şeyler saklanabilir ama ilahi kayıtçı ve arşivcilerden en küçük bir şeyi saklamak ve bu arşivlerde saklananları rüşvetlerle sildirmek asla mümkün değildir.

Böylesine bir inanç, vicdanlarda büyük bir teyakkuz (uyanıklık) ve ihtiyat meydana getirir. Vicdanlarını her şeyin önüne geçiren fertlerin oluşturduğu toplumlar, suçlardan uzak kalır; melek gibi bir hayat yaşarlar. Her şey güven ve emniyet altında olur, komşu komşudan çekinmez, korkmaz, insanlar birbirlerinin yardımına koşar, düşmanlık ya tamamen ortadan kalkar ya da oldukça azalmış olur. Böylesi bir durum, imandan kaynaklanır. Onun içindir ki Mekke döneminde ahkâm ve ibadetlerden daha çok inanç esasları ve ahlaki ilkelere vurgu yapılmış, Medine hayatı ise bu sağlam iman blokajı üzerine sistemleştirilmiştir. Bu derin iman şuuru da okuduğumuz Kur’an’dan -tabii ki anlayarak okuyorsak ve okuduklarımıza da inanıyorsak- öğrenmiş ve bellemiş oluruz. İşte Kur’an’ın konuyla ilgili onlarca ayetinden sadece birisinin meali: *“Zaten onun sağında ve solunda yerleşmiş iki kayıtçı vardır. Ağzından çıkan bir tek söz olmaz ki yanında, bu iş için hazırlanmış gözcü olmasın, onun söylediğini ve yaptığını kaydetmiş olmasın.”* (Kâf sûresi, 17-18)

Yardımlaşmada Tekel Olamaz

En büyük günahlardan biri de muhtaç insanlara yapılan yardımlara engel olmaktır. İslam'da yardım tekelciliği yoktur. Hatta herkesin gizliden vermesi ve başkalarının bunun farkına varmaması, temel bir ölçüdür. Yardıma engel olmanın hem bir kâfir sıfatı olduğunu hem de cehennemdeki cezasını Kur'an şöyle hatırlatır: *“Allah, muhafızla şahide veya cehennem görevlisi iki meleğe: ‘Atın!’ buyuracak, ‘atın cehenneme, her nankör, inatçı kâfiri: Hayra mâni olan, haddi aşıp azan, şüpheye dalanı! Allah’ın yanısıra başka bir tanrı benimseyeni! Atın onu o çetin azaba!”* (Kâf sûresi, 24-26)

Ayetin sonu *“Allah’ın yanısıra başka bir tanrı benimseyeni...”* ifadesi günümüz Müslümanları için gerçekten ürpertici bir durumu göstermektedir. Hem Allah’a inanacaksın hem de başka ilahların peşinden gideceksin! Bu durumu Kur'an *“Hevasını ilah edineni görmedin mi?”* sözüyle açıklar. Demek, insanın heva ve heveslerine göre yaşaması bir nevi nefsini putlaştırması anlamına gelir. Nefsini terbiye edemeyen kalbini saf ve duru, ruhunu da temiz olarak tutamaz. Saf ve duru olmayan kalplerde, sahte ilahların sevgisi yerleşir. Böyle kalpler hasta ve hastalıklıdır. Hasta ve hastalıklı kalpler Allah’a inanıyor görünse de başta inananlara karşı her türlü zulmü işlemekten geri durmaz. Böyle kalpler nifak taşıyor demektir.

YİRMİ YEDİNCİ CÜZ

52. TÛR SÛRESİ

Günah İşleyen Facirlerden Değil Muttakilerden Olmaya Çalışmak Lazım

Kur'an sık sık takvadan, müttakilerden, onlara dünya ve ahirette verilecek nimetlerden haber verir. Böylece müminlere takva bilincini önemli bir hedef olarak gösterir. Allah katında insanların en üstünü, takvadaki derinliğe bağlanır. Takva, oldukça iyi bir şekilde korunma ve sakınma anlamına gelir. Allah'ın emirlerini tutup, yasaklarından kaçınarak, ilahi azaptan insanın kendisini koruması demektir.

Aslında takva Yüce Allah'ın hem peygamberler vasıtasıyla gönderdiği kurallara, hem de fıtri kanunlar diyeceğimiz kâinattaki kurallara titizlikle uyulması, cehennemi netice veren davranışlardan kaçınılması, cennete götüren davranışların peşinde olunması, şirkin her türlüyle araya kalın duvarlar örülmesi, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ahlakına uygun bir hayatın yaşanması demektir.

Müttakinin zıddı fâcirdir. Her türlü kötülüğü çekinmeden işleyen, Allah'a saygısı ve korkusu olmayan, heva ve hevesin peşine takılarak kötülöklere yelken açan, hakka kulağını tıkayarak batılın kulu ve kölesi olan demektir. Fâcir, ilahi emirleri çiğneyen, dinî ölçü ve prensiplere aykırı hareket eden, günahlarda ısrarcı davranan ve büyük günahları işlemekten bile utanmayan azgına da denir. Böylesi bir azgın, zulümden çekinmez, komplolar kurar, kötü planlar peşinde olur. Kan döker, can alır, yuva yıkar ve ocaklar söndürür.

Şüphesiz ki takva gibi değerli bir neticeyi elde etmek çok da kolay değildir. Şüphesiz mümini yürüdüğü bu kutlu takva yolundan çevirecek engellerin olması da kaçınılmazdır. Mağnemler, hep mağremlerle olur. Kârın fazlalaştığı oranda riskler de artar. Kazanmak için cehd ve gayret etmek, derin sulardan geçmek gerekir. Takvanın sonucunda ulaşılacak

makam, yüksek ve pahalı bir makamdır. O zaman elde etmek için biraz ödün vermek gerekir dünyadan, maldan, candan, imkânlardan...

İşte Kur'an'ın o mükemmel tasvirleriyle muttakilerin ahirette ulaşacakları nimetlerden sadece bir kısmının serdedildiği manzara: *“Müttakiler ise cennetlerde nimet içindedirler. Rab'lerinin kendilerine verdikleriyle sefa sürerler. Rab'leri onları yakıcı ateşin azabından korumuştur. Ve onlara denilir ki: 'Dünyada yaptığınız güzel davranışlardan ötürü: 'Yiyin, için, afiyetler olsun!' Onlar sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanırlar. Kendilerine temiz ve güzel hurileri de eş yaparız. Kendileri iman edip zürriyetleri de iman ile kendilerinin izinden gidenlerin nesillerini de kendilerine kavuştururuz. Onların emeklerinden hiçbir şeyin mükâfatını eksiltmeyiz. Onlardan her biri kazandığı güzel neticeleri ile daimdir. Onlara canlarının istediği meyve ve et çeşitlerinden bol bol veririz. Onlar orada içecek kadehleri kapışırlar ki bunları içmede ne saçma sapan konuşma olur ne de günaha girilir. Etraflarında kendi hizmetlerine tahsis edilmiş, sedef içinde saklı inci gibi pırıl pırıl hizmetçiler dolaşır. Birbirlerinin yanına gelip şöyle sorup sohbet etmeye başlarlar. Biz dünyada, ailemiz içinde iken sonumuzdan endişe ederdik. Ama şükürler olsun ki Allah bize lütfetti ve bizi, o kavuran ateşten korudu. Çünkü biz daha önce Allah'a dua ve ibadet eder, bizi ateşten korumasını niyaz ederdik. Gerçekten O, berr'dir, rahîmdir (hayırların kaynağıdır, merhamet ve ihsanı boldur).” (Tûr sûresi, 17-28)*

53. NECM SÛRESİ

Makamların En Büyüğü: Kulluk

Dünyevi makamlarla uhrevi makamlar birbirinden farklıdır. Dünyada insanlar genellikle mal, servet, titr, makam, mevki ve meslek gibi nitelikleriyle değerlendirilir. Ancak Yüce Mevla katında insanın değer eder makamının adı “ubudiyet”tir. Ubudiyet makamını gerçek anlamda yakalamış bir insan, Allah katında değerli ve şerefli dir. Bu hakiki kulluk, dünyevi ve faydası bir yere kadar olacak kulluklardan, zincirlerden, ayağa takılan bağlardan kurtularak, *Tek*’e bağlanmaktır. *Tek*’ten beklemektir. Ve *Tek*’i hedeflemektir. Allah’a kul olmayı kölelik olarak kabul eden ve hürriyetin sınırlanması olarak algılayan zavallılar, aslında *Tek*’e kulluktan kaçınarak, sayısı belli olmayan kulluklara mahkûm olur, sayısız ilahın peşine takılır, totemlerle, putlarla hemdem olur ve ömürlerini sahte ilahların emrine verirler de çoğunlukla bunun farkında olamazlar. Onun içindir ki Kur’an, heva ve heveslere de “ilah” adını vermiştir. *Tek* ilahtan kaçınıp, pek çok ilahın peşine düşmektir dünyevilere kulluk.

Kur’an’da Peygamberlerin en şerefli makamı ‘kulluk’ olarak belirtilmiştir. Mesela Efendimizin (s.a.s.) İsrâ ve Mi’racı ele alınırken, kendisine vahiy meleğinin gelmesi anındaki ulaşılmaz durumu hatırlatılırken hep kulluğu ön plana çıkartılır. Zira O, nebi olmadan önce de bir kuldur ve kulluğuyla ön plandadır. Batılıların bile kendisine hayran kaldığı Mevlana da aynı noktaya vurgu yapar ve kulluğu, bütün payelerin üstünde tutar şu beyitlerinde:

مَنْ بَنْدَهُ شُدْمَ بَنْدَهُ شُدْمَ بَنْدَهُ شُدْمَ

مَنْ بَنْدَهُ بِخِدْمَتِ تَوْسَرِ أَفْكَئِدَهُ شُدْمَ

هَرُ بَنْدَهُ كِهَ اَزَادُ شَوْدُ شَادُ شَوْدُ

مَنْ شَادُ اَزْ اَنْمَ كِهَ تَرَا بَنْدَهُ شُدْمَ

*“Kul oldum, kul oldum, kul oldum.
Ben Sana hizmette iki büklüm oldum.
Kullar azat olunca şad olur;
Ben Sana kul olduğumdan dolayı şad oldum.”*

Allah Resûlü'nün dünyada bir beşer olarak ulaştığı değerli konumu haber verilirken, sonunda yine kulluğuna işaret edilmiştir: *“Kayan yıldıza yemin olsun ki. Arkadaşınız (Muhammed) yanılmadı, sapmadı, aldanmadı. O kendi heva ve hevesiyle konuşmuyor. O, kendisine vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir. Onu kendisine pek güçlü ve kuvvetli, o üstün akıl ve kemal sahibi olan (melek Cebrail) öğretti. Melek kendi asli sûretine girip doğruldu. İşte o zaman kendisi en yüce ufukta idi. Sonra yaklaştı ve iyice sarktı. Öyle ki araları yayın iki ucu arası kadar veya daha az kaldı. O da kuluna vahy etmek istediği her şeyi vahyetti.”* (Necm sûresi, 1-10)

Mümine düşen, kulluk makamına talip olmaktır. Kulların kulluğundan, dünyadaki çeşitli kulluklardan kurtularak, asıl kulluğa erebilmek ve gerçek kullar arasında yer alabilmektir.

Suç ve Cezada Şahsilik İlkesi

Bu yazımızda Necm sûresinin 38. ayeti üzerinde duracağım. Bu ayet bizlere oldukça önemli ve evrensel bir ilkeyi hatırlatmaktadır ki günümüz İslam toplumlarının en mustarip olduğu konulardan biridir.

Kur'an'ın önemli bir prensibi suçların şahsiliği ilkesidir. İnsanlar, işledikleri herhangi bir suçun cezasını başkasına yükleyemez; başkası da kendi işlemediği bir suçtan dolayı asla cezalandırılmaz. Tabii ki bir suç, günaha veya kötülüğe sebep olmak, konumuzun dışındadır.

Annenin işlediği bir suçtan baba cezalandırılmaz. Babanın suçundan evlatlar sorumlu tutulamaz. Dededen dolayı torunlar suçlanamaz, akrabadan dolayı diğer akrabalar yargılanamaz. İşte bu evrensel ilke Necm sûresinin 38. ayetinde oldukça kısa ve veciz bir cümle ile şöyle belirtilmiştir:

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

“Hiçbir kimse başkasının günah yükünü çekemez.”

Bu ilke sadece Kur'an'ın getirdiği bir ilke olmayıp, Hz. Musa ve Hz.

İbrahim'e indirilen sayfalarda da var olan temel bir prensiptir:

- أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى • وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى •
أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى • وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى •
وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى • ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى • وَأَنَّ إِلَى
رَبِّكَ الْمُنْتَهَى •

“Yoksa o Musa'nın ve o çok vefalı İbrahim'in sahifelerinde bulunan şu kesin gerçekler hakkında bilgi verilmedi mi ki: Hiçbir kimse başkasının günah yükünü çekemez. İnsan, emek ve gayretinin neticesinden başka şey elde edemez. Bu gayretinin semeresi de ileride ortaya çıkacaktır. Emeğinin karşılığı kendisine tamı tamına ödenecektir. Elbette son durak, Rabbinin huzuru olacaktır.”

Günahkâr bir insan, başkasının günahını çekmez, çekemez. Zira herkes ancak kendinden, kendi yaptığından sorumludur. Ayette ‘vizr’ kelimesi geçmektedir ki günah demektir. Buna göre insanlar dünyada işlemiş oldukları herhangi bir günahın cezasını başkasına yükleyemez veya başkasının günahından dolayı kendileri hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Kim hangi suçu, hangi günahı işlemişse ancak o sorumludur. Nitekim Türkçe’de bu manada “Her koyun kendi bacağından asılır.” denir ve bu da ayetteki anlamı ifade etmektedir.

Bilindiği üzere bu önemli ve evrensel ilke modern hukukta da aynen geçerliliğini devam ettirmektedir. Maalesef günümüzde bu Kur’an ilkesi, hem de kendisini Müslüman olarak niteleyen kimseler tarafından açıkça çiğnenmiş olup, babadan dolayı evlat, kardeşten dolayı kardeş, arkadaştan dolayı arkadaş cezalandırılır duruma gelmiştir.

Bu insanların işledikleri fiillerin suç olup olmaması bir yana, aynı fakülteyi, aynı mesleği, aynı koridoru, aynı binayı hatta aynı düşünceyi paylaşmaktan dolayı ilgisiz ve masum insanlar hakkında “iltisaklı veya irtibatlı” iddiası ya da makul şüphesiyle davalar açılmış, düzmece mahkemeler kurulmuş, cezalar verilmiş ve o masum insanlar hapslere atılmıştır. İnsanların en doğal hakları olan seyahat özgürlükleri ellerinden

alınmış, babasından dolayı çocuklara, eşten dolayı eşlere yurt dışı yasağı konabilmiştir. Bunu da sözüm ona dini referans alan bir zihniyet yapmıştır. Yeri geldiğinde dinden ve dinî değerlerden, Kur'an'dan ve mukaddesattan bahisler açan bu nevezuhur topluluk, açıkça Kur'an'ın en temel ilkelerinden birini ihlal etmiş ve çiğnemiştir. Aradan geçen on dört asırlık dilimde, Kur'an'ın bu evrensel ilkesi yeniliğini hep korumuş, tarihin ve her şeyin değişmesine rağmen değişmez evrensel bir ilke olarak geçerliliğini sürdürmüştür.

Bütün hukuk sistemleri suçun şahsiliği ilkesi üzerinde durur, her bireyin kendi eylemlerinden sorumlu olduğunu ve başkasının suçundan dolayı cezalandırılmayacağını belirtir. Suçun tespiti ise somut delile dayanmalı ve kanunla önceden düzenlenmelidir. Şüphe, suçu suç olmaktan düşürdüğü gibi kanunsuz suç da olmaz. Bu ilkeler, adil bir hukuk düzeninin temelini oluşturur. Çünkü kişinin suç işleyip işlemediği ve cezaya çarptırılıp çarptırılmayacağı, yalnızca kendi fiillerine dayanarak somut delillerle belirlenir. Dolayısıyla bu ayet, İslam hukukunda suçun şahsiliği ilkesini teyit eder ve herkesin kendi yaptıklarının sonuçlarına katlanması gerektiğini vurgular.

Bu ayet insan hakları açısından da herkesin adil bir şekilde yargılanma haklarını garanti altına alır. Hiçbir kimse başkasının işlemiş olduğu bir suçtan veya günahtan dolayı cezalandırılmaz, suçlanamaz ve yargılanamaz. Böylece bütün fertler ve toplumlar, adaletin gölgesinde huzurla yaşar, özgürlükler garanti altına alınır ve insan hakları açısından da bütün ihlaller ortadan kaldırılmış olur.

Ayetin koymuş olduğu bu evrensel ve eskimez ilke, toplumda öylesine bir huzur ve güven ortamı meydana getirir ki akli başında olan hiçbir hâkim veya savcı, iltisak, irtibat veya makul şüpheyile insanları yargılayamaz. Zira bilir ki kanunsuz ve somut delile dayanmayan suç olmadığı gibi suçun şahsiliği ilkesi gereği işlendiği iddia edilen bir suçtan dolayı başkası yargılanamaz. Davalı suçlu ise torpil, rüşvet ya da başka yollarla işlediği suçtan kurtulamaz ve başkasına iftira atarak suçunu kapatamaz.

Bu ayet, inancın aynı zamanda ahlakın temel kaynağı olduğunu gösterir. Söz konusu Kur'an ilkesine gerçekten iman etmiş fertler, üzerlerine büyük bir sorumluluk almışlardır. Onlar işledikleri herhangi bir suçun, hem dünya hem de ölüm ötesi hayatta peşlerini bırakmayacağını, bunlardan dolayı

yargılanacaklarını ve ceza alacaklarını bilirler ki bu da ahlaklı bir toplumun inşasında vazgeçilmez bir ilke konumundadır.

Netice itibarıyla Necm sûresinin 38. ayeti, temel bir hukuk ilkesi olan suçun şahsiliği prensibini hatırlatır. Bu ilke her dönemde hukukun, insan haklarının, suçun tespiti ve cezalandırılmasının temelini teşkil eder, fertlere ahlak ve inanç açısından büyük bir sorumluluk yükler. Böylesine bir sorumluluk bilinci de adaletli, huzurlu ve dengeli bir toplumun ortaya çıkmasına vesile olur.

Yüce Mevla bizleri, Kur'an'ı derin anlamlarıyla okuyan, sorumluluk bilinciyle hareket eden ve bunu hayatımızın temel bir ilkesi hâline getiren gerçek müminlerden kılsın.

Zulüm ve Taşkınılık Helak Olma Sebebidir

Kur'an, helak olan kavimlerin sağlam bir arşivi mahiyetindedir. Nice kavim yerin dibine geçirilmiş, niceleri suda boğulmuş, niceleri gökten sağanak sağanak yağın belalarla tarih sahnesinden silinip gitmiştir. Söz konusu kavimlerin helak oluş sebepleri yakından incelendiğinde, en fazla göze çarpan husus, onların zulümde sınır tanımamaları ve şirazedenden çıkararak azgınlaşmalarıdır. Bu sanki değişmez bir kural hâlini almıştır. Daha doğrusu sünen-i ilahi veya âdet-i Sübhâni olmuştur. Elbette en büyük zulüm Allah'a eş ve ortak koşmaktır. Ancak bunun altında da pek çok zulüm çeşidi vardır. Genellikle Allah'a karşı işlenen şirk zulmü kul-Yaratıcı arasında olduğu için ahirete kalmakta, insanlara karşı işlenen zulümlerin bir kısmının cezası da çoğunlukla dünyada verilmektedir. Hele ki bu zulüm devam edip ilerledikçe, tuğyan sayılan azgınlık ve taşkınlık seviyesine gelince, zalim ve azgınlar, ilahi âdetin devreye girmesiyle, ağır bir cezayla karşı karşıya kalmaktadırlar.

İşte şu kısa ve ibret dolu ayetler, geçmişteki zalim ve azgınlara başlarına gelenleri bildirmektedir: *“Önceki Âd milletini yok eden de O'dur. Semûd milletini yok edip geriye hiçbir şey bırakmayan da O'dur. Daha önce Nuh milletini yok eden de O. Çünkü bunlar çok zalim, çok azgındılar. Altı üstüne getirilen Lut milletinin şehirlerini yerle bir etti. Onları ne azaplar ne musibetler, neler kapladı neler!”* (Necm sûresi, 50-54)

54. KAMER SÛRESİ

Kabirlerden Kalkıldığı Andaki Dehşet

Geçici misafirhane olan bu dünyadan sonra kabir hayatına geçilir Ondan sonra da asıl ve son durak olan mahşer meydanındaki toplanmaya sıra gelir. Kim nerede ölürsün, bedenindeki parçalar hangi kıtaya savrulursa savrulsun, vücudu hangi topraklarda, binlerce yıl öncesinden çürümüş olursa olsun, ruh-beden emr-i ilahiyi duyunca yerinden fırlayacak ve büyük bir korku ve dehşet içinde toplanma alanına koşacaktır. Bu manzara gerçekten dehşet vericidir. İnsan ruhunun bineği olan ilk bedeni ölümle vazifesini tamamlamış olur. Kabir hayatından sonra haşr-i cismaniyle birlikte insana dünyadakinden tamamen farklı bir şekilde ikinci bir beden verilir. Kur'an'da ve hadis kaynaklarında geçen beyanlara göre dünya hayatında yaptıkları amellerin karşılığında kimi insanlar kör, kiminin dili ağzına sığmayacak şekilde dışarı sarkmış, kimisi ise karınları diğer azalarına göre büyük bir şekilde haşrolacaklar. Kimisi kamu malından çaldığı şey ne ise onu sırtına yüklenmiş olduğu hâlde haşir meydanına gelecek. Bu koşuş, şiddetli bir deprem paniğiyle kendini sokağa atmaya kesinlikle benzemez. Bu koşuş, şiddetli bir yangından kurtulmak için çareler aramaya asla kıyaslanamaz. Bu koşuş, büyük kıyametin dehşetiyle kabirlerinden fırlayan bütün canlıların, büyük bir panik ve korku içerisinde Allah'ın huzurunda buluşacakları ve kalacakları yerlerin biletlerini alacakları bir koşuştur. İşte böylesine önemli olduğu için de herkeste büyük bir korku hâkimdir. Herkeste olağanüstü bir ürkeklik vardır. Herkes çekirge sürüsü gibi dalga dalga her tarafa yayılır. O an büyük bir korku içerisinde onların, suçluların yakalanma anında birbirlerine ümitsizce fısıldadıkları gibi, "Bugün işimiz zor, artık kurtuluş yok ve bittik!" demelerini tahayyül edin.

İşte bu acı manzaranın yaşandığı ânı canlı bir tablo olarak tasvir eden ayetler: *"Sen de şimdi onları kendi hâllerine terk et. Günün gelecek bir münadi, hiç de hoş gitmeyen, insanın görür görmez kaçacağı bir yere çağıracak. Gözleri korkudan önlerine eğildikçe eğilmiş, dehşet içinde mezarlarından çıkar, yayılmış çekirgeler gibi her tarafı dalga dalga kaplarlar. Boyunlarını, çağırın münadiye doğru uzatmış vaziyette, kâfirler: 'Bugün çok zorlu bir gün, işimiz bitik!' derler."* (Kamer sûresi, 6-8)

55. RAHMÂN SÛRESİ

Ölçü Kitabı

Kur'an'ın üzerinde durduğu konulardan biri de ölçü, mizan ve dengedir. Bu ölçü, Yüce Yaratıcı'nın yarattığı her şeyde âşikâr bir şekilde gözlemlenir.

Her şeyi belli bir ölçüyle yaratan Yaratıcı, kullarından da aynı ölçü ve dengeye uymalarını emreder. Bu ölçüleri, bazen Kelam sıfatından gelen kitaplarıyla (kutsal kitaplar) yani teşriî emirleriyle, bazen de Kudret sıfatından gelen kainâta koyduğu tekvinî kanunlarıyla bildirir. İnsanların her iki kitaba da uymalarını değişik vesilelerle hatırlatır. Her iki kitapta bildirilen bu dengenin bozulmasıyla, varlığın dengesinin bozulacağını, dolayısıyla da insanın kendisini bozacağını bildirir.

Mizan, ölçü ve denge, hem insanın kendi hayatında ve insani ilişkilerinde hem de diğer varlıklarla iletişim ve ilişkisinde geçerlidir. Kâinattaki her şeyin emrine verildiği insan, onu hor kullanma yetkisine sahip değildir. O kendisinden sorumlu olduğu gibi, ölçüden, mizandan ve ekolojik dengeden de sorumludur.

Haddini aşan ve zulmeden insan, aslında bununla kendi sonunu hazırlamış olur. İçinde oturduğu ve hayatını devam ettirdiği dünyasını kendi elleriyle tahrip etmiş sayılır. Bu da hem Kur'an'ın açıkça bildirdiği kuralları çiğneyip, ihlal etmesi hem de kâinatın düzeninin devamını sağlayan kuralları ihlal etmesiyle meydana gelir.

Son zamanlarda ülkemizde yaşanan çevre katliamı da işte bu bozgunculuğun göstergelerinden biridir. Ülkenin ormanlarını hoyratça kullanma, yeşil alanları rant kaynağı olarak görme, avlanma yasaklarının kaldırılarak yabani hayvanların hayatlarının ranta, heveslere kurban edilmesi bunlardan sadece birkaçıdır.

Hâlbuki Yüce Yaratıcı, sadece Rahman sûresinde dahi üç defa ölçüye, dengeye ve mizana vurgu yapmış ve insanları ölçülü olmaya davet etmiştir: *“Göğü bu ahenkle O yükseltti ve bu mizanı koydu ki siz de ders alıp ölçü dışına taşmayasınız. Öyleyse siz de tartıyı adaletle yapın, sakın teraziyi, dengeyi aksatmayın!”* (Rahman sûresi, 7-9)

Dengeyi aşanlara “dengesiz”; ölçüyü ihlal edenlere “ölçsüz”; mizanı alt-

üst edenlere de “müfsit” (fesat çıkaran, kaosa sürükleyen, kargaşa ve anarşi meydana getiren) denir. Allah, hem ölçsüzlüklerden korusun hem de bu müfsitlere taraf olmaktan bizleri muhafaza buyursun!

Mücrimler Simalarından Tanınır

Dünyada mümini de mücrimi de çoğunlukla yüzünden okursunuz. Ne kadar saklanırsa saklansın, dış için aynasıdır ve küpün içinde ne varsa dışı da o yansır. Dünyada böyle olduğu gibi, ahirette de bu durum daha belirgin bir hâle dönüşecektir. Mümin ve mücrim, yüzlerinden gayet net ve belirgin çizgilerle ayırt edilebileceklerdir. Kur’an farklı ayetlerde bu sima (yüz) belirginliğine göndermelerde bulunur. İlim ve teknolojinin gelişmesiyle ahirete ait sahnelerin anlaşılması daha kolay olmaktadır. Örneğin hava limanlarında veya sınır kapılarında yolcular ve eşyaları x-ray cihazlarından geçirilerek kontrol edilir ve kanunen yasak maddelerin geçirilmesi engellenmektedir. Aynen bunun gibi mahşer yerinde mizanın başında x-ray cihazlarından geçer gibi insanların simalarındaki QR kodu okunarak suçlular tanınacak ve suçlarına göre cehennemdeki yerlerine nakledilecekler. Bu ayetlerden birisi şudur: *“Suçlular simalarından tanınırlar, perçemlerinden ve ayaklarından tutulup yaka paça cehenneme atılırlar.”* (Rahman sûresi, 41)

Ahirette simadan tanıyacak olanlar, elbette sadece zaman zaman yanılma payı olan insanlar değildir. Orada görevli melekler ve suçluları cehenneme atacak zebaniler de olacaktır. Bu varlıklar, âdeta sadece bu alanda görev üstlenmiş, ihtisas sahibi olmuş görevlilerdir. Bu götürüş, normal bir götürüş değildir. Dünyadaki gerçek suçluların, katillerin, ırz düşmanlarının, suçu bir meslek hâline dönüştürenlerin yakalandıklarında bağırıp çağırdıkları, hırçınlıklar yaptıkları gibi, orada da mücrimler belki böyle bir şeye teşebbüs edecekler, ancak görevliler böyle bir çığırkanlığa asla imkân ve izin vermeyeceklerdir. Onları perçemlerinden, ayaklarından âdeta çöpe fırlatılacak bir leş gibi karga tulumba cehennemin alevlerine atacaktırlar.

Koru Allahım bizleri böylesine acı bir durumdan! Suçlar işlemek suretiyle karga-tulumba cehenneme sürüklenecek suç makinası kişilerden olmaktan! Dünyaya aldanarak, çekinmeden günahlara dalmaktan! Masumların haklarına giren, hak bilmez bir zalim olarak ebediyete göçmekten!

56. VÂKIA SÛRESİ

Sâbikundan Olmanın Peşinde Olmalıyız

İnsanlar arasında farklı konularda yarışlar ve rekabetler söz konusudur. Malda, servette, evlatta, meslekte, makamda, giyim-kuşamda, binilen araba ve kullanılan telefonda... Ancak her şeyin en üstününe ulaştığınız bile, sınırlı bir zaman ve sınırlı bir kullanıma sahip olabilirsiniz. Binaenaleyh asıl katılmamız gereken yarış, ebediyete giden, ebet yolculuğunda olan, bitmeyen ve tükenmeyen değerlere karşı olmalıdır. Onları kazanma ve o yarışta öne geçenlerin arasına girmeye azami gayret göstermeliyiz. Kur'an böyle bir yarış için Türkçe'de de kullanılan "müsabaka (yarış)" kelimesini kullanır.

Evet hayırda da yarış vardır. Bu yarışta öne geçmek, ortalarda bulunmak ya da dökülüp arkalarda kalmak da vardır. Hayırlı işlerde önde olma, bugünkü işleri yarına bırakmadan hemen yola koyulma, biriktirmeden ebedileştirme yollarını arama, ibadetlerde yarışma, iyi işlerde yarışma, hasenatta öne geçme.. Ama böbürlenmeden, başkalarına karşı kibirlenmeden, görüntüye kilitlenerek niyeti ifsat etmeden, Hak için ve Hakk'ın rızası için müsabaka..

Kur'an zaman zaman bazı tabirler kullanır. Ashâb-ı yemîn ve ashâb-ı şimâl, ashâb-ı meymene ve ashâb-ı meş'eme gibi kavramlar bunlardan sadece birkaçıdır. Bunlar özellik belirten, nitelikleri vurgulayan kavramlardır. Ashâb-ı yemîn veya ashâb-ı meymene, Cenab-ı Hakk'a ezelde verdiği misaka (söze) dünyada sımsıkı bağlanan, onları hiç bozmayan, salah dairesinde bir ömür süren, iyilikler peşinde koşup iyiliklerle dolu bir hayat geçiren, ahirette de bütün bu yaptıkları karşılığında amel defterini sağından alan kutlulardır. Kolay bir iş değildir ashâb-ı yemînden olmak. Zira ulaşılabilecek nimetler, ucuz değildir.

Ne mi ücreti? İşte bizatihi bu nimetleri hazırlayan haber veriyor: *"İmanda, fazilette öncüler ki ne öncüler! Onlar herkesi geçerler. İşte onlardır Allah'a en yakın olanlar. Naîm cennetlerindedir onlar. Çoğu önceki ümmetlerden, biraz da sonrakilerden. Mücevheratla işlenmiş tahtlara yaslanarak karşılıklı otururlar. Etraflarında, cennet şarabından dolu testiler, sürahiler, kadehlerle, ebedîliğe ermiş çocuklar dolaşıp hizmet ederler. Bu içkiden ötürü baş ağrısı çekmezler, sarhoş da olmazlar. Bir de...*

tercih edecekleri meyveler... Canlarının istediği kuş etleri... Ve gün görmemiş saklı inciler gibi güzel eşler... Bütün bunlar dünyada yaptıkları güzel işlere mükâfat olarak verilecek. Onlar cennette ne boş bir söz ne de günaha sokan bir laf işitmezler. İşittikleri söz, hep: ‘Selam! selam!’ sesleridir. Ashâb-ı yemîn ki ne ashâb-ı yemîn! Ne mutludur onlar! Dalbastı kirazlar, dolgun salkımlı muzlar, yayılmış gölgeler... Şarıl şarıl akan sular... Tükenmeyen, eksilmeyen, hiçbir surette esirgenmeyen birçok meyveler içindedirler. Onlara, pek değerli eşler de verdik. Biz o eşleri, yepyeni bir yaratılışla yaratıp, suret ve siretlerini son derece güzelleştirdik. Böylece onları, ashâb-ı yemîn için bakire kızlar, kocalarına âşık yaşıtlar kıldık. Birçoğu önceki ümmetlerden, birçoğu da sonrakilerden.” (Vâkıa sûresi, 10-40)

57. HADÎD SÛRESİ

Kader İnancının Mahiyeti

İslam inancına göre imanın altı rûknü vardır. Bunlardan biri de kadere imandır. İnsan nasıl Allah'a (c.c.), meleklerle, kitaplara, peygamberlere ve öldükten sonra dirilmeye inanmak zorunda ise kadere de aynı şekilde inanmak zorundadır. Kadere imanı, imanın diğer rûkûnlerinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Kader, kelime olarak ölçme, takdir etme, biçime koyma ve şekillendirme gibi anlamlara gelir. Bu kelime “tef’îl” babına ‘kaddera’ şeklinde nakledilince, o zaman anlamı, “hükmetti, hükmünü geçirdi ve kazada bulundu” şeklinde olur. Kelimenin lûgat manasından yola çıkarak “kader” kavramsal açıdan şöyle tarif edilebilir: “Allah Teâlâ’nın ezelden ebede kadar olacak her şeyin zaman ve yerini, nitelik ve özelliklerini ezeli ilmiyle bilip, takdir etmesidir.”

Buna göre kader, sonsuz ilme sahip, geçmiş, şimdiki ve geleceği bir anmış gibi görüp, bilen ve esasen kendisi için geçmiş, şimdi ve gelecek diye bir şey söz konusu olmayan Cenab-ı Hakk’ın, mikro âlemden makro âleme, zerrelere sistemlere ve en küçüğe en büyüğe, bütün kâinatı ilmî planda, ilmî vücutlarıyla planlayıp programlaması, tayin, tespit, tasnif, takdir etmesi ve bütün bunları tasarısı ve ilmî plandan alıp, irade, kudret ve meşiet planına geçirmesi, hâricî ve varlık âleminde göstermesi adına olup bitecek her şeyi daha olmadan evvel, Kitab-ı Mübin’de tespit ve takdir etmesi; kaza da vakti gelince kaderdeki planın uygulanmaya geçiş safhasıdır.

Kaderin varlığı hem ayet hem de hadislerle sabittir:

“Yeryüzünde ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki Biz onu yaratmadan önce o bir kitapta bulunmasın. Doğrusu bu Allah’a kolaydır.” (Hadid sûresi, 57/22)

“Gaybın anahtarları O’nun katındadır, onları ancak O bilir. Karada ve denizde olan her şeyi bilir. Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi O bilir. Yaş kuru ne varsa hepsi ‘Kitab-ı Mübin’dedir.” (En’âm sûresi, 6/59)

“De ki: Allah’ın dilemesi dışında ben kendime bir zarar ve fayda verecek durumda değilim. Her ümmet için bir süre vardır; süreleri sona erince bir

saat bile geciktirilmemezler ve öne de alınmazlar.” (Yûnus sûresi, 10/49)

“Gökte ve yerde, görülmeyen her şey şüphesiz Kitab-ı Mübin’dedir.” (Neml sûresi, 27/75)

“Doğrusu O’nun katında her şey bir ölçü iledir.” (Ra’d sûresi, 13/8)

“Her şeyi yaratıp nizam veren ve her şeyin varlığını bir ölçüye göre belirleyen O’dur.” (Furkân sûresi, 25/2)

“Şüphesiz ölüleri dirilten, işlediklerini ve eserlerini yazan Biz’iz. Her şeyi apaçık bir kitapta saymışızdır.” (Yasin sûresi, 36/12)

Kader, insanın fiiliyle Allah Teâlâ’nın (c.c.) yaratmasının beraberliğidir. Diğer bir ifadeyle insan, bir işe teşebbüs edip, iradesiyle o işin içinde bulunur ve Allah da (c.c.) dilerse o işi yaratır. İşte kader, ezeli ve sonsuz ilmiyle, eşyayı olmadan evvel bilen Allah’ın (c.c.), yine olacakları daha olmadan evvel tespit buyurmasıdır.

Kaderi, ilm-i ilahinin bir ünvanı olmasını nazara alarak, sadece bundan ibaret saymak doğru değildir. Kader, Cenab-ı Hakk’ın ilmi ile tayin ve takdiri demek ise de aynı zamanda o, Cenab-ı Hakk’ın sem’i, başarı, irade ve meşietini demektir. Durum böyle olunca, kaderi inkâr, bilerek ya da bilmeyerek Cenab-ı Hakk’ın bütün sıfatlarını inkâr ile aynı anlama gelir.

Kaderi inkâr eden, Zât-ı Uluhiyete ait pek çok hususu da inkâr eder. Ulûhiyet akidesi sarsılır ve bütün düşünce sistemi ters-yüz olur. Onun için kader çok önemli bir konudur.

Kâinata işleyen açık bir cebrî kader hâkimdir. Cebrî kader insan iradesinin söz konusu olmadığı, kâinatın umumunda olan kaderdir. Bu kader evrenseldir. Orada insanın iradesi asla nazara alınmaz. Allah Teâlâ yaratır ve yaratacağı şeyi hiç kimseye sormaz. Şu kadar var ki O’nun her yaratmasında bir de hikmet vardır. Fakat bu hikmet bağlayıcı değildir. Dünya, yaratıldığı günden beri hem kendi etrafında hem de güneşin etrafında bu cebrî kaderin sevkiyle dönüp durmaktadır. Bu dönüşü hiç kimse “Dur!” diyemez. Güneş ile ay, âdeta bir yarış hâlinde ve birbirini takip etmektedir. Onların bu hareketini hiç kimse engelleyemez. Çünkü bu harekette, tamamen cebrî bir kaderin hâkimiyeti vardır ve her şey o kadere boyun eğmek zorundadır.

Bir de insana bakan yönüyle kader vardır. İnsan, her ne kadar ihtiyar sahibi ise de emir ve irade Allah’a aittir. O’ndan emir gelmeyince hiçbir şey

olmaz. O irade etmeyince hiçbir nesne vücuda gelemmez. O dilememiş olsaydı, bugün ne zaman ne de mekân bulunurdu. O, var ettiği şeyleri devam ettirmeseydi, her şey toz-duman olur giderdi.

Cenab-ı Hakk'ın ilim, irade, kudret sıfatlarına inanan bir kimse kader ve kazaya da inanmış demektir. Bu durumda kader ve kazaya inanmak demek, hayır ve şer, iyi ve kötü, acı ve tatlı, canlı ve cansız her ne varsa hepsini Allah'ın bilmesi, dilemesi, kudreti, takdiri ve yaratması ile olduğuna, Allah'tan başka yaratıcı bulunmadığına inanmak demektir.

İnsan iradesine bağlı kaderde dikkat etmemiz gereken nokta şudur: Yaratmak Allah'a, kesb insana aittir. İnsan ise halife ve özel olarak Allah'a ibadet için yaratılmıştır. Kâinat ve mevcut her bir varlık bir sergi sarayı gibidir. İnsanın kulluğu ise bu sergi sarayında sergilenen her biri sanat harikası olan varlıklara bakarak Allah'ın ilim, irade ve kudretini görmesi ve fark etmesidir. Bu durumda insanın kulluğunun özeti sübhânallah, elhamdülillah ve Allâhuekber demektir. İnsana, halife olması hasebiyle varlık üzerinde tasarruf hakkı verilmiştir. İmtihan ve kulluk vazifesi gereği insan kendi iradesi konusunda serbest bırakılmıştır. Onun ruhen, kalben inkişafı ve kamil bir insan olması için emir ve yasaklar konmuştur. İnsan bu emir ve yasaklara uyma konusunda hür ve özgürdür. Dilediği gibi yaşayabilir. Bu, insanın kendi fiillerini yaratması anlamına gelmez. İnsan sadece tercih ve kesbeder, Allah ise yaratır.

Kur'an-ı Kerîm'de "Kadere inanın!" şeklinde bir emir yoktur. Ancak konuyla ilgili onlarca ayet, açıkça kaderin inanılması gerekli bir iman esası olduğunu göstermektedir. Ayetlerin yanında açık bir şekilde kadere iman, inanç esaslarından olduğunu belirten çok sayıda hadis vardır. Bunlardan yalnızca birkaçını zikredecek olursak:

1. Resûlullah (s.a.s.) imanı: "Allaha, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, hayır ve şerriyle kadere inanmak"⁶⁰ şeklinde tarif etmişlerdir.

2. Ubâde b. Sâmit vefat edeceği ân etrafında toplanan çocuklarına şunları anlatıyordu: "Evlatcığım, sen, sana gelecek şeyler gelmeden evvel tayin ve tespit edildiğini ve sonra da hiç şaşırmadan sana geldiğini kabul etmedikten sonra imanın tadını tatmış olamazsın. (Vicdanında imanın zevkine ulaşmış olamazsın. İmandan matlup neticeyi elde edemez ve zevk-i ruhaniyi duyamazsın.) Ben Resûl-i Ekrem'den işittim. Buyurdular ki: 'Allah'ın ilk

yarattığı kalemdir. Allah, kalemi yaratır yaratmaz ona ‘Yaz’ emrini verdi. Kalem ‘Ey Rabbim neyi yazayım?’ dedi. Cenab-ı Hak: ‘Kıyamete kadar olan her şeyin kaderlerini yaz!’ buyurdu. Ve sonra Allah Resûlü sözlerine şöyle devam etti: Kim bunun aksine bir iman üzerine ölürse benden değildir!’⁶¹

3. Abdullah b. Abbas, Allah Resûlü’nün terkisinde bulunuyordu. Efendimiz ona hitaben şöyle buyurdu: “Ey delikanlı, sana bir şeyler öğreteceğim! Allah’ın emir ve nehiyelerini gözet ki Allah da seni gözetsin. Allah’ın hakkına riayet et ki O’nu karşında bulasın. İstedliğini sadece Allah’tan iste. Yardım dilediğin zaman da sadece O’ndan yardım dile. Katiyen bil ki bütün insanlar toplanıp sana bir yardımda bulunmak isteseler, Allah’ın senin için yazdığının dışında bir yardımda bulunamazlar. Ve yine bütün insanlar sana zarar vermek için bir araya gelseler, Allah’ın senin aleyhine yazdığının ötesinde hiçbir şey yapamazlar. Zira artık kalemler kaldırılmış, sahifeler kurumuştur.”⁶²

Kaderde iki yön vardır: Birincisi, her şeyin Cenab-ı Hak tarafından bilinip tespit edildiği, tayin ve takdirlerinin yapıldığı yöndür ki bu, kaderin Cenab-ı Hak’a bakan yönüdür. İkincisi ise insan iradesini ilgilendiren yöndür.

İnsan iradesi, hâricî vücudu olmamasına rağmen Cenab-ı Hak’ın yaratmasına bir şart olması dolayısıyla işlenen hatalara mercidir. “*Sana isabet eden bütün hayırlar Allah’tan, bütün şerler ise senin nefsendendir.*” (Nisa sûresi, 4/79) ayeti bize bu ölçüyü verir. Fakat meselenin diğer tarafında da “meşîet-i ilahî” vardır. İnsan Allah’ın dilediğinden başka hiçbir şey dileyemez. İşte: “*Siz ancak Allah’ın dilediğini dileyebilirsiniz.*” (İnsan sûresi, 76/30) ayeti de bize bu dersi vermektedir.

Kader meselesine bu şekilde genel bakmak gerekir. Zira şu ayetler bu hususu açıklar mahiyettedir: “*Hayır, şüphesiz bu Kur’an bir öğüttür. Dileyen kimse öğüt alır. Allah dilemeksizin öğüt alamazlar. O, kendisinden korkulmaya daha layıktır ve bağışlamaya da daha ehildir.*”(Müddessir sûresi, 74/54-56)

Netice itibarıyla diyebiliriz ki kader konusu Kur’an’ın değişik ayetlerinde açıkça belirtilmekte, Peygamberimiz de ayrıca buna vurgu yapmaktadır. Kader ve kazaya iman, insanları sorumluluklardan kurtarmaz ya da onları tembelliğe sevk etmez. Bir insan “Allah böyle yazmış, bu şekilde takdir etmiş.” diyerek günah işleyemeyeceği gibi, günahı işledikten sonra da:

“Ben ne yapayım, Allah’ın takdiri böyleymiş, alın yazım buymuş.” deyip kaderi bahane ederek kendisini suçsuz gösteremez. Allah bu dünyada her şeyi birtakım sebeplere bağlamıştır. İnsan bu sebepleri yerine getirdiğinde, Allah da o sebeplerin sonucunu yaratacaktır. İşte kader de budur.

Kaderin Varlığının Delili Bir Ayet

Kimi ilahiyatçılar, iman esaslarından biri olan *kader inancını*, Kur’an’da olmadığı gerekçesiyle kabul etmemektedirler. Hâlbuki Kur’an’da konuyla ilgili yüzlerce ayet mevcuttur. Zannedirim bu yanlış yaklaşımların temel sebebi, Müslümanların mevcut acınası hâlleri, geri kalmışlıkları, fakir ülkelerin kahir ekseriyetinin de Müslümanların buldukları ülkeler olması ve bunun temel sebebinin de Müslümanların güya teslimiyetçi, boş vermiş şekilde fatalist (yazgıcı) bir kader inancına sahip olmalarının bir sonucu olarak görülmesindedir.

Hâlbuki ne kaderin geri kalmışlıkla bir ilgisi vardır ne de Müslümanları bu duruma düşüren temel husus kader inancıdır. Şayet Müslümanlarda: “Her şey olacağına varır; çalışmaya gerek yok; nasip neyse o olur.” şeklinde yanlış bir kader inancına sahip olanlar varsa, bu kaderin değil, onların kader anlayışlarının yanlışlığındandır.

Binaenaleyh kader, oturup beklemek değildir; sebeplere müracaat etmemek de değildir. “Ne varsa o yazılır, kaçış yok! Onun için de kaçmaya gerek yok!” da değildir. Kader; Cenab-ı Hakk’ın ezeli bilgisiyle geçmişteki ve gelecekteki her işi bilip, takdir etmesi ve vakti geldiğinde de yaratmasıdır. İrade kuldan, yaratmak da Allah’tandır. Kul ister, Allah da yaratır. Kul, geleceği ve kaderi bilme imkânı olmadığından, çalışmak zorundadır, sonuca ulaşmak için de bütün sebepleri yerine getirmek mecburiyetindedir. Getirmediğinde sorumlu olur. Bu anlamda adam öldüren kişinin: “Kaderde vardı, ben de öldürdüm!” veya yüksekçe bir yerden atlayıp da: “Kaderde varsa bir şey olmaz!” diyenin sözleri nasıl bir anlam ifade etmez ise kaderi bahane ederek geri kalmışlığa mazaret üretmek, dolayısıyla da kaderi inkâr etmek mantıklı bir çıkarım değildir.

Yeryüzünde meydana gelen herhangi bir musibet, afet, zarar-zıyan, kuraklık, kıtlık, evlerin veya şehirlerin harap olması, depremler, seller, ölümler, hastalıklar, yaralanmalar, hapisler, işkenceler, açlık, susuzluk, elde edilen başarılar, zenginlik, sıhhat, işte bunların tamamı Yüce Yaratıcı’nın

ezeli ilminde veya Levh-i Mahfuz'da yazılmış birer kaderdir. Bütün bunlar kaza olmadan yani vücuda gelmeden önce, ilm-i ilahide kader olarak yazılıdır.

Cenab-ı Hakk'ın bunları bildiğinin ifade edilmiş olmasının iki açıdan büyük faydası vardır:

1. Dünyada kaybettiklerimizden dolayı gam ve kedere düşmeden, tasalanmadan ve üzülmekten: "Allah'ın takdiri böyleymiş!" diyerek teselli olmamız.

2. Elde ettiğimiz başarılar, mallar, mülkler, makam ve mevkiler, zenginlik ve servetlerden dolayı böbürlenmememiz ve başarıları kendimize bağlamamamız.

Çünkü her iki durumda da gerçek Yaratıcı Yüce Allah'tır. Onun için ne hüzne ne de gurura gerek vardır. Hepsi ilahi bir planla yapılmıştır. Hepsi Hakk'tandır. Kahrın da hoş, lütfun da hoş denmelidir. İşte bu anlamları ifade eden oldukça ibretli bir ayet:

"(Üzülmenize veya sevinmenize sebep olacak şekilde) gerek ülkenizde, gerek kendi nefislerinizde, size ulaşan hiçbir şey yoktur ki Bizim onu yaratmamızdan önce bir kitapta yazılı olmasın. Bu, Allah'a göre elbette pek kolaydır. Bu da elinizden çıkan şeylerden dolayı gam yememeniz, Allah'ın size nasip ettiği nimetlerle de şımarmamanız içindir. Allah övünüp duran, kibirli, kendini beğenmiş kimseleri sevmez." (Hadid sûresi, 22-23)

⁶⁰ Müslim, *İman* 1; Ebû Davud, *Sünnet* 15; İbn Mace, *Mukaddime* 9.

⁶¹ Ebû Davûd, *Sünnet*, 16.

⁶² Tirmizi, *Kıyamet*, 59; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/293, 303-307.

YİRMİ SEKİZİNCİ CÜZ

59. HAŞR SÛRESİ

Sahip Olduklarımıza Değil Gönderdiklerimize Bakmalıyız

Bu ayet bir önceki ayete bedelş Allah'ı unutmaktan ziyade ahiret için yapılması gereken hazırlıkları nazara verir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi insan tevehhüm-ü ebediyet ve tûl-i emel düşüncesiyle yaşadığında çoğunlukla aldanır. Dünyanın, gençliğin, zenginliğin, servetin, iktidar ve gücün hep elinde var olacağını zanneder. Bu zanla da çoğunlukla aldanır. Beklenmedik bir anda gelen bir âfet, hastalık, kaza, ölüm, felaket, elinde olan her şeyi silip süpürür ya da ansızın gelen ölümle hayatı sonlanmış olur.

Gerçek mümin, her gün hayatını gözden geçiren, “Acaba bugün Allah için ne yaptım ve O’na, O’nun adına ne gönderdim?” diyen insandır. Her gün hayatından bir yaprak düştüğünde, düşen yaprakla beraber neleri ebedileştirdiğine dikkat eden kimsedir.

Kur’an, bu anlamdaki mesajlarıyla, gaflete düşmemeyi, yaşadığımız dünyaya aldanarak hazırlıksız olmamayı tembihlemiştir. Allah Resûlü de hem çağındaki ashâbını hem de kıyamete kadar gelecek ümmetini bu anlamda sık sık uyarmıştır. Bu uyarılarından birisinde, hem de ashâbın dünyadan, mal ve servetten en uzak yaşayanlarından olan, ukbâsı adına hep hazırlıklı bulunma gayretinde bulunan Ebû Zer hazretlerine şu tarihi nasihatte bulunmuştur:

“Ebû Zer! Gemini bir kere daha elden geçirerek yenile, çünkü deniz çok derin. Aziğını tastamam al, şüphesiz yolculuk pek uzun. Sırtındaki yükünü hafif tut, çünkü tırmanacağın yokuş sarp mı sarp. Amelinde ihlâslı ol, zira her şeyi görüp gözeten ve hakkıyla değerlendiren Rabbin senin yapıp ettiklerinden haberdardır.”⁶³

Yüce Mevla da buna yakın anlamdaki bir beyanıyla, bu konuda müminlerin hazırlıklı olmalarını istemiştir: *“Ey iman edenler! Allah’ın*

azabına maruz kalmaktan korunun. Herkes yarın ahireti için ne gönderdiğine dikkat etsin. Allah'ın azabına düşer olmaktan korunun. Çünkü Allah yaptığınız her şeyden haberdardır.” (Haşr sûresi, 18)

Evet kendimize, yaşantımıza her zaman dönüp bakalım. İşlerimizin, yaptıklarımızın ve niyetlerimizin ne kadarının gerçekten ebedî hayat için olduğuna dikkat edelim. O'nun katında ancak Kendi adına yapılanların makbul olacağını da hiç mi hiç aklımızdan çıkarmayalım.

Allah'ı Unutursan Kendini de Unutursun

İnsana Allah'ı ve ahireti unutturan iki şey vardır: Bunlardan biri ebedî yaşayacakmış vehmine veya zannına kapılma manasında tevehhüm-ü ebediyet, diğeri ise bu ebedî yaşama arzusu üzerine bina edilen ve bitmeyen uzun emeller manasında tül-i emel. Bu vesileyle bütün ibadetler bize Allah'ı hatırlatmak içindir. Bize Allah'ı hatırlatmayan hiçbir ibadet, aslında ibadet olmayıp; açlık, yorgunluk ve boş uğraşılardan ibaret kuru birer eylemden ibarettir. Allah'ı unutan, unuttuğu için O'na gösterilmesi gereken saygıdan yoksun olan, O'ndan korkmayan, çekinmeyen, hukukunu tanımayan, helal-haram sınırlarını aşındıran, kendi heva ve hevesinin doğrultusunda hayatını devam ettiren kişiler, aslında Allah'tan kopuk kimselerdir. Kopuk oldukları için de O'nunla gerçek anlamda bir bağları kalmamıştır. Namaz kılsalar da kalmamıştır, oruç tutsalar da kalmamıştır, hacca gitseler de kalmamıştır.

Allah'ı unutmuş bu imanı çürük ve zayıf tipler, bu unutmamanın bedelini ağır bir şekilde öderler. Allah'ı unutmaya bedel, bu defa kendilerini kurtaracak salih davranışları bilemez ve bundan ötürü de ebedî hayat adına bir hazırlık yapamazlar. Bu unutmama onlara pahalıya mal olur ve ölümlü yüzyüze gelinceye kadar da bu derin uykudan uyanamazlar.

Bu kimseler, aslında gerçek itaatın dışına çıkmış, isyana dalmış, insanlık kıymeti kalmamış, fasıklıkta tekâmül etmiş, bozuk kimselerdir. Müminler, bu tiplerden ve bunların taşıdığı niteliklerden uzak durmaya bakmalı ve asla onlara benzememelidirler. Bu oldukça önemli ve derin konuyu tek bir ayet, oldukça veciz bir şekilde şöyle ifade etmektedir:

“Sakin şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için Allah da kendi öz canlarını kendilerine unutturdu. (Fayda ve zararlarını dahi bilemiyorlar). İşte yoldan çıkan fasıklar bunlardır.” (Haşr sûresi, 19)

⁶³ Deylemî, *Müsned* 5/339.

60. MÜMTEHİNE SÛRESİ

Diğer Topluluklarla İlişkilerde Ölçü

Bu makalede Müslümanlar arasında sık sık konuşulan bir konu üzerinde duracağım. Bu konu, diğer din mensupları veya topluluklarla olan ilişkilerimizde, Kur'an'ın bize çizdiği çerçevedir.

Kur'an'ı bütüncül olarak okumayan bazı cahil kimseler, gördükleri veya duydukları bir ayete sarılır, onu da tam olarak önünü arkasını (sibak-siyak) bilmeden, slogan hâline getirir ve ilahi hükmün sadece o olduğu kanaatiyle, Allah adına hüküm koyar, hüküm çıkarır ve nice cinayetler işlerler. Bunların başında da Müslüman olmayanlarla ilişkiler konusu gelir.

Konuyla ilgili pek çok ayet vardır. Bu ayetlerden her biri özel şartları gerektirir ve hepsinin indiği dönem, gerekçe ve uygulanma alanı birbirinden farklıdır. Bunları dikkate almadığınızda, tek bir ayet üzerinden değerlendirme yaptığınızda büyük cinayetler işlemiş, Allah'a iftira etmiş ve Kur'an'ı da tahrif etmiş olursunuz. Zira Kur'an ayetlerinde umum-husus ilişkisi vardır. Onda mutlak-mukayyed, vücûh-nezâir, nâsih-mensûh, mecaz, müşkil, meseller, muhkem-müteşabih, mübhemâtu'l-Kur'an, garîbu'l-Kur'an, tenâsübü'l-Kur'an ve tekrarlar gibi pek çok konu bulunmaktadır. Ve bunlardan her biri, yerine göre Kur'an'ı doğru anlamada vazgeçilmez temel kriterleri belirler. Bunları bilmeden, sadece bir slogan olarak bir ayet üzerinden meseleyi ele almak, Müslümanları felaketlere sürükler. Nitekim günümüzde 'İşid' ve 'Boko Haram' gibi bazı radikal grupların düştüğü handikap da buradan kaynaklanmaktadır.

Mesela *“Müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün!”* ayeti, ancak savaş zamanını ifade eder. Sulhun ve barışın olduğu, saldırının olmadığı, sizleri yerinizden ve yurdunuzdan etmedikleri normal zamanlarda, bu hüküm geçerli değildir. Öyle zamanlarda, diğer din mensupları ya da topluluklara karşı adilce davranmak, iyilik yapmak ve komşuluk münasebetlerinde bulunmak esastır.

Bu ayet, aynı zamanda “seyf” yani kılıç ayeti” olarak da bilinir ki bu vb. ayetler, sadece savaşızlık antlaşmalarını bozan müşriklerle ilgilidir. Müslüman bir devlet, inancı olmayan veya ehl-i şirk bir devletle antlaşma yapar ve onlar bu antlaşmaları bozup savaşmazsa, Müslümanlar o devlete savaş açamazlar. Hatta yapılan antlaşma süreci bitince onu yenilerler.

Bu ve benzeri ayetlerin nüzul ortamına baktığımızda karşımıza, Kâbe'nin müşrik egemenliğinden temizlenmesi dönemi çıkar. Müslümanlarla antlaşma yapan müşriklere belirli bir süre tanındıktan sonra antlaşmayı çiğnemeleri durumunda Kâbe'den uzaklaştırılmaları gerektiği belirtilir. Kaldı ki böylesi bir durumda bile İslam'ın hoşgörü prensibi gereği, herhangi bir müşrik koruma isterse, bu isteğin karşılanması, İslam'ı ve Müslümanları yakından tanıma fırsatı verilmesi gerektiği vurgulanır.

Demek ki herhangi bir Kur'an ayetinin sadece bir cümlesini alıp, onu bütün şart ve zamanlara teşmil etmek ve ayetlerin arka planını göz ardı etmek, en başta Kur'an'a ihanettir. Bu, bazı art niyetli kişilerin, "İslam'ın bir terör dini" olduğu iddialarını doğrulamaya yarar ki böyle bir duruma İslam'ı sokmak, hiç kimsenin hakkı değildir.

Ayetlerin uygulanmasını Allah Resûlü örnek hayatıyla müminlere zaten göstermiştir. Mekke'de putperestlerle, Medine'de ehl-i kitapla yaşamış, onlarla ticaret yapmış, beraber oturmuş, davet etmiş, davetlerine katılmış, hastalarını ziyaret etmiş, cenazelerine saygı göstermiş, borç almış, borç vermiş, iyi ilişkilerde bulunmuştur. İhanet etmedikçe, savaş açmadıkça, müminlere zarar vermedikçe asla onlara karşı menfî bir tutum içerisinde olmamış, insafla, iyilikle ve adalet ölçüleri içerisinde davranmıştır.

Aşağıdaki ayet, müminlerin kendi dışındaki topluluklarla nasıl bir ilişki içerisinde olmaları gerektiğini beyan eden ayetlerden sadece biridir ki Mümtehine sûresinin sekizinci ayetidir:

لَا يَنْهَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

"Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden menetmez. Çünkü Allah adil olanları sever."

Gayrimüslimlerle ilişkiler bağlamında Kur'an ayetlerine bir bütün olarak bakıldığında, -ister Yahudi, ister Hıristiyan ve isterse müşriklerle olsun-kastedilenler, bu gruplardan aşırı uçları temsil eden kimselerdir. Kaldı ki bu

her zaman ve her kesim için geçerlidir. Hatta müminler için de geçerlidir. Özellikle de zulmedenler için. Çünkü Kur'an'ın, "*Zulmedenlere meyletmeyin, ateş size de dokunur.*" demesi, inançtan ziyade vasıflara vurgu yaptığını göstermektedir.

Kur'an'da ehl-i kitabın dost edinilmemesi ile ilgili uyarılar, Yahudilik ve Hıristiyanlık'taki İslam'a uymayan inançlarla ve taşıdıkları kötü sıfatlarla ilgilidir. Yani dostluk, onların dinlerinden, inanç esaslarından, İslam'a ters olan âdetlerinden dolayı olmamalıdır. Buna göre hususi birtakım sıfatları umuma teşmil etmek, her zaman yanlışlara götürür.

Konuyla ilgili olarak en net örnek Allah Resûlü'dür. Zira o her açıdan ayetlerin berrak bir aynasıdır. Onun gerek Mekke ve gerekse Medine'deki ilişkileri de tarihen sabittir. Allah Resûlü, her türlü inanç kesimiyle dostluklar kurmanın peşinde olmuştur. Hiyanet etmedikçe dostça kalmış ve insani ilişkilerini hiç mi hiç bozmamıştır.

Gerçek bütün çıplaklığıyla böyle olduğu hâlde maalesef bazı sözüm ona Müslümanlar, sadece ayetlerdeki belli kareleri almakla büyük yanılgıya düşmüş, diğer kesimleri hep o dar pencereden değerlendirmiş ve bu da bu inanç gruplarıyla aralarındaki nefreti arttırdıkça arttırmıştır.

Günümüzde farklı ülkelerde yaşayan Müslümanların da yakından gördükleri gibi, gittikleri ülkelerdeki insanlar, hiç de öteden beri çevre ve kültür empozesiyle anlatılan insan tipleri değiller. Onlar, komşuluk, yardımseverlik, saygı ve insan haklarına duyarlılık gibi pek çok konuda, kendi ülkelerindeki sözüm ona Müslümanlardan görmedikleri yakınlığı bu insanlardan görmektedirler.

İşte bu insanlarla dost oluyorsunuz, komşuluk ilişkilerinizi ilerletiyorsunuz, yemeğe çaya davet ediyorsunuz, gerektiğinde beraberce iş yapıyorsunuz, hatta kötülöklere karşı beraberce mücadele ediyorsunuz. İşte bütün bunlar ancak dostluk çizgisinde oluyor.

Âl-i İmran sûresi 118. ayetindeki "*Onları sırdaş edinmeyin!*" ikazına da kısaca değinmek isterim. Maalesef sırdaşlık yanlış anlaşılmaktadır. Sırdaşlık, arkadaşlık, dostluk, iş, çalışma hayatı, eşler arasındaki ilişkiler vs. gibi konularda değildir. Bu türden konularda sırdaşlıkta hiçbir problem olmaz, olamaz. Ayette kastedilen ve yasaklanan "sırdaşlık", savaş zamanlarında, müminlere ait özel stratejilerde, hukuk devletinde kalması gereken plan ve projelerde, devlete özgü stratejilerde, savaş esnasında

müminlere ait silah, asker ve mühimmat gibi sayılarda ortaya çıkar ki zaten bu bilgiler oldukça özel alanlardır. Bu türden özel konuların dışındaki yerlerde sırdaşlıkta herhangi bir mahzur söz konusu değildir. Öyle olsaydı, ehl-i kitap bir hanımla evli olan mümin bir erkek, ehl-i kitaptan olan eşiyile dostluk yapmayacak mı? Veya sırdaşlık kurmayacak mı? Onunla ailevi meselelerde veya kendi aralarında dışarıya karşı sırdaş olmayacak mı? Bir insan başka bir dinden olan eşine dost olamaz mı? Peki, sırdaşlık ve dostluğu normal ve genel bir anlamda anladığımızda bunu nasıl izah edebiliriz? Tuhaf ve oldukça anlamsız bir durum ortaya çıkmaz mı? Araya mesafeler konulduğunda, dost olarak görülmediğinde, kiminle nasıl bir araya gelebilirsiniz ki? Bu anlamdaki dostluklarda dinî açıdan acaba ne gibi bir sakınca vardır? Düşmanca mı davranalım bize dostluk elini uzatanlara? Paylaşmayalım mı ülkelerini bizimle paylaşanlarla? Ortaklıklar kurmayalım mı, özveriyle bizlere el uzatanlarla?

Netice olarak diyebiliriz ki bu ayete göre dinimizden dolayı bizimle savaşmayan, bizi ülkemizden çıkarmayan, ülkemize saldırmayan ve bize zulmetmeyen devlet ve topluluklarla, oturup konuşmakta, samimi dostluklar kurmakta, iyi komşuluk ilişkileri içinde bulunmakta, evlerine gitmekte, onları evlerimize davet etmekte, gerektiğinde iyilik yapmakta, ziyaret etmekte, adaletle ve insani ölçülerde beraberce huzurla yaşamakta hiçbir problem yoktur. Bu ayet aynı zamanda müminlerin diğer topluluklarla ilişkisinde de önemli bir ölçüyü bildirmiş olmaktadır.

Nitekim Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) hanımı Kuteyle kâfir idi. Hudeybiye anlaşmasından sonra kızını görmek üzere Medine'ye geldiğinde kızı Esmâ: "Annemle görüşeyim mi?" diye sorunca Allah Resûlü (s.a.s.): "Evet, hem de ona iyi davran." ⁶⁴ buyurmuşlardır.

⁶⁴ Buhârî, *Hibe* 28, Edeb 8; *Zekât* 50; Ebû Dâvud, *Zekât* 34.

62. CUMA SÛRESİ

Kitap Yüklü Eşekler

Bazı kimselerin en büyük hatalarından birisi, Kur'an'daki diğer topluluklarla ilgili ayetleri, sadece o gruplara indirgeyerek, kendileriyle ilişkisi yokmuş gibi anlamalarıdır.

Şu unutulmamalıdır ki Kur'an, kişilerle değil, kişilerin taşıdığı niteliklerle uğraşır, onları ele alır, tenkit eder ve ıslaha çalışır. Dolayısıyla benzeri nitelikler kimde olursa olsun, o ayetlerin kapsam alanına girer. Mümin de Müslüman da Yahudi de Hristiyan da.

Şayet “Münafıklara ait ayetler bizi ilgilendirmez. Ehl-i kitapla ilgili ayetler bizi ilgilendirmez. İnançsızlarla ilgili ayetler bizi ilgilendirmez. Geçmişte yaşamış topluluklarla ilgili ayetler bizi ilgilendirmez. Şeytanla ilgili ayetler bizi ilgilendirmez.” der de Kur'an'a böyle bakılırsa, elimizdeki ayet sayısı mevcut Kur'an ayetlerinin belki yarısına iner. Hâlbuki Kur'an, altı bin küsur ayetinin tamamında bizi muhatap alır. Bize hitap eder, emreder, nehyeder, yönlendirir ve irşat eder.

Kişi ya da gruplara değil, Kur'an'ın vurgulamak istediği vasıflara bakılmalıdır. Bu nitelikler kim(ler)de varsa, aynı tehditler onları da içine alıyor demektir.

İşte bu tehditlerden birisi de Kur'an'ın açık hükümlerinin bile bile görmezden gelinmesidir. Menfaat, faydacılık, çıkar, dünyevi beklenti, korku vb. sebeplerle hükümlerin ters yüz edilmesi, helallerin haram, haramların da helal gösterilmesidir. Bunları yapanların başında da din adamları, bilginler ve akademisyenler gelmektedir.

Kur'an, soyut bilgiyi değil, bilginin işlevsel hâle dönüşmüş amelini ister. Sırf bilgi öğrenmeyi, onu üzerinde taşımayı, öyle gözükmeyi, sırtına yüklerin vurulduğu merkeplere (eşeklere) benzetir. Bildiklerini izhar etmeyenleri ve bu bilginin gereğiyle amel etmeyenleri de, “ayetleri yalan sayma” gibi oldukça ağır bir vasıfla niteler. İşte aşağıdaki ayet gayet açık bir şekilde bu önemli hususu dile getirir:

“Tevrat'ın mesajını ulaştırma ve onu uygulama yükümlülüğünü kabul ettikleri hâlde, sonra bu yükümlülüğü yerine getirmeyenler, tıpkı ciltlerle kitap taşıyan merkebe benzer. Allah'ın ayetlerini yalan sayan kimselerin

düştükleri durum ne feci! Allah böylesi zalim gürûhu hidayet etmez, emellerine ulaştırmaz.” (Cum’a sûresi, 5)

63. MÜNÂFİKÛN SÛRESİ

Dönek Karakter Tipi

Bu tipler her dönemde var olagelmıştır ancak günümüzde sayılmayacak kadar fazlalar! Peki kim bunlar?

“Onları gördüğün zaman kalıpları göz doldurur (ve dikkatini çeker), konuştuklarında durur sözlerini dinlersin, (sözlerini allayıp pullayarak konuşurlar, dinletirler ama) aslında onlar elbise giydirilmiş kütükler gibidirler. Her bağırtıyı kendi aleyhlerinde sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın. Allah, canlarını alsın, sürekli nasıl da batıla (dönüyor ve döndürülüyorlar?)” (Münâfikûn sûresi, 4)

Abdullah b. Übey b. Selûl’ün Uygulaması Devam Ediyor

Asr-ı Saadette münafıklar, muhtaç ve fakir insanlara yardım edilmesine engel olurlardı. Bunların başında da reisleri Abdullah b. Übey b. Selûl gelirdi. Engel olmalarındaki temel sebep, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) inanan fakir insanları, onun etrafından uzaklaştırmak, kaybolan liderliklerini geri almaktı. Başka bir tabirle maksatları nüfuz ve nüfus elde etmektir. Aynı nifak uygulamasını günümüzde de maalesef Abdullah b. Übey’in yolundan giden muktedirler sürdürüyor. Muhtaç ve fakirleri yanlarına çekmek, siyasi rant elde etmek için başkalarının organize ettiği yardım kampanyalarını karalıyor ve yasaklıyorlar.

İşte aşağıdaki ayet, bu münafık uygulamasını haber veriyor: *“Onlar: ‘Resûlullah’ın etrafındaki fakirlere infak etmeyin, destek olmayın ki dağılsınlar.’ diyen bedbahtlardır. Hâlbuki göklerin ve yerin bütün hazineleri Allah’ındır; lakin münafıklar bunu bilmezler, anlamazlar.”* (Münâfikûn sûresi, 7)

Mal ve Evlat Takıntısı Hüsrân Sebebidir

İnsanı en çok aldatan şeylerden birisi de servet ve evlatlardır. İslam, asla servet düşmanlığı yapmaz, kazanmayı yasaklamaz. Aksine zengin olmaya, ticarete ve kazanmaya teşvik eder. Meşru kazanç elde etmenin insana ibadet sevabı kazandıracağını bildirir. Evlatlar da aynıdır. Evliliği, çoğalmayı, çok olmayı teşvik eder. Servet ve evlatların, dünya hayatının süsü olduğuna vurgu yapar.

Konunun diğerk bir yönünde ise tehlike çanları çalmaktadır. Meşru olmayan kazanç yolları, kazanılan servetin insanda meydana getireceği enaniyet, malın hakkını vermeme, kibir, üstünlük taslama ve tamamen dünyaya bağlanarak, Allah'ı, helal-haramı ve ahireti unutmak gibi hususlar da hüsrana ve kayıp sebebidir.

Çocukların hakkını vermeme, iyi bir insan olmalarına dikkat etmeme yahut onlar için gayrimeşru servetler elde etme, onlardan dolayı haramlara dalma, onların çokluğuna güvenerek dünyaya kazık çakacağı vehmine kapılma, haram bir serveti miras bırakarak, onların da birer haramzade olmasına sebep olma gibi durumlar da yine hüsrana sebebidir.

Kur'an, her iki tehlikeli duruma zaman zaman dikkat çekmiş ve müminleri bunlara karşı uyarmıştır. Allah'tan uzaklaştıran, kopartan, ilahi ölçülerin bozulmasına sebep olan her meşru şeyin, gayrimeşruya dönüşeceğini, gayrimeşruluğun neticesinin de dünyada olmasa bile, ölüm ötesi hayatta kesinlikle karşısına dikileceğini vurgular.

İşte şu kısa cümle bu gerçeğe dikkatlerimizi çekmektedir: *“Ey iman edenler! Ne mallarınız ne evlatlarınız sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın! Bilin ki böyle yapanlar, en büyük kayba uğrarlar.”* (Münâfikûn sûresi, 9)

Ölüm Gelmeden İnfak Et, Pişman Olursun

İnsan çoğunlukla varlık ve ömrün bitmeyeceği yanılgısıyla derin bir gaflet uykusuna dalar. Hayatın hep şen şakrak geçeceğini, ömrün tükenmeyeceğini ya da ölüm gerçeğinin kendisinden irak olduğunu zanneder. Bu zan sebebiyle mala, servete, imkânlara uzun bir zaman dilimindeki ihtiyaçları açısından bakar; tükenmesinden ve yetmemesinden endişe duyar. Elindeki servetini tutabildiği kadar tutar; onun üzerinde hakkı olanların payını düşünmez ya da eksik verir; verirken içi gider, canından can çıkar. Şeytan önüne, akla hayale gelmedik engeller çıkarır. Hayaller kurar seneler sonrası için ve düşünmez ölümün vakitsizliğini. Derken hayatın bitiş zili çalar ve “Gidiyoruz.” emri gelir.

İşte o zaman akli başına gelir insanın. Neden vermediğinin, niçin haksız biriktirdiğinin, malındaki hak sahiplerini niçin görmezden geldiğinin ve başkaları muhtaç iken varlık içinde yüzerek geleceğe ait boş planlar yapmasının pişmanlığıyla kıvranmaya başlar. Ama artık çok geçtir. Tamamını verse de hiçbir anlamı yoktur ve zaten görevli melekler de buna

müsaade etmezler. “Onlar artık senin değil, süreni doldurdun, hayallerle ömrü tükettin, artık o aşama geride kaldı, haydi artık nazlanma gidiyoruz!” der ve zorla gideceği yere doğru yola çıkarırlar. Ama ne çıkış, ne yolculuk!

İşte aşağıdaki ayetin uyarıları: *“Sizden birinize ölüm gelip çatmadan önce, size nasip ettiğimiz imkânlardan Allah yolunda harcayın! Ölüm gelip çatinca: ‘Ya Rabbi, az mühlet ver bana, bak nasıl hayırlar yapacağım, tam takva ehlinden olacağım!’ diyecek olsa da Allah, vadesi gelen hiçbir kimsenin ecelini ertelemez. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır.”* (Münâfikûn sûresi, 10-11)

66. TAHRİM SÛRESİ

“Kâfirlere Karşı Cihad Et” Ne Demek?

Özellikle hüküm bildiren ayetlerin anlaşılmasında sebab-i nüzulün çok önemli bir yeri vardır. Bu bilgi, ayetin daha iyi ve doğru anlaşılmasına önemli katkı yapar; yanlış hükümler çıkarmayı engeller. Ayetteki gerçek anlamın tam olarak ne olduğunu bildirir.

“Ey Peygamber! Kâfirler ve münafıklarla mücadele et ve onlara sert davran. Onların varacağı yer cehennemdir. Gidilecek yer olarak ne fena yerdir orası!” (Tahrir sûresi, 9) ayetini konumuza örnek olarak ele alabiliriz.

Sûre, Allah Resûlü'nün eşlerini boşamaya niyetlendiği bir dönemde inmiştir ki *‘tahrir olayı’* diye bilinir. Bu vakadan sonra kâfir ve münafıklar her tarafta: “Gassânîler Medine’ye saldırmak için hazırlıklar yapıyorlar.” şeklinde uydurma haberler yayarak, Müslümanları ümitsizliğe düşürmek ve dinlerinden döndürmek için kaos ve bozgunculuk yapmaya başladılar. Bunun üzerine, Allah Teâla bu kişilere karşı nasıl davranılacağı ile ilgili prensipleri indirdi. Benzeri bir anlam Enfâl sûresi 60. ayetinde de vardır. Orada da: *“Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın...”* denerek, sürekli tetikte ve hazırlıklı olmaya dikkat çekilmiştir.

Ayetlerde, bu kimselere karşı ikna edici deliller kullanılmasına, doğru bir tebliğin yerine getirilmesine, şayet ıslah olmayıp bozgunculuklarına devam ederlerse gerekli cezai uygulamaların tatbikine ve bu hususta asla tereddüt yaşanmamasına vurgu yapılır.

Kur’an’da konuyla ilgili bütün ayetler bu bağlamda okunmalıdır. Özel şartlar ve durumlar için gelen bazı ayetlere, sanki barış ve sulh zamanında da geçerliymiş gibi bakmamalı böylece radikal dinî grupların düştüğü hataya düşülmemelidir.

Çatırdayan Aile Düzeni ve Örnek İki Peygamber

Günümüzün en önemli problemlerinden birisi de şüphesiz aile hayatındaki kırılmalardır. Toplumun bu en küçük birimi olan aile, mutlu ve dingin olmayınca, ailelerin meydana getirdiği toplumlar da şüphesiz dağınık ve kavgalı olurlar.

Eşler arasındaki küçük problemlerin büyütülmesi, eşlerin birbirlerine katlanmaması, evliliğin sadece geçici bedeni ihtiyaçların karşılandığı bir kurum olarak görülmesi, aynı aile düzeninin ölüm ötesi hayatta da devam edeceği inancının zayıflığı, birbirini anlamaya değil de anlamamaya odaklanması, kul hakkının göz ardı edilmesi, gayr-ı ahlâki ve İslâmi yeni hayat tarzlarının ve düşüncelerinin baskınlığı gibi farklı faktörlerden dolayı Müslümanlar arasında aile düzeni ve uyumu, maalesef yerlerde sürünmektedir. Arkada kalan ise boynu bükük çocuklar, tamiri mümkün olmayan gönüller, hak gaspları, aile sevgi ve şefkatinden mahrum büyüyen nesiller ve önu alınamaz çılgınlıklar.

Hâlbuki Yüce Yaratıcı'nın beyanına göre eşler, birbirlerinin huzur ve sükun kaynağıdır (A'raf sûresi, 7/189). Onlar birbirlerini her türlü tehlikeye karşı koruyan elbise gibidirler. Bu da eşler için ilahi bir lütuftur. (Bakara sûresi, 2/187)

Cenabı Hak, eşler arasındaki ilişkilere o denli önem vermiştir ki onların birbirlerine ısınmalarını, kendi cinslerinden eşlerin var edilmesini ve birbirlerine karşı sevgi ve şefkat göstermesini, Kendi varlığı ve birliğinin birer ayeti olarak kabul etmiştir. (Rum sûresi, 30/21)

Kur'an'da özellikle erkeğe hitapta bulunularak eşiyile hoşça ve güzelce geçinmesi, onda hoşlanmayacak bir yön görse bile bunu kavga ve ayrılma sebebi yapmaması, onlara katlanmak suretiyle bilmediği başka yön ve yerlerden mükâfatların takdir edileceği (Nisa sûresi, 4/19) vadedilmiştir ki böyle bir tavsiye, eşler arasındaki ahengin ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından oldukça manidardır.

Yüce beyanda ailenin, bir erkekle bir kadından başladığını, bir anlamda onun küçük bir devlet olduğunu görmekteyiz. Şu farkla ki devlet işleri resmiyet ve kurallarla devam ettirilip yürütüldüğü hâlde, aile kurumu sevgiyle, şefkatle, hoş görüyle, karşılıklı anlayış ve saygıyla, işlerin beraberce yürütülmesiyle, eşlerin birbirine yardım etmesi ve değer vermesiyle, iyi muamele ve sevinçte-tasada bir ve beraberce olmalarıyla devam eder.

Cenab-ı Mevla peygamberlerinden bahsederken özellikle onlardan ikisinin hanımlarına ait bir detayı bildirmesi, bizler açısından oldukça dikkat çekicidir. Bu iki peygamber Hz. Nuh (a.s.) ve Hz. Lut (a.s.)'dir. İkisinin eşi de kendilerine inanmamış, hatta bunun ötesinde düşmanlıkta

diğer insanlarla beraber olmuş ve yarışa girmişlerdir. Burada söz konusu etmek istediğimiz husus, eşleri kâfir olmaları, hatta düşmanla iş birliği yapmış olmalarına rağmen her iki nebi de aile düzenini sonlandırmamış ve sabretmişlerdir.

“Allah, kâfirlere Nuh’un eşi ile Lut’un eşini misal getirir. Her ikisi de iyi kulumuzun mahremi idiler. Ama inkâr tarafına giderek eşleri olan peygamberlere hıyanet ettiler, kocaları da Allah’tan gelen cezadan eşlerini asla kurtaramadılar. Onlara (ölürken veya kıyamet günü): ‘Haydi, cehenneme girenlerle beraber siz de girin!’ denilir.” (Tahrir sûresi, 10)

Ayette belirtilen “hıyanet”ten maksat zina olmayıp, Hz. Nuh ve Hz. Lût (a.s.)’a karşı, onların düşmanlarıyla işbirliği yapmış olmalarıdır.

Tahrir sûresinin 11. ayetinde ise Firavun’un Allah’a inanmış olan hanımı Âsiye Validemiz kocasından çektiği onca sıkıntı ve işkencelere rağmen sabrı ve tevekkülüyle mümin hanımlara örnek gösterilir: *“İman edenlere ise Allah, Firavun’un eşini misal getirir. O vakit bu hatun şöyle niyaz etmişti: Ya Rabbî! Sen kendi nezdinde, cennette benim için bir konak yaptır, beni Firavun’dan ve onun kötü işinden kurtar, beni bu zalimler gürûhundan halas eyle!”*

Müminlerin aile hayatları için şüphesiz ki Hz. Peygamber (s.a.s.), vazgeçilmez bir örneklige sahiptir. O’nun örnek aile hayatına baktığımızda şunu görürüz:

Allah Resûlü bir peygamber olmasına rağmen eşlerine danışır, onlara yardım ederdi. Eşlerine değer verir, onlara karşı nezaketi asla elden bırakmazdı. Eşlerinin yakınlarına da kendi yakınları gibi değer verirdi. Onlara karşı geniş bir hoşgörü içindeydi. Hatalarını yüzlerine vurmaz, zamana bırakır ve onları kırmamaya özen gösterirdi. Çünkü Resûlullah (s.a.s.) eşe, Allah’ın bir emaneti olarak bakar ve ümmetine de bunu tavsiye ederdi.

Elbetteki eşler arasındaki uyum, tek taraflı değildir. Allah Resûlü’nün eşleri de kendisine aynı titizlikle muamele eden örnek birer hanım idiler. Onlar da Resûlullah’ın (s.a.s.) yakınlarına her türlü iyiliği yapar ve bu konuda ayrımcılık yapmazlardı. “Senin annen, baban, akraban” demezlerdi. Sevdikleri bir şeyi gördüklerinde ona hediye ederlerdi. Meydana gelen birtakım sıkıntılar karşısında ondan uzaklaşma değil, aksine onu teselli ederlerdi.

Resûlullah'a (s.a.s.) maddi destek olurlardı. O'nun çocuklarına öz anne gibi bakarlardı. Beşer olma gereği ortaya çıkan kırgınlıklarda, hemen ayrılmayı düşünmezlerdi. Resûlullah'a (s.a.s.) asla zorluk çıkarmazlardı. En olumsuz zamanlarda bile ona karşı olan sevgilerinden hiçbir şey kaybetmezlerdi. Başkalarına karşı her zaman Allah Resûlü'nü (s.a.s.) savunur, dünya imkânları karşısında onu tercih ederlerdi. Boşasa bile huzuru onun yanında ararlardı. Vefatından sonra da ona karşı olan bu derin sevgileri aynen devam etmişti.

Netice itibarıyla kadın veya erkek evlenmeden önce evlilik hayatını olumsuz etkileyecek şartlardan ve vasıflardan uzak durmalı. Eş seçiminde Efendimiz'in tavsiyelerinin haricinde duygu ve düşünce birliği, ortak kültür zemininde yetiştirme hususlarına büyük önem verilmelidir. Diğer taraftan erkeklerin eşlerine yardımcı olması babında; "Efendimiz eşlerine yardım ederdi, hatta kendi söküğünü bile kendi dikerdi." ifadeleri örnek gösterilirken, kadınlar zaruretler ve ihtiyaçlar haricinde tahsiniyat nevinden ve lüks sayılabilecek isteklerinde ısrarcı olmamalıdır. Onlar bu konuya ışık tutan Efendimiz'in '*i'lâ*' hadisesini çok iyi analiz etmeliler ve Hazreti Fatma validemizin çeyizinden, evlenmesi ve yaşam şartlarına varıncaya kadar yaptığı uygulamaları çağın şartlarına göre içselleştirmeliler. Evlilik hayatına bir bütün olarak bakılmalı, fedakârlık ve sadakat iki taraflı olmalı. Zira sağlam toplumlar ancak sağlam ailelerden teşekkül eder.

YİRMİ DOKUZUNCU CÜZ

68. KALEM SÛRESİ

Hangi Beşer Hakkında Bu İfadeler Var?

Günümüzde bazı nadanlar, -ki bunların başında da ilahiyatçılar gelmektedir- Kur'an'daki ilgili ayetlerden, bir cümleye evet sadece bir cümleye bakarak, Allah Resûlü'nün bizim gibi bir beşer olduğunu iddia edebilmektedirler. Doğru o bir beşerdir, ancak O'nun bir de nebevi yönü vardır. O nübüvvet niteliğini üzerinde taşıyan mümtaz bir beşerdir. Böyle bir beşer ise elbette diğer beşerlerden, Allah'ın kendisine verdiği lütuflarla farklıdır. Seçilmiş ve süzölmüş (Mustafa) bir beşerdir. Allah Teâla'nın, Kendi adından sonra, ezan ve kametlerde adını adının yanına koyduğu bir beşerdir. Kendisine yapılan iftiralara cevapları bizatihi Allah Teâlâ'nın üstlendiği bir beşerdir. Adına müstakil bir sûre (Muhammed sûresi) indirilmiş bir beşerdir. Kur'an'da: "*Muhammed, Allah'ın elçisidir.*" lütfuna mazhar bir beşerdir. Yaptığı uygulamalar, murad-ı ilahiye uygun olmadığında, Allah tarafından uyarılarak en doğruya yönlendirilen bir beşerdir. Diğer kimselerden farklı olarak bunun gibi yüzlerce hususiyeti sayılabilir.

Bütün bu açık gerçekler Kur'an'da belirtilirken, yine de sözüm ona "Kur'an" deyip, Kur'an'daki bu gerçekleri görmezden gelenler, gerçekten çok açık ve yaman bir çelişki içerisinde bulunmaktadırlar.

Elbette Kur'an'da O'nun bir beşer (insan) olduğu vurgulanır. Bunun arka planında ise daha önceki peygamberlerin ümmetlerinin, kendi peygamberleri hakkında düştükleri hataya düşülmemesi gerçeği vardır. Daha da önemlisi, onun beşer olmasına vurgunun temel gerekçesi, -ayetlerde de açıkça belirtildiği üzere- müşriklerin kendisinden mucize istemeleri karşısında Allah izin vermedikçe onun mucize getirmesinin, kendi isteğiyle olamayacağıdır. Zira o bir beşerdir. Mucizeyi de ancak Cenab-ı Hak yaratır. Mucize peygamberler dâhil hiç kimsenin istek ve dahli

ile ortaya çıkmaz. İŖte bu özel anlamı alarak, Kur'an'daki diğer nasları görmezlikten gelmek ve Allah Resûlü'n sadece bir nokta üzerinden değerlendirmek, maalesef sünneti inkra, "Peygamberin sözlerinin bizimkinden farkı yoktur." zırvasına, "KonuŖtukları kendi devrinin kültürüdür." iftirasına, "Bize Kur'an yeter, ona gerek yok." küstahlığına, Peygamber'e bu anlamda verilen farklı konumu "Allah'a Ŗirk koŖma" olarak değerlendirme mantıksızlığına gtrebilmiŖtir.

Cenab-ı Hakk'ın Kur'an'da Peygamberine ettiği bir iltifat ve ona verdiği farklı bir makam Kalem sresindeki Ŗu ayette belirtilir: "*Ve sen pek yüksek bir ahlak zerindesin.*" (Kalem sresi, 4)

İnsanlar güzel ahlaklı olabilirler. Bazı noktalarda bu güzel ahlakın zirvesine de ulaŖabilirler. Ancak hiç kimse, bu konuda Hz. Peygamber (a.s.)'ın zirvesine ulaŖamaz. Ahlak ve fazilet konularında bir ya da birkaçında mutlaka bir eksiklik olur. Her yönüyle yüzde yüz olmaz, olamaz. Böylesi bir durum zaten muhaldir. Ancak Allah'ın Elçisi Hz. Muhammed (s.a.s.), bunun tek istisnasıdır. Ve bu istisnaya sahip olduğunu da zaten yukarıdaki ayet "*Sen pek yüksek bir ahlak üzeresin.*" vurgusuyla belirtmektedir.

Kur'an, nasıl bütün kitap ve dinlerin son olarak zeti ve kapsayıcısı ise Kur'an'ın ilk muhatabı ve talebesi olan Hz. Peygamber de (s.a.s.), Kur'an'daki bütün hükümleri ve ahlâki üstünlükleri kendisinde cem etmiŖ (toplamiŖ) bir nebidir. Zaten onu en yakın tanıyanların baŖında gelen Hz. iŖe validemiz de: "Onun ahlakı Kur'an'dan ibaretti."⁶⁵ sözüyle, buna dikkat ekmiŖtir.

Ŗimdi böyle bir peygamberin sözlerine mi itimat etmek daha akıllıca olur, yoksa kerametleri kendilerinden menkul, birtakım teologlarınkine mi?

Kur'ân'ın Evrensel ve DeęiŖmeyen Gerçekleri

Her bir sresi ve ayetiyle Kur'an bizlerle deęiŖik Ŗekillerde konuŖur. Onu okurken içinden geçtiğimiz süreçteki pek çok kimsenin portresini mŖahade eder, hayatlarının detaylarını görürüz.

İŖte aŖaęıdaki ayetler, bu güncel simaları önümüze koyan ve en detay çizgileriyle onları belirginleŖtiren canlı birer tablodur: "*O hâlde, hakkı yalan sayanların, sözlerine sakın uyma. İsterler ki sen gevŖeyesin de böylece kendileri de yumuŖasınlar. Sakın uyma: Servet ve hanedan sahibi*

diye, o bol bol yemin eden, değersiz adama! O gammaz, söz gezdiren, hayrın önünü kesene, o saldırgana, günaha dadanmışa! Şerefsiz, kaba, hem de soysuz olana! Kendisine ayetlerimiz okunduğunda 'Bu eski insanların masalları!' diyene, yakında onun burnunu dağılayıp damga basarız." (Kalem sûresi, 8-16)

Mekke döneminde nazil olan bu ayetlerde, özellikleri oldukça net bir şekilde verilen şahsın kimliği ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu şahsın, Velid b. Muğire, Esved b. Abd-i Yağûs veya Ahnes b. Şerîk olduğunu söyleyenler vardır. İsim vermeden Kur'an'ın bu kadar net bir şekilde söz konusu nitelikleri zikretmiş olması, her ne kadar o dönemdeki bir veya birkaç şahsı ilgilendirse de aslında evrensel anlamda her dönem ve coğrafyada ortaya çıkması muhtemel bir prototipi haber vermektedir.

Yukarıdaki ayetlerin her bir kelimesinde, insanı sarsacak kadar kuvvetli ciddi bir anlam yoğunluğu vardır. Bunların üzerinde kısaca durmak istiyorum. Şunu bir defa daha vurgulamak gerekir ki Allah ve O'nun Resûlü (s.a.s.) dışında hiçbir kimseye mutlak anlamda itaat söz konusu olmaz, olamaz. Ayetlerde özetle; hakkı yalanlayan, gerçeklere inat edip direnen, servet ve hanedan sahibiyim diye, bol bol yemin edip gammazlık yapan, söz gezdiren, hayır ve güzelliklerin önünü kesen, saldırganlıkta sınır tanımayan, günahlara dadanan, şerefsiz, kaba ve soysuz olan her kimse, böylesi kişilerin konumu, makamı, taşıdığı payesi ne olursa olsun, itaat etmek, dinlemek, sözlerine değer vermek, arkalarından gitmek, dünyamızı onlara göre şekillendirmek, din açısından asla tecviz edilemez.

Ayette dikkat çekilen ilk husus, itaat edilmemesi gereken kimsenin yalancılığıdır. Yalancılığı bir davranış ve karakter hâline getiren kişi, gerçekleri söylemez ve doğruları dile getiremez. Bunun için de sözlerinin bir değeri yoktur. Böyle birine uymak, açıkça hakka karşı saygısızlığın göstergesidir. Kişinin söz gücü arttıkça, yalanın da gücü ve etkisi artar. Bu bir idareciyse ve yalanı bir strateji olarak söylüyorsa, böyle bir idarecinin sözünün gerçeklik payı olamaz. Neyin doğru, neyin yanlış olduğu da anlaşılabilir.

Kendilerine itibar edilmeyecek ve arkalarından gidilmeyecek kişilerin ikinci nitelikleri, yalanlarını yeminle gizlemeye çalışmalarıdır. Ayette vurgulanan bu nitelik "*mehîn*" kelimesiyle beraber kullanılmıştır ki *hallâf*, çok yemin eden, bütün sözlerini yeminle süsleyen ve sonlandıran demektir.

Mehîn de hor, hakir, değersiz ve alçaklığı ifade eder. Sahtekârlıkta simge hâline gelen, başkalarını inandırmak için yeri geldiğinde bütün kutsalları ayaklar altına almaktan çekinmeyen, yalanlarına inandırmak uğruna Allah’la başkasını aldatarak âdeta bir yemin yalaması hâline gelenlerdir. Bu tiplerin, destek bulmak için sığındıkları en büyük kalkanları yalan yemindir. Bu kalkanın arkasına sığınır, hiçbir yalandan çekinmez üstelik yalanı bir strateji olarak benimser ve rahatça atıp tutarlar. Böylesi bir davranış ise kötülüklerin başında gelir. Zira yalanla mümin, geceyle gündüzün, siyahla beyazın, küfürle imanın birbirinden uzak olduğu gibi uzaktır ve yalan, bir küfür sözcüğüdür. Peygamberlerin birinci vasfı sıdk, doğruluk olduğu gibi en uzak oldukları vasıf ise kizb ve yalandır. Yalan bir zakkum tohumu olup, küfrün esası, nifakın birinci özelliği, güzel ahlakın tahripçisi, insani değerlerin önündeki en büyük engel ve Müseylime-i Kezzâb’ın da en temel karakteridir.

Bu tiplerin diğer özellikleri gammazlıktır. Bunlar söz gezdirir ve koğuculuk yaparlar. Kendileri gibi düşünenlerin dışındaki herkesi ayıplar, yerer, arkasından çekiştirir, kötüler, iğneler, hafiyelik ve boşboğazlık yaparlar.

“Mennâin li’l-hayr” Her türlü hayırlı işin karşısına çıkıp engel olurlar. İtaatin haram olduğu bu talihsiz tipler, hayra engel olan ve hayırdan kopuk olan kimselerdir. Bunlar hiçbir hayra yaramayan, son derece cimri olmalarının yanında başkalarının yapacağı hayra da engel olan, hayrın önünde yılmaz ve vazgeçmez bir düşman, sınır tanımayan, haddini aşan, hakkına razı olmayan, hak yiyen, hukuk çiğneyen, hiçbir günahtan çekinmeyen ve günahları bütün benliğini saran kimselerdir.

“Utullin” kelimesi, fazla yemek yiyen, lüks takınan, kötü ahlaklı ve kavgacı kimse demektir. Bunlar, zorba, kaba saba, başkalarına karşı saygısız, obur, bulduğunu çarpan, helal-haram demeden yiyen, içen, harcayan, ölçüsüz ve yakışksız sözler söyleyen, merhametten nasibi olmayan, şefkat ve affi bilmeyen, acımasız ve despot kimselerdir.

“Zenîm” kelimesi ise hem gayrimeşru çocuklar için hem de kötülükte şöhret bulmuş kimseler için kullanılır. Buna göre bir aileye mensup değilken, onlardan görünen, bir millet ya da ırka ait değilken, kendisini o millet ve ırktan gösteren kimse demektir. Bu kişiler, soysuz, nesebi şüpheli, çok zulmeden, aşağılık ve kötü huylu, kırk takla atarak soyunu gizleyen,

kimliğinden utanan, yerine göre kimlik değiştiren, takma, uydurma kimlikler, aidiyetler ve ırklarla işini yürüten yahut her türlü fenalıkla tanınan, edepsiz damgalı, dalkavuk kimselerdir.

Bunlar aynı zamanda mal ve çocuklarının fazla olmasından yahut taraftarlarının çokluğundan dolayı kibirlidirler. Öyle ki kibirlerinden dolayı burunları hep yukarılardadır. Herkese tepeden bakar, hiç kimseyi beğenmez, başkalarını küçümser ve fikirlerine değer vermezler.

İşte yukarıda olumsuz pek çok sıfatın beraberce zikredildiği bu tipler, Cenab-ı Hakk'ın kendilerine itaat edilmemesini emrettiği kimselerdir. Bunlar, evde hanenin fertlerine zulmeder, köyde muhtar olunca köylüye zulmeder, ilçede kaymakam olsa ilçeye zulmeder, ilde vali olsa il sınırlarındaki tebaaya zulmeder. Bir ülkenin başında devlet başkanı, başbakan veya cumhurbaşkanı olduklarında ise bütün bir ülke halkına karşı bu olumsuz sıfatlarla kendilerini gösterirler. Güncel tabirle belirtecek olursak toksittirler, nüfuz ettikleri her yeri ve alanı kirletir, güçleri nispetinde diğer insanların hayat haklarını ve alanlarını daraltır, şerlerini hayır diye kitlelere dikte ettirmeye çalışırlar.

Özetle bunlar, yalan söyler, yalanlarını yeminle destekler, her türlü iyi iş ve sözün karşısında amansız bir düşman kesilirler. Bunların hayatları mal mülk yığma peşinde koşmakla geçer, ihale koşturur, eğer yetkisi varsa ihale yasalarını kişiye özel değiştirir, bilinmedik bankalara hesaplar açtırır, milletten aşırdıklarını oralara taşırlar. Bunlar, hanedanlık kurma, bununla da güç ve iktidarlarını sürekli devam ettirme, böylelikle hep başkalarına emretme, ezme, öteleme, küçük görme, hakaretlerde bulunma peşindedirler. İnsanların arasını bozar, milletin arasına fitne fesat tohumları ekerler. Saldırganca bir davranış içerisinde dirler. Her türlü günaha karşı hiçbir engel tanımadan dalarlar.

Bunlar, şeref ve haysiyetten yoksun, kökeni, milliyeti, cibilliyeti ve geçmişi de belli olmayan karanlık kimselerdir. En üzücü olan husus ise Kur'an'ın ilk emri olan 'oku' ile başlayan sûreden çok kısa bir süre sonra inen Kalem sûresi de Kur'an'ın ilk nehyi olan, yağcılık yapmama yasağını içermekte ve sonra da diğer pek çok yasağı içinde barındırmaktadır. Karakter yoksunu idareci tiplerini, yine karakter yoksunu tebanın güzellmelerinin ayakta tuttuğunu unutmamak gerekir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bu hakikati; "Nasıl olursanız öyle idare olunursunuz"

sözüyle veciz bir şekilde ifade etmiştir. Yüce Mevla, her iki tipten de bütün insanlığı muhafaza kılsın. Hak ve hakikat duygusuyla yanıp tutuşan insanlık havarilerine de bunlara karşı feraset ve uyanıklık versin.

Bilindiği üzere Kur'an'da, her yönüyle kesin hatlarıyla belirlenmiş ve adı konmuş belirli bir devlet modeli yoktur. Nitekim Allah Resûlü'nün de ne Mekke ne de Medine döneminde, şimdilerde anlaşıldığı şekliyle bütün kurumlarıyla müteşekkil bir devlet düzeni yoktu. Devlete ait kurumların bugüne göre en yakın şekli, daha çok Hz. Ömer (r.a.) döneminde ortaya çıkmıştır. Nitekim idareci seçimi bile, tek bir şekil ve biçimde olmayıp, dört halifeden her biri farklı bir şekilde iş başına gelmiştir.

Kur'an'da devlet düzeniyle ilgili daha çok yöneticilerin sahip olması gerekli temel nitelikler üzerinde durulmuştur. Bunlar da bazen doğrudan, bazen de kıssalarda anlatılan peygamberler ve şahıslar üzerinden örneklendirilerek dolaylı olarak verilmiş ve böylece ideal bir idare ve yönetim resmedilmiştir.

Kur'an'a göre yönetimde esas olan, bu işe ehil olmak ve bu konuda dikkat edilmesi gereken vazgeçilmez temel prensiplere sahip olmaktır. Kur'an'a göre mutlak itaat, sadece Allah'a ve Resûlü'ne olmalıdır. Kaldı ki Peygambere itaatte de mutlak bir itaat söz konusu değildir. Malumdur ki vahy-i metluv veya gayr-i metluv ile belirlenen hükümler dışında, Allah Resûlü'nün de şahsi içtihatlarından zaman zaman döndüğü, hatta Cenab-ı Hak tarafından bazen uyarıldığı da olmuştur.

Buhari'deki bir rivayete göre Allah'a isyan söz konusuysa, o zaman kimden gelirse gelsin idari bir emre veya kişiye itaat edilmez.⁶⁶ Aynı kaynaktaki diğer bir rivayete göre de amire itaat ancak meşru işlerde olup, masiyet ve haram söz konusu olduğunda, mutlak itaat sorumluluğu düşmüş olur.⁶⁷

Buna göre bir yönetici, zulmü, yalan söylemeyi, iftira atmayı, hak gasbını ve toplumdaki bir kesimin hukukunu askıya almayı, emri altındakilerden kanunsuz ve hukuksuz herhangi bir emri yerine getirmelerini asla isteyemez. İstese de böyle bir emre uyulmamalıdır, uyanlar ise emreden kişinin payına düşen günaha ortak olmuş olurlar.

⁶⁵ Ebû Dâvûd, *Tatavvu'* 26.

⁶⁶ Buharî, *Kitabu'l-âhâd* 1.

⁶⁷ Buharî, *Ahkâm* 5; 43.

69. HÂKKA SÛRESİ

Amel Defteri Sağından Verilen Kutlular

Kur'an'da önemle ve sıklıkla üzerinde durulan konulardan birisi de ölüm ötesi hayatta karşı karşıya kalacağımız gerçeklerdir. Farklı üslup ve tarzlarda oldukça geniş bir yer tutan bu konu, bazen oldukça ürpertici, bazen de insanı zevkten zevke sürükleyecek tatlı ve neşeli anlatımlarla gözümüzün önünde gerçekleşen birer sahne gibi canlandırılmaktadır. Şüphesiz ki bu manzaraların sık sık tasvir edilmesindeki en önemli hikmetlerden biri, ebedî hayat gerçeğinin insanların içlerine iyice yerleştirilmesidir.

Bu oldukça zevkli ve insanı kendinden geçiren olaylardan birisi, insanın o büyük duruşma gününde kurtuluşunun bir göstergesi olan amel defterini sağından almasıdır.

Dünyevi bir mahkemede bile insan, beratını aldığı anda her şeyi unuttur; heyecandan eli ayağı birbirine dolaşır; ne diyeceğini ve nasıl davranacağını bilemez hâle gelir. Çoğu zaman sevincinden ağzından neler dökülür neler...

Ahiretteki berat, dünya beratıyla elbette mukayese edilemez. Hayatının bütün hesabını inceden inceye vermiş ve böylesine zorlu bir mahkemeden berat almış bir insanın keyfini, elbette tahayyül bile edemeyiz.

Aşağıdaki ayetler, bahsi geçen beratı almış kutlu ve mutlu kimselerin halet-i ruhiyelerini bizlere aktarmaktadır:

“Hesap defteri sağ tarafından verilen neşelenir ve: ‘İşte defterim! Buyurun okuyun, inceleyin! Zaten ben hesabımla karşılaşacağımı biliyordum!’ der. O artık mutluluk veren bir yaşam içindedir. Çok güzel ve pek kıymetli cennet bahçelerindedir. Meyveleri hemen el ile koparılacak durumdadır. Kendilerine şöyle denilir: Geçmiş günlerinizde yaptığınız güzel işlerden dolayı afiyetle, yiyin, için!” (Hâkka sûresi, 19-24)

İnsan bu sevinç sahnesini görünce, dünyada başına gelen dertlere, belalara, tasa ve elemlere, mağduriyet ve mazlumiyetlere karşı daha bir metanetli hâle gelir. Yaşadığı bu mihnetler yurdunda, sonunda ulaşacağı bu sahneyi düşünerek, dayanma gücünü elde etmiş olur.

Allah bizleri, amel defterini sağından alan ve *“Geçmiş günlerinizde yaptığınız güzel işlerden dolayı afiyetle, yiyin, için!”* iltifatına mazhar

olacak kimselerden kılsın.

Amel Defteri Solundan Verilen Talihsizler

Kur'an, ikili bir anlatım özelliğine sahiptir. Müminden sonra kâfiri, cennetten sonra cehennemi, iyilerden sonra da kötülerini ele alır. Böylece iki zıt arasında bir mukayese yapma imkânı elde edilmiş olur ki eğitim açısından da oldukça önemlidir.

Böyle bir üslubun açıkça görüldüğü yerlerden birisi de amel defterlerinin sağ ve soldan verildiği kimseler ve onların bu esnadaki tepkileri, ruh hâlleri ve bunun dışı yansıması olan sözleridir.

Daha önce amel defterini sağdan alanlardan kısaca bahsedilmişti. Aşağıdaki ayetler ise defterini sol taraftan alan bedbahtların korkunç durumunu haber vermektedir.

Artık karar mahkemesi hükmünü vermiş, temyizi ve dönüşü olmayan bir şekilde davayı karara bağlamıştır. Çıkan karar, kötü mü kötü, ağır mı ağır bir karardır. Böylesi bir karar, Cenab-ı Hakk'ın zorla ya da adaletsiz bir şekilde verdiği bir hüküm de değildir. Aksine her şey kesin delilleriyle yazılmış, görüntülü ve sesli olarak belirlenmiş ve arşivlenmiştir. İtiraz yoktur; zira artık itiraza mahal bir durum söz konusu değildir.

Yazılanların hepsi, fail tarafından işlenmiş ve işlendiği de tespit edilmiştir. Peki ne vardır sol taraftan alınan bu defterde acaba?

Bu defterin verildiği kişi, servet sahibidir. İnsanların haset damarını kabartacak kadar mala sahiptir. Önderi ve örneği Kârûn'dur. Mal yığmıştır dağlar cesametinde, servet edinmiştir okyanuslar genişliğinde. Ancak bu serveti nereden kazandığına bakmamıştır. Çalmıştır, çırpmıştır, gasbetmiştir, aldatmıştır, hakka girmiştir, hile yapmıştır, işçisinin hakkını tam ve zamanında vermemiştir. Tek hedefi vardır onun: *Mal biriktirmek, servet elde etmek.*

Kazancı böyle olunca, elbette harcaması da buna göre olacaktır. Haram kazançla insanlığın hayrına işler yapacak değildir ya! Lüks içinde yaşamaya ve savurgan bir hayat tarzına alışmıştır. Empati duygusunu kaybetmiş, fakiri görmez, yetimin sızısını hissetmez olmuştur.

Lüks villalarda, yazlık ve kışlıklarda yaşar, saraylarda ve özel korumalı cenneti unutturacak mekânlardır onun meskeni. Artık o, hak yiyen bir gâsıp olmuştur. Zekâtı unutmuş, infak onu ilgilendirmez olmuş, öşür ve fitr

sadakası defterinden silinmiş, fakir talebenin elinden tutma ve ona yardım etme artık nisyana terk edilmiştir.

Haramdan kazandığı gibi harama harcamıştır. Zaten haram bir para da helal yollara nasip olmazdı ki!

Bu kişi, servet sahibi olduğu kadar iktidar sahibidir de. Yarı ilah gibidir âdeta kendi içinde ve çevresinde. İstedliğini yakar, istediğini diriltir, istediğinin malını gasbeder. Herkes onun emrindedir. Para ve güçle elde etmediği bir gayrimeşruluk kalmamıştır.

Ancak mal da servet de güç ve iktidar da sınırlıdır. Ansızın gelen ölüm, kabir ve derken kendisini mahkeme-i kübrada bulmuştur.

Başlar ağlamaya, sızlanmaya, kıvranmaya... Ancak hepsi nafile. Kaçırmıştır fırsatı, geçirmiştir heva ve heves peşinde bir hayatı. Ve artık yakalanmıştır acıması olmayan ve sadece kendilerine emredilene yapan cehennem bekçilerine. Vurulur zincire, atılır doğrudan doğruya âdeta bir leş gibi alevleri yakan ateşe.

“Ama hesap defteri sol tarafından verilen kimse: ‘Eyvah der, keşke verilmez olaydı bu defterim! Keşke hesabımı bilmez olaydım! N’olurdu, ölüm her şeyi bitirmiş olaydı! Servetim, malım bana fayda etmedi! Bütün gücüm, iktidarım yok oldu gitti!’ Allah cehennem bekçilerine emir verir: Tutun bağlayın onu, kelepçeleysin! Sonra da cehenneme fırlatın. Sonra da onu, yetmiş arşın uzunluğundaki zincire vurun! Çünkü o, büyükler büyüğü Allah’a inanmazdı. Çünkü o, fakiri doyurmayı teşvik etmezdi. Bugün artık burada O’nun bir dostu olmaz. Yiyecek olarak da cehennemliklerin irininden başka bir şey bulunmaz.” (Hâkka sûresi, 25-36)

Ağzımızdan çıkan cümlelerin, kulağımıza giren sözlerin ve gözümüzle gördüklerimizin bile bir karşılığı olacak ve bütün bunlar amel defterlerine kaydedilecek. Dolayısıyla cennete girmeyi kolay, cehenneme gitmeyi de zor zannetmeyelim. Çünkü “Cennet ucuz, cehennem ise lüzumsuz değil!”

70. MEÂRİC SÛRESİ

Mücrimlerin Sonu

Kur'an'da farklı şekillerde geçen "mücrim" kelimesinin değişik anlamları olmakla beraber, "günahkâr, çekinmeden kötülükler yapan, suç işleyen, insanlarla alay eden, zulmeden" anlamları ağır basmaktadır.

Allah Teâla Kur'an'da mücrimleri pek çok yerde ağır bir dille yerer, kötü tutum ve davranışlarından, ahirette başlarına gelecek vahim durumlardan haber verir. Mahşer günü devam edecek zannedilen dünya artık dünyalığını kaybetmiş, gökyüzü bir maden eriyiği hâline gelerek sınılaşıp akmış, dağlar pamuk ve yün yığınları gibi sağa-sola savrulmuş ve derken herkes hayatının hesabını vermek için toplanmıştır.

Dayanılmaz ve acı bir tablodur. Herkes kendi derdine düşmüş, işin içinden sıyrılmanın yollarını arayışa girişmiştir. Herkes birbirine yakındır. Eşler, evlatlar, aileler, dostlar ve sevgililer... Ancak kimsenin kimseye hâl hatır sorma, derdiyle ilgilenme, eş, dost, evlat hasretini giderme arzu ve heyecanı yoktur. Aksine birbirlerini görmezler, ilgilenmezler, kaçarlar ve uzaklaşırlar.

Mahkeme, ağır ve zor; sorgu; detaylı ve delilli, görüntü ve sesleriyle kayıtlı, kaçıp kurtulma ve bir yere sığınma muhal, avukat yok, lehte şahit yok ve destek çıkacak bir dost da yok. Hayatlarında zulüm, iftira ve kul hakkı yeme gibi kötülükleri işlemekten sakınmamış mücrimlerin faydasız pişmanlıkları... Dünyada sahip olduğu evlat, eş, kardeş, akraba, destekçi, mal, servet her ne varsa hepsini fidye olarak verip bu korkunç durumdan kurtulma isteği... Ancak kurtulma imkânı yok. Sadece boş kuruntulardan ibaret, faydasız mı faydasız bir pişmanlık.

Ve akıbet, içinden çıkma imkânının asla olmadığı alevlerin, kendisine sunduğu davet.. Cehenneme sürüklenme.. Ortada, ne helal-haram demeden yığılan servetler ne tebaanın çokluğu ve ne de güç ve iktidar kalır.

İşte aşağıdaki ayetler, bu konuyu oldukça özet bir şekilde önümüze sermektedir: *"O gün gök erimiş maden gibi olur, Dağlar ise atılmış rengârenk yüne döner. Birbirlerine gösterildikleri hâlde hiçbir candan dost, dostunun hâlini sormaz. Her mücrim o günkü azaptan kurtulmak için fidye olarak oğullarını, eşini, kardeşini, kendisine sahip çıkan sülalesini, hatta dünyada olanların tamamını verip de kurtulmak ister. Lakin ne mümkün! O*

cehennem alev alev yanan bir ateştir. Eli, ayağı, bütün uzuvları söküp atar. İmana sırtını dönüp haktan yüz çevireni, bir de servet toplayıp yığan ve hayırda harcamayanı o ateş kendine çağırır.” (Meâric sûresi, 8-18)

Yüce Mevlamız, böylesine acı bir sondan muhafaza eylesin!

72. CİN SÛRESİ

Hz. Muhammed (s.a.s.) Resûlü's-Sekaleyndir

Kâinatta birbirinden farklı pek çok âlem vardır. Fatiha sûresindeki: “*Bütün hamdler, âlemlerin Rabb'i Allah'a mahsustur!*” beyanından da bu gerçek açıkça anlaşılmaktadır. Melekler âlemi, şehitler âlemi, kabir âlemi, dünya âlemi gibi. Belki bunların da kendi içlerinde birbirinden ayrı iç içe pek çok âlem vardır. Değişik bilim dalları açısından âlemlerin farklı şekillerdeki tasnifine gelince, konumuzun dışındadır ve bu detaya girmek istemiyoruz. Şehadet âlemi, gayb âlemi gibi.

Duyularımız ve algularımız sınırlıdır. Fiziki açıdan belli bir frekansın alt ve üstündeki sesleri, görüntüleri duyamaz ve göremeyiz. Bunun için görünmeyen âlemlerle ilgili olarak ancak gaybın sahibi Allah Teâla'nın bildirdiklerine imanla sorumluyuz.

İşte bu âlemlerden birisi de Kur'an'ın farklı yerlerde üzerinde durduğu ve müstakil bir sûrenin de isimlerini aldığı cinler âlemidir. Hz. Süleyman (a.s.) dışındaki diğer peygamberlerin, cinlerle temas ettikleri, onları kullandıkları ve emirlerine aldıklarına dair herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

Allah Resûlü (s.a.s), “âlem-i sekaleyn”in peygamberi olup, “Resûlü's-sekaleyn”dir. Yani hem insan hem de cin âleminin peygamberidir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in risaletinden önce cinlerle kâhinler arasında sıkı bir iş birliği vardı. Cinler sahip oldukları bazı özelliklerden dolayı insanın ulaşamayacağı birtakım bilgi kaynaklarına ulaşabiliyordu. Pek çoğu da yalan ve yanlış haberlerle kâhinleri âdeta esaret hâline almışlardı.

Resûlullah'ın nübüvvetiyle, onların bu bilgi kaynakları kapatıldı ve cinler, dinledikleri Kur'an karşısında diz çökerek iman ettiklerini ikrar ettiler. Kur'an'da cinlerle ilgili anlatılan pasajlardan, açıkça Resûlullah'a iman ettikleri ve aynı zamanda bu imanla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır.

Cinlerin ve insanların temel görevlerinin kulluk olduğunu göz önüne aldığımızda, cinler gerçek kulluğu ancak Kur'an vesilesiyle elde edebilirler. Bundan dolayıdır ki Hz. Muhammed (s.a.s.), aynı zamanda cinlerin de peygamberidir.

Aşağıdaki ayet grubunda cinlerin Kur'an dinlediğinden, ona iman ettiklerinden, içlerinde hem iman edenlerin hem de etmeyenlerin

olduğundan bahsedilmektedir:

“De ki: Bana vahyolunduğuna göre bir cin cemaati Kur’an’ı dinledikten sonra şöyle dediler: ‘Biz gerçekten, doğru yolu gösteren harikulade bir Kur’an dinledik. Bundan böyle Rabbimize asla bir şerik tanımayacağız. Rabbimizin şanı çok yücedir, O ne eş ne de çocuk edinmiştir. Meğer içimizden birtakım cahiller, Allah hakkında gerçek olmayan sözler söylüyormuş! Biz de saf saf, insanları ve cinleri, Allah hakkında yalan söylemez sanmışız! Meğer bir kısım insanlar cinlerden bazılarına sığınıp, böylece onları daha da azgın hâle getirmişler! Onlar da sizin zannettiğiniz gibi, Allah’ın ölen hiçbir kimseyi diriltmeyeceğini zannetmişler. Biz göğe çıkmak istedik: Bir de ne görelim: orası sert ve kuvvetli bekçiler, şihablar, alevler, roket, füze gibi güdümlü mermilerle, silahlarla dolu! Önceleri biz göğün bazı yerlerinde oturup dinleme merkezleri edinirdik. Ama şimdi kim dinlemeye kalkışırsa, derhâl kendini gözetleyip izleyen bir alevle karşılaşılıyor. Doğrusu, iyi anlayamadık: Yerde oturanlara fenalık mı irade edildi, yoksa Rab’leri onlar hakkında hayır ve hidayet mi diledi, bilemiyoruz. Bizden iyi kimseler olduğu gibi, iyi olmayanlar da var. Biz türlü türlü yollar tutmuşuz. Şunu da anladık ki biz yerde Allah’ın iradesine karşı koyamayacağımız gibi, kaçmaya teşebbüs etmekle de O’nun elinden yakamızı kurtaramayız. Biz hidayet rehberini dinleyince onu tasdik ettik. Kim Rabbine iman ederse, ne hakkının eksik verilmesinden ne de gadre uğramaktan asla endişesi kalmaz. Bizden Allah’a itaat edenlerin yanında, hak yoldan sapan kâfirler de var. Allah’a itaat ve teslimiyet gösterenler, doğru yolu arayanlardır. Hak yoldan sapanlar ise cehennem yakıtı olurlar.’ Allah Teâlâ şöyle buyurur: Eğer insanlar ve cinler, Allah’ın yolunda dosdoğru yürüselerdi, onlara bol yağmur verir, rızıklarını bolluşturırdık.”

(Cin sûresi, 1-16)

Gaybın Kendilerine Bildirildiği Elçiler

Bazı teologlar Kur’an’ın sadece belli ayetlerini dikkate almalarından dolayı gayb konusunda yanlış bir düşünceye kapılmış durumdadırlar. Pek çok ayette Allah’ın gayb bilgisine, gaybı sadece Kendisinin bildiğine vurgu yapılır. Evet doğrudur. Gaybı yani duyularımızın dışındaki âlemi biz bilemeyiz. Zira o âlemin özellikleri ve oradan haberdar olmanın donanımları farklıdır. Bizler beşer olarak bu donanımlardan yoksun bulunmaktayız.

Bu anlamda, melekler âlemi bizim için gayptır. Geçmişin derinliklerinde kalmış ve insanlığın bilgisinin olmadığı konular gayptır. Varlığın başlangıcı, yaratılış aşamaları gayptır. Cennet, cehennem, kabir hayatı, ölüm ötesi hayattaki olayların tamamı bize gayptır. Bunlar gibi gayp olan pek çok konu vardır.

Gaybın çözümünde önümüzde iki vesile bulunmaktadır. Bunlardan biri Kur'an, diğeri de Allah'ın elçi olarak seçtiği peygamberlerdir. Bu anlamda Kur'an'da gayba dair pek çok ayet mevcuttur. Diğer vesile ise peygamberlerdir. Onlar da kendi karihalarıyla değil, ancak Cenab-ı Hakk'ın kendilerine bildirdiği ve bilme izni verdiği kadarıyla, bu gayb bilgisini elde etmiş olurlar.

Bu anlamda Allah Resûlü (s.a.s.), dört büyük melekten biri olan Cebrail'le görüşüyordu. Cebrail (a.s.), cehenneme, cennete, kabir âlemine dair pek çok tablo aktarıyor ve canlı birer sahne gibi tasvir ediyordu. İşte bütün bunlar yine gayb bilgisiydi.

Bunların yanında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Kur'an dışında, yakın ve uzak gelecekle ilgili verdiği gayb haberleri de Allah'ın kendisine bildirdiği sır bilgilerdir. Yoksa Peygamber'in kendi bilgisi değildir. Çünkü "Bunlar gaybe ait bilgilerdir. Gaybı da Allah'tan başkası bilemez!"

Hatta bir adım daha ileri giderek şunu diyebiliriz. Allah Teâla insanlara hisler vermiştir. Şimdilerde buna "altıncı his" diyenler de var. Bu hisleri gelişmiş kimseler, normal kimselerin bilmediği bazı şeyleri önceden hissedip, bilip görebilmektedir. Gerçek Allah dostu olan kimselerden meydana gelen kerametlere de bu zaviyeden bakılabilir. Buna feraset ya da firâset diyenler de vardır. Ancak bunların verdiği haberlerle, peygamberlerin gaybe ait verdiği haberler arasındaki temel fark, peygamberlerin verdiği haberlerin bağlayıcı, diğerlerinin ise böyle bir özelliğe sahip olmamasıdır. Zira bunlarinkinde yanılma, hislerde eksiklik, algı kapalılığı gibi engeller olabilir. İşte aşağıdaki ayetler Cenab-ı Hakk'ın dilediği elçilerine belli ölçüde gaybe muttali olma kapısını açtığını haber vermektedir:

"O bütün gaybı bilir. Fakat gayplarını kimseye açmaz. Ancak, bildirmeyi dilediği bir elçiye bildirir. Bu durumda (mesajı korumak için) o elçisinin önüne ve arkasına gözetleyiciler yerleştirir. Böylece Allah, elçilerinin, Rab'lerinin mesajlarını gereğince tebliğ ettiklerini bilmek (yani fiilen

görmek) ister. Doğrusu Allah, kullarının nezdinde ne var, ne yoksa her şeyi ilmiyle ihata etmiş, her şeyi bir bir kaydetmiştir.” (Cin sûresi, 26-28)

73. MÜZZEMMİL SÛRESİ

Kur'an'a Karşı Önemli Bir Görev: Tertille Okumak

Kur'an, Yüce Mevla tarafından insanlara gönderilmiş özel bir mektuptur. Bu hususi mektubun, kendine ait birtakım özelliklerinin olması da gayet normaldir. Aynı zamanda o, Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından ümmete bırakılmış en önemli emanettir. Dolayısıyla ümmetin Kur'an'ı, Kur'an'da anlatıldığı şekilde okuma, anlama ve anladığını yaşama mükellefiyeti vardır. Kur'an'a karşı görevlerimizin başında, şüphesiz ki onu, en güzel şekliyle okumak gelmektedir. Bilinen bir gerçektir ki her dilin kendine özgü bir telaffuz tarzı vardır. Dilin kurallarına göre yapılmayan bir telaffuz, bazen kelimeleri, dolayısıyla anlamları da bozar. Arapça'da bu konu daha da önemlidir. Bunun için Allah Resûlü (s.a.s.) Kur'an'ı tebliğ ederken, hem yazılmasına hem de okunmasına ayrı bir ihtimam gösterirdi.

İlk asırlardan itibaren Kur'an ilimleriyle beraber zikredilen bir ilim dalı da *Kıraat* olmuştur. Bu ilim dalında, harflerin okunuşu, bir arada seslendirilmeleri, kelimelerin geçişlerindeki kurallar gibi pek çok detay ortaya konmuştur. Daha sonraki dönemlerde bu konu kıraat ilminden daha özel bir alana indirgenmiş ve *Tecvid* ilmi adı altında sürdürülmüştür.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır, Kur'an'ın tertîl üzere okunmasını şöyle ifade etmektedir: “Tertîl, bir şeyi güzel, düzgün ve tertip ile kusursuz bir şekilde, hakkını vererek açıklamaktır. Aralarında çok değil, biraz açıklık bulunmakla beraber gayet güzel bir düzgünlükte görülen ön dişlere “seğrun retelun” derler. Sözü de öyle tane tane, yavaş yavaş, ara vererek ve güzel bir ifade ile söylemeye de “tertîl-i kelâm” derler.

Kur'an'ın tertili de böyle her harfinin, edasının, tertibinin, manasının hakkını doyura doyura vererek okunmasıdır. Burada “rettil” emrinden sonra *tertîlen* mastarıyla vurgu yapılması da bu tertîlin en güzel şekilde olmasının gerektiğini gösterir. Bir söz, aslında ne kadar güzel olursa olsun, hak ettiği gibi güzel okunmayınca güzelliği kalmaz. Güzel okumasını bilmeyenler güzel sözleri berbat ederler. Sözün tertîl ile güzel söylenmesi ve okunması ise sade ses güzelliği ile geliş güzel eze büze şarkı gibi okumak, saz teli gibi sade ses üzerinde yürümek kabilinden bir musiki işi değildir.

Kelimelerin dizilişinin mana ile uyum sağlaması ve dilin fesahat ve belâgatı hakkıyla gözetilerek ruhi ve manevi bir uygunlukla, yerine göre

şiddetli, yerine göre yumuşak, yerine göre uzun, yerine göre kısa okuma, yerine göre ğunne, yerine göre izhar, yerine göre ihfa, yerine göre iklâb, yerine göre vasl, yerine göre sekte veya vakf; kısacası bütün maksat, manayı duymak ve mümkün olduğu kadar duyurmak olmak üzere tecvid ile okuma işidir. Bunun için Kur'an okurken tertîl ve tecvid gerekir. Tecvid de kaf çatlatmak derdiyle, çatlatmaktaki manayı kaybetmek değildir.

Tecvid ve Kıraat ilmi kitaplarında Kur'an kıraatı, üç mertebe üzerine sınıflandırılmıştır: Bunlar tahkik, tedvir ve hadr'dır.

Tahkik, munfasıl meddi dört veya beş elif miktarı çekecek şekilde gayet ağır bir ahenk ile okumaktır. Tedvir, iki veya üç elif miktarı çekecek şekilde orta hâlde okumaktır. Hadr de tabii med gibi bir elif miktarı çekecek şekilde hızlı okumaktır. Bir elif iki fetha miktarı demek olduğuna göre bir harekenin belli olacak şekilde okunuşundaki ilk ses, ahenk süresinin hızlılık ve ağırlığına göre her kıraatin şifresini teşkil eder. Asım, Hamza, Nafi'den Verş kıraatleri tahkik; İbn Amir, Kisâî kıraatleri tedvir; diğerleri hadr tarzındadır. Fakat bunların hiçbirinde bir harf veya harekenin hakkı çiğnenecek şekilde okunmak caiz olamayacağı için asıl manasıyla tertîl, kıraatlerin hepsinde şarttır.”⁶⁸

Buna göre mümin Kur'an'ı okurken bu konuya mutlaka dikkat etmeli, hızlıca okumamalı, yavaş yavaş ve düşünmeye de vakit bırakacak kadar tertille (ağır ağır, ceste ceste) okumaya dikkat etmelidir. Nitekim Yüce Beyan'daki: *“Kur'an'ı tertîl ile düşünerek oku.”* (Müzzemmil sûresi, 4) buyruğu da bu açık emri göstermektedir.

⁶⁸ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Müzzemmil sûresi 4. Ayetin tefsirinde.

75. KIYAMET SÛRESİ

Bugün Kaçış Nereye?

Kur'an, aynı zamanda bizlere ahirete ait konuları bildiren bir pusula ve harita konumundadır. Haber almamızın mümkün olmadığı gayb kapılarını aralayan bir kâşif gibidir. “Ne olacağız, nasıl olacağız, neler söyleyip nelerle karşılaşacağız, hangi aşamada nelerle yüzleşeceğiz ve sonunda durumumuz ne olacak?” gibi ölüm ötesi hayata dair pek çok hayati sorunun cevabını oldukça açık ve net olarak bizlere haber verir.

Bu anlamda acı-tatlı farklı sahneleri, sanki önümüzdeymiş gibi canlandırır. Bazen korkunun zirvesine çıkartır; bazen sevinçten sevince boğar. Bazen korkudan kalbimizin duracağını bazen de sevinç ve heyecandan yerinden fırlayacağını hissederiz. Çünkü o, ilahi bir beyandır. Çünkü o, Yüce Rabbimizin insana, kitabi bir hitabıdır.

İşte Kur'an'ın sunduğu bu manzaralardan birisi de adından da anlaşıldığı üzere *Kiyamet* sûresidir. Bu sûreye yeminle başlanır. İnsanın mutlaka diriltileceğinden, çürüyüp kaybolduğu zannedilen kemiklerinin toplanarak yeniden bir insan hâline getirileceğinden, hatta parmak uçlarına varıncaya kadar her uzvunun doğru bir şekilde tespit edilerek eski kıvamına getirileceğinden haber verilir.

Aynı zamanda kıyametin kopuşu esnasında dünyadaki anormal değişikliklerden, insanların bu dehşetli anda: “Var mı kaçacak mekân?” çığlıklarından, mahkemeye çıkarak Rabb'in huzurunda, dünyada yaptıklarından tek tek hesap vermelerinden ve bu ağır hesap karşısında kurtulmak için bir sürü mazeretler ileri sürmelerinden bahsedilir. Ancak ne mazeretler fayda verir ne de bağırp çağırımlar!

İşte oldukça dehşetli olan bu manzaranın, gayet vurgulu ve etkili bir tonla Kur'an ifadelerindeki tasviri:

“Hayır, gerçek öyle değil! Kıyamet günü hakkı için kendisini eleştirip kusurlarından pişmanlık duyan kimse hakkı için ki siz mutlaka diriltileceksiniz. İnsan zanneder mi ki ölümünden sonra Biz kemiklerini toplayıp onu diriltmeyeceğiz? Evet, toplarız, hem de parmak uçlarına varıncaya kadar eski hâlinde düzenleriz! Fakat insan suç işleyip durmak için önündeki kıyameti inkâr etmek ister de ‘Ne zamanmış o kıyamet günü?’

diye alay eder. Gözler kamaşıp karardığı, ayın ışığının büsbütün gittiği, güneş ile ay yan yana getirildiği zaman... İşte o gün insan der: 'Var mı kaçacak mekân?' Hayır, sığınacak hiçbir yer yoktur. O gün varılacak yer ancak Rabbinin huzurudur! O gün insana yaptığı her türlü iyilik ve fenalık ile yapmadığı her türlü iyilik ve fenalık tek tek bildirilir. Ona göre karşılığını alır. Türlü türlü mazeretler öne sürse de artık insan, kendisi hakkında şahit olur.” (Kıyamet sûresi, 1-15)

Çalımla Yürüyenlerin Yüzlerinin Asıldığı Acı Gün

Ölümlle, insanın dünya ile olan fiziki irtibatı kesilmiş olur. Ancak bedenın ölmesi her şeyin bitmesi anlamına gelmez, aksine yeni bir dünyaya adım atılmış olunur. Bu yeni dünya, bizim haber alabileceğimiz bir âlem değildir. Burayla ilgili haberleri ancak *Allamu'l-Guyûb*'un bildirdiği kadarıyla bilebiliriz.

Ölümün insanı ansızın yakalamasıyla yüzler asılır. Böylece insan, âdeta belini kıran darbeyi yemiş olur. Dünyanın en mahir hekimleri, en büyük sağlık kuruluşları, malları ve mülkleri yardıma gelseler bile, artık onu geriye döndürmek ve yaşatmak mümkün değildir.

Sağa-sola koşuşmalar, hekimlere bağırp çağırmlar, terapistlerin peşinden koşmalar, üfürükçülere yalvarıp yakarmalar... Artık hiçbirinin faydası olmayacaktır. Bacaklar birbirine dolaşmış, artık ölüm bütün benliğiyle kendisini hissettirmiştir. İş işten geçmiş ve artık dönüşü olmayan ölüm fermanı çoktan verilmiştir.

Derken süresi belli olmayan kabir hayatı ve peşinden bütün canlıların sevkياتının başladığı mahşer meydanına doğru yola çıkış başlayacaktır. Bütün bu dehşetleri yaşayan, yüzü simsiyah kesilen kimdir peki? Suçu nedir bu tabloda anlatılan bedbahtın acaba?

Dinle, imanla ilgisi olmazdı. Olsa da gerçekte alakasızdı. İnanır gibi yapar ama tasdik etmez, davranışlarına aksetmezdi. Namazla ilişkisi olmazdı. Olsa da görüntü kabilinden çevreyi aldatmak için yapardı. Gerçek bir namaz ve namazın hayata akseden hiçbir müspet yansıması üzerinde görülmezdi. En büyük hak olan ALLAH hakkından başlayarak diğer bütün hakları ayaklar altına alarak ezerdi. Hak isteyenlere karşı sağır olup duymazdı, duymazdan gelirdi. Hatta hak peşinde olanları “İsyan ediyor(!)” diye cezalandırırdı.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi işlediği cinayetlerden ötürü hiç pişmanlık duymaz, bilakis zevk alırdı. Zulümden, hak gasbından müthiş keyiflenirdi. Bu zevk, hakka sırtını dönen bedbahtın sadece içinde kalan bir zevk de değildi. Utanmadan bir de hayranlarının karşısına çalımlı bir edayla, gurur ve kibirle çıkardı. Yürüyüşü, giyinişi ve yedikleriyle hep alımlı ve çalımlıydı.

Ama artık bütün bunların zamanı geçmişti. Artık ne gücü ve ne de iktidarı kalmıştı. Ne de çalımla karşılına çıktığı taraftarları. Hepsi geçip gitmişti. Ve sadece o kalmıştı tek başına. Yazıklar olsun artık ona!

“Ve nice suratlar vardır o gün asılır. Belini kıran darbeyi yediğini hisseder. Hayır, hayır! Ne zaman ki can boğaza gelir, işte o zaman can çekişenin yanındakiler: ‘Bunu iyileştiren, kurtaran yok mu?’ der. Artık ayrılık vakti geldiğini kendisi de anlar. Bacağı bacağına dolaşır, ölüm acısıyla kıvrılır. O gün sevkiyat, doğruca Rabbinin divanına olur! Ne dini tasdik eder ne namaz kılardı. Hep hakkı yalan sayıp ona sırtını dönerdi. Bir de yaptığından memnun olarak, çalımlı çalımlı kendi taraftarlarının yanına varırdı. Yazık sana yazık! Yazık ki sana ne yazık!” (Kıyamet sûresi, 24-35)

76. İNSAN SÛRESİ

Cennet Nimetlerinden Bir Demet

İnsan hayatı iki evredir. Biri fâni olan dünya hayatı, diğeri ise baki olan ahiret hayatıdır. Ancak ahiret hayatı, dünya hayatında kazanılır. Geçici dünya hayatını, ürün aldığımız bir tarlaya benzetecek olursak, oraya eker biçer, bakımını yapar ve o ölçüde de istifade ederiz. Yeryüzü (arz) aslında insan için bir tarla gibidir. Ne ekerse, ne kadar ekerse, sonsuz ahiret âleminde, en küçük bir eksiklik olmaksızın onların tamamı sahibinin karşısına çıkar. Çıkar da sahibini ya cennete ya da cehenneme götürür. Aslında cennet de cehennem de insanın burada kurup inşa ettiği kalıcı mekânlardır. Biri güzellik ve nimet, diğeri ise azap ve ateş sürprizleriyle doludur.

Hiçbir zaman cennet ucuz, cehennem de lüzumsuz değildir. Her ikisinin de istekli ve gönüllüleri vardır. Fâni olan dünya hayatında, insanın güzellik adına yapıp ettikleri, ortaya koyduğu salih amelleri, insanlığın faydasına yapmış olduğu faaliyetleri ve bunları yaparken karşı karşıya kaldığı çile, ıstırap ve sıkıntılara sabretmesi, insana güzellikleri tarif edilemeyecek ilahi ihسانlar kazandırır.

Kur'an, sıklıkla baki olan ahiret yurdunda insanı bekleyen sürprizlere kapı açar, numunelerinden bahseder ve böylece insanları oraya teşvik eder. İşte size bir demet örnek:

“İyi insanlar olan ebrar ise kâfur suyu ile hazırlanmış içecek kâselerini yudumlarlar. Bu, Allah'ın has kullarının içip, istedikleri yere akıttıkları bir kaynaktır. Bu kullar, dünya hayatında iken sözlerinde durur, adadıkları şeyi yerine getirir ve felaketi bütün ufukları tutan kıyamet gününden endişe ederlerdi. Kendileri ihtiyaç duydukları hâlde yiyeceklerini, sırf Allah'ın rızasına ermek için fakire, yetime ve esire ikram ederler. Ve derler ki: 'Biz size sırf Allah rızası için ikram ediyoruz, yoksa sizden karşılık istemediğimiz gibi bir teşekkür bile beklemiyoruz. Biz, yüzleri ekşiten, asık suratlı o günde Rabbimizin gazabından korkarız.' Allah da onları o günün felaketinden korur, onların yüzlerine nur, gönüllerine sürur verir. Sabretmelerine karşılık olarak, cennet ve ipekli giysiler ihسان eder. Koltuklarında diledikleri gibi dinlenir, orada ne güneş sıcağı görürler ne de dondurucu soğuklara uğrarlar. Cennet ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkar, meyveleri

devşirmeleri pek kolay olur. Etraflarında hizmet edenler gümüş kaplar, billur kâseler, gümüşî parlaklıkta billur bardaklarla dolaşır, onlara ikram ederler. Cennetlikler içeceklerini kendi iştahları ölçüsünce tayin ederler. Onlara karışımında zencefil bulunan kadehler ikram edilir. Bu içecekler, adı Selsebil olan pınardandır. Etraflarında ebedî cennet çocukları dolaşır durur ki onları gördüğünde parlaklıklarından ötürü etrafa saçılan inciler sanırsın. Hangi tarafa baksan hep nimet, servet, ihtişam, büyük bir saltanat görürsün. Elbiseleri ince veya kalın yeşil renkli ipeklerden, atlaslardandır. Gümüş bilezikler takınırlar. Onların Rabbi, kendilerine tertemiz bir içki ikram edip şöyle demiştir: İşte bütün bunlar sizin mükâfatınızdır! Gayretleriniz makbul oldu.” (İnsan sûresi, 5-22)

Günahkâr ve Nanköre Asla İtaat Etme

Her dönemdeki Firavunların emrine amade “mele” denen azgın ve sapkın üst düzey yönetici kesimi, kendi konforlarının, despotik anlayışlarının ve gayrimeşru hayatlarının devamını önceleyen sağlam ve sahîh düşüncelere karşı durmuş, onu durdurmak ve boğmak için bütün yollara başvurmuşlardır.

Söz konusu bürokratlar fırsat bulduklarında güç ve kuvvetlerini kullanmış, her türlü işkenceyi ve kanunsuzluğu karşılarına uygulamışlardır. Bazen de henüz güç kullanma aşamasına gelmediklerinde, toplumu ve sağduyuyu temsil edenleri kandırmak için sanki iyilik yapıyorlarmış gibi farklı şeytani yolları denemişlerdir. Kur’an’da bu anlamda pek çok kişi ve topluluktan haberler verilir.

Mekke müşrikleri de geçmişteki benzerlerinin yolunu takip etmiş, Allah Resûlü’nün davetini ilk yıllarında boğmak ve böylelikle önünü kesmek için aşama aşama bu yöntemleri icra etmişlerdir. Rivayete göre Utbe b. Rebîa, Hz. Peygamber (s.a.s.)’e: “Bu davandan vazgeç, seni kızım ile evlendireyim. Çünkü ben, Kureyş’in en güzel kızına sahip olanlardanım.” demiş. Velid b. Muğire de: “Bu davandan vazgeç. ‘Yeter’ deyinceye kadar sana mal veririm. Çünkü ben Kureyş’in mal ve zenginlik yönünden en ileri olanıyım.” demiştir.

Allah Teâla her defasında elçisine, acele etmemesini, Rabb’inin hüküm vermesi için sabırlı olmasını tavsiye etmiştir. Şimdilik onu zafer ve başarıya erdirmemiş, yükümlü tutmuş, birtakım gayret ve didinmelerin zorluğuna

dayanmasını, ileride vereceği hükmü gözetmesini istemiştir. Zira çekilen sıkıntı ve zahmetlerin güzel bir sonunun olacağını vurgulamış, sabırsızlık edip de herhangi bir günahkâra yahut nankör bir azgına itaat etmemesini hatırlatmıştır.

Bu anlamdaki bela ve musibetler karşısında, müminlerin nasıl hareket edeceklerini de detaylarıyla anlatan Yüce Beyan, sabretmeye ve Allah'la irtibatı güçlendiren ibadetlerde yoğunlaşmaya dikkatleri çekmektedir. Bu ibadetlerin içine, hem beş vakit namaz hem teheccüd hem de hacet namazı gibi diğer nafileler girebilir. Aynı zamanda bunun içinde tövbe ve istiğfar da olur.

İşte aşağıdaki ayetler yukarıdaki hususu oldukça kısa ve öz bir şekilde şöyle beyan etmektedir: *“O hâlde Rabbinin hükmü gelinceye kadar sabret, sakın günaha ve küfre dadananlara itaat etme. Sabah akşam Rabbinin adını zikret! Gecenin bir kısmında da O'na secde et, geceleyin uzun bir süre de O'na tesbih ve ibadet et.”* (İnsan sûresi, 24-26)

Yukarıdaki durumlar müminlerin her dönem karşılaşacakları hadiselerdir. Onları yollarından döndürmek için zamanın şartlarına ve cazip gelecek yönlerine göre farklı teklifler sunulabilir. Bu teklifler arasında hayır denemeyecek paralar, villalar, lüks hayat şartları, hayal edilemeyecek makamlar, payeler, meslekte zirve kariyerler, yüksek tirajlı gazetelerde yazarlıklar, televizyon programcılığı ve daha neler neler vardır.

Bu durumda herkesin bir fiyatı söz konusudur. Değer ve inançlarını ayaklar altına alan dünyaperestler, kendilerine uygun fiyat biçildiğinde, hemen “tamam” derler. Değerlerini bulunca da sanki eskiyle hiçbir ilgileri yokmuş gibi tam tersi yeni yollarında ve inaçlarında devam eder ve giderler. Eskiye söver, iftiralar eder, hatta geçmişlerine ve geçmişte canlarını ortaya koyduklarını sandığınız değerlere küfürler yağdırırlar. Böylece yeni tanrılarını razı etmenin uğraşısıyla ahlaktan, insanlıktan büsbütün çıkar ve âdeta insan görünümlü birer canavara dönüşürler. Artık tanınmaz, tanınmaz ve tanıyamazsınız bunları. Zira onlar artık başkadır ve başkalaşmıştır!

OTUZUNCU CÜZ

78. NEBE' SÛRESİ

Sınır Tanımaz Azgınların Acı Sonu

Dünyada azıtmış, taşkınlık ve zulümde sınırı çoktan aşmış, önüne geleni ezen, hapseden, yok etmeye kararlı olan, “Tek güç sahibi benim.” diyen, despotlaşan, hak hukuk gözetmeyen kimseler, zalimin de ötesinde tâğîdir (tuğyankâr azgındır). Böyle azgın zalimler zamanla tağutlaşır. İşte bunları bekleyen acı son:

“Cehennem bir gözetleme yeri olmuştur (günahkârları gözetleyip durmaktadır). (Orası) tuğyankâr azgınların varacağı yerdir. Orada çağlar boyu kalacaklardır.” (Nebe' sûresi, 78/21-23)

79. NÂZİÂT SÛRESİ

Bir Fasıllık Dünya Hayatı

Gerçekle karşılaşmak, insanı hakikate uyandırır. Nasıl bir yanılığın içerisinde olduğunu, aldatan dünyaya nasıl da taparcasına bağlandığını, onu elde etmek için nasıl da her şeyi mübah gördüğünü, çaldığını, zulmettiğini, kırıp geçirdiğini, başkasının haklarına girdiğini hatırlatır.

Bu gerçek, kıyamettir. O gün dünya fiziki durumuyla artık işlevini kaybetmiştir. Dağların, denizlerin, sarayların ve köşkerin altının üstüne geldiği, ay ve güneşin artık görevini yapmadığı ya da yapamadığı zamandır. Artık kopmuştur kıyamet ve insan görmüştür acı gerçeği. Ve işte insanın bu gerçek karşısındaki bütün duygularıyla serzenişi:

“Onu gördükleri gün öyle gelir ki onlara: Yalnız bir akşam veya bir sabah faslı durdular dünyada.” (Nâziat sûresi, 46)

Aslında dünya hayatının bin yılı ahiret hayatının bir günüdür. Dünyada ortalama altmış yıl yaşayan biri ahiret hesabıyla bir saat kırk beş dakikaya denk bir ömür yaşamış gibidir.

Evet insanın dünyada yaşadığı ömür ahirete nisbeten sadece bir fasıl, bir ân-ı seyyâle, günün bir kısmı, bir-iki saatlik bir şeydir. Bitmez gibi olan dünya bitmiş, gerçek zaman artık bütün netliğiyle insanın karşısına çıkmıştır. Ve artık o bitmeyen yeni bir hayatla karşılaşmış olur. İşte o gün gelmeden önce insan ebedî hayatı kazanacağı bir ömür yaşamayı hedeflemeli. Cehennemliklerle ilgili bazı ayetlerde görevli melekler cehennemliklere sorar; *“Yahu sizi bu elim azaptan uyaracak birileri gelmedi mi? Onlar, geldi fakat biz yalanladık.”*⁶⁹ derler. Bu muhavere den şu anlaşılmaktadır: “Ey cehennemlikler bir-iki saatlik dünya hayatı için değer miydi, sabretseydiniz veya sizi uyaranları dinleseydiniz olmaz mıydı? Bu nasıl bir düşüncesizlik? Hiç akletmediniz mi?”

O hâlde kıyamet gelip çatmadan dünya hayatı ile ahiret hayatı hakkında ciddi düşünmeli ve ebedî hayatı kazandıracak bir hayat yaşamayı hedeflemeli. Allah bizlere hem dünyada hem ahirette güzellikler versin ve bizleri cehennem azabından korusun!

⁶⁹ Mülk sûresi, 8-9.

80. ABESE SÛRESİ

Herkesin Birbirinden Kaçtığı Firar Günü

Kıyametin kopmasıyla, artık dünya tamamıyla harap olur ve yeni bir dünya karşımıza çıkar. Bu yeni dünya, yaşadığımız dünyaya hiç mi hiç benzemez. Dünyadaki yakınlıklar, arkadaşlıklar, candan dostluklar, aynı ailenin bireyleri olmalar vs. biter. Hiçbir yakınlık artık fayda vermez, dünyada aynı yastığı paylaşan eşler bile birbirinden fersah fersah kaçmanın yolunu arar.

Peki neden kaçacaklar? Dost değiller miydi? Birbirlerini sevmezler miydi? Birbirlerinin yardımına koşup, dertleşmezler miydi? Birbirlerinin ihtiyaçlarını ellerinden geldiği kadar karşılamazlar mıydı? Gecenin derinliklerinde anne evladı için tatlı uykusunu terk etmez miydi? Evladı için kendisini ateşlere atmaz mıydı?

Peki ne oldu da bütün bunlar silindi? Nereye gitti o sevgiler? Nasıl oldu da evladından kaçır oldu anneler? Dostu için canını veren dostlar?

Âişe Validemizin Allah Resûlü'ne şu sorusu, bu kaçışın sebebini anlamamıza yardımcı olur niteliktedir. Bu dehşetli günle ilgili olarak Efendimiz (s.a.s.): *“Sizler kıyamet gününde yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşır meydanında toplanacaksınız.”* buyurunca, Hz. Âişe Validemiz: *“Ey Allah'ın Resûlü! Bu durumda birbirimizin avret yerlerini görmez miyiz?”* diye sordular.

Resûlullah (s.a.s.): *“O gün, herkesin başını aşkın derdi vardır.”* ayetini okuyarak cevap verdiler.⁷⁰

“Ama vakti gelip de o kulakları patlatan dehşetli gün geldiği zaman, işte o gün kişi kardeşinden, annesinden ve babasından, eşinden ve evlatlarından bile kaçır. O gün onlardan her birinin başından aşkın derdi ve tasası vardır.” (Abese sûresi, 33-37)

Evet o gün hesap verme zamanı. Zerre kadar hayır da şer de teraziye konacak. O gün herkesin bir derdi, tasası vardır. Kul hakkı insan için en aşılmaz bir vebaldir. Ayete göre insanın üzerinde en çok hakkı olanlar; annesi, babası, kardeşleri, eşi ve evlatlarıdır. İşte bundan dolayı her bir insanın aklına; “Acaba dünyada yaptıklarımın dolayısı başıma neler gelecek? Acaba kurtulabilecek miyim? Acaba karşılaştığım kimseler,

benden haklarını isteyecekler mi? Acaba bende hakları var mıdır? Nasıl ödeyebilirim onların haklarını? Ödersem bana kalan sevaplar kurtulmama yeter mi?” gibi pek çok soru gelir. Aslında bu ayetler, tam da büyük bir felaket esnasında, herkesin can derdine düştüğü, sağa sola kaçtığı korkunç bir tabloyu gözler önüne sermektedir.

⁷⁰ Tirmizî, *Tefsir-i Sûret-i Abese*.

82. İNFİTÂR SÛRESİ

Kıyamet ve Sonrasındaki Bir Tablo

Kur'an, özellikle de Mekki sûrelerde sık sık kıyamet ve ölüm ötesi hayat üzerinde durur, kıyamet sahnelerinden oldukça dehşetli bazı bölümler sunar. Böylece ölüm ötesi hayata hazırlanmanın vurgusunu yapar, sürekli hatırımızda kalmasının vesilelerini gösterir.

Kıyamet, öyle yüksek bir sarsıntı ve kargaşadır ki bırakın insanın yaptığı güçlü bina ve yapıları, kâinatta var olan ve sarsılmaz gibi görünen bütün yapılar, sistemler yıkılır, dağılır, ufalanır ve yok olurlar.

Ve derken ilk insandan itibaren kara toprağın bağrında toz hâline gelen, dağılıp kaybolan bütün cesetler yeniden vücut bulur. Ruhun yaşadığı kabir hayatı sonlanır ve yeni beden ile bütünleşir. Sonra sahne farklı bir yere kayar. Bu defa ilahi huzurda hesap başlamıştır. Allah Teâlâ'nın tek hâkim olarak hesap gördüğü o büyük mahkeme! İnsana verdiği nimetleri sorar. Bu soruda, bir öğrenme maksadı yoktur; aslında sorulardan herhangi bir cevap da istenmemektedir. Çünkü herkesin yaşadığı hayat kirâmen kâtibîn melekleri tarafından kayda alınmış ve okunmak üzere QR kodlarıyla birlikte kendilerine teslim edilmiştir.

İşte o dehşetli manzara: *“Gök yarıldığı zaman... Yıldızlar parçalanıp etrafa saçıldığı zaman... Denizler birbirine katılıp tek deniz hâline geldiği zaman... Kabirlerin içi dışına çıkarıldığı zaman... İşte o zaman!.. Her kişi ne yapıp ne yapmadığını iyice anlayacaktır. Ey insan, nedir seni o kerim Rabbin hakkında aldatan? O değil mi seni yaratan, bütün vücut sistemini düzenleyen ve sana dengeli bir hilkat veren ve seni dilediği bir surette terkip eden? Hayır, yanlış yapıyorsunuz! Siz tutup dini, dirilip hesap vermeyi yalan sayıyorsunuz. Hâlbuki yanınızdan ayrılmayan muhafızlar var. O muhafızlar değerli, şerefli kâtiplerdir. Yaptığınız her şeyi bilip yazarlar. İyi ve hayırlı insanlar naîm cennetinde, nimetler içindedirler. Yoldan sapan kâfirler ise ateştedirler. Onlar yalan saydıkları hesap günü oraya girerler. Hem oradan hiç ayrılmazlar. O din gününün, o hesap gününün ne olduğunu sen bilir misin? Evet, bir daha söylüyorum: Din gününün ne olduğunu sen bilir misin? O, kimsenin kimseye hiç fayda veremeyeceği bir gün! O gün, bütün hüküm ve yetki, yalnız Allah'ın!”* (İnfîtâr sûresi, 1-19)

83. MUTAFFİFİN SÛRESİ

Ticarette Aldatan Sahtekârlara Yazıklar Olsun!

Müslümanlar olarak en büyük hatalarımızdan biri, Kur'an'ı sadece lafzıyla okuyup, murad-i ilahiden habersiz oluşumuzdur. Kur'an hafızlarının bolluğu, ramazan aylarındaki sadece lafızdan okunan mukabelelerin fazlalığı, anlamı es geçilerek yapılan gösterişli Kur'an okuma yarışma programları, ne acıdır ki bu anlamda bize yeterli delili sunmaktadır.

Kur'an'la ilgileniyor gibi duran bazı kimseler de maalesef öteden beri slogan olarak kabul edilen ve Kur'an'da bile aynıyla geçmeyen ya da detay olan konuları, sanki öncelikliymiş gibi tekrar ederek, Müslümanların asıl sahip olmaları gereken nitelikleri görmezden geliyorlar.

Hâlbuki Kur'an bir hayat kitabıdır. Hayatın içinde bir kitaptır. Müslümanlara hayatın her alanıyla ilgili vazgeçilmez kuralları bildirir. Bu kuralların önemine dikkat çekmek için de geçmişte onları ihlal eden kavimlerin düştükleri kötü durumları nazara verir. Müslümanlar arasında davranış modeli olarak günümüzde çok sık görülen bu kötü durum, müstakil bir sûrede ele alınmıştır. Sûrenin adı *Mutaffifin*'dir. Geçmişte bir kavim, bu kötü davranışlarından dolayı helak edilmiştir.

Mutaffifin ölçü ve tartıda dengeyi bozanlar demektir. Daha geniş manasıyla belli iş sahalarında vazedilen kuralları ihlal eden, hile yapan demektir. Günümüzde Müslümanların yaşadığı ülkelerde en fazla görülen sıkıntılardan birisi maalesef ki budur. Pazarda pazarcı aldatıyor, inşaat sektöründe müteahhit aldatıyor, fabrikada fabrikatör aldatıyor, imalat sektöründe de imalatçı firmalar aldatıyor. Sûrede ifade edilen durum, sadece gramaj açısından bir aldatma değildir. Ticari, idari hususta her türlü tağşiş, hile ve aldatmayı içine alır. Gerekli ölçüde demiri çimentoyu kullanmama, bir şeyi üretirken, içine konulması gereken maddelerin yerine sahtelerini koyma, et diye sakatatı doldurma, sağlam diye çürükleri içine yerleştirme ve farklı şekillerde kamufle etme vs.

Kamusal alanda ise yöneticilerin belli menfaat ve rant alanları açma adına kanunları değiştirmesi gibi durumlar söz konusudur. Bu durum bakanlıklarda ve belediyelerde kentsel dönüşüm veya yeşil alan oluşturma, belli yatırım alanlarında açılan ihalelerde yolsuzluk ve usulsüzlükler

şeklinde kendini gösterir. İşte bunları yapanlar da mutaffifin kapsamına girer. Bir iktidar döneminde ihale yasası kişilere özel yüzlerce defa değişiyorsa bu durum başka nasıl izah edilebilir?

Kur'an-ı Kerim'in değişik yerlerinde bu konu üzerinde önemle durulmuş ve insanlar uyarılmıştır. Hatta sadece birkaç sınıf için kullanılan "Yazıklar olsun! Veyl olsun!" gibi ağır ifadelerin muhataplarından biri de ölçü tartıda haksızlık yapanlardır ki Mutaffifin sûresinin 1-6. ayetleri bu durumu haber vermektedir:

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝
وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ۝ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ۝ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

"Vay hâline eksik ölçüp tartanların! Onlar ki satın alırken haklarını tam olarak alırlar. Fakat kendileri başkalarına satar, ölçüp tartarken eksik yapar, hile karıştırırlar. Sahi onlar, o en mühim günde, yani bütün insanların Rabbülâlemin'in divanında duracakları günde, diriltilip toplanacaklarını düşünmezler mi?"

Ayette geçen "mutaffifin" kelimesi *mutaffif*'in çoğulu olup, alırken tam, verirken eksik ölçenler demektir. Ölçü tartı işi çok önemlidir. Çünkü o, her ferdin günlük yaşantısındaki temel ihtiyaçlardan biridir. Bunun içindir ki Kur'an'ın değişik yerlerinde Cenabı Hak, ölçü ve tartı yapılırken dikkat edilmesini ve insanlara haksızlık yapılmamasını emretmektedir. Hatta bu durum o kadar önemlidir ki geçmişte yaşayan kavimlerden birinin helak edilme sebebi ölçü-tartıdaki haksızlıklarıdır. Demek ki bu hakkın çiğnenmesi, Yüce Rabbimiz tarafından, toplumların batmasına sebep olacak kadar büyük bir zulüm kabul edilmektedir.

Toplum hâlinde yaşamak zorunda olan insanların, şüphesiz ki birbirlerinin haklarıyla ilgili dikkat etmeleri gereken ölçüler vardır. Bunlardan birisi de alışverişlerdeki terazi ve metrenin düzgün kullanılmasıdır. Bu ölçü, dikkatlerden kaçırılmaması gereken bir öneme sahiptir. Gerçi ölçü ve tartı denince öncelikli olarak ticaret akla gelse de umumi manada rant ve gelir elde edilen özel ya da kamusal tüm alanlarda yapılan hile, aldatma,

yolsuzluk, ihaleye fesat karıştırma, adam kayırma ve benzerleri ‘*tatfif*’ kapsamına girer. Zira bakanlıklar, belediyeler başta olmak üzere pazardaki pazarcıya kadar yapılan her türlü hile, aldatma, tağşiş ve yolsuzlarda kul hakkı vardır. Üstelik yapılan tatfif ve haksızlıklar kanun yetkisi kullanılarak yapılıyorsa, tüm halkın hukuku çiğneniyor demektir. Kul hakkıysa Yüce Rabbimizin asla affetmediği, affetme yetkisini haksızlığa uğrayana verdiği bir konudur.

Yüce Kitabımız İsrâ sûresinin 35. ayetinde:

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ
خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝

“Ölçtüğünüz zaman dürüst olun, tam ölçün. Doğru terazi ile tartın. Bu hem ticaretiniz için daha hayırlı hem de akıbet yönünden de daha güzeldir.” buyurarak bu konudaki ölçüyü vermiştir.

Ölçü ve tartıdaki hile nazara verilerek insanların hukukunun korunması için çıkarılan tüm kanunlar, emirler, genelgeler ve kararların kötüye kullanılarak tatfif kapsamında hile, aldatma, tağşiş, yolsuzluk ve haksızlıkların yapılması açık bir sahtekârlıktan ibarettir. Böyle bir sahtekârlık ise toplumdaki güveni sarsar ve kazançtaki bereketi yok eder. Zâhiren böyle bir sahtekârlıkla fazla gibi görünen kazanç, ummadık bir anda elden gidiverir. Burada olmasa bile ahirette insanın başına nice büyük belalar açar.

Göklerin ve yerin ayakta duruşu bir ölçü ve denge iledir. Bütün hakların ölçüğü de terazidir. Onun için bir yerde hak ve adaletin yerleşmesi için ilk gerekli olan şey ölçünün herkes için eşit bir şekilde doğru ve dürüst olmasıdır. Bunun doğru olması için iki temel şart gereklidir. Birisi, ölçünün bizzat kendisinin tam olması, eksik veya fazla, yanlış alet kullanılmaması, birisi de ölçmenin tam ve doğru olmasıdır.

Hz. Peygamber (s.a.s) de ölçü ve tartıda yapılan haksızlıklarla diğer bütün kötülüklerin ve hukuksuzlukların yaygınlaştığı toplumlarda, insanların başlarına büyük belaların geleceğini, *Sünen-i İbn Mâce* adlı hadis kitabında geçen şu ifadeleriyle haber vermektedir:

“Ey muhacir topluluğu! Beş şey vardır ki onlarla müptela olacağınız

zaman (hiçbir hayır kalmaz). Ben, sizlerin o devre erişmenizden Allah'a sığınırım. (Onlar şunlardır): Bir milletin içinde zina, fuhuş ortaya çıkıp nihayet o topluluk bu fiili açık bir şekilde işlediğinde, mutlaka içlerinde tâun hastalığı ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görülmemiş hastalıklar yayılır. Ölçü tartıyı eksik yapan her millet, mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve başlarındaki yöneticilerin zulmü ile cezalandırılırlar. Mallarının zekâtını vermekten kaçınan her topluluk, mutlaka yağmurdan mahrum bırakılır. Şayet hayvanlar olmasa, onlara yağmur yağdırılmaz. Allah'ın ve Resûlü'nün ahdini bozan her milletin başına mutlaka Allah, kendilerinden olmayan düşmanı musallat eder ve düşman o milletin elindeki bazısını alır. Ve onların yöneticileri Allah'ın kitabı ile amel etmeyip, Allah'ın indirdiği hükümlerden işlerine geleni seçtikçe, Allah onların azabını kendi aralarında kılar. (Yani iç karışıklık, fitne, anarşi gibi sıkıntılara onları maruz bırakır.)”⁷¹

Evet ister özel isterse kamusal alan olsun rant ve gelir getiren alanlarla ilgili kanun ve ölçüyü bozma, tartıda hile ve sahtekârlıkta bulunma, üretim ve imalatta tağşiş yapma, yatırım alanlarında açılan ihalelere fesat karıştırma vb. durumlarda insanın hem karşı tarafa zulmü ve hem de aldatması vardır. Bununla iki büyük kötülük bir arada işlenmiş olmaktadır. Dolayısıyla bu nitelikteki insanların, “Yazıklar olsun!” azarlamasına muhatap olmaları, son derece yerinde ve gereklidir.

Yüce Mevla bizleri aldatanlardan, eksik yapıp zulmedenlerden, başkasının hakkına girmiş bir hâlde Mevla'nın huzuruna varanlardan eylesin.

Siccîn'de Kayıtlı Bedbahtlara Yazıklar Olsun

İnsan, yapıp ettiklerinden sorumlu olduğu için her şeyi kayıt altına alınır. İşte bu kayıtlar, mahkeme gününde önüne açılarak, hesaba çağrılır. Allah'ı inkâr eden bedbaht kişiyle, hayatını ideal bir mümin olarak geçiren insanın kayıtlarının tutulduğu arşivler, farklı isimlerle tesmiye edilir.

Hayatını kötülükler çizgisinde götüren kişilerin amel arşivlerinin tutulduğu kayıtlar “*siccîn*” olarak isimlendirilirken; müminlerinki “*illiyûn*” olarak nitelenir. Siccîn ile ilgili olarak farklı yorumlar yapılmıştır:

Siccîn, hapis demektir. Ayrıca kötülerin kitabının konulduğu yer, cehennemde bir dere, açık ve ortada, dibinin çevresine çukur kazılmış

hurma ağacı, şiddetli vuruş manalarına gelir. Zindan anlamına gelen sicc kelimesinden zindana koymak, zindanın mübalağa ismi veya seccân yahut mescûn gibi bir sıfat da olabilir.

Siccîn, bir kitaptır ki Yüce Allah kötülerin kitabının onda olduğunu haber vermiştir. O mühürlü kitap demektir. Yani toplayıcı bir kitap, kötü şeylerin yazılıp toplandığı arşiv anlamına gelir. Siccîn; zindan, zindancı veya zindanda hapsedilmiş anlamlarını içeren bir kelime olmakla, kötülerin yazısına zarf yapılmasına en yakışan anlam da bir “zindan sicili” veya “sicil zindanı” olmasıdır. Yani “Onların defterleri zindancıdadır.” yani günümüz diliyle ifade edecek olursak ceza infaz kurumu yetkililerine teslim edilen hükümlülerin dosya kayıtları demektir. İnfaz memurları kanunları uygulamada müsaahasızdırlar. İşte ebedî hapishane olan cehennem hükümlülerinin amel defterleri de acıma duygusundan yoksun, müsaahasız, kaba ve haşin görünümlü infaz memurlarına teslim olunur gibi bir anlam vardır.

Siccîn'deki arşivler açıldığında, dünyada kötülüğe kilitlemiş kem talihler, pişmanlıktan kıvranacak, yaptıklarından dolayı acı bir ıstırap duyacaklardır.

Bunlar, ölüm ötesi hayatı unutarak zulme dalanlar, azgınlaştıkça azgınlaşan ve günahlardan çekinmeyenlerdir. İşledikleri günahlardan dolayı kalplerinde, vicdanlarında artık merhamet kalmayan sapkın kimselerdir.

Bunlar, Siccîn'deki detaylı amel arşivlerini görünce dizlerinin bağı çözülecek, kendilerine, girecekleri ve sürekli kalacakları yakıcı cehennem ateşi gösterilecek ve bozuk sicilleri, cehennemden görevli zebanilerin eline teslim edilerek azap başlatılmış olacaktır.

Bu anlattığımız hususlar şu ayetlerde mealen şöyle dile getirilmektedir: *“Siccîn nedir bilir misin? Siccîn kâfirlerin yaptıkları işlerin kaydedildiği defterdir. Hakkı yalan sayanların o gün, vay hâllerine! Hesap vermeyi yalan sayanların vay hâllerine! Buna ‘yalan’ diyenler, ancak zalimler, azgınlar, günaha dadananlardır. Kendilerine ayetlerimiz okunduğunda: ‘Bunlar, eski devirde yaşamış insanların masalları!’ diyenlerdir. Hayır! Hayır! Gerçek asla öyle değil! Onların yapageldikleri kötü işler, gitgide kalplerini paslandırmıştır (onun için ahireti inkâr ederler.) Hayır! Hayır! Bu, cezasız kalmayacak. Onlar, o gün Rab’lerini görmekten mahrum kalacaklardır. Peşinden de elbette cehenneme gireceklerdir. Sonra kendilerine: ‘İşte size*

yalan saydığınız önemsemediğiniz cehennem!’ denilir.” (Mutaffifin sûresi, 8-17)

İllyyûn, Müminlerin Arşivi

Hayatını iyiliklere adanmış, kötülere ve kötülüklere bulaşmamış, fenanın peşine takılarak ebedî hayatını harap etmemiş, sorumluluklarını yerine getirmiş, Allah’a ve kullara ait haklarda hiçbir hakyemezliğe girmemiş iyi kimselere gelince onlar, *Siccîn*’in aksine *İllyyûn*’da kayıtlıdırlar.

Temizle pis birbirinden o kadar farklı ve birbirine o kadar karşıttır ki arşivleri bile farklıdır. Biri *Siccîn* biri de *İllyyûn*’dadır. *Siccîn*’in kayıtlarını tutanlar ve bu kayıtların tutuldukları yerler, görenleri ürkütür, içlerine korku salar, tutulan kayıtlardan sonlarının kötü olacağını anlayarak bundan bile azap çekerler. *İllyyûn*’a gelince, hem kayıtçıları hem de kayıtların tutulduğu yerler, imrendiriciliği ile dikkatleri çeker. Bakanların gözü kalır. Her iki arşivin de içindekiler dışlarına aksetmiş, biri korkutuculuğu, diğeri ise güzelliği ile nazarlara takılmıştır.

Ve işte *İllyyûn*’a kayıtlı olan bahtiyarların müjdeli sonu, Naîm cennetleri.. Adından da anlaşıldığı gibi orada kendilerini bekleyen sürpriz nimetler. Artık bütün hayat imtihanları başarıyla sonuçlandırılmış, dünyadaki sorumluluklardan eser kalmamış, ilahi rahmetin lütfettiği koltuklarda, dostlarla neşe içerisinde güzellikten güzelliğe, neşeden başka bir neşeye geçilmekte, bu zevk ve sefalar, cennetliklerin yüzlerinden okunmaktadır.

Bu neşelerine, daha önce hiç açılmamış ve tadılmamış, kişiye özel içecekler eşlik eder. Sunulan özel şifreli kaplar öylesine güzeldir ki, lezzeti insanın aklını başından alır. Burada aklını başından alma, dünyadaki sarhoşluğu değil, lezzetin iliklere kadar hissedilmesini anlatmaktadır.

Rahîk, tertemiz, arı, duru içecek demektir. Kabın üzerindeki damganın miskten olduğunun belirtilmesi de ayrıca kabın güzelliğini ve zerafetini göstermektedir. Öyle bir içecek ki hem kabı hem de kendisi özeldir. Karışımı tesnîm denilen bir maddededir. Kur’an’ın farklı ayetlerinde sıklıkla üzerinde durulan cennet nimetlerinden, burada sadece birine dikkat çekilmiş olup, tamamı bundan ibaret demek değildir.

Siccîn ve *İllyyûn*’da kaydedilenlerin özellikleri kısaca bildirildikten sonra ayet, insanları bu defa bu iki şeyden güzeline teşvik etmektedir. Evet bu

dünya değersiz, basit, mal, mülk, servet ve makam gibi geçici olan şeylerde yarışmaya değmez bir yerdir. Şayet insanlar yarış yapacak ve birbirlerini geçmeye çalışacaklarsa, İlliyyûn ehlerinden olmak için yarışmalıdırlar.

Akıllı olan kimse, ebedî ve ebedde olanın, başına bela ve sıkıntı getirmeyecek olanın arkasından koşar. Zira zati değer açısından dünyanın Allah katında sinek kanadı kadar bir kıymeti yoktur. Yeryüzünde kanların dökülmesi, zulümlerin işlenmesi, haksızlıkların yapılması, gasp ve haksız yere mal yığılması, fâni dünyanın kulu kölesi olmanın göstergesidir.

Hâlbuki insan dünyaya, yeryüzünü imar ve ıslaha, hilafet görevini tam bir sorumlulukla yerine getirmeye, kötülükleri önlemeye, iyiliklere yelken açmaya yani kısaca Rabbine kul olmaya gönderilmiş ve görevlendirilmiştir. Yarışılacaksa ve öne geçilecekse bu konularda yarışılmalıdır.

Aşağıdaki ayetler bu gerçeği âdeta canlı bir tablo hâlinde önümüze koymaktadır:

“Fakat ebrar olan hayırlı insanların hesap defterleri ‘illiyyûn’dadır. ‘İlliyyûn’ bilir misin nedir? İlliyyûn, müminlerin yaptıkları işlerin kaydedildiği defterdir. Allah’a yakınlığı olan mukarrebûn kullar onlara şahit olurlar. İşte o ebrar sayılan hayırlı insanlar, Naîm cennetlerindedir. Koltuklarına kurulup neşe ile etrafa bakınırlar. Sen onlara bakınca yüzlerinde, cennet nimetlerinin verdiği sevinci okursun. Kendilerine ağzı mühürlü saf şarap şişelerinden şarap ikram edilir. Hitamı misktir, içildiğinde sonu mis gibi kokar. İşte yarışacaklarsa insanlar, bu cennet devletine konmak için yarışsınlar! O şaraba Tesnîm içkisi de karıştırılır. Tesnim de Allah’a yakınlığı olan mukarrebûn kulların içecekleri bir kaynaktır.” (Mutaffifin sûresi, 18-28)

Siccîn’de Kayıtlıların Temel Üç Niteliği

Kur’an’ın haber verdiği birtakım nitelikler, aslında her dönemdeki karakteri bozuk tipleri tasvir etmektedir. Elbetteki ayetler, öncelikle Allah Resûlü devrinde müminlerle alay eden, onlara karşı her türlü kabalığı utanmadan ve çekinmeden işleyen, hakaretler eden, sözlü ve fiili sataşmalarda bulunan, arkadan çekiştiren, çok büyük iftiralar atan kimseleri dile getirmektedir. Ancak bu bozuk karakterli insanlar, sadece belli bir dönem ve coğrafyanın değil, her zaman ve zeminde karşımıza çıkacak tiplerdir. Peki, kimdir bu bozuk tipler?

a. Mücrimdirler

Bu tiplerin en belirgin vasfı, “mücrim” olmalarıdır. Türkçe’de yaygın olarak kullanılan bu kavramın inanç, hukuk ve ahlaki açıdan farklı anlamları vardır. Bu tipler büyüklük taslarlar, kendilerini herkesten üstün görürler, her zaman için kötünün, kötülüğün ve batılın arkasında olurlar, hakkı sevmeyip ondan nefret ederler, sahtekârlığın her türlüsünü rahatça işlerler, hile yaparlar, düzenbazdırlar, her türlü şirk mekanizmasının içinde yer alırlar, beşeri ilah gibi algırlar, azgın ve sapkınlıkta şeytana bile rahmet okuturlar, hak yolunun yolcularıyla sürekli alay ederler ve zulmün her çeşidini rahatlıkla işlerler.

Onların içine düştükleri suçlar, âdeta gırtlaklarına kadar dayanmıştır. Çıkmaya çalıştıkça batmakta, battıkça da çirkefliklerine ve günahlarına yeni yeni cürümler katmaktadırlar.

b. Müminlerle Alay Ederler

Alay etmek, bir küfür ve nifak sıfatıdır; aynı zamanda kişinin karakersizliğinin dışa yansımasıdır. Fikirle mücadele edemeyenlerin, rakip gördüklerini yok etmek, kendilerini haklı göstermek ve eziklik psikolojisinden kurtulmak için seçtikleri kötü ve bozuk bir yoldur.

Mümin, ilahi kurallar çizgisinde sınırlandırılmış bir hayatı yaşamaya özen gösterir, hak bildiği yolda yürürken başına gelenlere sabreder, ahlaki kriterlerden ödün vermez. Ebedîlik peşinde koşar ve ebediyete âşıktır. Önüne çıkan imkân ve servetler, onu gittiği doğru yoldan ve inanç ilkelerinden alıkoyamaz. İşte ondaki bu değişmez ve düzgün karakter yapısı, karşısındaki kimseleri şaşkına çevirir. Onlarla mücadelede başarılı olamayacakları kanaatini verir. Bu defa hasmın öfkesi daha artar, âdeta kudurur ve saldırganlığa başlar. Bunun da ilk adımı hafife almak, dile dolamak ve müminin inandığı değerleri aşağılamaktır.

Bu alaylarını hem kendi içlerinde hem de kendileri gibi bozuk karakterli kimselerle beraber olduklarında yaparlar ve bundan da zevk alırlar. Ahlaki ve fikri kapasiteleri sınırlı ve yüzeysel olduğu içindir ki toplumun içine düştüğü o kadar onulmaz dert varken, bunlarla ilgilenmez, çözüm yolları aramazlar. Muhalif gördükleri müstakim kimseleri alaya alarak kendilerini psikolojik olarak rahatlatmaya çalışırlar. Ancak aslında bu rahatlatma, çok susamış birinin deniz suyunu içmesine benzer. İçtikçe arkasından yeni

susamalar gelir. Ve sonunda da çatlar giderler.

c. Müminleri Sapkınlıkla İtham Ederler

Karakteri bozuk olanlar, müminleri sapkınlıkla itham ederler. Kendi sapkınlıklarını görmez, göremez, görmezden gelir ve kendilerini haklı göstermek için başkalarına her türlü yaftayı yapıştırırlar. Bu yaftalar zaman ve zemine göre değişir. Bazen ‘mürteci’ derler; bazen ‘şeriatçı’; bazen ‘yobaz, gerici, göbeğini kaşıyan adam’ derler; bazen de ‘haşhaşi, dinden çıkmış, vatan haini, Amerikancı, darbeci, İsrailci vs.’. Hâsılı ikisi de aynı karakter bozukluğunun dışı vurmasıdır. Biri kendisini laik, Atatürkçü, çağdaş olarak pazarlar, diğeri de şeriatçı, hilafet ve din temsilcisi, Osmanlıcı, vatan sevdalısı, Medine âşığı. Aslında bu iki ifritten yapının temelde birbirinden farkı yoktur. Biri diğerinindir. Birinin varlığı, diğerin varlığının gereğidir. Nöbetleşe gider ve gelirler. Ancak bu gidiş-gelişler sadece dış görüntü itibarıyla. İç yapıları, karakter ve insana bakışları, dinden ve ahlaktan anladıkları hep aynı ve özdeştir.

Ebedî hayata gelince, alay edilen ve sefih sayılan aslında kendileridir. Alay ettikleri kimseler ise gerçekte imrenilecek bir konumdadır. Cennetteki koltuklarına oturmuş, kendilerine yapılan hakaret, zulüm ve haksızlıkları unutmışlardır. Yapılanları, elemeleri gitmiş, sadece lezzetleri kalmış birer hatıra olarak anarlar.

İşte aşağıda meali verilen ayetler yukarıdaki gerçeği bizlere hatırlatmaktadır:

“Cürümlere, suçlara batanlar dünyada iken, müminlerle alay edip onlara gülerlerdi. Yanlarından geçerken kaş göz hareketleriyle onları küçümserlerdi. Ailelerine döndüklerinde yaptıkları bu işlerle övünüp eğlenirlerdi. Onları gördükleri zaman: ‘Şunlar kaçık insanlar, anormal tipler!’ derlerdi. Gerçi, bunları müminlere gözcü tayin eden de yoktu ya! (Fuzuli bir tarzda, kendi kendilerinde öyle bir yetki görürlerdi). İşte bu gün de müminler kâfirlerin üstüne gülerler. Koltuklarına kurulurlar ‘Kâfirler yaptıklarının cezasını buldular mı?’ diye bakınırlar.” (Mutaffifin sûresi, 29-36)

⁷¹ İbn Mace, *Fiten* 22.

85. BURÛC SÛRESİ

Ashâb-ı Uhdûd'dan 15 Temmuz Kumpasçılarına Lanetliler

Şüphesiz ki Kur'an, kıssaları yani geçmişte yaşanan hadiseleri, sadece hikâye etmek ya da hatırlatmak için bize anlatmamaktadır. Onların zikrinin perde arkasında özellikle her toplum ve bireyin, yaşadığı dönemle ilgili dersler ve ibretler çıkarma hakikati yatmaktadır. Bu anlatımları bu güne nasıl getiririz, hayatımızda kendimize nasıl rehber kılarız ve en önemlisi de serdedilen kıssalarda mündemiç olan dinî-ahlaki ilkeleri nasıl içselleştirebiliriz. Asıl önemli olan nokta burasıdır. Aksi takdirde bu kıssalar, hikâyeden öteye bir anlam ifade etmezler. Kıssalar yakından incelendiğinde, geçmişle günümüz arasında birebir aynîlik olmasa da çoğu zaman birtakım benzerlikler yakalanacaktır. İşte bu elem verici olaylardan biri de Ashâb-ı Uhdûd kıssasının benzerinin günümüzde yeniden sahnelenmesidir.

Kur'an'da müstakil bir sûrede adı geçen bu şer şebekesi, "Ashâb-ı Uhdûd" olarak isimlendirilmiştir. Söz konusu *şirzime-i kalîle* (azınlık şer topluluğu), inançlarından döndürmek için müminleri içi ateş dolu hendeklere diri diri atmak suretiyle hunharca yakan kimselerdir. İnsanlıktan çıkmış bu canavarlar, masumları sadece diri diri yakmakla kalmamış, aynı zamanda bu zulümlerini büyük bir keyif içerisinde seyretmişlerdir. Bu çirkeflik, Yüce Yaratıcı katında o denli büyük bir cinayet olarak kabul edilmiştir ki ilgili ayetlerin baş tarafında üç şey üzerine yemin edildikten sonra vurgulu bir şekilde bu zalimler lanetlenmiştir. Zira bu şer şebekesi, işledikleri zulümle laneti çoktan hak etmişlerdir.

Bu feci olay Kur'an'da şöyle dile getirilir: *"Burçlarla süslü göğe! Geleceği vadolunan kıyamet gününe! Şahid ile meşhûda kasem ederim ki tıpkı kahrolası Ashâb-ı Uhdûd'un, o tutuşturulmuş ateşle dolu hendeği hazırlayanların melun oldukları gibi... Hani onlar ateşin başında oturur, müminlere yaptıklarını acımasızca seyrederdiler. Onların müminlere bu işkenceyi yapmalarının tek sebebi, müminlerin, göklerin ve yerin tek hâkimi, aziz ve hamîd (mutlak galip ve bütün övgülere layık) olan Allah'a iman etmeleri idi. Allah her şeye şahittir. Mümin erkeklere ve mümin kadınlara işkence edip de sonra tövbe etmeyenler var ya, işte onlara cehennem azabı var, yangın azabı var."* (Burûc sûresi, 85/1-10)

Ashâb-ı Uhdûd denilen insanlıktan çıkmış bu sadistler, ateşi tutuşturmuş, seyir yerlerinde konumlarını almış, suçları (!) sadece Allah'a inanmaktan ibaret olan kadın, erkek ve anne kucağındaki bebekleri, bu ateş kuyularının içine atarak, onların kül hâline gelmesini büyük bir zevkle temaşa etmişlerdi.

Evet bu müminler masumdu. Nitekim ayetler onların masumluğunu: *“Onların müminlere bu işkenceyi yapmalarının tek sebebi, müminlerin göklerin ve yerin tek hâkimi, aziz ve hamîd (mutlak galip ve bütün övgülere layık) olan Allah'a iman etmeleri idi.”* (Burûc sûresi, 85/8-9) beyanlarıyla hatırlatmaktadır.

Ashâb-ı Uhdûd kıssasında aynı zamanda müminlere karşılaşılabilecekleri birtakım eziyet ve acılara, sıkıntılara, bela ve musibetlere sabretmeleri de hatırlatılmaktadır. Kıssada örnek olarak gösterilen hakkın sabit kadem savunucuları, her dönemdeki müminler için de ideal bir örnek olarak sunulmuştur.

Ayetlerde anlatılan manzaradan da açıkça anlaşıldığı üzere bir tarafta bu zulmü işleyip alevleri tutuşturanlar, diğer tarafta da bu elim manzaradan hiç utanıp sıkılmadan hendeklerin kenarlarında oturup yanan insanları seyreden yığınlar bulunmaktadır.

Bu ayetler, benzeri zulümleri ve insan hakları ihlallerini yapan bütün zalim ve diktatörlere lanet ettiği gibi, hak ihlalleri karşısında dilsiz şeytan kesilen yığınlara da aynı laneti yapmaktadır. Çünkü bu insanlık dışı uygulamaları yapanlar ne kadar sorumluyorsa, bu uygulamalara ses çıkarmamak suretiyle, onlara destek veren yığınlar, sessiz onaylayıcılar da aynı sorumluluğun içinde bulunmaktadır.

Tek suçları (!) “Allah birdir!” demek olan gerçek müminler, tarihin her döneminde böyle insanlık dışı uygulamalara maruz kalmışlardır. Zulmü, diktatörlüğü, baskı ve küfrü temsil eden bütün mütekebbirler ve mağrurlar aslında aynı karakteri sergilemişlerdir. Aynı karakter her dönemde farklı işkence ve zulümlerle nüksetmiştir. Bazen bir coğrafyada ateşlere atılmak şeklinde, bazen başka bir coğrafyada testerelerle biçilmek şeklinde, bazen de başka bir coğrafyada hapisler, zindanlar, sürgünler, kendi toprağında parya görülmeler, Meriç ve Ege Denizi'nde boğulmalar ve hak mahrumiyetleriyle karşı karşıya kalmalar şeklinde.

Müslümanlara eziyet eden, onları yurtlarından çıkmak zorunda bırakan,

evlerinden, mallarından, mülklerinden alıkoyan, hürriyetlerini çalan, hapisane hapisane dolandıran çağdaş Ebû Lehebler, modern Firavunlar, Hâmanlar, Nemrutlar kahrolsun! Kahrolsunlar ve inşallah kahrolacaklardır.

Günümüzde işlenen zulüm, işkence ve öldürmeler, daha önce benzerleri çokça yaşanmış bir soykırım olayıdır. Bu defa sadece zaman ve soykırım şekli farklıdır. Canı çıkası, lanetlenmiş modern Ashâb-ı Uhdûdlar devreye girmiş, tarihteki kanlı katliamın farklı bir versiyonunu gerçekleştirmektedirler. “Terör Örgütü” yaftasıyla masum insanların bir kısmına hapislerde ve hücrelerde işkence etmekte, hasta olanların tedavisini geciktirerek hayatlarına kastetmektedirler. Bir kısmı zulümden kaçarken Ege’nin ve Meriç’in sularında boğularak ölmekte, bir kısmı ise Şi’b-i Ebi Talip’teki gibi açlık ve susuzlukla ölüme terk edilmektedir. Söz konusu mağdur ve muztar insanlar ‘15 Temmuz’ kumpasçılarının zulmüne maruz kalan masumlardır. Elbette ki bu masumlar, sadece Meriç’ten geçerken ölümlerle yüz yüze gelmediler. Ancak Meriç bugün söz konusu zulmün âdeta bir sembolü hâline geldi.

Peki, neydi 15 Temmuz kumpasçılarının zulmettiği masumların suçu? İnanmaktı, evet sadece inanmak! Bu inanmanın gereği olarak da okul açmak, ahlaklı bir nesil yetiştirmek, fakir fukaraya sahip çıkmak, yardım dernekleri kurmak, insanımızın maddi manevi zenginleşmesi için çalışmak, cehalet, tefrika ve fakirlikle mücadele etmek, çocuklarımızın bilim dünyasında bir yere gelmesi için koşturmak, fakir talebelere burs vermek, Kur’an öğrenmek ve öğretmek, beraberce umreye gitmiş olmak, muhtaçlar için kermesler düzenlemek... Evet işte suçlandıkları şeyler bunlardı. İsterseniz bu dönemdeki iddianamelere bakın! Bunları, tarihe yüz karası olarak geçecek o iddianamelerde aynen göreceksiniz.

Bu masumlar, toplumda herhangi bir kargaşa ve anarşi mi çıkarmışlardı? Devleti ve asayişini mi bozmuşlardı? Devlet ve milletin malını mı çalmışlardı? Komşunun namusuna göz mü dikmişlerdi? Yol kesip adam mı kaçırmışlardı? Nesli ve kültürü mü bozmuşlardı? Mukaddesata dil mi uzatmışlardı? Rüşvet çarkının içinde mi yer almışlardı?

Hayır onlarda bu ve benzeri negatif söz ve uygulamaların hiçbirisi ama hiçbirisi bulunmuyordu. Onlar kula kulluktan kaçıyorlardı. Hırsızlıktan, şirkten, kulları ilah yerine koyup önlerinde eğilmekten, kargaşa ve kaostan kaçıyorlardı. Ancak devrin muktedir zalim ve tiranları, herkesi kendilerine

kul yapmayı, emirlerinin ilahi bir emir gibi algılanmasını, kendi zulüm ve şirk çarklarının arızasız ve kesintisiz bir şekilde yürümesini istiyorlardı. Bir avuç mümin erkek ve kadın, onların gözüne çok görünüyordu. Yaptıkları şeyleri, alçakça ve zalimce düzenlerine engel addediyorlardı. Onun için de insanlık dışı davranışlarıyla onları tamamen yok etmeyi kendileri için en büyük hedef hâline getirmişlerdi.

Masum insanlar, aynen o dönemde olduğu gibi, somut hiçbir suçları gösterilmeksizin hapselere atılmakta, işkencelere uğramakta, insanlık dışı muamelelere maruz bırakılmakta, onlar da sulara boğulmaları göze alarak Meriç'ten geçmektedirler. Şimdiye kadar kadınıyla erkeğiyle, bebek ve çocuğuyla kaç tane masum Meriç'te boğuldu, şehid oldu, ruhlarının ufuklarına yürüdü!

Ashâb-ı Uhdûd'un ateşlere attığı bazı kadınların kucaklarında, emzikli çocuklar vardı. Bu kadınlar ateş kuyularının içine çocuklarıyla beraber atılıyordu. Benzeri bir durumu, günümüz 15 Temmuz kumpasçıları yaşıyor. Kadınıyla, bebeğiyle sulara boğulan masumlar karşısında, aynen Ashâb-ı Uhdûd'un sergilediği tavrı sergiliyor çağdaş yobazlar. Boğulanlardan dolayı zevkten dört köşe oluyor, neşe duyuyor ve âdeta sevinç çığlıkları atıyorlar.

İnsanların Allah'a karşı işledikleri kusurlarda belki bağışlanma ihtimalleri olabilir ancak kullara karşı işlenen ve kamu hakkı denilen suçlarda, affetme veya cezalandırma yetkisi tamamen hak sahiplerine ve kamu iradesine bırakılmıştır. Ashâb-ı Uhdûd'un işlemiş olduğu insanlık dışı cinayet ve işkencelerin içerisinde Allah hakkı olmakla beraber, aynı zamanda kul hakkı da olduğundan, onlarla ilgili cehennem azabı kesinleşmiştir. Zira işkencelerinden ötürü bu azgın topluma ne hak sahipleriyle helalleşme ne de tövbe imkânı nasip olmuştur. Bu da onların *azab-ı harîk* (son derece yakıcı ve şiddetli alev) olan bir cehennem ateşine girmeleri neticesini vermiştir. Burada "harîk" kelimesinin akustiğinden girdapta boğulmak üzere olan birinin durumu resmedilmiş gibi olur. İşte onlar da bir yanardağ patlaması sonucu oluşan, sesi bile oldukça korkunç ve ürkütücü ateş girdabını andıran bir *harîk* azabıyla cezalandırılmışlardır. Başlarına gelecek olan bu ceza, tam da yaptıklarının cinsindedir. Zira onlar, masum müminleri içleri alev dolu kuyulara atarak yakmışlardı. Bunun için o diktatörler yaptıklarının benzeri bir azabı, ukbada daha şiddetli bir şekilde

mutlaka çekeceklerdir.

Dünyadaki helak, azap, bela ve musibetler ne kadar büyük olurlarsa olsun, ölüm ötesi hayatla kıyaslandığında çok küçük kalır. Ashâb-ı Uhdûd'a da öncelikle büyük cehennem azabı, sonra da dünyadaki cezaları hatırlatılmıştır. Dünyadaki cezaları da aynı sertliği ifade eden harf ve kelimelerden seçilmiştir. Anlam, neredeyse kelimelerin telaffuzundan çıkan sesle kendisini gösterecek aküstik ve tondadır.

İşte dünyadaki azapları: *“Senin Rabbinin yakalaması, azabı çok şiddetlidir.”* (Burûc sûresi, 85/12) Ayetteki *“batş”* kelimesi kulakları sarsacak sertlikte olup, kısıkvrak ve şiddetli bir şekilde yakalamak demektir. Hiçbir zalimin, Allah'ın bu sert tokadına karşı koyacak ve bundan kaçıp kurtulacak güç ve iktidarı yoktur. Zira Yüce Allah, kâinatta yegâne güç ve kudret sahibidir. O dilediği her şeyi yapmaya da muktedirdir. Hiç kimsenin O'nun iradesi önüne geçme imkânı da bulunmamaktadır. Nitekim zalim Ashâb-ı Uhdûd da yaptıklarıyla kalmamış, cezalarının bir kısmını, hem de oldukça şiddetli bir biçimde burada çekerek defolup gitmişlerdir.

15 Temmuz kumpasçılarında gelince, yaptıkları insanlık dışı işkence ve zulümlerden dolayı sonları daha önceki benzerlerinden kesinlikle farklı olmayacaktır. Ahirette karşılaçıkları tablo, attıkları iftira ve söyledikleri yalanların, gasbettikleri malların, el koydukları fabrika, işyeri, üniversite, okul, hastane ve binaların, mesleklerinden attıkları ve hapislerde işkence ve insanlık dışı muameleyle katlettikleri masumların, ırz ve namus düşmanlıklarının, yaşlı, çocuk, bebek demeden hürriyetlerini ellerinden aldıkları mazlumların ve ellerinden kurtulmaya çalışırken Meriç ve Ege'nin sularında boğulanların ağır bedellerini ödeyecekleri şiddetli ve çetin bir azap olacaktır.

15 Temmuz kumpasçılarının dünyadaki cezaları da -Allahu a'lem- Ashâb-ı Uhdûd ve benzerlerinden farklı olmayacaktır. Kendilerini gücün, iktidarın, mal ve mülkün, lüks ve debdebenin, ihtişam ve israfın, saraylar ve oralardaki neşenin tam zirvesinde hissettikleri bir esnada, ilahi batş (yakalama), onları enselerinden yakalayacak, yere düşen bir yaprak gibi savurup atacak, hukuksuzluk ve ahlaksızlıkta sınır tanımayan bu azgın azınlığı ve onların etrafında kenetlenen, sesli ve sessiz destekleriyle yapılanları onaylayan yığınları, tarihin çöplüğüne dökülecektir.

Hikmet-i ilahiyi tam olarak bilemediğimizden, kesin bir vakit vermek

elbette mümkün değildir. Ancak Kur'ani ve Nebevi beyanlar özelinde ve tarih gibi devasa bir hazinenin bize aktardıkları genelinde rahatlıkla ifade edebiliriz ki hiç kimsenin, olacıklardan şüphesi olmamalıdır. Gecenin gündüzü nasıl kesinse, kışın baharı ne kadar mutlaksa, 15 Temmuz kumpasçılarının da bir anda yok olmaları o kadar kesindir.

Kıssanın devamında ilahi azabın, zalimleri mutlaka bir gün yakalayacağı ve bunun da son derece şiddetli olacağı haber verilmektedir. Böylece müminlere ciddi bir teselli sunulmakta, ümit televvünlü bir gelecek vadedilmektedir. Hiçbir iktidar ve güç, hiçbir azgın ve zalim sonsuza kadar payidar kalmamıştır. Bunlar, çoğunluğu itibarıyla cezalarını daha dünyada iken bulmuş, akıttıkları gözyaşlarının, döktükleri kanların, işledikleri cinayetlerin ve insanlık dışı davranışların cezasını çekmişlerdir. Kendilerine henüz bir şey olmayanlara gelince, onlar da mutlaka *mahkeme-i kübrâda*, *ma'dele-i ulyâda* (en ince adaletin görüldüğü yüce yer) suçlarının cezasından kaçamayacak, cehennemde dehşetli yangınlar ve çeşitli azaplar içerisinde ölmeksizin acı ve ıstırap çekip duracaklardır. Her iki durumda da kaybeden zulüm ve hukuksuzluğun temsilciliğini yapanlar, kazananlar ise adaletin arkasında duran hak temsilcileri olacaktır.

Müjdeler olsun 15 Temmuz kumpasçılarının zulümlerine maddi, manevi göğüs geren, sonuna kadar dayanan ve hak bildikleri yoldan bir milim bile geri adım atmayan, vazgeçmeyen babayiğitlere, anayiğitlere ve sayısız isimsiz kahramanlara! Yazıklar olsun, hem dünyalarını hem de ebedî hayatlarını üç günlük dünya için satan ve böylece kaybeden alçaklara, bedbahtlara ve onların uydusunda dönüp duran zavallı yığınlara!

86. TÂRIK SÛRESİ

Ortaya Dökülecek Gizliliklerimiz

İnsanın ağzından çıkan sözler, ortaya koyduğu bir fiiller, hatta hayalinden geçen düşünceler bile arşivlenir. O dünyada yapıp ettiklerini, söylediklerini, düşünüp kurguladıklarını başkalarından gizleyebilir. Hatta dünyadan göçerken bunları yanında bir sır olarak da götürebilir. Fakat bu mezara kadardır.

Ölüm ötesi hayatta, özellikle de büyük mahkemenin kurulduğu dehşetli günde, görevliler tarafından arşivlenip mühürlenerek saklanan bütün işler, sözler, düşünceler ortaya dökülür. Sayfalar açılır, görüntüler yayınlanır, sahneler tek tek göz önünden geçirilir. Artık ortada ne sır kalır ne de saklanan bir fiil.

Dünyada yapılanlar, hem *Allâmu'l-Ğuyub* hem de görevli melekler tarafından kaydedilmiştir. Dışa hayır ve iyilik gibi yansıyan şerli iç dürtülerimiz, mabetler inşa ederken gizlediğimiz politik maksatlarımız, Allah, Kur'an, Peygamber derken muzmeratımızdaki (içimizde gizlediğimiz) farklı gayelerimiz, Allah'a kulluk yaparken dışa yansıttığımız samimiyet, ihlas, kulluk ve ihsanın altındaki iç içe riya (gösteriş), sum'a (şöhret tutkunu), ucub (kendini beğenme) gibi sahtekâr urbalarımız, kalbimizin derinliklerine kadar sinmiş nice kötü emellerimiz, haccı, Kabe'yi bile politik emellerimize alet etmemiz gibi daha neler ve nelerimiz...

İşte bütün bunlar dışa aksedecek, görünür olacak, duyulur olacak ve sorulur olacaktır. Ah, işte o andaki zavallı insanın çaresizliği.. “Ne yapayım, nasıl kurtulayım, nereye kaçayım, kime sığınayım, kimden medet dileyeyim?” gibi çaresizlik ifade eden sözler..

Fakat bu beklentilerin hiçbiri olmayacak. Ne yardım eden bir kişi bulunacak ne bunları önleyecek bir güç ve kuvvet.. Her şey silinip gidecek. Dünyadaki güç ve iktidarlarımız, içine sığındığımız saray ve villalarımız, arkamızdan gelen milyonlarca uyur-gezerlerimiz, güvendiğimiz evlatlarımız, torunlarımız, hatalı, yanlış ve çirkin tutum ve davranışlarımızı kamuoyuna zemzemle kırk kez yıkanmış gibi sunan yağcılarımız... Hiçbiri ama hiçbiri olmayacaktır. Hepsi kaçacak ve kendi başının derdine düşecektir.

Belki de şikâyetçi olacaktır bizlerden. “Neden beni pis emellerine kurban ettin? Neden içindekileri gizledin de sanki iyiymiş gibi sundun bana? Neden o yaldızlı sözlerinle beni kandırdın? Neden dışa hep melek yüzünü gösterdin de içinde her türlü şeytanlığı gizledin? Neden ve neden...” Arka arkaya gelen bir sürü zor soru.

İşte bu hususları iki kısa cümlede özetleyen ilahi kelim: “*Gün gelir, bütün gizli hâller ortaya dökülür.. O gün insanın ne bir kudreti ne de bir yardımcısı kalır.*” (Târık sûresi, 9-10)

Allah o gün gelmeden önce gizli ve açıktan yaptığımız günahlardan tevbe eden kullarından eylesin. Bizlere dünyada ve ahirette afiyet versin.

97. KADR SÛRESİ

Kadir Gecesi Spekülasyonu

Mübarek ramazan ayı girmeden piyasaya uydurma, aslı olmayan bir rivayeti sürmüşlerdi. Ses olacak, kıyamet kopacak vs. Şimdi de İmam Şa'rânî'den menkul başka bir rivayet tedavüle sokuldu. Neymiş o? Güya ramazan ayı şu gün başlarsa, Kadir Gecesi şu zaman olurmuş...

1. Kadir Gecesini Cenab-ı Hak vahiyle bildirmiyorsa, Allah Resûlü (s.a.s.) bile bilemez. Onun içindir ki sadece muhtemel zaman dilimlerini söyler. Son on gün, tek günler ve yirmi yedinci gece olarak.

2. İkincisi Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bilmediğini başka bir şahıs bilebilir mi?

3. Kadir Gecesi bir sırdır. Önemli olan ümmetin bütün bir ramazan ayını uyanıklıkla, ibadetle geçirmesidir. Yoksa her türlü günahı yapıp edip, bir gecede temizlenmek değildir.

4. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hadislerine bile zaman zaman uydurma rivayetler karıştırılmışken, bu sözün, sahibine ait olduğu ne kadar doğrudur?

Müslüman olarak bize düşen, bu türden hazıra konucu işlerin peşinde koşmadan, hayatımızın değerini bilmek, her zaman Allah'la irtibatımızı sağlamak, varsa sahih rivayetler ona uymaktır. Allah Resûlü (s.a.s.), Kadir Gecesi'ni tek geceyle sınırlamayıp, onun yılın bütün günlerinde, ramazan ayında, özellikle ramazan ayının son on gününde, son on gününün tek gecelerinde aranmasını tavsiye etmiştir.⁷²

Yine bazı rivayetlerde bu gecenin, ramazan ayının yedinci, yirmi üçüncü ya da yirmi yedinci gecesi olduğu belirtilmiştir.⁷³ Konuyla ilgili şu rivayet de oldukça ilginçtir. Bir defasında Allah Resûlü (s.a.s.) “Kadir Gecesi'ni haber verecektim ama münakaşa edenlerle meşgul olurken o bana unutturuldu.”⁷⁴ buyurmuştur.

Konuyla ilgili olarak İmam-ı A'zam'dan nakledilen şöyle bir değerlendirme de vardır: “Kadir Gecesi sadece belli gecelerde değil, senenin üç yüz altmış küsur günü içindeki her bir gecede aranmalıdır. Siz üç yüz altmış küsur geceyi kemâl-i hassasiyetle ihya ederseniz, Allah Teâlâ da o samimi yüreğinize iltifatlarda bulunur.”

Bütün bunlar göstermektedir ki herhangi bir kişinin bu geceyi kesin olarak bilmesi mümkün değildir. Zaten böyle bir durum akıl ve nakil bakımından da doğru değildir. Müslüman, “Her gecesini Kadir, her gördüğünü de Hızır bilmeli” felsefesiyle, zamanını ihsan şuuruyla geçirmenin yolunu aramalıdır. Zira bu gecenin kesin olarak hangi gece olduğu bilinmemektedir. Allah Resûlü bile -rivayetlerden de anlaşıldığına göre- bu gecenin hangi gece olduğuyla ilgili kesin konuşmamıştır. Farklı rivayetlerin olması da bunun bir göstergesidir.

Kadir Gecesi'nin asıl değeri bu gecede Kur'an-ı Kerîm'in, hem ilk defa yeryüzüyle buluştuğu hem de bir bütün olarak Levh-i Mahfuz'dan dünya semasına topyekün indirildiği bir gece olmasındandır. Kadir Gecesi'nin ayrı bir değeri de Allah Resûlü'nün nübüvvetle şereflendiği bir gece olmasındandır.

Bu arada konuyla ilgili olarak İmam Şa'rânî'ye atfedilen bir rivayetten bahsedilmektedir. Ancak rivayetin ona aitliği konusunda şüphe vardır. Bu da gayet normal bir durumdur. İmam Şa'rânî, hicri 898 yılında dünyaya gelmiş, her alanda eseri olan, ancak eserlerinin pekçoğu da kaybolmuş ve günümüze kadar ulaşmamış bir âlimdir. Bu gecenin sabit olmayıp, her yıl değişeceği de nazar-ı itibara alınması gereken bir husustur. 27. gece olduğunun kesin olmadığını belirtmek, insanların bu geceye olan niyetlerini bozmak için değil, aksine bütün ramazan gecelerini daha dikkatli geçirmeye yönelik bir bakış açısidir.

Bazı âlimlerin kıyametin kopma zamanını bildikleri, dolayısıyla Kadir Gecesi'nin de bilineceği iddiası ise doğru olamaz. Zira Kur'an'da açık bir şekilde kıyametin kopma zamanının hiç kimse tarafından bilinmeyeceği belirtilmiştir. Aynı zamanda kıyametin kopma vakti, beş bilinmeyen şeyden birisidir. (Lokman sûresi, 34)

Cuma günündeki duanın icabet saati de Kadir Gecesi'nin zamanı gibi belli değildir. Böylelikle müminler, sadece sınırlı bir vakitte değil, daha geniş bir zaman diliminde kulluk arayışı içerisinde bulunarak, daha fazla bereketten istifade etmiş olurlar. Şüphesiz Allah Resûlünün (s.a.s.), ramazan ayının son on gününü itikâfla geçirmesindeki temel esprilerinden biri de bu gecelerden birinde olması yüksek ihtimal olan Kadir Gecesi'ni yakalamaktır. Cenab-ı Hak bu kutlu geceyi yakalamayı, hakkıyla kıymetini bilmeyi ve değerlendirmeyi nasip etsin.

⁷² Buhârî, *Fadlu Leyleti 'l-Kadr*, 2-3; Müslim, *Sıyâm*, 205-220.

⁷³ Buhârî, *Salatu 'l-Teravîh*, 4.

⁷⁴ Buhârî, *Leyletu 'l-Kadr*, 4.

107. MÂÛN SÛRESİ

Yazıklar Olsun O Namaz Kılanlara!

Kur'an, az sayıdaki nitelik ve şahıs için son derece ağır olan "Veyl!" yani "Yazıklar olsun, yuh olsun!" tabirini kullanır. "Peki kimdir bu tipler?" diye merak ettiğimizde karşımıza şu nitelikleri taşıyanlar çıkmaktadır:

"Vay hâline şöyle namaz kılanların: Ki onlar namazlarından gafildirler (Kıldıkları namazın değerini bilmez, namaza gereken ihtimamı göstermezler). İbadetlerini gösteriş için yaparlar, zekât ve diğer yardımlarını esirger, vermezler." (Mâun sûresi, 4-7)

Bu ağır tehdit, kıldıkları namazların farkında olmayan, namazlarının hayatları üzerinde herhangi bir etkisi bulunmayan, namazdan gaflet içinde olan ve sadece birtakım çıkar ve beklentiler için namaz kılan kimseler için aynı zamanda bir beddudadır.

Bu gösteriş meraklıları, iyiliklere engel olan tiplerdir ki aslında kılıyor gibi gözüktükleri namazlarını hakkıyla kılmazlar. Onların namazları, sadece yatıp kalkmadan ibaret kuru bir şekildir. Belki bir şeyler de okurlar ama okuduklarını bilmez, anlamına yoğunlaşmaz ve hayatlarına taşımazlar. Kalpleriyle şekilleri arasından bir uyum ve irtibat söz konusu değildir. Aslında onların namazları, Allah için değil, insanlar, dünya ve dünyevi ikballer içindir.

Kur'an, geçerli bir namazı hep "ikâme" kelimesiyle ifade eder ki kelime tastamam, mükemmel, arızasız ve yerli yerince manalarına gelmektedir. Namazı namaz olarak kılmak ve ilahi huzurun hakkını vererek hayatını düzene sokmak demektir. Günün her saatinde, yaptığı her muamelede onun izlerini taşımak demektir. Yalandan, sahtekârlıktan, hile ve aldatmadan, ahlaksızlık ve kul hakkı yemekten uzaklaşmak demektir. Kendi küçüklüğünü idrak etmek, tek büyük olarak karşısındaki Allah'ı kabul etmek demektir.

Böyle olmayan bir namazın hayata etkisi olmaz. Hatta içte inanç adına hiçbir iz de bulunmaz. Böylesi bir karakter çevresine zulmeder, yalan söyler, Kâbe'den daha mukaddes sayılan müminlerin gönüllerini yıkar, mallarını gasbeder, iftira atar, kul hakkına girer. Devletin ve milletin hakkını kendi hakkıymış gibi yer ve hiç doymaz. Üstelik mal ve servet

biriktirmeyi de sever. Bütün bunlardan sonra böyle birinin namazı olsa olsa “*Veyl olsun o namaz kılanlara ki!*” hitabına müstehak olur.

Nitekim Yunus Emre bunu oldukça sade ve anlaşılır bir şekilde ne güzel ifade eder:

*Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil*

*Bir gönülü yaptın ise
Er eteğin tuttun ise
Bir kez hayır ettin ise
Binde bir ise az değil*

*Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil*

*Erden sana nazar ola
İçin dışın pür nur ola
Beli kurtulmuştan ola
Şol kişi kim gammaz değil*

*Yunus bu sözleri çatar
Sanki balı yağa katar
Halka matahların satar
Yükü gevherdir tuz değil*

111. MESED SÛRESİ

Çağdaş Ebû Lehebler ve Ebû Cehiller Eskileri Aratır Oldu

Müslümanlara çok sıkı bir boykotun uygulandığı yıllardı. Müşrikler, bütün masumları bir mahalleye toplamış ve ölüme terk etmişlerdi. Açlıktan ölen yaşlılar, hastalar ve çocuklar vardı. Bunlar yetmiyormuş gibi Ebû Leheb gelen tüccarlara Mekke'nin dışında şöyle sesleniyordu:

“Ey tüccarlar! Haşimoğullarına bir şey satmayın! Fiyatları yüksek söyleyin ki almaya güçleri yetmesin. Benim, servet sahibi olduğumu bilirsiniz. Söz verdiğim zaman da mutlaka sözümü yerine getiririm. Yiyecek, giyecek mallarınızın kıymetini bir kat arttırın. Üst tarafını ben öderim.”

Ancak az sayıda da olsa yardım eden müşrikler vardı. Ebû Cehil, bu yardımları götürenlerden birini yakalamıştı. Onunla tartışmaya başladı. Tehditler savuruyordu ki Ebu'l-Bahterî adındaki şahıs çıkageldi ve Ebû Cehil'i tartaklayarak şu unutulmaz cümleleri söyledi: *“Sana ne oluyor? Halasına bir miktar buğday götürmek isteyen bir insana engel mi olmak istiyorsun?”*

Böylece bu ve benzeri davranışlarla müşriklerin insanlık dışı boykotu sonlandırılmış oldu ve Kâbe'ye boykotla ilgili asılan parça da yırtılıp atıldı.

Evet, o günün Ebû Cehilleri bile insafa gelmiş, mağdurlara yardım edenlere karışmamışlardı. Ancak kıtalar gezip dolaşan günümüz Ebû Cehil ve Ebû Lehepleri, mazlum, masum ve mağdurlara “ağaç kökü yesinler” diyerek, onlara yapılacak yardımlara engel oluyorlar. Bunun da ötesinde yardım edenleri “yeniden yapılanma”, “yardım ve yataklık” gibi insanlık dışı muamelelerle takip edip, onlara nefes aldurmıyorlar.

112. İHLAS SÛRESİ

“De ki: O, Allah’tır, gerçek ilahtır ve birdir. Allah Samed’dir. Ne doğurdu ne de doğuruldu. Ne de herhangi bir şey O’na denk oldu.”

İhlas sûresi Mekke’de nazil olmuştur. Dört ayettir. İlk vahyedilen sûrelerdendir. Her sûre genelde adını içinde geçen bir hadise veya kelimedenden alır fakat bu sûre adını, işlediği konudan alır. Ona, Kur’an’ın özeti ve halis tevhidi ortaya koyması itibarıyla “ihlâs” adı verilmiştir. Bu sûre şirkin her çeşidini çok özlü bir şekilde reddetmektedir. Bu sûrenin adının ihlas olmasında şöyle bir sır vardır: İblis Hz Adem’e secde emrini yerine getirmeyince şeytanlaştı. Daha sonra kıyamet gününe kadar Allah’tan mühlet istedi. Allah (c.c.) -bazı mahkûmların hapisten şartlı tahliye edilmesi gibi- İblis’in talebini kabul etti ve kıyamete kadar yaşamasına izin verdi. İblis bu ayrıcalığı alınca dedi ki, *“Ya Rabbi! Senin yolunun üstüne oturacağım insanların çoğunu doğru yoldan saptıracağım ancak muhlasîn kulların hariç.”*⁷⁵

Burada muhlasîn kulların en önemli özelliği hiçbir konuda Allah’a şirk koşmamaktır. Demek ki şeytanın şerrinden uzak kalmanın en kesin garantisi her bir konuda gizlisiyle ve açığıyla her türlü şirkten uzak kalmayı başarabilmektir.

Fazileti

Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse ‘*Kul huvallahu ehad*’ sûresini okursa, Kur’an’ın üçte birine denk gelir.”

Bundan neyin kastedildiğiyle ilgili farklı görüşler vardır. Dinin üç temel esası vardır. Bunlar tevhid, peygamberlik ve ahirettir. Bu sûrede halis tevhid beyan edildiği için Resûlullah (s.a.s.), bu sûrenin Kur’an’ın üçte birine denk olduğunu ifade etmiştir. Sûrenin adı da ihlastır. İhlâs, samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak, esaslarını sırf Allah rızası için uygulamak anlamındadır. İslâm’ın tevhid akidesinin en özlü ve anlamlı ifadesidir. Allah’ın bilinmesi, sıfatlarının tanınması âdeta insanlar için havayı teneffüs etme gibi olduğundan ve Allah Teâlâ gerçek anlamda tanınmadan, hayatın anlamı olamayacağından, bu sûrenin üstünlüğü açıkça ortadadır. Veya bu sûre sevap yönüyle çok büyüktür.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ “De ki” diye başlaması, Kur’an’ın Hiz. Peygamber’in (s.a.s.)

kelamı olmadığını gösterir. Gerek zati, gerek sıfatları ve gerekse isimleri hangi açıdan ele alınıralsa alınsın hep birdir, hiçbir şekilde ortağı olmayan bir tek hakikattir. Bundan dolayı ilâhlık O'na mahsustur. Allah'ın birliği, sayı olarak ikinin yarısı anlamına gelen bir cinsinden, yani sayısal anlamda bir demek değildir. O'nun birliği, benzeri bulunmayan, her bakımdan ortaklığı ve bölünmeyi reddeden bir birliktir. O'na evvel demek, ikincisi var demek değil, kendisinden öncesi yok demektir. O'na âhir demek, öncesi var demek değil, sonrası yok demektir. O her bakımdan bir, hep bir, hep tektir, hep eşsizdir.

اللَّهُ الصَّمَدُ *Samed*: “Tam, eksiği olmayan, her şey Kendisine muhtaç olduğu hâlde, Kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan” demektir. O, her şeyden müstağnidir. Zira her şeyin yegâne sahibi O'dur. Ne insanların inanmasına ne ibadet etmelerine ihtiyacı vardır. Ama bütün mevcudat, O'nun mülküdür. Varlık ancak O'nunla vardır, O'na muhtaçtır. Ağaçtan düşen bir yaprak, havada uçan bir kuş, denizde yüzen bir balık, O (c.c.) olmadan hareket edemez.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ “*O doğurmadı ve doğurulmadı.*” Diğer bir ifadeyle kendisinden ve kendi Zatından bir parça çıkarmadı. Allah ne baba ne de anadır. Mitoz ve amitoz yolla üremiş, doğurmuş ve çoğalmış değildir. Çünkü doğurmak, onda ona benzer yeni bir parçanın teşekkül etmesi ve sonra da ondan ayrılması yoluyla olur. Bu da fâniliği, yani bir süre sonra yok olmayı gerektirir. Çünkü doğuran parçalanır, parçalanan yok olur. Doğurduğu şey de sonuçta aynı duruma düşer. Bütün bunlar Allah'ın birliğine terstir. O'nun varlığının cinsi, benzeri ve nevi olmaz. Hiçbir şeye olmadığı gibi, üremeye de ihtiyacı bulunmaz. Çünkü hiçbir şekilde ihtiyacı, eksiği gediği bulunmaz.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ “*O'nun, hiçbir dengi yoktur.*” Ne öncesinde O'nu doğuran bir öncesi ve üstünü ne de sonrasında doğmuş ve doğacak bir astı ve eki yoktur. Şan ve değer bakımından da O'na eş değer olacak hiçbir şekilde hiçbir denk mevcut değildir. Hiçbir şekilde benzeri, eşi, arkadaşı veya rakibi olmamıştır ve olamaz da. Ezelde olmayınca sonradan olması da muhaldir. Çünkü sonradan olanlar hâdis ve mahluk olacağı için zaten O'na denk ve eşit olması mümkün değildir. Bundan dolayı bütün kâinat, bütün âlem ve içindekiler, dünya ve ahiret hepsi birden yine O'na eşit ve denk değildir. Çünkü bütün bunlar yokken O var idi ve hepsini O yarattı.

Yarattıktan sonra yönetti, geliştirdi ve daima onlara onlardan daha yakın oldu, onlarla beraber oldu: “*Nerede olursanız olun O sizinledir.*” (Hadid s resi, 57/4), “*Biz ona şahdamarından daha yakınız.*” (Kaf s resi, 50/16), “*  kişi aralarında fısıltı ile konuşurken dördüncüleri mutlaka Allah’tır. Beş kişi olsalar altıncıları mutlaka O’dur. Gerek daha az, gerek daha çok olsalar ve her nerede bulunsalar mutlaka O onlarla beraberdir.*” (Mücadele s resi, 58/7), “*Onun zatından başka her şey helak olacaktır. Hüküm O’nundur ve siz mutlaka O’na döndürüleceksiniz.*” (Kasas s resi, 28/88) ayetleri de göstermektedir ki bu özellikler sadece O’nda vardır, başkasının bunu paylaşma yetkisi yoktur.

İşte Allah’ı bu şekilde tanıyan biri ahirette O’nu görme iştiyakı ile yaşar, verdiklerine kanaat eder, kazasına rıza gösterir. Böylelikle mutmainne bir nefis sahibi olur ve “*Ey gönül huzuruna ermiş mutmainne nefis! Sen Rabbinden razı, O senden razı olarak d n Rabbine! Sen de katıl halis kullarımın içine, gir cennetime!*”⁷⁶ hitabına mazhar olmuş olur.

⁷⁵ Hicr sûresi, 39-40.

⁷⁶ Fecr sûresi, 27-30.

113. FELAK SÛRESİ

“De ki: Sabahın Rabbine sığınırım: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfleyip büyü yapan büyücü kadınların şerrinden ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden.”

Mekke’de nazil olmuş olup beş ayettir. Medine’de nazil olduğunu kabul edenler de vardır. Adını, ilk ayetinde geçip “sabah” manasına gelen “*Felak*” kelimesinden almıştır. İnsanların, kendilerine gelebilecek her türlü kötülükten Allah’a nasıl sığınıp, nasıl O’nun himayesine girebileceklerini öğretmektedir.

Fazileti

Hiz. Aişe’den (r.anhâ) şöyle rivayet edilmektedir: “Her gece Resûlullah (s.a.s.) yatağına girdiğinde ellerini toplar sonra da üfleyip, İhlâs, Felak ve Nas sûrelerini okur, ardından da vücudunda eli ulaşabildiği her yeri meshederdi. Elleriyle önce başı ve yüzünden başlar vücudundan aşağı doğru inerdi. Bunu da üç defa yapardı.”

Hiz. Aişe şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (a.s.m.) herhangi bir ağrı veya sızıya maruz kaldığında *Muavvizeteyn*’i (Felak ve Nas sûrelerini) okuyup kendi üzerine üflerdi.”

Resûlullah (s.a.s.) buyurdu ki: “Bu gece indirilmiş ayetleri görmedin mi? Onların misli görülmemiştir. Onlar Felak ve Nas sûreleridir.”

Sebeb-i Nüzûl

Bu sûrenin nüzul sebebi olarak şu hadise rivayet vardır. Yahudilerden Lebid b. A’sam adında birisi Resûlullah’a (s.a.s.) sihir yapmıştı da bunun üzerine Muavvizeteyn indirilmişti. Her ayeti okudukça bir düğüm çözülüyor ve Resûlullah (s.a.s.) kendisinde bir hafiflik hissediyordu. Son düğüm çözümlüncce kalktı, âdeta bağlı bir ipten kurtulmuş gibi zinde ve rahatlamıştı.

Sûre, mahlukatın özellikle de gece karanlığının, insanlar arasında söz taşıyanların ve hasetçilerin şerrinden sığınmayı konu etmektedir. Bu sûre insanların bazı psikolojik rahatsızlıklar dolayısıyla birbirlerine zarar vermelerine, gecenin barındırdığı her türlü korkuya karşı korunma hususunda da oldukça mükemmel bir reçetedir.

“Ey Peygamber! De ki: Allah’a dayanırım. Sabahın Rabbine sığınırım. Maddi-manevi, dünyevi-uhrevi, objektif ve subektif, ihtiyari-gayriihtiyari, Allah’ın yarattıklarından hangisi olursa olsun, bana zararı dokunacakların hepsinin şerrinden sana sığınırım.”

Buna göre böyle bir dua, insandan, cine, şeytana, yırtıcı hayvana, böceğe, mikroba, zehire, ateşe, günaha ve amellerin şerrine varıncaya kadar yaratılmış olan her şeyi içine alır.

“Çöken gecenin şerrinden Allah’a sığınırım.”

Çünkü gecede yırtıcı hayvanlar, yerin haşeratı, karanlık şer güçler, yeraltı dünyası, mafya gibi manaları da içeren belalılar, fesat ehli tehlikesi ve korkusu vardır.

“İplere, ipliklere, düğümlere, gönüllere üfleyen, düğümler içinde anlaşılmaz kapalı bir hâlde olarak üfürükçülükle efsun yapan büyücü insanların veya sihirbaz kadınların şerrinden Allah’a sığınırım.”

“Başkasında gördüğü bir nimeti çekemeyip de ona göz diken, kendi hayatının devamı adına onun mutlaka son bulmasını temenni eden hasetçinin haset ettiği zaman şerrinden sana sığınırım ey Rabbim!”

Haset, bir nimetin, nimetin bulunduğu kişide bulunmamasını temenni etmek demektir. Genellikle temenninin yanında, nimetin kaybolmasına teşebbüs de söz konusudur. Haset çok çirkin bir huy olmasındandır ki müminde bulunmaz. Onda bu anlamda bulunan şeye gıpta denir. Münafıkta ise haset vardır. O, bir nimetin, faziletin, olgunluğun sahibinden yok olmasını arzu etmek, kendisine geçmesini, gerek istesin ve gerekse istemesin, başkasında bulunmasını mutlaka çekememektir.

Haset doruğa ulaştığında, kin, öfke ve düşmanlık da zirveye ulaşmış olur ki göz değme veya nazar dediğimiz durum da genellikle o zaman olur. Onun için haset ile nazar birbirinden ayrılmaz gibi düşünülür. O sırada haset edenin nefsi öyle çirkin bir durum alır ki o his ile fırlattığı kötü bakışların kıvılcımları, haset edileni zayıf buluverdiği takdirde bazen yıldırım gibi çarpar. Nice haset edenler ve kötü gözlüler vardır ki haset gözüyle baktıkları zaman bazı yılanların gözleriyle bakışlarındaki gibi etkilerler. Bu his ile harekete geçen kötü nefisler ise her hileye başvurur,

ellerinden gelen her fenalığı göze alırlar. İŖte bu ayet bu türden olan bütün hasetçilerin Ŗerrinden Rabbe sığınmayı tavsiye etmektedir.

114. NÂS SÛRESİ

“De ki: İnsanların Rabbine, insanların yegâne hükümdarına, insanların ilahına sığınırım. O sinsi şeytanın şerrinden. O ki insanların kalplerine vesvese verir; o şeytan, cinlerden de olur, insanlardan da.”

Mekke’de nazil olmuştur, ayet sayısı altıdır. Medine’de nazil olduğunu kabul edenler de vardır. Adını, ayet sonlarında tekrarlanan ve ‘insanlar’ manasına gelen ‘*nâs*’ kelimesinden almıştır. Felak sûresinin devamı mahiyetinde olup, en büyük düşman olan İblis ve onun çeşitli vesveselerle insanları aldatan yardımcıları olan insan ve cin şeytanlarının şerrinden, her şeyi himayesine alan Rabbimize sığınma ve korunmasına girme konusu anlatılmıştır.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ “Ey Peygamber! De ki: İnsanları yaratan, büyütüp besleyen ve işlerini idare eden Allah’a sığınırım.”

O Allah ki insanları yoktan var edip hayat verdi, onlara çeşitli nimetler lütfetti.

مَلِكِ النَّاسِ “Bütün yaratılanların sahibi ve idarecisi olan Allah’a sığınırım.”

O Allah ki insanlara hükmeder, amellerini kayda geçirir. Bazılarını aziz bazılarını zelil, bazılarını zengin bazılarını fakir kılar. Zira bütün mülkün sahibi Allah’tır.

إِلَهِ النَّاسِ “Allah, bütün insanların ilahıdır.”

Onların Allah’tan hariç asla başka bir ilahları yoktur. Kendilerini ilah olarak görenler veya sahte birtakım ilahlara tapanlar, aslında kendilerini kandırmış olurlar. Çünkü ilah denince, insanların bütün ihtiyaçlarını karşılayan, her şeyi gören ve bilen, her şeyden haberdar olan, evveli ve ahiri olmayan, ezeli ve ebedî olan gibi birtakım zaruri özelliklere sahip olması gerekir. Bu anlamda Allah Teâlâ’nın dışında bu özellikleri kendisinde bulunduran ikinci bir varlık yoktur.

Buraya kadar ayet son derece mükemmel bir sıralamayla insana, Yüce Yaraticı’nın sıfatlarını hatırlatmaktadır. Önce kendisinin bir Rabbi olduğunu, sonra bu Rabbin, yarattıkları üzerinde tasarruf yetkisine sahip bir malik olduğu, daha sonra da işte bu özelliklere sahip olanın ancak ibadete layık olabileceği vurgulanmaktadır. Zira ibadet ancak hiç kimseye muhtaç

olmayan, ancak başkalarının kendisine muhtaç olduğu kimseye yapılır.

Rabb, melik ve ilâh, Yüce Allah'ın üç ayrı sıfatıdır. O her şeyin Rabbi, meliki ve ilâhıdır. Her şey O'nun yaratığı ve kuludur. Dolayısıyla her türlü şerden birisine sığınacak kimsenin, ancak bu sıfatları taşıyan kimseye sığınması emredilmiştir.

Ayette üç defa “nâs” insan kelimesinin geçmesi, Cenab-ı Hakk'ın insanlara verdiği değeri ve şerefi gösterir.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ Vesvâs, vesvese veren demektir. Hannâs, hep gizli hareket eden ve geri çekilip yeniden harekete geçen demektir. Kul Rabbini andığı zaman gizlendiği ve Allah'ı anmayı unuttuğu zaman dönüp insana vesvese verdiği için şeytana ‘hannâs’ denmiştir.

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ Şeytan öyle bir özelliğe sahiptir ki hep vesvese verir. Bu ayet bize, insanı isyana teşvik etmek için kötü düşünceleri içimize atan ve böylece vesvese veren şeytanın şerrinden Allah'a sığınmayı tavsiye ediyor. Şeytan aslında zayıf bir varlıktır. Gerçek mümin üzerinde de hiçbir etkisi yoktur. İnsan Allah'ı andığı ve O'nu hiç unutmadığı zamanlarda, şeytan âdeta felç olmuş demektir. Ancak ne zaman ki insan Rabbini unuttur, başka şeylerin arkasına takılırsa, işte o zaman şeytan güç kazanır, vesveseleri artar, böylece idare mekanizmasını eline almış olur. İşte bu özelliğe sahip bir düşmandan Allah'a sığınmalıyız.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ Şeytan sadece cinlerden değildir. İnsanların kalplerine vesvese veren bu şeytan, cin ve insan şeytanlardandır. Nitekim başka bir ayette şeytanların sadece cinlerden olmayıp, aynı zamanda insanlardan da olduğunu, temel özelliklerinin de aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldadıkları hatırlatılır.⁷⁷

¹⁷ En'âm sûresi, 112

SONUÇ

Bu eserin yazılış maksadı, Kur'an-ı Kerim'in her sûresinden en önemli ve güncel ayetleri seçerek onların açıklamalarını yapmak, Kur'an'ın evrensel mesajını, çağımızın insanına en anlaşılır ve etkili bir şekilde sunmaktır. Bu çalışmada, Kur'an'ın yalnızca tarihi bir metin olmadığını, her çağda ve her toplumda geçerliliğini koruyan ilahi bir rehber olduğunu vurgulamaya çalıştık. Dolayısıyla Kur'an'ın mesajının evrenselliği ve güncelliği, bu eserin temel taşlarından birini oluşturmuştur. Her bir sûreden seçilen ayetler, hem bireysel hem de toplumsal hayatımızda karşılaştığımız pek çok probleme ışık tutmaktadır.

Ayetlerin açıklamalarını yaparken, onların güncel yaşamımızla olan ilişkisini gözler önüne serdik. Örneğin, sosyal adalet, insan hakları, ahlaki değerler, aile yapısı ve bireysel sorumluluk gibi konulara dikkat çektik. Bu konular, Kur'an'ın indirildiği dönemde olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır. Ayetlerin derin anlamlarını ve bu anlamların günlük hayatımıza nasıl uygulanabileceğini de dolayısıyla göstermeye çalıştık.

Bu eserin en önemli hedeflerinden biri, Kur'an'ı daha anlaşılır kılmaktır. Kur'an-ı Kerim'in Arapça metninin anlaşılması pek çok kişi için zor olabilir. Bu nedenle, ayetlerin anlamlarını açıklarken sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösterdik. Ayrıca ayetlerin tarihi bağlamını da göz önünde bulundurarak, okuyucularımıza daha geniş bir perspektif sunmayı amaçladık.

Kur'an'ın her bir sûresi, insana hem bireysel hem de toplumsal hayatında yol gösterir. Bu eser, Kur'an'ın rehberliğini daha net bir şekilde anlayabilmemiz için bir araç olmayı hedeflemektedir. İnsanlık tarihinin her döneminde olduğu gibi günümüzde de Kur'an mesajına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Binaenaleyh bu çalışma okuyucularımıza Kur'an'ın söz konusu evrensel ve güncel mesajını ulaştırma çabası içerisindedir.

Ramazan ayı, Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı aydır ve bu ayda Kur'an'ı daha fazla okumak, anlamak ve üzerinde düşünmek müminler için büyük bir önem taşır. Bu eser, ramazan ayının her gününde okunacak şekilde düzenlenmiş ve her güne özel bir sûre veya ayet seçilerek açıklanmıştır. Bu sayede müminler, ramazan ayı boyunca Kur'an'ın mesajını daha derinlemesine anlama ve hayatlarına uygulama fırsatı bulacaklardır. Her gün okunacak bir bölümün seçilmesi, Kur'an ile olan bağı güçlendirecek ve ramazan ayının manevi atmosferinde Kur'an'ın rehberliğinin daha yoğun bir şekilde hissedilmesini sağlayacaktır.

Kur'an, Allah'ın insanlığa olan son mesajıdır ve bu mesaj, her dönemde olduğu gibi bugün de rehberlik etmeye devam etmektedir. Bu eserin, Kur'an'ı daha iyi anlamak ve onun rehberliğinden daha fazla faydalanmak isteyen herkese yardımcı olmasını temenni ederim.

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmed b. Hanbel**, *Müsned*, Beyrut ts
- Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmi'u's-Sahîh*, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İst. ts.
- Dârimî**, Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdurrahman b. el-Fadl b. Behrâm, *Sünen*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Deylemî**, Ebû Şuc'a Şîreveyh b. Şehredâr, *el-Müsnedü'l-Firdevs*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1986.
- Ebû Dâvûd**, es-Sicistânî, *Sünen-i Ebî Dâvûd*, Çağrı Yayınları, İst. 1981
- Elmalılı**, Hamdî Yazır, *Hak Dîni Kur'an Dili*, Feza Gazetecilik A. Ş, ts.
- Hâkim**, *el-Müstedrek*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990.
- Heysemî**, Nûreddîn Ali b. Ebûbekr, *Mecmeu'z-Zevâid Ve Menbeu'l-Fevâid*, Mektebetü'l-Kudsî, Kâhire 1990.
- İbn Ebî Şeybe**, Abdullâh b. Muhammed b. İbrahim b. Osman, *Musannaf*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad 1409.
- Kutup**, Seyyid, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, Dâru's-Şurûk, Kâhire 1988.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyn b. Haccâc, *Sahîh-u Müslim*, Dâr-u İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut ts.
- Nesâî**, Ebû Abdirrahman Ahmed İbn Şuayb İbn Ali İbn Bahr, *Sünenü'n-Nesâî*, Dâr-u İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut ts.
- Nesâî**, Ebû Abdirrahman Ahmed. B. Şuayb b. Ali el-Horasânî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2001.
- Nursi**, Saîd, *Sözler*, Şahdamar Yayınları 2006.
- Suyûtî**, Celâluddîn Abdurrahmân, *Esbâbu'n-Nüzûl*, Dâr-u İbn Zeydûn, Beyrut ts.
- Tirmizî**, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *el-Câmi'u's-Sahîh*, (Neşr: Ahmed Muhammed Şâkir), el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.
- Vâhidî**, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed, *Esbâbu'n-Nüzûl*, Dâru'l-İslâh, Demmâm 199.